

ЗМІСТ

НАША ОБКЛАДИНКА

- 1-а сторінка.* Районна влада столиці: в епіцентрі уваги – діти й освіта.
- 2-а сторінка.* *Борис Жебровський.* Школа – це територія совісті.
Іван Бех. Наука і школа: вектори співпраці.
Віктор Пилипишин. Спільний поступ влади й педагогів.
- 3-я сторінка.* Запрошуємо до співпраці: наші проекти у 2010 році.
- 4-а сторінка.* Наука – освітянській практиці: що можна зробити разом. Про Інститут проблем виховання НАПН України.

Інноваційна школа

Шевченківський район столиці: його роль в історії Києва й країни.....	5
„Діти передусім!” <i>Віктор Пилипишин.</i> Спільна дія влади й педагогів.....	6
<i>Від редакції.</i> Слава країни й дух району.....	7
<i>Від редакції.</i> Життя Шевченківського району у фотодокументах.....	9
<i>Євгенія Ярова.</i> Рівний доступ до якісної освіти.....	12
<i>Тетяна Лазарева.</i> Дитячі майданчики Шевченківського району м. Києва.....	20
<i>Ірина Мосякова.</i> Ефективність діяльності єдиного позашкільного простору в контексті модернізації системи освіти столичного району.....	22
<i>Ірина Козіна.</i> Віддані Україні – відкриті світу.....	33
<i>Любов Зубкова.</i> Завдання з геометрії на уроках математики у 1 класі.....	39
<i>Файна Рівкінд.</i> Комп’ютерно-інтегровані уроки в початковій школі.....	41
<i>Олена Ілюшина, Валентина Олишевець.</i> Можливості школи повного дня.....	43
<i>Володимир Мельниченко.</i> Дистанційне навчання.....	49
<i>Людмила Маняченко, Ірина Михайлик.</i> Навчання для самореалізації людини в житті.....	53
<i>Оксана Усенко.</i> Упровадження інклюзивної освіти на базі середньої загальноосвітньої школи.....	57
<i>Лариса Панчук.</i> Німецький диплом (DSD) у спеціалізованій школі з поглибленим вивченням німецької мови.....	61
<i>Сергій Сурма, Марко Бобровський.</i> Рейтингова оцінка навчальної діяльності як необхідна умова активізації роботи з учнями.....	66

ДИРЕКТОР ШКОЛИ ЛІЦЕЮ ГІМНАЗІЇ

МОН, АПН, ВАК

Всеукраїнський
науково-
практичний
журнал

Свідоцтво про державну реєстрацію
Серія КВ № 3826 від 22 листопада 1999 р.
Серія КВ № 3826 від 9 березня 2004 р.

ФАХОВЕ ВИДАННЯ З ПЕДАГОГІЧНИХ
ТА ПСИХОЛОГІЧНИХ НАУК
Постанова Президії

ВАК

У К Р А І Н И

№ 5 – 05/4 від 11 квітня 2001 року

Головний та науковий
редактор

Ольга ВИГОВСЬКА

Коректура

Олена ПАВЛОВСЬКА

Анотації англійською

Наталія КОЗЛОВСЬКА

Художній та відповідальний
редактор

Олексій ВИГОВСЬКИЙ

Верстка

Владислав ЗАХАРЕНКО

Відповідальний редактор

Тетяна ГОДЕЦЬКА

Фотокореспондент

Наталія БОЙКО

© О.Виговська, ідея та концепція
© О.Виговський, дизайн та оформлення
© „Директор школи, ліцею, гімназії”, 2010

ЗАСНОВНИКИ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ
І НАУКИ УКРАЇНИ
АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ
НАУК УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ім. М.П. ДРАГОМАНОВА
ВИДАВНИЦТВО
„ПЕДАГОГІЧНА ПРЕСА“
ЦЕНТР СПРИЯННЯ
СУСПІЛЬНОМУ РОЗВИТКУ
ім. МИКОЛИ ПИРОГОВА

Передплатні індекси:

22953

23974

Редакційна рада

Голова **Василь КРЕМЕНЬ**

Віктор **АНДРУЩЕНКО**
Ірина **БАРМАТОВА**
Володимир **БЕХ**
Іван **БЕХ**
Оксана **БЕЛКІНА**
Надія **БІБІК**
Володимир **БОНДАР**
Тетяна **БОРЗЕНКОВА**
Маріана **БОСЕНКО**
Людмила **ВАЩЕНКО**
Ольга **ВИГОВСЬКА**
Микола **ГУЗИК**
Ірина **ГОРЕЦЬКА**
Ольга **ГРИВА**
Петро **ДМИТРЕНКО**
Лілія **ДОНСЬКА**
Олександра **ДУБОГАЙ**
Галина **ЄЛЬНІКОВА**
Валентин **ЗАЙЧУК**
Іван **ЗЯЗЮН**
Людмила **КАЛІНІНА**
Людмила **КАРАМУШКА**
Юрій **КУЗНЕЦОВ**
Володимир **ЛУГОВИЙ**
Олександр **ЛЯШЕНКО**
Василь **МАДЗІГОН**
Сергій **МАКСИМЕНКО**
Юрій **МАЛЬОВАННИЙ**
Валентин **МОЛЯКО**
Віктор **ОГНЕВ'ЮК**
Віктор **ОЛІЙНИК**
Іван **ОСАДЧИЙ**
Надія **ОСТРОВЕРХОВА**
Людмила **ПАРАЩЕНКО**
Павло **ПОЛЯНСЬКИЙ**
Павла **РОГОВА**
Світлана **РУДАКІВСЬКА**
Олександра **САВЧЕНКО**
Ганна **САЗОНЕНКО**
Володимир **СКИБА**
Георгій **ФІЛІПЧУК**
Василина **ХАЙРУЛІНА**
Наталія **ЧЕПЕЛЄВА**
Олена **ЧИНОК**
Микола **ШКІЛЬ**

Вікторія Кирнос. Забезпечення ефективності навчально-виховного процесу через упровадження інтерактивних методів навчання на прикладі викладання інформатики..... 69
Наталія Головіхіна. Відродження кращих традицій класичної освіти 79

Педагогіка школи

Філософія виховання: практичний аспект
Георгій Костильов. Україна – Європейський Союз – єдиний освітній простір. Ініціативи СШ №155..... 84
Тетяна Долгоп'ятова. Аспекти політичної соціалізації школярів..... 94
Міжнаціональна комунікація: розвиток особистості
Тамара Акоюн. Формування творчої особистості учня в школі з поглибленим вивченням російської мови та літератури 97
Наталія Остапенко. У єдності – сила..... 100
Олена Баталова. Розвиток сучасної особистості в умовах міжнаціональної комунікації в гімназії з російською мовою навчання..... 103
Ірина Новосельцева, Світлана Дяченко. Активізація пізнавальних інтересів учнів через використання комп'ютерних засобів на уроках..... 108
Марина Мащук. Про роботу початкової школи..... 103
Традиції, які виховують
Оксана Беженар. Музейна педагогіка..... 115
Людмила Фактор. Школа-дитячий садок „Кияночка” 118
Ольга Сушко. Коли в людини є народ, тоді вона уже людина..... 124
Алла Сулейманова. Запорука успіху 127
Анжела Сарнавська. Майстрами славиться земля 131
Маріанна Босенко. Сімейний затишок на Прорізній..... 133
Микола Гончарук. Обдарована дитина – гідне майбутнє країни 135
Олена Чистяк. Виховуємо особистість 138

Управління школою

Від редакції. Меценатство: традиція та необхідність 145
Тамара Крик. Зернини з досвіду науково-методичної роботи..... 146
Світлана Магаль. Окремі аспекти роботи з батьками 153
Юрій Корольов. Упровадження здоров'я-зберігаючих технологій у СЗШ 156
Профорієнтація: досвід, знахідки, розвідки
Олена Степанчук. До питання про впровадження профільного навчання в загальноосвітній школі... 158

<i>Ярослав Цехмістер, Руслана Іваненко, Лариса Переймибіда. Модель професійної орієнтації старшокласників на медичні спеціальності</i>	161
<i>Людмила Паращенко. Шкільна автономія: панацея чи фікція</i>	167
<i>Світлана Балаба. Організація профільного навчання в гімназії Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова</i>	177
<i>До Дня бібліотек: відзначаємо ювілеї власною працею</i> <i>До 10-літнього ювілею ДНПБ: Міжнародна науково-практична конференція „Формування всеукраїнського інформаційного ресурсу з психолого-педагогічних питань та освіти: сучасний стан і шляхи розвитку”. Фоторепортаж</i>	182
Наші ювіляри	184

*Журнал рекомендовано до друку Вченою радою
Національного педагогічного університету
ім. М.П. Драгоманова
(протокол № 1 від 30.08.2010 р.)*

УМОВИ ПУБЛІКАЦІЇ В ЖУРНАЛІ „Директор школи, ліцею, гімназії”

1. Статті мають бути написані спеціально для часопису „Директор школи, ліцею, гімназії” (ніде раніше не друковані і не надіслані до інших видань). Наукові статті повинні відповідати вимогам ВАКу до наукових праць, а за тематикою – інтересам директорів шкіл та керівників середньої освіти.
2. Редакція залишає за собою право скорочувати, редагувати, а також структурувати статті, вносити зміни в їх назву.
3. За достовірність фактів, дат, назв і точність цитування несуть відповідальність автори.
4. Статті приймаються у вигляді файлів текстового редактора MS Word for Windows електронною поштою або на інших носіях.
5. Фотографії подаються в оригінальному вигляді або в електронних графічних форматах tif та jpg.
6. Дискети, рукописи, малюнки, фотографії та інші матеріали, надіслані до редакції, не повертаються.
7. Стаття має бути підписана всіма авторами і супроводжуватися авторською довідкою (вказати повне ім'я, по батькові та посаду), обов'язково стислими анотаціями укр., рос. та англ. мовами з виокремленням ключових слів також трьома мовами.
8. Авторські статті друкуються мовою оригіналу.

Електронна пошта редакції: **director@oldbank.com**
 Адреса редакції: 03037, м. Київ, вул. Освіти, 6, к. 12.
 Наш сайт: <http://director-ua.info>
<http://director.npu.edu.ua>

Повний або частковий передрук матеріалів журналу „Директор школи, ліцею, гімназії” можливий лише за письмової згоди редакції.

Підписано до друку 17.09.2010 р. Формат 70x100 1/16.
 Папір офсетний. 17,5 умов. друк. арк. Наклад 2250.
 Віддруковано на ЗАТ „Книга”. Зам. 0-119.
 Свідоцтво ДК №2325 від 25.10.2005 р.

Центр ССР ім. Миколи Пирогова
 03037, м. Київ, вул. Освіти, 6
 Свідоцтво: ДК №1709 від 9.03.2004 р.

*Шевченківський
район –
серце
держави*

Софійський
собор

Михайлівський
собор

Володимирський
собор

Міністерство
закордонних
справ

Національний
університет
ім. Т. Шевченка

Міністерство
освіти і науки
України

Пам'ятник
Ярославу
Мудрому

Пам'ятник
Богдану
Хмельницькому

Майдан
Незалежності

Будинок
Вчителя

Пам'ятник
Миколі
Лисенку

Національна
опера
України

Фото Олексія Виговського

ШЕВЧЕНКІВСЬКИЙ РАЙОН СТОЛИЦІ: його роль в історії Києва й країни

- **Тут почався Київ.** За легендою, князь Кий обрав Старокиївську гору для будівництва першої фортеці, що стала ядром майбутнього міста. Володимир Великий, зрікшись язичництва, спорудив величну Десятинну церкву – перший кам'яний храм на Русі.

Ярослав Мудрий побудував Софію, яка на століття стала центром культури та „книжного вчення” Русі. Дбав про укріплення столиці – так з'явилися Ярославові оборонні вали, славетні Золоті ворота.

XIX ст. – землі сучасного Шевченківського району перетворились на осередок справжнього великого європейського міста. Цар Микола I наказав зриту стародавні вали і поклав початок сучасному Хрещатику, поблизу якого утворилась так звана Хрещатицька площа, яку ми сьогодні знаємо як майдан Незалежності.

- **Тут визріла незалежність України.** Через Золоті ворота направлявся у Софію Богдан Хмельницький, намагаючись у **1648 р.** створити незалежну козацьку державу.

Тут знаходилась Центральна Рада, працював Генеральний секретаріат – перший уряд автономної, а потім незалежної України, а на Софійському майдані проголошувалися Універсали. На Софійській площі в січні **1919 р.** Директорія проголосила Акт злуки Української народної республіки та Західної України.

Історія цих земель нараховує кілька тисячоліть, проте лише в 1937 р. вони були консолідовані в єдине ціле, а в 1957 р. район отримав назву Шевченківського.

Шевченківський район один із перших відреагував на нові виклики часу в умовах зростаючої лібералізації життя в СРСР й став в авангарді суспільних перетворень. 24 липня **1990 р.** над будинком Київради замайорів жовто-блакитний прапор, принесений туди з-під стін Святої Софії.

24 серпня 1991 р. Верховна Рада проголосила незалежність України. На центральній площі міста був демонтований пам'ятник В. Леніну, сама площа отримала ім'я майдану Незалежності.

- **Науковий і культурний центр Києва й країни.** З радянських часів і дотепер район – центр наукового життя країни: тут розмістились і наш МОН, і НАПН, і Педагогічний музей, і НАН України. Система середньої освіти району представлена у цьому числі журналу.

Крім того, на території району розташовано **31 ВНЗ, 72** установи культури (в тому числі Національна опера України), **16** музеїв, **15** галерей, зоопарк, Національний цирк України, **50** держав світу розташували свої посольства та представництва. Всього налічується **828** пам'яток історії, культури, архітектури та археології.

Інноваційна
школа

СПІЛЬНА ДІЯ ВЛАДИ Й ПЕДАГОГІВ

Економічна нестабільність 2009-2010 років болісно вдарила по бюджету столиці, що відразу відчували всі ми. У кризовому стані опинились майже всі

галузі міського господарства. Досі величезна кількість проблем чекають вирішення у медицині, житлово-комунальному господарстві, транспорті, науці, культурі. Звичайно, проблеми не минули й освіти.

Влада розуміє, що діти – це майбутнє нації, тому навіть у складні часи видатки

на освіту зменшуються в останню чергу. Можна сказати, що в порівнянні з іншими галузями освіта постраждала найменше. Однак після попередніх років досягнень і розвитку саме в освіті падіння відчувається особливо гостро. Якщо у 2007 році влада з гордістю звітувала про замінені вікна в школах і дитячих садках, нові стадіони та дитячі майданчики тощо, у 2010 доводиться із сумом констатувати затримки з виплатою заробітної плати, зростаючі борги за енергоносії та ко-

мунальні послуги, прибрану зі шкіл охорону та зупинені проекти розвитку й будівництва.

Проте є й позитивні здобутки. Саме в Шевченківському районі ми зуміли зберегти всі районні програми, які працювали в освітянській галузі; продовжили облаштовувати території дитячих садків, ремонтувати харчоблоки, оновлювати технологічне обладнання, реалізовувати заходи з енергозбереження. Тим самим ми довели, що навіть в часи фінансової кризи діти – освіта – учитель залишалися пріоритетом в діяльності Шевченківської адміністрації і в мене як голови району.

Сьогодні вкрай важливо розробити чіткий план дій, спрямованих не тільки на якнайшвидшу нормалізацію ситуації, але й на подальший розвиток. У Шевченківському районі такий план є, але залежність від фінансування з міського бюджету постійно вносить свої корективи. В умовах хронічного недофінансування особливого значення набуває питання підвищення ефективності бюджетних видатків. Сьогодні ми можемо дозволити собі витратити кошти лише на першочергові заходи.

Як у кадровій політиці, так і в матеріально-технічному забезпеченні дії столичної влади мають від-

Віктор ПИЛИПУШИН

Голова
Шевченківської
районної у м. Києві
державної
адміністрації

Директор школи, ліцею, гімназії № 5/2010

Нарада з директорами шкіл Шевченківського району

повідати плану, який повинен бути публічним і доступним.

Одним із завдань міської влади має стати перегляд ефективності програм, що реалізуються в сфері освіти та фінансуються за рахунок бюджетних коштів. Такі програми повинні відповідати пріоритетам розвитку галузі.

Почати необхідно з *інвентаризації проблем*. Після цього влада має оголосити перелік програм, які будуть реалізовані, на наступні 5 років (наприклад: енергозбереження (заміна вікон); благоустрій територій дошкільних навчальних закладів; відновлення роботи груп в садках за рахунок виведення орендарів; шкільний харчоблок, шкільна їдальня; шкільний стадіон; безпечна школа).

Звичайно, влада має погасити заборгованість по харчуванню, енергоносіям, дезінсекції та дератизації, вивозу сміття. Необхідно відновити призупинені роботи в цих напрямках, а також виставити охорону в усіх закладах освіти I-III ступенів.

Від редакції

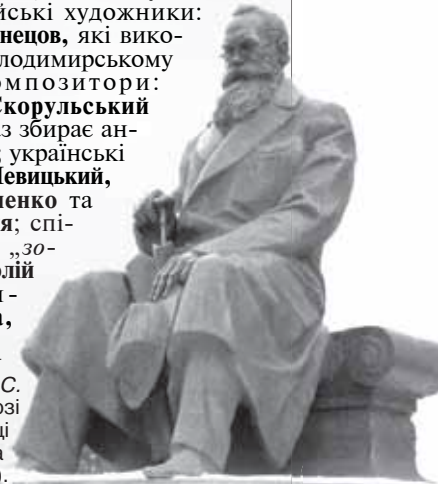
СЛАВА КРАЇНИ Й ДУХ РАЙОНУ

Шевченківський район м. Києва по праву можна вважати науковим і культурним центром не лише столиці, а й усієї країни. Вражає кількість славетних і знаних вчених і художників, письменників і скульпторів, акторів і композиторів, які жили й живуть зараз у цьому районі, працювали й працюють сьогодні. Та й не дивно, бо тут сконцентровано знакові установи, які символізують дух, мозок і душу країни: *Київський Будинок вчителя*, *Національна академія наук України* та *Національна опера України*.

Перший став осередком громадсько-політичного життя: тут у 1917 році працювали Центральна Рада, Генеральний секретаріат – перший уряд автономної, а потім незалежної, України. Першим президентом став **Михайло Грушевський**, який разом з іншими розпочав активну діяльність зі створення нової держави. На Софійській площі в січні 1919 р. Директорія проголосила Акт злуки Української народної республіки та Західної України.

Михайло Грушевський як учений довгий час продовжував свою роботу в АН УРСР (сучасна – НАН).

Далеко не про всіх можна розповісти в короткому описі, але згадати тих, хто примножував славу країни й став гордістю району, мусимо. **Антон Семенович Макаренко**, історик **М.І. Костомаров**, професор **А.В. Прахов**, перший президент АН УРСР **Вернадський В.І.**, засновник української біохімічної школи **О.В. Палладій**, першим в СРСР почав біохімічні дослідження вітамінів, синтезував водорозчинний аналог вітаміну К – вікасол; **Д.К. Заболотний** – засновник Інституту мікробіології та епідеміології в Києві; учені: **А.В. Луначарський**, **С.О. Лебедев**, **М.О. Лаврентєв**, **П.С. Погребняк**, **П.М. Першин**, **А.В. Думанський** (у 1904 організував першу в країні лабораторію колоїдної хімії та першим почав викладати цей предмет у Київському університеті), українські художники: **О.О. Мурашко**, **М.Г. Лисенко**, **М.П. Глушенко** та **М.К. Пимоненко**; російські художники: **М.О. Врубель** та **В. М. Васнецов**, які виконали настінні розписи у Володимирському соборі; українські композитори: **К.Г. Стеценко** та **М.А. Скорульський** (його „Лісова пісня” й зараз збирає аншлаги своїх прихильників); українські письменники: **І.С. Нечуй-Левицький**, **Г.М. Косинка**, **Б.Д. Грінченко** та його дружина **М.М. Загірня**; співаки: **Раїса Кириченко** та „30-лотий голос України” **Анатолій Солов'яненко**; українські актори: **А.М. Бучма**,

Пам'ятник Грушевському М.С. розташований на розі Володимирської вулиці і бульвару Тараса Шевченка (праворуч від Будинку вчителя).

Ю.В. Шумський та Л.М. Гаккебуш; меценат української культури **В.Ф. Симиренко;** фотожурналіст **Я.Б. Давидзон;** українські архітектори: **О.М. Вербицький, В.Г. Заболотний та О. Беретті;** український фольклорист і музикознавець **М.О. Грінченко;** російський письменник **М.С. Лесков;** **Л.Г. Петрицький** – один з фундаторів українського театрально-декораційного мистецтва.

Олександр Олександрович Богомолець, засновник Інституту експериментальної біології і патології та Інституту клінічної фізіології, народився в Шевченківському районі, у Лук'янівському тюремному замку, де була ув'язнена за революційну діяльність його мати С.М. Богомолець.

Мимоволі задаєшся запитанням: „А хто сьогодні опікується наукою в Україні?” В уяві серед багатьох знаних учених, у першу чергу, живую легендою постає представник славної династії електрозварювальників **Борис Євгенович Патон,** нинішній президент НАН (з 1962), йому першому присвоєно звання Герой України та за життя встановлено пам'ятник на вулиці Богдана Хмельницького.

На території району й *Володимирська гірка,* й пам'ятник *Володимиру Великому,* хрестителю Русі-України, й *Володимирський собор...*

Національна опера України – це не лише окраса Києва, а світова пам'ятка архітектури, національне багатство.

Саме в цьому районі жив і працював **Ігор Шамо,** видатний український композитор, лауреат Державної премії ім. Т.Г. Шевченка, створена ним мелодія „*Як тебе не любити, Києве мій...*“ стала найкращою візиткою столиці.

Сьогоднішню славу країни й району складають і наші педагоги Шевченківського району (про їх роботу – в цьому числі журналу) та вчені НАПН – Національної академії педагогічних наук, яка відома нашим читачам за численними публікаціями її співробітників, що допомагають освітянським керівникам творити омріяну українську школу.

Наостанок зазначимо: ми охопили своєю увагою лише частину з тих, хто жив і творив у Шевченківському районі столиці, але саме стільки, щоб переконатися, що найбільша щільність славетних на 1 кв.м саме тут, у центрі столиці. Їх іменами сьогодні названі вулиці й проспекти м. Києва, їх імена присвоєно навчальним закладам країни.

Ольга ВИГОВСЬКА,
головний редактор
Всеукраїнського науково-практичного журналу „Директор школи, ліцею, гімназії”

Пам'ятник князю Володимиру – найстаріший скульптурний пам'ятник Києва, споруджений у 1853 році. Один із символів міста. Розташований на нижній терасі Володимирської гірки в Шевченківському районі столиці.

За місяць кіоски біля шкіл будуть демонтовані

Окрім проблем кадрового та матеріального забезпечення, рішення має бути вирішено питання щодо демонтажу кіосків, які знаходяться в безпосередній близькості від закладів освіти та продають дітям тютюнові вироби й алкогольні напої.

Цей перелік завдань можна продовжувати довго, та він обов'язково має бути в кожного голови міста, області чи району.

Складні періоди в житті трапляються, але на зміну їм завжди приходять часи благополуччя. Всі ми працюємо заради того, щоб забезпечити дітям щасливе дитинство, безпечне середовище і якісну освіту. Впевнений, що спільні дії влади й педагогів вже незабаром повернуть освіту на шлях розвитку. Я вірю, що від поточних проблем ми зможемо перейти до таких питань, як будівництво нових закладів освіти, забезпечення вчителів житлом та іншими соціальними благами.

У ваших руках майбутнє нашої держави.

Я вітаю всіх освітян України з професійним святом!

Інноваційна школа

Життя ШЕВЧЕНКІВСЬКОГО РАЙОНУ у фотодокументах

Шевченківський район підписав угоду про партнерство з 18-м районом Відня

Шевченківці стали учасниками Першого, Другого і Третього Міжнародних молодіжних фольклорних хореографічних фестивалів „Золоті ворота”

Футбольний турнір на кубок Віктора Пилипишина

Столичні педагоги вимагають збереження муніципальних надбавок у повному обсязі

Віктор Пилипишин: „Батьківські комітети змусять столичну владу припинити економити на дітях”

Директор школи, ліцею, гімназії № 5/2010

Інноваційна школа

У Шевченківському районі відкрили пам'ятник меценатові Ніколі Терещенку

Віктор Пилипишин привітав „Меценатів року”

Будиночок святого Миколая відчинив свої двері для маленьких киян

Відкриття ігрового містечка та харчоблоку у школі-дитсадку „Кобзарик”

Столичні пенсіонери влаштували бал-маскарад

Інноваційна школа

У Шевченківському районі відкрито офіс учнівського самоврядування

Відкриття університету для пенсіонерів

Шевченківський район забезпечив дітей-діабетиків тест-смужками для вимірювання цукру в крові

„Свято для всієї родини” на Софійській площі

Віктор Пилипишин запросив учителів на бал

Директор школи, ліцею, гімназії № 5 2010

РІВНИЙ ДОСТУП ДО ЯКІСНОЇ ОСВІТИ

**Євгенія
ЯРОВА**

Начальник
Управління освіти
Шевченківської
районної у м. Києві
державної
адміністрації

В Україні на сучасних законодавчих засадах функціонує досить розвинена та розгалужена національна модель освіти, яка за багатьма кількісними та якісними показниками не поступається рівню розвинених країн світу і є конкурентоспроможною в європейському освітньому просторі.

Постанова Кабінету Міністрів України „Концепція розвитку освіти в Україні” визначає загальну філософію освіти, пріоритети й принципи, основні напрями й механізми розвитку освітньої галузі на найближчі роки. Принциповими в ній є положення про необхідність забезпечення рівного доступу до якісної освіти, утвердження новітніх інформаційних педагогічних технологій, мовних стратегій. Українська освіта має орієнтуватися на особистість, демократичність, конкурентоспроможність особи у світовому освітньому просторі. Сучасна система освіти в районі спрямована на утвердження національних інтересів і відповідає потребам

особистості та суспільства, які постійно змінюються, та базується на принципі дитиноцентризму – гуманному ставленні до кожної дитини, незалежно від того, де вона навчається, – у школі, в інтернаті, вдома.

Дошкільна освіта, як первинна ланка системи неперервної освіти, представлена у районі розгалуженою мережею закладів.

Дошкільні навчальні заклади району належним чином забезпечують реалізацію права дітей на здобуття дошкільної освіти. За підсумками атестаційної експертизи дошкільних навчальних закладів протягом 2003-2009 рр. із 31 закладу 7 атестовані з відзнакою.

Для вирішення питання недостатньої кількості місць у ДНЗ (на 100 місць 113 дітей) проводиться робота щодо повернення в комунальну власність 3 дитячих садків, 2 дошкільних навчальних заклади знаходяться в стадії реконструкції та капітального ремонту. Крім того, відкрито додатково дошкільні групи у ШДС „Злагода”, „Ягідка” та ДНЗ № 159. Таким чином, до нового навчального року у дошкільних навчальних закладах з’явилось ще 70 місць.

Триває процес удосконалення мережі загальноосвітніх навчальних закладів, що дає можливість урізноманітнити типи, структуру та форми навчання та забезпечити потребу дітей району

щодо рівня обов'язкової освіти.

На початок 2010-2011 н.р. спеціалізована школа №172 реорганізована у гімназію №172 „Нивки”, ШДС „Кияночка” – у спеціалізовану школу-дитячий садок „Кияночка”.

Кожна людина, незалежно від стану здоров'я, наявності фізичного чи інтелектуального порушення, має право на одержання освіти, якість якої не різниться від якості освіти здорових людей. Цей принцип, що відображений у низці міжнародних та вітчизняних документів, покладений в основу організації навчання дітей з особливими освітніми потребами. У районі функціонують 2 загальноосвітні навчальні заклади для дітей, які потребують тривалого лікування: школа-інтернат №8 для дітей з розумовими вадами та №20 – для дітей із малими та неактивними формами туберкульозу. З метою забезпечення рівного доступу до якісної освіти ці освітні заклади адаптують навчальні програми та плани, методи та форми навчання, використання існуючих ресурсів до індивідуальних потреб дітей з особливими освітніми потребами.

Однією із форм навчання дітей з особливими освітніми потребами є нова, але визнана в багатьох країнах світу **інклюзивна форма освіти**, яка забезпечує безумовне право кожної дитини навчатися в загальноосвітньому закладі за місцем проживання із забезпеченням усіх необхідних для цього умов. У 2010-2011 н.р.

ОСВІТНЯ МЕРЕЖА ШЕВЧЕНКІВСЬКОГО РАЙОНУ

Освітня мережа району сьогодні представлена 53 загальноосвітніми навчальними закладами й повністю забезпечує потреби мешканців району.

Мережа загальноосвітніх навчальних закладів:

- середні загальноосвітні школи – 12;
- спеціалізовані середні школи – 17;
- гімназії – 5;
- ліцеї – 6;
- школи-інтернати – 2;
- ліцей-інтернат – 1;
- дитячий будинок – 1;
- ВСШ – 3.

Мережа дошкільних закладів складається з 50 ДНЗ різної форми власності та 6 шкільно-дитячих садків.

У 2009-2010 н.р. здобули:

- базову середню освіту 2578 учнів 9-х класів;
- повну загальну середню освіту 2422 випускників 11-х класів (з них нагороджено Золотою медаллю – 85, Срібною – 46).

У 2009-2010 н.р. отримували:

- 7683 учнів 1-х–11-х класів допрофільну підготовку через поглиблене вивчення предметів;
- 2357 учнів 10–11-х класів (106 класів) – профільне навчання.

НОВА МОДЕЛЬ ШКОЛИ

Новою моделлю сучасного багатофункціонального освітнього середовища є **школа повного року**. Навчальний заклад такої моделі об'єднує загальноосвітню школу та центр додаткової позашкільної освіти за рахунок розгалуженої мережі гуртків та організації особистісно-розвивального дозвілля під час вихідних днів та канікулярного періоду. Створивши підґрунтя для функціонування такої освітньої моделі в районі, ліцей-інтернат № 23 розпочав свою роботу як школа повного року (детальніше на С. 79).

НАШІ ДОСЯГНЕННЯ

Щорічно учні навчальних закладів посідають призові місця на міському та всеукраїнському етапах олімпіад з базових дисциплін. Так, тільки за останні 3 роки *призерами олімпіад з базових дисциплін стали:*

- 4130 учнів (районного етапу);
- 463 – міського етапу;
- 36 – всеукраїнського.

Однією із форм стимулювання обдарованих дітей є їх нагородження персональною стипендією голови Шевченківської районної у м. Києві державної адміністрації. Починаючи з 2004 року, в районі щорічно проходить свято „Гордість і надія району”. Понад **п'ятсот п'ятдесят учнів** навчальних закладів за ці роки **нагороджені стипендією голови районної адміністрації**.

ЗНО: ДОСЯГНЕННЯ УЧНІВ

Одним із показників якості освіти є **досягнення учнів у зовнішньому незалежному оцінюванні**, тож зупинюсь лише на тих показниках ЗНО, за якими можна оцінити район в цілому.

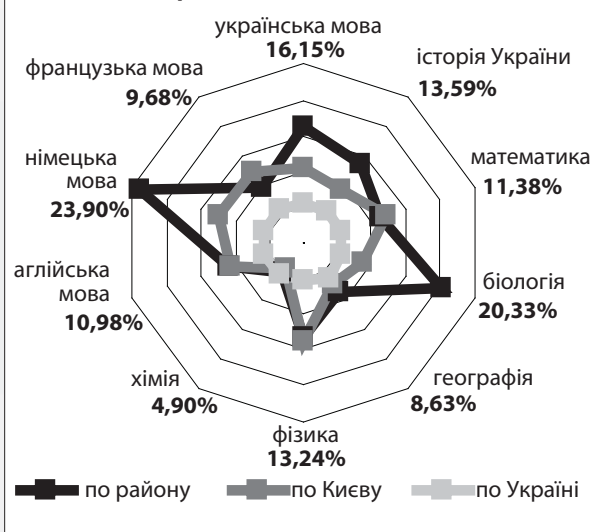
Цього року 18 учнів району набрали найвищий результат – 200 балів. Це третій показник після Печерського (31 учень) та Солом'янського (21 учень) районів.

Високим результатом є кількісно-якісний показник дітей, які набрали від **183 до 200 балів**, що за шкільною шкалою відповідає **10-12 балам**. Із **10 предметів** учні наших навчальних закладів **показали вищий результат** (у порівнянні з містом та Україною) з **5 предметів**:

- українська мова та література – **16,15%**;
- історія України – **13,6%**;
- біологія – **20,3%**;
- географія – **8,6%**;
- німецька мова – **23,9%**.

Із математики, фізики, хімії та англійської мови результат на рівні міста.

Відсоток учнів, які за результатами ЗНО набрали від 183,5 до 200 балів

ДЕЯКІ УПРАВЛІНСЬКІ ВИСНОВКИ

Як бачимо, на рівні міста та України ми маємо хороші якісні показники, але більш детальний аналіз показує, що з української мови, математики, історії України, англійської мови високих результатів досягли учні з 5-7 навчальних закладів району, що становить 17% від загальної кількості закладів.

З біології результативність району забезпечив лише Медичний ліцей.

Показовими є й такі дані: у рейтингу закладів, учні яких досягли високих результатів, *лише 3 спеціалізовані школи із 10.*

Тому одним із завдань роботи управління освіти на 2010/2011 н.р є аналіз результатів ЗНО з урахуванням специфіки закладу.

на базі СЗШ №139 створено клас інклюзивної освіти (1-й клас, наповнюваність 10 учнів) для дітей з важкими вадами мовлення, що дасть можливість соціальної адаптації та подальшої їх інтеграції в суспільство.

Якісних змін зазнала система соціальної реабілітації дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, дітей із малозабезпечених та асоціальних сімей у процесі здобуття ними повної загальної середньої освіти. Школа-інтернат №23 реорганізована у ліцей-інтернат, де, починаючи з 1-го класу, впроваджено роздільне навчання хлопчиків та дівчаток та відкрито кадетські класи для хлопчиків. Школа-інтернат №3 реорганізована у дитячий будинок „Ясний“, у якому діти проживають та виховуються, одночасно маючи можливість відвідувати навчальні заклади району.

Найвищою соціальною цінністю в освіті на сьогодні є ідея індивідуального розвитку дитини. Індивідуалізація та диференціація навчання у загальноосвітньому навчальному закладі забезпечується реалізацією інваріантної та варіативної частини Державного стандарту освіти. Варіативна частина формується з урахуванням спеціалізації та профілю навчання.

У гімназіях, ліцеях, спеціалізованих школах, профільних класах **навчально-виховна робота поєднується з науково-методичною, науково-дослідною та експериментальною**; поряд з традиційними методами і

формами використовуються інноваційні технології навчання. Як наслідок – у 2009-2010 навчальному році Шевченківський район в черговий раз нагороджений перехідною почесною відзнакою „Золота сова“ за високі досягнення у міському етапі Всеукраїнського конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів МАН: маємо **492** призери міського етапу та **13** призерів Всеукраїнського етапу.

Позитивні наслідки реалізації ідеї індивідуалізації стали підставою для розробки проекту „Обдарованість”, що став однією із складових Програми „Освіта столиці. 2006-2010 рр.” Відповідно до цієї програми в районі створені умови для пошуку, розвитку й підтримки обдарованої учнівської молоді (див. вріз на С. 8).

Наш час ставить нові вимоги перед позашкільною освітою. Стратегічним завданням реформування системи позашкільної освіти Шевченківського району міста Києва є створення єдиного позашкільного освітнього простору, що включає в себе гуртки, секції, клуби, культурно-освітні, спортивно-оздоровчі, науково-пошукові об'єднання на базі загальноосвітніх навчальних закладів; позашкільні навчальні заклади управління освіти; клуби та об'єднання за місцем проживання; спортивні школи.

На інформаційній „Карті єдиного освітнього позашкільного простору

ЯКІСТЬ УМОВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ*

2010 – це рік підсумків реалізації Програми „Освіта столиці. 2006-2010 роки”, якою визначено розвиток київського освітнього простору з урахуванням можливостей мегаполісу. Освіта Шевченківського району як складова київської освітньої системи стала активним учасником реалізації цієї Програми.

Як досягти якості освітнього процесу?

Насамперед забезпечити якість його умов! Визначальними критеріями якості умов освітнього процесу є матеріально-технічна база закладів освіти та їх кадрове забезпечення.

Інвентаризація активів показала, що матеріально-технічна база закладів освіти потребує значних капіталовкладень. **Освітня галузь** для районної влади **стала пріоритетом**. Свідченням цього, перш за все, стало щорічне збільшення бюджету (у порівнянні з 2006 роком бюджет галузі зріс на **200,2 млн. грн.**). Але навіть таке значне щорічне збільшення не може вирішити всіх проблем матеріально-технічної бази закладів освіти, адже понад **70%** бюджету – це витрати на заробітну плату працівникам, на харчування дітей та на енергоносії.

	Витрати бюджету по захищених статтях			
	Заробітна плата (млн. грн.)	енергоносії (млн. грн.)	харчування (млн. грн.)	% бюджету
2008	158,6	18,6	18,6	70%
2009	161,6	20,7	17,1	66%
2010	203,2	50,7	20,9	88,80%

Із збільшенням бюджету по галузі відповідно зростають видатки на утримання однієї дитини (у порівнянні з 2006 роком ці видатки зросли у 2,9 рази). По Україні *середня вартість утримання однієї дитини у 2010 році становить 7 тис. грн.*, що на **3,3 тис. грн. менше, ніж по нашому району**.

Як бачимо, лише третя частина бюджетних коштів може бути спрямована на зміцнення матеріально-технічної бази. *Коли існує певна обмеженість у грошових ресурсах, правильно встановлені пріоритети – це одне з найважливіших управлінських завдань*.

Статистичні дані про стан здоров'я дітей свідчать про те, що саме цей напрям роботи актуальний і має стати пріоритетним (за результатами проходження медоглядів до основної групи віднесено **64%** дітей шкільного віку, до підготовчої – **26%**, до спеціальної групи – **8,4%**, звільнені – **1,6%**).

В умовах, коли бюджет не в змозі забезпечити всі потреби закладів сьогодні, більшого значення набуває активність самих керівників закладів у пошуку ресурсів, спонсорів, шефів та меценатів.

МЕЦЕНАТСТВО ТА БЛАГОДІЙНИЦТВО В РАЙОНІ

У районі відроджено кращі українські традиції меценатства та благодійництва. З 2008 року районна адміністрація проводить конкурс „*Меценат року*” серед підприємств, установ, організацій, фізичних та юридичних осіб Шевченківського району, які долучилися до меценатства та благодійництва і надали значну допомогу по зміцненню матеріально-технічної бази закладів освіти.

Тільки у літній період 2010 року на підготовку закладів освіти до нового навчального року завдяки спільним зусиллям батьків, шефів, спонсорів було залучено **1,9 млн. грн.**: СШ № 49 – 204,7 тис. грн.; Гімназія № 48 – 198,3 тис. грн.; СШ № 41 – 174,5 тис. грн.; СШ № 73 – 136,6 тис. грн.; Гімназія № 153 – 175,7 тис. грн.; Гімназія НПУ – 109,7 тис. грн.; ШДС „Райдуга” – 148,4 тис. грн.; ШДС „Ягідка” – 109,5 тис. грн.

Така фінансова допомога – це значний вклад у зміцнення матеріально-технічної бази закладів. ►

* З доповіді **Є.В. Ярової** на серпневій педагогічній колегії працівників освіти Шевченківського району з нагоди початку 2010/2011 навчального року.

Другим важливим ресурсом забезпечення якості освіти після матеріально-технічної бази освітньої галузі є **КАДРИ**.

У загальноосвітніх навчальних закладах працюють 2280 педагогічних працівників, з них учителів – 2035 (89,3 %).

Щорічно педагогічні кадри району поповнюються молодими спеціалістами, але їх відсоток за останні роки залишається низьким в порівнянні із замовленням:

2007-2008 н.р.: замовлено – 99, направлено – 78, прибуло – 47, працює – 27;

2008-2009 н.р.: замовлено – 77, направлено – 33, прибуло – 24, працює – 16;

2009-2010 н.р.: замовлено – 58, направлено – 27, прибуло – 30, працює – 28;

2010-2011 н.р.: замовлено – 55, направлено – 33, прибуло – 18.

Щорічно у школи району приходять лише 30% від замовлених молодих спеціалістів. Це обумовлено, в першу чергу, низькою заробітною платою та відсутністю соціального забезпечення.

Проте районна влада дбає про свої педагогічні кадри. Молодим спеціалістам – випускникам ВНЗ виплачується адресна грошова допомога у розмірі 1000 гривень. Молодим спеціалістам, які закінчили ВНЗ з відзнакою встановлено доплату у розмірі 50% посадового окладу за складність та напруженість. Молодим спеціалістам, які працюють у ЗНЗ району, встановлено доплату у розмірі 20% посадового окладу, студентам денної форми навчання – 30% посадового окладу за складність та напруженість у роботі.

До святкування Міжнародного жіночого дня 8-Березня та Дня працівників освіти усім працівникам установ та закладів освіти виплачується грошова винагорода у розмірі 100% посадового окладу (по 50% до кожного свята).

Усім керівникам та заступникам директорів установ та закладів освіти виплачується надбавка у розмірі 50% посадового окладу. У повній мірі здійснюється виплата заробітної плати та встановленої надбавки для педагогічних працівників у розмірі 20% посадового окладу, усім іншим категоріям працівників (з 01.05.2010 р.) – 8% посадового окладу за складність та напруженість у роботі.

До щорічних відпусток усім категоріям працівників виплачується матеріальна допомога на оздоровлення.

У 2006-2010 роках освітяни району отримали 7 квартир безкоштовно, 1 квартиру – за формою 50 на 50.

Шевченківського району”, яка є у кожному навчальному закладі, дитина має право вибрати собі гурток, секцію тощо відповідно до своїх здібностей, обдарувань, уподобань та інтересів, відвідувати його незалежно від місця проживання та розвивати свої здібності в естетичному, духовному та культурному напрямі.

Управління освіти є координатором навчально-методичної роботи, масових заходів, навчання педагогічних кадрів, конкурсів-оглядів за напрямками позашкільної діяльності дітей та молоді, культурно-просвітницької роботи з батьківською громадськістю району.

Підвищення якості освіти та забезпечення рівного доступу до неї повинно відбуватися не тільки шляхом зміни парадигми освіти, що здійснюється на компетентнісних засадах, а й **впровадженням програмно-цільового підходу до вирішення освітніх питань** шляхом розроблення та виконання відповідних центральних, регіональних та районних програм розвитку освіти.

Шевченківська районна державна адміністрація протягом останніх років визначила для себе пріоритетом розвиток системи освіти. І це не просто слова. Основні позиції розвитку освітньої системи району викладені у Програмі стратегічного розвитку Шевченківського району міста Києва на 2007-2012 рр. Цією Програмою затверджені цільові програми

галузі „Освіта”, які забезпечують розроблення механізмів поліпшення роботи як конкретного навчального закладу, так і освітньої системи району в цілому до 2012 року.

ЦІЛЬОВІ ПРОГРАМИ в галузі „Освіта”:

- Енергозбереження.
- Ремонт місць загального користування.
- Капітальний ремонт харчоблоків із заміною технологічного обладнання.
- Відновлення роботи груп ДНЗ.
- Комплексні спортивні та антивандальні майданчики.
- Комплексний благоустрій територій ДНЗ.
- Оздоровлення.

1. Програма „Енергозбереження” – це не лише раціональне використання енергоресурсів, а *здоров’язберігаюча технологія.*

За період з 2007 року в усіх дошкільних закладах та у 39 загальноосвітніх навчальних закладах проведено заміну старих вікон на сучасні металопластикові – на загальну суму **80,2 млн. грн.**

Заміна вікон та дверей, повірка та заміна лічильників теплової енергії, технічне обслуговування індивідуальних теплових пунктів, встановлення енергозберігаючих ламп та світильників забезпечує суттєву економію енергоресурсів та економію бюджетних коштів. Сьогодні уже стало нормою раціональне використання тепло-, енерго- та водоресурсів.

Управлінням освіти щоквартально проводиться моніторинг дотримання лі-

Протягом 2007-2010 років проведено ремонт, заміну обладнання на 23 харчоблоках

За останні 3 роки збудовано комплексний спортивний майданчик із сучасним покриттям та 10 антивандальних майданчиків

Сучасний стадіон із штучним покриттям

Діаграма 1

Діаграма 2

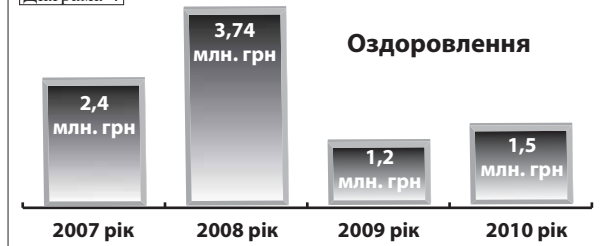
Таблиця 1

	Пропуски через хворобу однією дитиною		
	2007/2008	2008/2009	2009/2010
ДНЗ	7,1 день	6,9	6,3 днів
ЗНЗ	18,5 днів	17 днів	16,2 днів

Діаграма 3

Діаграма 4

мітів. Аналіз моніторингу показав: економія теплоресурсів у порівнянні з 2006 роком становить 8,4 Гкал*, що в грошовому еквіваленті складає **4,1 млн. грн.** (див. діаграми 1, 2).

Аналітичні дані реалізації цієї програми за 2008-2010 роки свідчать про тенденцію до зменшення захворюваності серед дітей дошкільного та шкільного віку (табл. 1).

2. Визначальним аспектом здоров'я дитини є **якість організації харчування**, і одним з основних ресурсів тут є санітарно-гігієнічні умови та обладнання харчоблоків.

Мова не йде про вартість харчування, зрозуміло, що за 5,50 грн. *забезпечити повноцінне харчування не можливо.* У розрізі регіонів найбільша вартість харчування у Київській області – 6,3 грн., найменша у Волинській – 3,50 грн. Як бачимо, це проблема не окремого району, а галузі в цілому. Не можемо підвищити вартість харчування, тому *фінансування спрямовуємо на створення умов для організації харчування.* Протягом 2007-2010 років проведено ремонт, заміну обладнання на 23 харчоблоках на загальну суму **18,1 млн. грн.**

Статистичні дані свідчать про те, що з кожним роком зростає потреба у гарячому харчуванні (у тому числі і за батьківські кошти). Так, у I півріччі 2010 року гарячим харчуванням було охоплено 67% дітей шкільного віку, з них 25,4% – за кошти батьків (див. діаграма 3).

3. Актуальним завданням на сьогодні є залучення дітей до систематичних занять фізкультурою та спортом. А для цього, в першу чергу, потрібні не лозунги про здоровий спосіб життя, а створення належних умов для заняття фізкультурою та спортом.

За період із 2007 року за програмою „Комплексні спортивні та антивандальні майданчики” збудовано 21 комплексний спортивний майданчик з сучасним покриттям та 10 антивандальних майданчиків на суму **24,3 млн. грн.**

У 2009/2010н.р. ця спортивна база використовувалася для проведення уроків, для роботи 118 спортивних гуртків та секцій (3123 дітини) та проведення районних спортивних змагань.

Для реалізації заходів, спрямованих на покращення стану здоров'я дітей району, у місцевому бюджеті щорічно виділяються кошти на оздоровлення дітей пільгових категорій. В умовах економічної кризи нам вдалося не лише зберегти оздоровлення, а й збільшити фінансування у порівнянні з попереднім роком (діаграма 4).

На створення безпечних умов перебування дітей у закладах освіти за останні три роки профінансовано: **3,7 млн. грн.** на протипожежні заходи та **3,6 млн. грн.** на охорону закладів.

Через створення якісних умов до вищої якості навчання та виховання – провідна ідея організації сучасного освітнього простору району.

Як зазначається у нашій освітянській доктрині, „**якість освіти є національним пріоритетом, передумовою національної безпеки держави, дотриманням міжнародних норм і вимог законодавства України щодо реалізації права на освіту**”.

Досягнення цих та інших характеристик забезпечить формування освіченої, конкурентоспроможної особистості, здатної до самореалізації, готової до життя у непростому суспільстві, патріота рідного міста та своєї країни.

Потрібні не лозунги про здоровий спосіб життя, а створення належних умов для заняття фізкультурою та спортом

Проекти центрів позашкільної освіти

Інноваційна
школа

ДИТЯЧІ МАЙДАНЧИКИ ШЕВЧЕНКІВСЬКОГО РАЙОНУ м. КИЄВА

„Діти передусім!”

**Тетяна
ЛАЗАРЕВА**

Головний спеціаліст
Управління освіти
Шевченківської
районної у м. Києві
державної
адміністрації

Ще на початку 70-х років, коли я сама відвідувала дитячий садок №98 на Подолі, „малими архітектурними формами” були закопані в землю і пофарбовані різними фарбами старі колеса від машин. Ми, маленькі, придумували різні ігри і ототожнювали ці колеса з різними предметами. Але це був кінець минулого століття.

Працюючи багато років в системі освіти, я часто задумувалась, в яких умовах ростуть наші діти, яку культуру і які смаки ми їм прививаємо і як ми це робимо... Все ті ж колеса були вкопані на території дитячих садків. Мені здавалось, що нам, дорослим, уже повинно бути соромно за це. Сказано – зроблено! І добре, коли в нашому Шевченківському районі, де розташовано 54 дитячих садків, є справжній господар. Навіть в умовах кризи, коли всі говорять про відсутність грошей, голова районної адміністрації Віктор Пилипишин продовжує створювати комфортні і безпечні умови

для малюків. Мрія швидко стала реальністю. Території дитячих садків стали оновлюватися. З’явилося нове яскраве обладнання, ігрові майданчики та спортивно-ігрові комплекси, які не тільки милували око, але й „заставляли” наших дітей займатися простими спортивними вправами. Але, на жаль, такі зміни не могли вирішити проблему в комплексі. І тут нас підтримали батьки. Разом з педагогічними колективами вони допомогли розбити клумби, закупити розсаду та землю. Разом працювали на своїх територіях.

Комплекс робіт закінчився установкою нової огорожі. І все одно, щось здавалося не так, хотілося ще щось додати.

Є декілька форм повернення країні духовності. Які? Відповідь надзвичайно проста. Як головний герой п’єси-феєрії Моріса Метерлінка „Синій птах” шукав щастя: в минулому і в майбутньому, в царстві дня і ночі, не помічаючи, що воно поруч, в їх домі. *Щастя шукати не треба, воно навколо нас, його потрібно побачити.*

Чи можемо ми відчутти, що є найважливішим для нас, якому із Блаженств віддати перевагу? Це – *Блаженство Бути Здоровим!*

У період демографічної кризи, що характеризується загостренням проблеми здоров'я дітей, голова Шевченківського району м. Києва робить все можливе, щоб повернути до цього питання увагу громадськості.

Саме тому в 2007 році була розроблена і прийнята Програма стратегічного розвитку Шевченківського району на 2007-2012 роки, одним із напрямів якої є будівництво комплексних стадіонів у кожній школі, інтернаті та школі-дитячому садку.

Сьогодні це 21 надсучасний комплекс із штучним покриттям, біговими доріжками, баскетбольними та волейбольними площадками, антивандальними тренажерами в мікрорайонах Нивки й Сирець, Татарка й Лук'янівка, Центр й Дорогожичі. Ми створили спортивну інфраструктуру, якою пишаємося по праву.

Все в житті взаємопов'язано: благоустрій територій шкіл і дитсадків дав можливість забрати з вулиці більш ніж 80% дітей, залучити їх до футболу та інших видів спорту.

„Діти передусім” – це не пусті слова, а **стиль життя нашого району**. І я пропоную всім приєднатися до цього. Давайте створимо для наших дітей красу і виростимо їх здоровими морально і фізично. Потім ми просто зберемо плоди своєї спільної праці в цьому прекрасному саду до ім'я „ЖИТТЯ”.

Інноваційна
школа

ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ЄДИНОГО ПОЗАШКІЛЬНОГО ПРОСТОРУ

В КОНТЕКСТІ МОДЕРНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ ШЕВЧЕНКІВСЬКОГО РАЙОНУ СТОЛИЦІ УКРАЇНИ

Розглядається проблема створення позашкільного освітнього простору в контексті модернізації системи освіти.

Ключові слова: позашкільна освіта, педагогічні умови, позашкільний простір, виховання, модернізація системи освіти.

**Ірина
МОСЯКОВА**

Директор Центру
творчості дітей
та юнацтва
„Шевченківець”,
відмінник освіти
України, відмінник
столичної освіти

Директор школи, ліцею, гімназії № 52010

Головна цінність сучасної

освіти — особистісне зростання людини, її духовне, моральне вдосконалення, креативність, відповідальність. XXI століття V міжнародною конференцією ЮНЕСКО назване століттям особистості та освіти. Саме освіта реалізує функції розвитку і саморозвитку

особистості, визначає характер соціально-економічного розвитку держави. Якщо країна претендує на звання демократичної, цивілізованої, розвиненої, вона не може не віддавати пріоритет освіті як цілісній системі. Освіта стає джерелом соціально-культурних ініціатив, інтелекту та діяльності,

активності і творчості, інноваційних сенсів.

Сьогодні система позашкільної освіти вважається однією з пріоритетних і розглядається не тільки як один з компонентів системи безперервної освіти, а як освіта нового типу, яка виходить з інтересів дитини і сім'ї, суспільства в цілому, компенсує відсутність у загальноосвітньому закладі тих чи інших видів діяльності. Сучасна позашкільна освіта — унікальне освітнє середовище, що має самостійне соціальне призначення. Вона характеризується більшою відкритістю, здатністю швидко реагувати на виникаючі освітні потреби людини і соціуму.

Проблема позашкільної освіти останніми роками досить плідно досліджується на теренах України. Зокрема, у працях О.В. Биковської, В.В. Вербицького, Л.І. Ковбасенко, О.В. Литовченко, Р.А. Науменко, Т.К. Окушко, Г.П. Пустовіта, В.А. Редіної, І.М. Мельникової, Т.І. Сущенко та інших досліджувались різні аспекти діяльності

позашкільних навчальних закладів. Водночас проблема позашкільного освітнього простору не була предметом ґрунтовного дослідження вітчизняних науковців.

Метою статті є визначення педагогічних умов ефективної організації позашкільного освітнього простору в районній ланці системи освіти.

Суб'єкти єдиного позашкільного освітнього простору Шевченківського району м. Києва складають один з найбільших багатопрофільних закладів позашкільної освіти. У зв'язку з необхідністю приведення у відповідність до єдиних вимог щодо позашкільної освіти за Законом України „Про позашкільну освіту” рішенням Шевченківської районної у м. Києві ради дитячі підліткові клуби за місцем проживання були передані управлінню освіти і стали структурним підрозділом Центру творчості дітей та юнацтва „Шевченківець”. Унікальність оновленого позашкільного навчального закладу в тому, що в даний час до його складу входять 16 структурних підрозділів, розташованих по всій території Шевченківського району м. Києва (позашкільні навчальні заклади управління освіти, дитячо-юнацькі клуби за місцем проживання, творчі об'єднання, система позаурочної діяльності, зокрема факультативи, секції на базі загальноосвітніх навчальних закладів). Крім цього, функціонують установи, що належать до інших відомств.

Особливості єдиного позашкільного освітнього простору визначили перспективи його розвитку: з 2010 року він є експериментальним майданчиком, що працює за темою „Соціально-педагогічний комплекс як нова модель установи позашкільної освіти”. Функціонування єдиного позашкільного освітнього простору як соціально-педагогічного комплексу зумовлено особливостями соціально-економічного розвитку Шевченківського району, розгалуженою структурою освітнього округу району, традиціями і багаторічним

досвідом роботи Центру творчості „Шевченківець” як центру позашкільної навчально-виховної та методичної роботи в районі.

У нових соціально-економічних умовах створення такого соціально-педагогічного комплексу закономірно призвело до того, що значно посилилася практична роль позашкільної освіти в організації діяльності різноманітного змісту і пошуку найбільш активних форм виховання (в тому числі за місцем проживання), в здійсненні індивідуальної роботи з дітьми, а також підвищилася роль Центру творчості в координації всієї роботи в соціумі. Центр творчості дітей та юнацтва „Шевченківець” є базовим методичним осередком позашкільля району, що дозволяє забезпечити нормативно-правову, методологічну, ціннісно-цільову, організаційно-технологічну, предметно-діяльнісну систему умінь, навичок, способів професійної діяльності, оптимальність ресурсів, науково-методичний супровід освітнього процесу установ позашкільної освіти району.

В умовах модернізації освіти найбільшу актуальність набувають питання інтеграції різних типів освітніх установ в єдиний освітній простір, де кожна установа, будучи унікальною за своїми цілями, змістом, способам діяльності, доповнює одна одну, робить свій внесок у цілісний педагогічний процес, що представляє собою єдність навчання, виховання та розвитку. Особливе місце в цьому цілісному процесі належить сфері позашкільної освіти, так як вона виступає як одна із найважливіших умов більш ефективно організації основної освіти і як сполучна ланка між навчальною та позанавчальною діяльністю (див. *врізи на С. 26-30*). Реалізація цих завдань пов'язана зі специфікою позашкільної освіти і зумовлюється вільним вибором дитиною видів і сфер діяльності відповідно до своїх інтересів і потреб, добровільністю її участі в цій діяльності, надання їй можливостей для самовираження, самовизначення,

самовиховання, прояву й розвитку своєї індивідуальності.

Мета інтеграції: створити умови для оптимального використання кадрового, науково-методичного, матеріально-технічного потенціалу освітніх установ в інтересах розвитку особистості дитини.

Найбільшої актуальності в умовах сьогодення набуває проблема оптимального використання ресурсного потенціалу позашкільної освіти в інтересах тих, хто навчається. Наразі необхідні спеціальні умови в освітньому процесі, які б визначали педагогічну значущість вибору змісту, методів і форм роботи. Це уможливує вирішення проблеми, якщо в позашкільному освітньому просторі створено єдину систему освітньо-виховної діяльності. Проектування такої системи враховує насамперед існуюче соціальне замовлення, національні та регіональні вимоги, державні орієнтири, потреби дітей та молоді, очікування батьків.

За підсумками аналізу соціального замовлення суб'єкти єдиного позашкільного освітнього простору визначають свої пріоритети: розвиток особистісного потенціалу кожного вихованця (пізнавального, творчого, дослідницького, комунікативного, естетичного, морально-етичного); відновлення і збереження народних традицій, залучення дітей до народної культури, розвиток стійкого інтересу до традицій і духовних цінностей народної творчості; створення оптимальних умов для розкриття потенційних можливостей, професійних інтересів і здібностей учасників навчально-виховного процесу.

Як свідчать дані зарубіжних вчених, позашкільна (неформальна) освіта стоїть за пріоритетами на третьому місці в світі. Сьогодні позашкільна освіта може запропонувати дітям і батькам більше, ніж 500 різних творчих об'єднань, а це потребує вкладання значних людських і матеріальних ресурсів. Говорячи про розвиток системи позашкільної освіти, ми

в першу чергу припускаємо відкриття нових творчих об'єднань для дітей середнього і старшого віку. Позашкільна освіта особливо необхідна підлітку, повному болісних роздумів, шукань, сумнівів, самовизначення. Досвід показує, що цінність позашкільної освіти в тому, що вона посилює варіативну складову загальної освіти і допомагає вихованцям у професійному самовизначенні, сприяє реалізації їхніх сил і знань. Згідно з основною ідеєю створення єдиного позашкільного освітнього простору навчальні заклади всіх ланок безперервної освіти в районі повинні скласти *різномірну та цілісну систему, індивідуалізувати освітній шлях* тих, хто навчається в рамках єдиного соціокультурного й освітнього простору. На сучасному етапі розвитку та модернізації системи освіти феномен позашкільної освіти стає об'єктом педагогічного прогнозування та моделювання, що дозволяє втілити в цілях, змісті, організаційних формах перспективні вимоги науки, духовного життя суспільства, виробництва.

Основоположними для системи позашкільної освіти дітей є добровільність, свобода вибору діяльності, творчість, турбота і захист дітей, їх особистісне зростання, успішність. Диференційованість і варіативність позашкільної освіти дозволяють сьогодні будь-якій дитині прийти до позашкільного навчального закладу не тільки на початку року, але й в середині, і в кінці року. Крім цього, протягом півроку дітям дозволяється жити в режимі пошуку або *так званого „плаваючого айсберга“*: відвідуючи по черзі різні творчі об'єднання, де, навчаючись, вони можуть вибрати свій напрям, співзвучний їх душі, і, може бути, найбільш необхідний. Принциповим для нас є положення про те, що позашкільна освіта створює кожній дитині ситуацію успіху, сприяє ефективній діяльності, проявам позитивних якостей. Ситуація успіху створюється через оволодіння важливими для дитини практичними

навичками, безпосередня участь у конкурсах, вікторинах, ярмарках, виставках, змаганнях, іграх і, найголовніше, спілкування з закоханими у свою справу однолітками і педагогами. Для педагогів позашкільного навчального закладу важливо виховати віру в людину, віру в своїх вихователів, віру в товаришів і самого себе, віру в свою країну.

Єдиний позашкільний освітній простір району успішно використовує принцип врахування індивідуальних і вікових особливостей дітей. *Суть нашого підходу в тому, щоб йти не від предмета, курсу до дитини, а, навпаки, від дитини до предмета, йти від тих можливостей, які має в своєму розпорядженні вихованець.* Саме тому для позашкільних навчальних закладів характерним є розроблення індивідуальних освітніх маршрутів, вводяться в практику портфелі досягнень дитини, так звані портфоліо. Сьогодні батьки і діти хочуть, щоб творчі об'єднання розвивали потенційні можливості дитини, давали основи майбутньої професії. В позашкільних навчальних закладах дитина ще до школи може спробувати свої сили в різних сферах діяльності і вибрати те, що їй найцікавіше, з ким затишно й комфортно. В.А. Сухомлинський писав, що *„духовне життя дитини повноцінне лише тоді, коли вона живе в світі гри, казки, музики, фантазії“.* Ось чому сьогодні нас хвилюють умови організації ефективної діяльності системи позашкільної освіти як фактору соціально-економічного розвитку регіональної системи освіти.

В організації єдиного позашкільного освітнього простору, що функціонує в інноваційному режимі, *особливої ролі набуває вдосконалення професійної майстерності педагога.* Інноваційна діяльність позашкільних навчальних закладів дозволяє творчо проявитися педагогу, заявити про себе як про фахівця, індивідуальність, особистість. Для успішного розвитку інноваційної діяльності у виховній роботі педагога повинні вміти спільно

ставити педагогічний діагноз і цілі, володіти теорією, методикою і практикою сучасного виховання, показниками результативності виховного процесу, погоджувати свої дії з іншими учасниками навчально-виховного процесу, тобто формувати установки на партнерство. Засади існування і продуктивної діяльності єдиного позашкільного освітнього простору підводить нас до бачення педагогів як колективних суб'єктів професійної діяльності, націлює на пошук форм і змісту педагогічної діяльності з позицій колективного суб'єкта. *Під колективним суб'єктом у педагогічній діяльності розуміється колектив педагогів, в особистісному педагогічному досвіді яких проектується єдині цільові, змістовні та технологічні компоненти професійної педагогічної позиції.* Таким чином, колективний суб'єкт припускає безпосередню взаємодію педагогів на професійно-особистісному рівні у вирішенні завдань позашкільної освіти та виховання.

Позашкільна освіта і виховання несуть в собі потенціал для плекання колективного суб'єкта в рамках навчального закладу, так як припускає наявність систем ціннісно-смыслового поля педагогічної діяльності та узгодження особистих сенсів. Розвиток педагогічної творчості суб'єктів єдиного позашкільного освітнього простору нерозривно пов'язаний із зростанням професійної компетентності педагогічних кадрів системи позашкільної освіти.

Позашкільна освіта досить міцно увійшла в суспільну свідомість як сфера максимального сприяння розвитку особистості дитини, її творчих здібностей та інтересів. При цьому, як правило, практиками і дослідниками виділяються такі її позитивні риси, як добровільність, різноманітність видів творчої діяльності, неформальний характер освітнього середовища, гуманістична спрямованість тощо. В кінці минулого століття в педагогічному середовищі набула поширення думка, що позашкільна освіта не тільки не

ІНТЕГРАЦІЯ ЗАГАЛЬНОЇ ТА ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВИТИ

Інтеграція загальної та позашкільної освіти в єдиному позашкільному освітньому просторі району є однією з найважливіших умов підвищення ефективності його роботи. **На рівні дітей** – це наявність у них глибоких і систематичних знань, умінь застосовувати ці знання на практиці, здібностей дітей самовизначатися, самовдосконалюватися, реалізувати свої плани. **На рівні педагогів** – їх активне професійне спілкування, обмін досвідом, підвищення кваліфікації. **На рівні батьків** – придбання ними знань про свою дитину, способи взаємодії з нею, знань про проведення спільного дозвілля. **На рівні освітніх установ** – створення єдиного освітнього простору, забезпечення наступності освітніх програм, створення умов для творчого розвитку особистості.

Діти повинні жити у світі краси, гри, казки, музики, малюнка, організації творчості. Духовно-моральне, естетичне, громадянсько-патріотичне виховання – це основні компоненти навчально-виховної діяльності всіх програм єдиного позашкільного освітнього простору. Одна з пріоритетних цілей – сприяти розвитку життєстійкої, духовно і творчо розвиненої особистості. Досягнення цієї мети можливе в тому випадку, якщо правильно організувати діяльність кожної дитини, кожного колективу як суб'єкту єдиного позашкільного освітнього простору району, враховуючи їх індивідуальність і духовні запити. Ми вчимо дітей бути вільною людиною-будівничим, людиною-творцем. Найважливіше – розкриття та реалізація кожною дитиною своїх потенційних можливостей, надання можливості кожній дитині реалізуватися на базі позашкільних навчальних закладів, дитячо-юнацьких клубів за місцем проживання. Для цієї мети саме розроблена програма „Створення єдиного позашкільного освітнього простору в соціумі”. Діти із задоволенням реалізують себе в ній – це додаткова радість творчості, радість спілкування. Ця програма була започаткована ще в 2007 році. Діяльність спрямована на створення умов для самодіяльності та ініціативи дітей та молоді, розвитку соціальної творчості в дитячому середовищі. Працювати з обдарованими дітьми нелегко, але педагоги сповнені оптимізму, радості від спілкування з ними і постійно рухаються вперед. Вже сьогодні створена школа „Інтелект ХХІ століття” на базі Технічного ліцею, „Крок у майбутнє” на базі гімназії № 172 „Нивки”. Культурологічний напрям інтеграції основної загальної та позашкільної освіти представлено об'єднанням „Юний журналіст”, яке працює на базі Технічного ліцею.

Особливе місце в єдиному позашкільному освітньому просторі Шевченківського району посідає навчальний заклад повного дня, в якому найяскравіше відображена інтеграція загальної та позашкільної освіти та відслідковується реальне місце позашкільної освіти в організації допро- ▶

поступається загальноосвітній школі, а навіть перевершує її за своєю значущістю для дитини.

Новий крок у розвитку цієї тези пов'язаний з початком реалізації концепції розвитку позашкільної освіти. Сьогодні поняття якості освіти не зводиться до суми засвоєних знань, а безпосередньо пов'язано з усім спектром освітніх та особистісних досягнень дитини, що насамперед підкреслює культурологічну суть позашкільної освіти.

Процес модернізації системи освіти надає все більшої самостійності сфері позашкільної освіти як особливого соціального інституту зі своєю власною місією. Детальний аналіз сучасної ситуації дозволяє виділити у позашкільній освіті ті ж самі протиріччя, що характеризують масову загальноосвітню школу і викликають необхідність її модернізації. Перш за все, це її відірваність від актуальних процесів суспільного розвитку, слабо виражена орієнтація на суспільні освітні замовлення і, як наслідок, недостатньо ефективного формування базових компетентностей дитини, які забезпечуються позашкільною освітою і сприяють повноцінному особистісному й професійному самовизначенню.

У концепції розвитку позашкільного освітнього простору зроблено спробу побудови її нової моделі, що дозволяє інакше осмислити її роль і місце в освітній системі Шевченківського району м. Києва (див. вріз на С. 31).

В умовах сучасної дійсності система позашкільної освіти має важливе значення як фактор соціально-економічного розвитку системи освіти одного з районів столиці. Ця затребуваність пояснюється переходом розвинених країн від техногенної до антропогенної парадигми у розвитку цивілізації, отже, і змінами в суспільній свідомості, по-перше. По-друге, заклади позашкільної освіти займаються не тільки питаннями дозвілля, але й культурно-освітньої, інформаційної діяльності. Традиції, стиль, методи роботи установ позашкільної освіти максимально враховують особливості соціуму, орієнтовані на коригування та розвиток психічних властивостей особистості, лідерських якостей, організацію соціалізуючого дозвілля дітей та молоді. Для організації ефективної діяльності системи позашкільної освіти недостатньо тільки добре знати нормативно-правову базу, керуватися нею і готувати висококваліфікованих педагогів, необхідно вирішувати проблеми зміцнення і розвитку матеріально-технічної бази. Що, наприклад, може зробити висококласний педагог у своєму клубі, гуртку, секції, центрі, якщо: спорт без гарного спортивного інвентарю, картинг – без БСМ машин; автотрасовий моделізм – без автотрас, радіотехнічне конструювання, космічна і ракетна техніка, машинобудування. прикладна творчість, радіоелектроніка тощо – без спеціального обладнання? Адже мотивація й інтерес у підлітка пробуджується

фільної підготовки і профільного навчання старшокласників. Цілеспрямоване виховання учнів ведеться не тільки в школі. Воно здійснюється в позашкільних об'єднаннях та установах, покликаних сприяти соціальному становленню особистості, розвитку її інтересів та здібностей, організації дозвілля. Науковий аналіз суспільного розвитку та еволюція освіти зумовили необхідність розширення навчально-виховних пропозицій у школі, і в результаті в рамках сучасної освітньої реформи особливий інтерес викликає питання посилення інтеграції загальної й позашкільної освіти. Одна з таких можливостей реалізується у створенні системи шкіл повного дня. Вона дозволить підвищити культуру викладання і навчання, інтегрувати навчання і позашкільну освіту, посилити індивідуальне сприяння учням, нівелювати взаємозв'язок соціального походження школярів і їх успішності в освіті, перебудувати школу з навчального закладу в заклад навчання й життя дитини. Надії на школу повного дня покладаються великі. Новий режим припускає дотримання трьох умов: повноденна форма організується п'ять днів на тиждень і охоплює мінімум 7 – 9 навчальних годин на день, школярі отримують гарячі обіди, а навчальна та позанавчальна діяльність знаходяться в тісному взаємозв'язку. Учням пропонуються додаткові заняття за інтересами і потребами: у післяобідній час тут ведуться гуртки, факультативи, елективні курси, індивідуальні заняття, виконуються додаткові завдання відповідно до профільності класів тощо. Тематика занять розробляється адміністрацією навчального закладу повного дня, і принципово є їх педагогічний взаємозв'язок з роботою в першій половині дня. У штат таких шкіл входить додатковий педагогічний персонал, заняття ведуться як шкільними вчителями, так і спеціально запрошеними фахівцями інших навчальних закладів, позашкільних навчальних закладів. Серед мотивів, з яких вибирається ця форма, виділяють: допомога сім'ї; посилення професійного самовизначення; розширення можливостей позашкільної освіти. В межах діяльності єдиного позашкільного освітнього простору реальним кроком може стати створення інвестиційної програми „Освіта і турбота майбутнього”, яка матиме на меті поліпшення якості процесу інтеграції загальної та позашкільної освіти і збільшення освітнього потенціалу учнів навчальних закладів повного дня. Організація навчально-виховного процесу в навчальних закладах повного дня – яскравих представників реального запровадження інтеграції загальної та позашкільної освіти – сприяє змістовному наповненню концепції повноденної школи і науковому супроводу програм профільного навчання. Але розробка, вибір концепцій та їх реалізація, спектр освітніх пропозицій здійснюватиметься безпосередньо навчальним закладом. У вихованців повноденної школи залишається більше часу на позашкільну освіту.

Аналіз усталених повноденних шкільних систем країн Європи приводить до висно- ►

вку, що повноденні системи можливі тільки завдяки співпраці шкільної та позашкільної сфери. Активний розвиток навчальних закладів повного дня призвів до пошуку шляхів взаємодії двох ланок єдиної системи безперервної освіти, зазвичай названого кооперацією. Метою кооперації стало створення повноденного освітнього простору в школі та навколо неї. А оскільки освітній процес здійснюється не тільки в школі, але й в позашкільних установах і об'єднаннях, то мова тут йде про інтегровану повноденну освіту.

Відомий німецький теоретик повноденної школи Г.Г. Гольтаппельс виділяє 8 „ступенів” або сфер кооперації повноденної школи та позашкільної освіти [6]. Зокрема, це:

Інтенсифікація сприяння. Супровід навчального процесу буде оптимізовано, якщо класні заняття, позашкільна освіта будуть представляти собою єдине ціле й здійснюватися фахівцями.

Диференційований підхід. Використовувана в його рамках селекція профілів і змісту освіти дозволяє посилити ефективність процесу можливостями позашкільної освіти. Шкільні проекти, елективні курси, факультативи та гуртки – це двері між сектором навчального та вільного часу, між навчанням і вихованням. Вони доповнюють, збагачують і поглиблюють зміст і форми навчального процесу.

Організація дозвілля в навчальному закладі повного дня. Ігрові та соціально – комунікативні форми дозвілля, з одного боку, і тематичні, з іншого, здатні задовольняти різнобічні потреби та інтереси учнів, збагачуючи їх навчальну культуру. Добровільність включення і особистісний інтерес – основа позашкільної освіти – відрізняють такі заняття від звичного шкільного навчання. Але, сприяючи відпочинку та розвагам, „дозвіллеві” форми роботи також сприяють фізичному, розумовому, трудовому, моральному та іншим видам виховання.

Колективне, соціальне й міжкультурне виховання. Школа сприяє формуванню та розвитку соціальної поведінки, і перш за все, в колективній роботі. У позанавчальному процесі таке виховання може здійснюватися у формах організації дозвілля (свята, походи, екскурсії, вистави, змагання, фестивалі тощо), які викликають інтерес школярів.

Виховання в душі демократії. Учні – це суб'єкти освітнього процесу та управління шкільним життям. Але теорія супроводжується практикою, коли мова йде про відповідальність, взаєморозуміння, критику, *найову* участь учнів у житті школи. Різноманітні проекти, союзи та клуби, організовані й керовані самими школярами, реалізують педагогічне завдання соціально – демократичного виховання.

Громадянсько-патріотичне виховання. Політичне виховання молоді вимагає систематичного співробітництва школи та сфери позашкільної освіти в соціокультурному напрямі.

Консультування. Психологічна допомога, навчальне консультування, супровід при ви-

лише в діяльності, в діяльності своїми руками, важливої для дитини й соціально значущою для оточуючих. Програмою розвитку єдиного позашкільного освітнього простору передбачено насамперед створення відповідних комфортних умов для забезпечення процесу формування майбутньої інтелектуальної, художньої, технічної творчої еліти нашої держави.

Розширився спектр соціальних і вікових груп дітей та молоді, яким надаються позашкільні освітні послуги. У ході роботи над створенням єдиного позашкільного освітнього простору змінився комплекс функцій позашкільного навчального закладу. Освітня, виховна, методична, дозвіллева функції доповнилися ціннісно-орієнтаційною, соціально-адаптаційною, комунікативною, оздоровчою функціями, а також функціями соціального захисту та соціально-психологічної підтримки. Особливу актуальність набуває реалізація інструктивно-методичної функції, зміст якої розширюється за рахунок надання методичної та практичної допомоги в організації діяльності дитячого активу та виховної роботи закладів освіти району, в розвитку дитячих громадських організацій.

Відповідно до соціального замовлення освітній процес в позашкільному навчальному закладі реалізується за шістьма напрямками: художньо-естетичний, фізкультурно-спортивний, соціально-педагогічний, еколого-біологічний, науково-технічний,

військово-патріотичний. Система роботи має глибоке коріння і завжди прагне відповідати вимогам сучасності.

Відтак, розвиваючи єдиний позашкільний освітній простір району, необхідно:

- більш широко вводити нові сучасні позашкільні навчальні програми для всіх дітей, які хочуть займатися додатково і, можливо, виберуть собі професію, за профілем якої успішно займалися кілька років;
- більш широко і сміливо вводити в позашкільні навчальні заклади нові інформаційно-комунікативні технології, створювати програми мережевої взаємодії;
- створювати піклувальні ради, активізувати діяльність батьківських комітетів з метою розширення сфери діяльності, введення нових сучасних напрямів в систему позашкільної освіти;
- активізувати допрофесійну підготовку дітей, більш сміливо йти на контакт із загальноосвітніми закладами щодо реалізації концепції профільного навчання в старшій школі.

Режим пошуку та інновацій – норма сучасного життя позашкільного навчального закладу, так як інноваційна діяльність виступає як одна із сучасних тенденцій розвитку освіти. Структура єдиного позашкільного освітнього простору зумовлена багаторічним досвідом, в якому поєднуються традиційні, перевірені часом, форми і методи соціально-освітньої,

борі навчального закладу, професійна орієнтація можуть здійснюватися школою і позашкільними суб'єктами спільно.

Ситуації переходу та професійна орієнтація.

Особливе значення має проблема переходу учнів на середню та старшу ступені, пов'язана зі зміною школи. Вона й проблема професійного самовизначення повинні вирішуватися завдяки позаурочним пропозиціям, що дозволяє краще розкрити потенціал, інтереси і схильності учнів.

Сприяння в цих областях відповідає завданням і загальної, і позашкільної освіти. Воно можливе, коли направлено на спільні цілі і коли організатори навчально-виховного процесу розуміють всі переваги кооперації. Створення мережі повноденних шкіл визнається сьогодні важливим кроком на шляху побудови єдиного освітнього простору.

Співпраця із загальноосвітніми навчальними закладами та дитячо-юнацькими клубами за місцем проживання продовжується й розширюється. Ми не збираємося зупинитися на досягнутому. У нас є спільні плани, а головні плани на майбутнє – розширення різноманітних форм позашкільної освіти; створення програми допрофільної та профільної підготовки; створення майстерень технічної творчості, відкриття клубів для старшокласників і для підлітків групи „ризик”. Для методичного забезпечення педагогів позашкільної освіти, що працюють на базі навчальних закладів, планується видання чергових випусків посібника „Позашкільна освіта Шевченківського району м. Києва”, програма літнього відпочинку „Марафон довжиною в літо”, „Виховуємо толерантну особистість”. Планується проведення конференції „Досвід, проблеми, перспективи реалізації єдиного позашкільного освітнього простору в соціумі”, організація і проведення тематичних майстер-класів.

В останнє десятиліття в суспільстві відбулися зміни, що вплинули на соціальну активність людей, вимоги до реалізації особистісного потенціалу, визначення життєвих позицій. В основі нових методик навчання і виховання лежить пріоритет розвитку особистості, розвиток пізнавальних інтересів і здібностей підростаючого покоління. Вперше в учнів з'явилося право вибору профілізації навчання. Вибір змісту і способів організації діяльності та спілкування в творчому об'єднанні знаходиться в тісному взаємозв'язку з функціями виховної системи. Творче об'єднання по відношенню до особистості дитини виконує наступні функції: освітню, спрямовану на формування у дітей цілісної та науково-обґрунтованої картини світу; виховну, що сприяє моральному становленню особистості школяра; захисну, пов'язану з психологічним захистом дитини від негативних впливів середовища; компенсуючу, яка передбачає створення додаткових умов для розвитку творчих здібностей дітей, їх самореалізації в таких сферах діяльності, як пізнання, гра, спілкування. ▶

Успішність реалізації творчим об'єднанням перерахованих функцій багато в чому буде залежати від педагогічного забезпечення життєдіяльності співтовариства вихованців і, перш за все, від цільної й ефективної діяльності керівника творчого об'єднання (наставника). Виховна система позашкільної освіти в єдиному освітньому просторі буде відкрита, що дозволить їй ефективно діяти й інтенсивно розвиватися. Критеріями функціонування такої виховної системи будуть: вихованість; захищеність і комфортність дитини в творчому об'єднанні; задоволеність дітей та їх батьків життєдіяльністю творчого об'єднання та досягненнями, задоволеністю власної дитини; сформованість колективу творчого об'єднання; репутація творчого об'єднання; прояв індивідуальності творчого об'єднання, його спільності.

Час диктує високі вимоги до рівня розвитку та постійного підвищення творчого і трудового потенціалу молодого покоління. Модернізація системи безперервної освіти в якості одного з пріоритетних напрямів державної освітньої політики передбачає створення системи спеціалізованої підготовки (профільного навчання) в старших класах загальноосвітньої школи, орієнтованої на індивідуалізацію навчання й соціалізацію учнів. Умови для допрофесійної підготовки підлітків створюються і в системі позашкільної освіти. Орієнтація на розвиток творчих здібностей особистості відбувається у створенні умов для практичної „проби сил” дітей та молоді, які навчаються в різних галузях життєдіяльності. Тому сьогодні, в період переходу до профільного навчання, актуалізується роль позашкільних навчальних закладів у формуванні професійних інтересів у самовизначенні школярів.

Можна виділити ряд причин, які дозволяють позашкільній освіті претендувати на провідну роль у цьому процесі: **це максимально доступний для дітей вид освіти; якісний, ефективний, варіативний вид освіти.**

Потенціал системи позашкільної освіти може бути досить широко використаний при організації профільного навчання, чому сприяє: відсутність стандартів; відсутність жорстких часових обмежень; зручна чисельна наповнюваність груп; полісферність і різноманітний характер реалізованих освітніх програм; досвід педагогів з розробки та адаптації освітніх програм, у розробці необхідного методичного супроводу (педагоги – позашкільники займаються цим постійно); потенціал педагогічного складу, який не має аналогів в системі основного загальної освіти: (артисти, члени союзу художників і журналістів, майстри високої кваліфікації різного профілю, висококваліфіковані спеціалісти різних галузей науки і техніки тощо).

Сьогодні позашкільна освіта є повноправним партнером шкільної освіти, частиною загальної системи освіти, водночас вона може стати не тільки засобом підвищення ефективності навчально-виховного процесу в навчальних закладах загальної середньої освіти, а й засобом розвитку особистості, її соціальної адаптації, особливо в умовах переходу до профільного навчання.

культурно-дозвільної діяльності, інноваційні форми та засоби позашкільної освіти.

Можна виділити систему показників інноваційного потенціалу єдиного позашкільного освітнього простору: сприйнятливність педагогів до нововведень; розвиненість комунікативних зв'язків; рівень творчої активності. Педагоги позашкільних навчальних закладів виявляють інтерес до інновацій і готові до їх освоєння. Розвиток інноваційної діяльності в позашкільних навчальних закладах представлений наступними напрямками: розробка змісту освіти, що включає освоєння умінь і засобів особистісного самопізнання, самовизначення, самореалізації; розробка системи підтримки дитячої обдарованості: робота з реалізації програм різних рівнів (початковий, основний, вищий); озброєння змісту позашкільної освіти новими педагогічними технологіями, методами навчання, аналіз ефективності їх використання; розробка та реалізація грантових проектів, організація та проведення інтелектуальних ігор із застосуванням дистанційних Інтернет-технологій, відеотренінгів; участь в Інтернет-конференціях та їх організація на районному, міському, всеукраїнському рівнях; організація мережевої взаємодії; створення банку інноваційних технологій і досягнень дітей, педагогів, позашкільних навчальних закладів.

За час роботи в інноваційному режимі вдосконалені освітні програми, до яких

введені якісні показники з діагностики результатів позашкільної освіти, розроблено модель випускника, індивідуальний освітній маршрут, зазначений термін реалізації програм, що допомагає педагогу конкретизувати результати позашкільної освіти учнів, простежити динаміку розвитку кожного вихованця творчого об'єднання позашкільного навчального закладу.

Позитивною тенденцією стає прагнення педагогічного колективу до проектної діяльності. Накопичено багатий досвід реалізації проектів, які відповідають вимогам часу та педагогічних інновацій.

В цей час етап накопичення інноваційного досвіду відбувається і в сфері організації навчально-тренувальних зборів в канікулярний період та літнього відпочинку дітей. Одним з ефективних методів включення школярів у соціально значущу діяльність в літній період є соціальне проектування, метою якого є створення сприятливого середовища і матеріальних ресурсів для забезпечення змістовного літнього відпочинку та оздоровлення дітей. У ході реалізації проекту „Будиночок дитячої творчості” (в парку ім. Т.Г. Шевченка) розроблена програма літнього майданчика будинку дитячої творчості „Країна Добра, Любові, дитячих Мрій”, що набуває нового змісту і стає цікавою знахідкою в реалізації діяльності єдиного позашкільного простору Шевченківського району міста Києва. Планується створення та реалізація експериментальних програм „Соціально-педагогічне програмування та проектування умов творчого саморозвитку особистості”; „Система підтримки дитячої обдарованості”; „Мережева взаємодія з організації змістовного дозвілля дітей”.

З огляду на вищевикладене, **умовами ефективної діяльності єдиного позашкільного освітнього простору є:**

- високий рівень кваліфікації педагогічних працівників;
- зміцнення і розвиток матеріально-

НОВА МОДЕЛЬ ПОЗАШКІЛЛЯ: від ідеї до проектів

Ідея полягає в наступному.

По-перше, єдиний позашкільний освітній простір має виступати в ролі акумулятора освітніх ресурсів зовнішнього середовища; *по-друге*, не тільки створення для кожної дитини необхідних й достатніх умов вибору бажаного виду і напрямку діяльності, а й здійснення ним індивідуального освітнього маршруту у відкритому соціокультурному просторі. Все, що оточує дитину (у масштабі вулиці, району, міста, країни, планети), має ставати за допомогою педагогів позашкільної освіти предметом його пізнавальної та перетворювальної активності, джерелом набуття необхідних соціальних компетентностей.

Реалізуючи цю ідею, **єдиний позашкільний освітній простір (при науковому супроводі його соціального партнера Інституту педагогіки НАПН України та Інституту проблем виховання НАПН України) буде реалізовувати два основні інноваційні проекти**, спрямовані на розвиток соціальної компетентності юних жителів одного з центральних районів столиці. У першому випадку входження дитини в зовнішнє соціокультурне середовище здійснюватиметься засобами активної діяльності, що відіграє особливу роль в умовах району міста, який динамічно розвивається і постійно знаходить нових соціальних партнерів для реалізації проекту.

Інший проект (що знаходиться в стадії становлення) орієнтований на особливу соціальну групу: креативних підлітків, погано адаптованих в силу своєї креативності до умов навчання у школі. Передбачається, що основними причинами їх дезадаптації є репродуктивний і усереднений характер навчання і відсутність досвіду самостійного вибору індивідуального освітнього маршруту з використанням зовнішніх освітніх ресурсів. Проектом передбачено комплекс заходів, результатами яких стане розуміння обдарованими підлітками особливостей своєї особистісної, інтелектуальної та емоційної сфери, що потребують створення особливих соціально-педагогічних умов творчої самореалізації; набуття ними необхідних життєвих компетентностей, вибору життєвих цілей і проектування індивідуального освітнього маршруту; початок його реалізації вже на етапі навчання у школі при використанні позашкільних освітніх ресурсів з перспективою його розвитку на подальших етапах соціалізації.

Передбачається, що в ході реалізації проекту будуть розроблені та реалізовані програми соціально-психологічного тренінгу для обдарованих підлітків, створена мережа партнерських соціальних інститутів, використані освітні ресурси, які забезпечать побудову індивідуального освітнього маршруту, розроблена електронна карта освітніх ресурсів району, розроблена й реалізована методика тьюторського супроводу індивідуального освітнього маршруту.

Інноваційна школа

- технічної бази системи позашкільної освіти;
- пріоритет безкоштовності позашкільної освіти з метою нівелювання проявів протиправної діяльності дітей та молоді;
- керівництво документальним забезпеченням;
- розвиток затребуваних суспільством нових напрямів діяльності творчих об'єднань позашкільної освіти;

Директор школи, ліцею, гімназії № 5'2010

Ірина Мосіякова

Эффективность деятельности единого внешкольного пространства в контексте модернизации системы образования Шевченковского района столицы Украины

Рассматривается проблема создания внешкольного образовательного пространства в контексте модернизации системы образования.

Ключевые слова: внешкольное образование, педагогические условия, внешкольное пространство, воспитание, модернизация системы образования.

Iryna Mosiakova

Efficiency of activity of the united out-of-school space in context of modernization of the system of education of Shevchenko district of the capital of Ukraine

The article highlights the problem of the out of school educational space in the context of modernization of the system of education.

Keywords: out-of-school education, pedagogical conditions, out-of-school space, education, modernization of the system of education.

- посилення взаємодії загальної і позашкільної освіти у рамках реалізації профільного навчання.

Процес народження і розвитку творчості суб'єктів єдиного позашкільного освітнього простору триває. Він повинен усвідомлюватися як цінність, як унікальне явище, результатом якого є співтворчість, співрадність, співбуття.

Біжать роки, світ не стоїть на місці: одне покоління приходить на зміну іншому, розвиваються соціальні відносини, змінюються пріоритети і цінності суспільства, розробляються нові нормативні документи, незмінно одне – позашкільна освіта Шевченківського району міста Києва як і раніше, як і багато років тому, залишається острівцем Дитинства, Творчості, Мрії, куди поспішають діти і молодь, знаючи, що їх тут завжди чекають і завжди їм раді.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Биковська О. Теоретико-методичні основи позашкільної освіти в Україні [Текст]: автореф. дис. ... д-ра пед. наук. 13.00.01 /Биковська О.В.; Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. – К., 2008.
2. Ращенко А.В. Формування національної свідомості учнів у позашкільних навчальних закладах // Теоретико-методичні основи виховання творчої особистості в умовах позашкільних навчальних закладів: Зб. матеріалів наук.-практ. конф. Кол. авт. – К.: Грамота, 2006. – С. 135–140.
3. Сущенко Т. Педагогічний процес у позашкільних закладах: Дис. д-ра пед. наук: 13.00.01 /Запорізький ін-т удосконалення вчителів. – Запоріжжя, 1993. – 332с.
4. Allgemeinbildende Schulen in Ganztagsform in den Landern der Bundesrepublik – Statistik 2002 bis 2006. – Bonn: KMK, 2008.
5. Holtappels, H.G. Deutschland auf dem Weg zur Ganztagschule? Bestandsaufnahme und Entwicklungsperspektiven // Padagogik, 2004/2. – S. 6 – 10.

ВІДДАНІ УКРАЇНІ – ВІДКРИТІ СВІТУ

Філософія розвитку ліцею № 38 імені В.М. Молчанова передбачає розвиток в учнів національної свідомості, гідності, честі, ненасильницького мислення, здатності неупереджено сприймати інші культури. Важливе значення надається оволодінню ліцеїстами високою гуманітарною культурою, заснованою на засадах загальнолюдських цінностей. У центрі педагогічної уваги та роботи – обдарована дитина як творча особистість.

Ключові слова: пошукова робота, комп'ютеризація, освітні проекти.

Двадцятиріччя ліцею №38 імені В.М. Молчанова є значною і важливою подією в декількох аспектах.

По-перше, історія і розвиток школи №38 є відображенням історії і розвитку української школи як невід'ємної ланки суспільства від радянських часів до державної незалежності України сьогодні. Це і перші профільні класи з поглибленим вивченням математики; і присвоєння імені випускника, льотчика-випробувача Валерія Молчанова, який загинув напередодні вступу до заgonу космонавтів, виконавши свій обов'язок громадянина до кінця.

Це перші кроки освіти в напрямі комп'ютеризації, а потім – і розбудови ліцеїв у країні. Все це – кропітка вчительська праця не в ім'я особистої слави, а в ім'я любові до дитини, на благо нашої держави. І цей щоденний освітянський подвиг – завжди бути попереду всього нового, крок за кроком, рік за роком, який триває за будь-яких обставин, продовжується і зараз.

Це ще один з аспектів шкільного ювілею, який демонструє найкращі традиції українського вчительства.

Саме ліцей як продовження кращих традицій української школи, але на принципово нових засадах єдності вітчизняного й зарубіжного досвіду, з пріоритетом загальнолюдських цінностей та з гуманістичними доміантантами, що відповідають інтересам української держави, став школою підготовки національних кадрів, інтелектуальної еліти України, першопроходцем в освітянському просторі Європи в той час, коли це було так необхідно.

У системі ж безперервної освіти ліцей як навчальний заклад є важливим структурним підрозділом. Саме тому ліцей №38 імені В.М. Молчанова тісно зв'язаний з такими вузами, як

**Ірина
КОЗИНА**

Директор ліцею
№38 імені
В.М. Молчанова,
м. Київ

**Інноваційна
школа**

*Підсумовуючи
пройдене*

Директор школи, ліцею, гімназії № 5'2010

Ірина КОЗИНА

● 37 років віддани школі, ліцею №38, з них 15 – заступник директора з виховної роботи, 22 – директор школи, ініціатор створення ліцею, організатор втілення ідеї нової демократичної школи в життя;

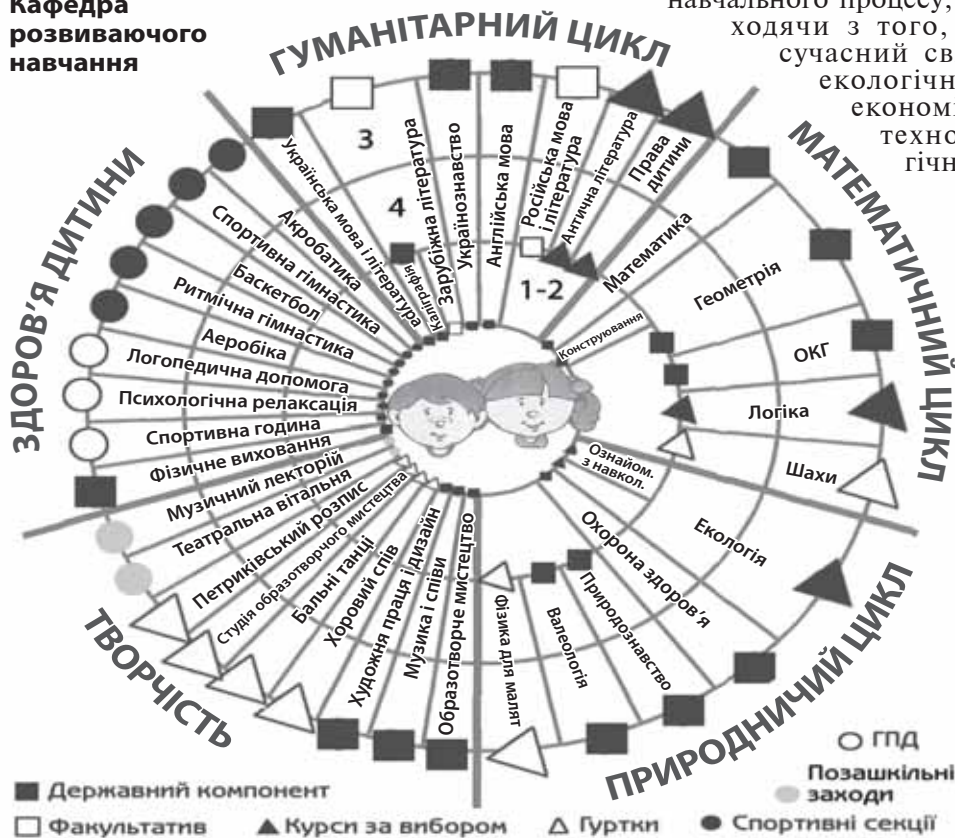
- заслужений працівник народної освіти України;
- вчитель-методист;
- магістр освітнього менеджменту;
- віце-президент та координатор міжнародних програм Асоціації керівників шкіл України (АКШУ);
- член управління Асоціації керівників шкіл Європи (ESHA), регіональний координатор;
- позаштатний консультант комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти;
- член громадського об'єднання „Парламент жінок України”.

Національний технічний університет України „КПІ”, Національний університет імені Т.Г.Шевченка, Київський державний лінгвістичний університет, Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, Київський державний технічний університет будівництва і архітектури, Академія муніципального управління та ін..

Ліцей забезпечує створення оптимальних умов для набуття широкої загальноосвітньої підготовки та здобуття освіти понад державний мінімум, перш за все за рахунок різних напрямів спеціалізації: математика-інформатика, математика-економіка, історія-право, література-лінгвістика, міжнародні відносини; відповідно визначається профіль: математичний або гуманітарний.

Ліцей бере активну участь у міжнародних освітніх програмах, вважаючи їх обов'язковою частиною навчального процесу, виходячи з того, що сучасний світ є екологічною, економіко-технологічною,

Кафедра розвиваючого навчання

Директор школи, ліцею, гімназії № 52010

історико-соціальною і політичною системою взаємозв'язків, впливів, суперечностей.

З 1992 року ліцей має партнерські відносини з 16 країнами Європи, які розвиваються у п'яти міжнародних освітніх проектах:

- РЕЕР – пан'європейський міжнародний освітній проект;
- міжнародний театральний проект;
- проект Есперанто;
- „Молоді вчені планети” – наукове співробітництво з ліцеями Росії;
- ESHA – Асоціація керівників шкіл Європи.

Філософія розвитку ліцею передбачає розвиток в учнів національної свідомості, гідності, честі, ненасильницького мислення, здатності неупереджено сприймати інші культури. Важливе значення надається оволодінню ліцеїстами високою гуманітарною культурою, заснованою на засадах загальнолюдських цінностей. У центрі педагогічної уваги та роботи – обдарована дитина як творча особистість. Ця провідна тема є предметом методично-наукової роботи 9 кафедр ліцею.

Успіх уже вирішених завдань забезпечує підтримка Шевченківської районної у м. Києві держадміністрації, районного управління освіти, Головного управління освіти і науки м. Києва, Міністерства освіти і науки України, а також родинне коло вчителів, батьків і учнів, об'єднане Радою ліцею за спільним інтересом в ім'я дитини сьогодні, щасливого майбутнього держави завтра в ім'я людини.

ПРОГРАМА

адаптаційної діяльності педколективу ліцею з метою дотримання принципу наступності в навчанні учнів 5 класів

Гуманна педагогіка – вимога не тільки суспільства, це єдино можлива форма стосунків між учителем і дитиною.

Гуманістичними засадами й принципами керується колектив учителів, мета якого – розвиток творчих здібностей дитини, задоволення освітніх потреб у найкомфортніших умовах шкільного життя. Надаючи принципу наступності у навчанні більш широкого значення: не тільки програми, підручники, тобто зміст освіти, але й психолого-педагогічна допомога, лікарський нагляд, проведення виховних заходів, вибір найзатишніших приміщень, – створюються найсприятливіші умови для адаптації школярів при переході з молодшої до старшої школи, попереджуються стреси, психологічні зриви й дискомфорт, дитина росте щасливою – що і є кінцевою метою педагогічної діяльності вчителів ліцею.

Пріоритетною і найважливішою умовою забезпечення у навчанні є підбір педагогів, що будуть працювати у 5 класі. Класний керівник підбирається таким чином, щоб його темперамент, методи й прийоми педагогічного впливу були якомога близькими до тих, що їх застосовувала класна дама у 1-4 класах. Учителі-предметники вже в квітні, знаючи своє навантаження, відвідують уроки у 4 класах, ознайомлюються з рівнем засвоєння учнями шкільної програми і, що дуже важливо, визначаються у своїх стартових (у 5 класі) позиціях. Як правило, у 5-6 класах працює певна група вчителів, якій, по-перше, подобається працювати з меншими віковими категоріями дітей, а по-друге, яка удосконалює свої вміння і навички, повторюючи декілька років підряд програму 5-7 класів. Трапляються такі четверті класи, які вимагають до себе пильної уваги і посиленої педагогічної оцінки – тоді підбирається колектив тільки досвідчених учителів.

Розклад уроків, особливо 1-го півріччя, максимально забезпечує комфортні умови навчання і відповідає санітарно-гігієнічним нормам.

За станом здоров'я п'ятикласників слідкує медслужба ліцею, кожного грудня-січня третьокласники та учні 5 класів проходять диспансерний огляд (отоларинголог, офтальмолог, хірург), результати якого заносяться до особових карток дитини і прозорі для порівняння з попередніми й наступними.

Психологічна служба ліцею має спеціальну програму забезпечення позитивної адаптації учнів 5 класу в старшій школі.

Протягом усього періоду навчання дитини у ліцеї здійснюється постійний психолого-педагогічне супровід, який передбачає проведення:

- діагностичних досліджень школярів;
- корекційно-розвивальну роботу;
- консультаційну роботу.

Так, важливим і відповідальним моментом в період 11-річного навчання школярів є діагностичні дослідження 3-класників на етапі закінчення початкової школи та діагностичні дослідження 5-класників на етапі адаптації у середній ланці.

Закінчення 4 класу

Основна діагностична мета – виявлення ступеня соціально-психологічної готовності дітей до навчання в середній ланці. В цей період важливе значення набувають характеристики спілкування та ставлення до значущої діяльності, соціалізації особистості. ▶

Основними способами отримання інформації про психолого-педагогічний статус дитини може бути:

- спостереження за дитиною в навчальній діяльності та в позаурочний час;
- експертні опитування педагогів і батьків;
- структуроване спостереження дітей у процесі дослідження, що спрямоване на отримання інформації про особливості статусу дитини, які приховані від безпосереднього спостереження, це:
- система ставлення до світу, себе та значущим видом діяльності;
- особливості мотиваційно-особистісної сфери;
- емоційне самопочуття;
- аналіз документації (класного журналу, зошитів, що показує ставлення до навчання, до окремих предметів, особистих та характерологічних особливостей)

Початок 5 класу

Адаптація школярів у середній ланці. Мета: вивчення ступеня та особистостей пристосування школяра до нових соціально-педагогічних умов навчання, а також виявлення особливостей процесу адаптації та труднощів, що можуть при цьому виникнути.

На цьому етапі особливу значущість набувають такі види роботи, які дають інформацію з різних боків життя дитини, це:

- анкетування батьків (оскільки ця інформація дозволяє співвіднести поведінку дитини вдома з її шкільними проявами; з'ясувати виникнення тієї чи іншої шкільної проблеми дитини або підлітка, доповнити дані, отримані від опитування вчителів та дослідження дитини);
- спостереження за дитиною в навчальній та позанавчальній діяльності;
- використання анкет і тестів для оцінювання рівня та змісту шкільної мотивації;
- методики "незакінчених речень" (цікаві як спосіб з'ясування відношення та ставлення до оточуючого світу, значущої діяльності, самого до себе, з'ясування сфер, де є проблеми);
- малюнкові проєктивні методики (містять значний об'єм інформації про особистість дитини, що, перш за все, свідчать про прояв тривоги, агресивності, захисних механізмів, депресивності, низької самооцінки);
- соціометричні дослідження (статус дитини у колективі);
- анкетування „На скільки ти адаптований до життя?“.

Виховні заходи, що проводяться у 4 класах в 2-ому півріччі, по своїй суті і формі такі ж, як і в 1-ому півріччі 5 класу. Хоч вони ще носять сімейний характер (Дні іменинника, Свята ласунів), але екскурсії і відвідування театрів, музеїв посідають своє місце, участь у загальношкільних лінійках (Молчанівській, наприклад) поступово надає вихованню молодших школярів глибшого суспільно-соціального характеру.

Таким чином, пріоритетними напрямками колективної роботи з метою адаптації учнів у 5 класах ліцею №38 імені Молчанова є:

- підбір учителів;
- зручний розклад, забезпечення підручниками;
- підбір приміщень для навчання;
- контроль психологічною службою;
- диспансеризація, нагляд лікарів;
- робота з батьками;
- корекція змісту і форми виховних заходів.

Досвід показує, традиційний урок уже не відповідає вимогам сучасної дидактики, тому все популярнішими в ліцеї стають уроки-брейн-ринги, уроки-дискусії, уроки-драматичні дійства, бінарні уроки, уроки із застосуванням комп'ютера.

Щодо останніх, то ліцей першим у Києві ввів у свій навчальний план вивчення основ користування комп'ютером.

Досвід учителя початкової школи Ф.М. Ривкінд ліг в основу експерименту, запровадженого у 2002 році у школах м. Києва Головним управлінням освіти.

У 1997 році вийшов перший навчальний посібник „Основні комп'ютерної грамотності” (автор Ф.М. Ривкінд). Вчителю стало зручно і легше добирати матеріал до уроків, а учні мали змогу вдома прочитати матеріал у посібнику. Це була перша спроба.

Весь накопичений досвід і був покладений в основу курсів „Комп'ютерна азбука” і „Сходишки до інформатики”, введення яких є необхідним і сучасним.

Враховуючи віковий, психологічний та фізіологічний стан і розумовий розвиток учня молодшої школи, були створені нові сучасні підручники до цих курсів.

Сама назва підручників „Сходишки до інформатики” націлює і вчителя, і учнів на те, що мова буде йти про знайомство з інформатикою та про все, що з нею пов'язано. Саме про знайомство, а не про систематичне вивчення предмета.

При вивченні цього курсу передбачено декілька напрямів навчальної діяльності учнів.

Перший напрям – пізнавальний: учні повинні засвоїти відомості про призначення комп'ютера, про можливості його використання, про його складові частини, основні принципи його роботи. Багато уваги приділяється обговоренню питань застосування сучасних комп'ютерів. Важливою частиною цього напрямку є знайомство учнів з властивостями інформації, з інформаційними процесами в навколишньому світі та в комп'ютері.

Другий напрям – прикладний: учні повинні здобути навички роботи з клавіатурою, пошуку та запуску потрібних програм, підготовки та редагування текстів у текстовому редакторі, складання простіших мелодій у музичному редакторі, створення малюнків у графічному редакторі тощо.

Третій напрям – алгоритмічний. У 3-4 класах учні повинні засвоїти поняття алгоритму, розрізнити їх основні види, вміти складати і записувати прості алгоритми для виконавців, відшукувати та застосовувати у своїй практичній та навчальній діяльності. Усе це спрямовано на розвиток логічного мислення учня, вмінь аналізувати, розкладати задачу на підзадачі тощо.

Четвертий напрям – розвиваючий. На цих уроках учні розвивають свої творчі здібності та логічне мислення шляхом виконання різноманітних творчих завдань як у процесі роботи з прикладними розвиваючими програмами (конструктори, кросворди, логічні ігри та інші), так і на теоретичній частині уроку.

У ліцеї в 2002 році створений **ЄВРОКЛУБ „ЄВРОПА – НАШ СПІЛЬНИЙ ДІМ”**.

Євроклуб проводить засідання 2 рази на семестр. Євроклуб готує делегації ліцею до участі у міжнародних освітніх програмах та конкурсах. Учасники клубу листуються з ровесниками з різних країн Європи та Сполучених Штатів Америки, Канади. Євроклуб також проводить зустрічі з громадянами інших країн. Наприклад, в січні 2007 року ліцей відвідала доктор математики з Делаверського університету США Крістіна Ібер.

Напрями співпраці	Місто, країна	ЗНЗ, які беруть участь у проекті
Пан'європейський освітній проект РЕЕР Угода про співробітництво – програма Ради Європи „Сократ. Коменіус”	Софія SOFIA, Болгарія	Lycee Alphonse de Lamartine 35 Bd. Patriarch Evtimi, 1000
	Прага PRAGUE, Чехія	Gymnasium J. Seiferta Vysocanske namesti 500 19000 Praha 9 - Nove Vysocany Tel: +420 2 66 31 07 24, / 66 31 37 53; Fax: +420266310724
	Едінбург EDINBURGH, Шотландія	Trinity Academy Craighall Avenue EH6 4RT Tel: +44 1314785050, Fax: +44 131478 5055 e-mail: admm(fl),trinity.edin.sch.uk
	Свенборг SVENDBORG, Данія	Svendborg Gymnasium A.P.Møllersvej 35, 5700 Svendborg Tel: +4563213141 Fax: +4563213140
	Афіни ATHENS, Греція	The Moraitis School A. Papanastasiou & Agiou Dimitriou Street 15452 Psychiko Tel: +30 1 6795000 Fax: +301 6795090
	Шелфїлд SHEFFIELD, Англія	Handsworth Grange School Handsworth Grange road S 13 9 HJ Tel: +441142694801 Fax: +441142692832
	Хїлверс HILVERSUM, Голландія	Gemeentelijk Gymnasium Vaartweg 54, 1217 SV Tel: +31356241181 Fax: +31356210018 e-mail: postbus@),gymnasium.demon. nl
	Бушар BUCHAREST, Румунія	National College Iulia Hasdeu B-dul Ferdinand, 91 sect. Bucuresti, 73114 Tel: + 40 1 25 24 508, /25 22 425 e-mail iuliahasdeu@go.ro
	Будерс BUDAORS, Угорщина	Illves Gyula Gimnazium es Kozgazdasagi Szabadsag Ut 162 2040 Budaors. Tel: + 36 23 420 608, +36 23 420 539 Fax: +3623420541
	Варшава WARSHAVA, Польща	Spoleczne Liceum Ogolnoksztalcace nr 3 STO Ul Klopotowskiego 31, 03720 Tel/fax: +48 226 19 39 04
	Вантаа VANTAA, Фінляндія	Васківорі, вища середня школа Tel: +3589 83 93 56 18
	Кліссон CLISSON, Франція	ліцей Чарля Пігу Tel: +33 02 40 54 48 02
	Алатрі ALATRI, Італія	Sandro Figliozzi, середня школа sandro.figliozzi@tele2.it
Москва, Росія	Греко-латинська школа Tel: +7 495 918-95-95,	
Москва, Росія	ліцей № 1502 при MEI Tel: +7 495 918-95-95, conf@ lyceum1502.ru	

На святі „Гордість і надія району” Віктор Петрович Пилипишин вручив стипендії обдарованим дітям. Серед стипендіатів є і наші учні: **Белас Андрій** і **Гур'янов Олександр**

Ліцей у 2010 році вдруге став переможцем районного фестивалю „Діалог держав з посмішкою навколо світу”

„Ми прагнемо високого польоту!”
Ці слова з Гімну ліцею стали епіграфом зустрічі ліцеїстів з Героєм України, космонавтом **Леонідом Каденюком**

П'ятий напрям – підтримка, корекція і пропедевтика знань, умінь і навичок з основних предметів. Це досягається під час роботи з різноманітними навчальними, навчально-контролюючими та пропедевтичними програмами з української, російської, англійської мови, математики, довідлля, античної літератури.

Авторами таких програм є учні старших класів ліцею. Адже підсумком вивчення курсу інформатики у 10 класі стає курсова робота, змістом якої і є контрольна, навчальна та пропедевтична програма для 1-4 класів з математики, української мови чи природознавства.

Таким чином, програмне забезпечення методики використання комп'ютера на уроках початкової школи урізноманітнене і збагачене тими ж колишніми школярами-початківцями.

Учителями початкової школи розроблена система самостійної пошукової роботи учнів на уроках та в позаурочний час. Адже в майбутньому кожному з них потрібно обрати собі тему для наукової роботи. Щорічно в ліцеї проводиться виставка-конкурс на кращу творчу наукову чи пошукову роботу серед учнів 1-4 класів. Такі роботи виносяться на шкільний загальний конкурс і кращі науковці нагороджуються. На олімпіади в 3-4 класах виносені лише 2 предмети: математика і українська мова, але проведено також конкурс на кращого читця, конкурс кращого малюнка з теми, уроки-змагання між класами з античної літератури тощо.

Така велика кількість конкурсів, змагань (крім предметних, додамо спортивні змагання та з бальних танців) дає можливість продемонструвати дитині свої здібності, відчути себе помічною і потрібною в колективі; дарує дитині багато радості і надихає на майбутні успіхи.

Кожного року наші учні є серед переможців районної олімпіади з математики та Міжнародного конкурсу української мови ім. Петра Яцика, міської та районних олімпіад з інформатики.

Ирина Козина

Преданные Украине – открытые миру

Философия развития лицея №38 им. Валерия Молчанова предусматривает развитие у учеников национального сознания, чести, ненасилия в мышлении, способности воспринимать другие культуры. Большое значение уделяется овладению лицеистами высокой гуманитарной культурой, основанной на общечеловеческих ценностях. В центре педагогического внимания и работы одаренный ребенок как творческая личность.

Ключевые слова: поисковая работа, компьютеризация, образовательные проекты.

Iryna Kozina

Devotees to Ukraine – open to the world

The philosophy of V.Molchanov lyceum № 38 is based on education the students' national identity, self-respect and tolerance to other cultures. Based on the human values the lyceum brings up students as educated and intelligent citizens. Gifted and talented child has always been in the centre of the educational process.

Key words: research work, computerization, educational projects.

ЗАВДАННЯ З ГЕОМЕТРІЇ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ У 1 КЛАСІ

Автор статті метою своєї діяльності вважає виховувати в учнів інтерес до математики, розв'язання нестандартних завдань і диференційованих домашніх завдань. Пріоритетом – розвиток логічного мислення, виховання в учнів інтересу до вивчення математики.

Ключові слова: творчі можливості учнів, логічні завдання, геометричні завдання.

Одною з основних задач, що стоять перед початковою школою, є підготовка всебічно розвинутої, активної особистості, здатної до самостійних досліджень і відкриттів.

На мою думку, основне завдання сучасного вчителя – залучити учнів до активної самостійної діяльності, перетворюючи школярів у її суб'єктів. Зацікавленість, викликана учителем на уроці, за певних умов може перерости в стійкий інтерес до знань.

Коли ж учням на уроках цікаво? Тоді, коли учень

може реалізувати свої можливості, інтереси, прагнення, а не залишатися пасивним виконавцем волі вчителя.

Згадаймо слова Василя Сухомлинського: „Є успіх – є і бажання вчитись. Особливо це важливо на першому етапі навчання – у початковій школі, де дитина не вміє перемагати труднощі, де не-

Любов ЗУБКОВА

Вчитель вищої категорії, вчитель-методист ліцею №38 імені В.М. Молчанова, м. Київ

вдача приносить справжнє горе”.

З давніх-давен відомо, що математика – наука точна і суха. Проте знання з математики необхідні і в науці, і в техніці. А ще треба пам'ятати: математика – цариця наук. Ніяка інша навчальна дисципліна не несе у собі відчуття перемоги, як математика. Цим вона і завойовує серця дітей.

Проблемою розвитку творчих можливостей учнів я зацікавилась більше де-

сяти років тому, коли прочитала книгу Б.П. Нікітіна „Сходінки творчості”. Я вирішила працювати над цією проблемою, якомога глибше вивчити її, впровадити в свою роботу елементи творчого пошуку. Я взяла собі за мету – виховувати в учнів інтерес до математики, розв'язання нестандартних завдань і диференційованих домашніх завдань. Пріоритетом у моїй роботі з дітьми на уроках математики є розвиток логічного мислення, виховання в учнів інтересу до вивчення математики.

Важливо уже в початковій школі дітям з математичним хистом дати змогу займатися за більш розгорнутою програмою з математики. Пропоную дітям різні логічні завдання, а саме:

- завдання для епізодичного розв'язування на уроках;
- завдання для розв'язування вдома;
- завдання для олімпіад класного туру;
- завдання-жарту, задачі –головоломки, задачі у віршах;
- проведення класних математичних олімпіад, турнірів;
- участь у позакласних олімпіадах різного рівня.

Для кожного класу створила збірку „Логічні завдання та задачі”.

Проте складова частина курсу математики – геометрія – залишалася “нерозораним полем”. Ознайомлення школярів з геометричними поняттями, фігурами та тілами за програмою початкової школи передбачене протягом усього

Любовь Зубкова

Задания по геометрии на уроках математики в 1 классе

Автор статьи целью своей деятельности видит необходимость воспитывать у учеников интерес к математике, решению нестандартных задач и дифференцированных домашних заданий. Приоритетом считает развитие логического мышления, воспитание в учениках интереса к изучению математики.

Ключевые слова: творческие возможности учащихся, логические задания, геометрические задания.

Lubov Zubkova

Tasks on Geometry at the Mathematic lessons in the first form

The main aim of the author is to develop the pupils' interest in maths, to solve difficult problems and tasks of different levels. The priority of the author's activity is to develop logical thinking and educate pupils' interest in learning mathematics

Key words: creative abilities of pupils, logical tasks, Geometry tasks.

навчального року у вигляді епізодичних завдань. Однак такий підхід не дає дітям цілісного уявлення про цю науку.

Тому доцільніше хоча б раз на 2-3 тижні проводити повний урок геометрії. Діти люблять „зустрічі з геометрією”, завжди з нетерпінням чекають їх.

Дидактичний матеріал для учителя з геометричними завданнями різного рівня складності розробила кілька років тому. Тепер створила „Зошит з геометрії для першокласника”. Сподіваюся, він стане у нагоді не лише вчителям та учням, а допоможе й батькам розширити знання дітей з цього курсу.

КОМП'ЮТЕРНО-ІНТЕГРОВАНІ УРОКИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Наш 15-річний досвід викладання інформатики у початковій та середній школі, а також аналіз результатів інших досліджень свідчать, що обґрунтоване використання комп'ютера сприяє розвитку розумових здібностей дітей, їхньому творчому мисленню в розв'язанні завдань, підвищує інтерес до навчання, сприяє набуттю знань і вмінь.

Ключові слова: комп'ютер як дидактичний засіб, комп'ютерно-інтегровані уроки.

Останнім часом поширюються дискусії щодо проблеми використання комп'ютера в початковій школі. Про це свідчать матеріали Всеукраїнського круглого столу „Стан та перспективи шкільної інформатики”. Найрозповсюдженішими є дві діаметрально протилежні точки зору — від категоричної заборони використання комп'ютера до необхідності введення окремої дисципліни „Інформатика” з першого класу.

Наш 15-річний досвід роботи у цій галузі, а також аналіз результатів інших досліджень свідчать, що обґрунтоване використання комп'ютера сприяє розвитку розумових здібностей дітей, їхньому творчому мисленню в розв'язанні завдань, підвищує інтерес до навчання,

сприяє набуттю знань і вмінь.

Однак, щоб комп'ютер дійсно був корисним у початковій школі, необхідне виконання деяких умов. До цих умов, перш за все, ми відносимо: професійну готовність учителя початкових класів до використання комп'ютерних технологій, наявність якісного технічного й програмного забезпечення, розуміння цієї проблеми й підтримка керівництва школи. Крім того, потрібно визначити головну мету і стратегічні напрями розв'язання цієї проблеми.

У нашому ліцеї використання комп'ютера у початкових класах розглядається

Фаїна РІВКІНД

Вчитель вищої категорії, вчитель-методист ліцею №38 імені В.М. Молчанова, м. Київ

ПРИКЛАД РОЗРОБКИ УРОКУ З ВИСОКИМ СТУПЕНЕМ ІНТЕГРАЦІЇ

Урок з основ комп'ютерної грамотності у 2 класі

Тема уроку. Розвиток мовленнєвих здібностей. Корекція знань з української мови.

Мета уроку:

1. Розвивати в дітей мовленнєві здібності, здатність до літературної творчості; вчити перекладати вірші з російської українською мовою, використовуючи свій словниковий запас, художню інтуїцію, ритмічний слух; стимулювати художню спостережливість, виховувати любов до рідної мови, до Батьківщини.
2. Допомогти учням краще засвоїти правопис слів із ненаголошеними [е], [и] у коренях та вживання апострофа, використовуючи для цього навчально-контролюючі програми.
3. Формувати навички роботи в текстовому редакторі.

Хід уроку

I. Організація роботи класу.

II. Перевірка домашнього завдання.

- На минулому уроці ми вели мову про акровірші. Давайте пригадаємо, що це таке, яка відмінність акровірша від інших віршованих творів. (Відповіді учнів)
- Наведіть приклади. Ви повинні були скласти акровірші самі або знайти його й переписати з будь-якої книжки. (Учні зачитують свої вірші та відгадують за кодоване слово)

III. Повідомлення теми й завдань уроку.

- Сьогодні ми продовжимо знайомство з текстовим редактором. Ви будете вчитися розташовувати на екрані вірш, який потрібно буде перекласти з російської українською мовою. Кілька учнів будуть працювати з навчально-контролюючими програмами з української мови „Апостроф” та „Ненаголошені голосні [е], [и]”.

IV. Актуалізація знань.

Пригадайте, на яких уроках ви зустрічалися з перекладом текстів з однієї мови іншою (Відповіді учнів: укр. м., укр. чит., англ. м., антич. літ.)

Так, Ви вчилися перекладати прозові тексти, а сьогодні спробуємо перекласти віршований текст.

V. Творча робота над художнім матеріалом.

1. Підготовча робота

- Перед нами вірш, який слід перекласти з російської українською мовою. З чого почнемо? (Відповіді учнів)
- Прочитати вірш російською мовою. (Читаю)
- Слід уявити собі, як це відбувається в житті. (Закриваю очі, бачу картину)
- З яким настроєм поет писав ці рядки? (Ліричним)
- Яка головна думка? (Любов до України)
- Чи звернули увагу на однакові, співзвучні закінчення слів у кінці рядків? Як вони називаються? (Рима)

2. Робота над перекладом.

VI. Практична робота за комп'ютерами. Використання текстового редактора. Розташування тексту на екрані.

VIІ. Корекція знань з української мови.

- Навчально-контролююча програма “Апостроф”.
- Навчально-контролююча програма “Ненаголошений голосний”.
- Працюють учні, які зробили помилки в контрольній роботі.

VIII. Підсумок уроку. Резюме.

- Чого нового дізнались?
 - Чи цікавим був урок?
 - Що найбільше сподобалося?
- Сьогодні на уроці ми вчилися перекладати та працювати в текстовому редакторі. Мені сподобалось, як ви працювали, а особливо ... (оцінювання учнів).

не як самоціль і не як „дань моді”. Комп'ютер ми розглядаємо як потужний дидактичний засіб, який включає дітей до активної праці, підвищує їхній інтерес до навчання, сприяє кращому засвоєнню матеріалу і підвищує ефективність навчання.

Наш стратегічний напрям полягає не у вивченні окремого, ізольованого від інших предметів курсу інформатики, а в інтеграції різних уроків з елементами, які складають комп'ютерну грамотність учнів та їхню інформаційну культуру.

Такі уроки ми називаємо *комп'ютерно-інтегрованими*. Ступінь інтеграції уроків неоднакова. Ми використовуємо 3 градації інтеграції: високу, середню й низьку (приклад уроку – див. у врізі).

Фаїна Ривкінд Комп'ютерно-інтегровані уроки в початковій школі

Наш 15-летний опыт преподавания информатики в начальной и средней школе, а также анализ результатов свидетельствуют, что обоснованное использование компьютера содействует развитию умственных способностей детей, их творческому мышлению в решении заданий, повышает интерес к обучению, способствует приобретению знаний и умений.

Ключевые слова: компьютер как дидактическое средство, компьютерно-интегрированные уроки.

Faina Rivkind Computer-integrated lessons in primary school

Our fifteenyear experience shows the importance of IP-tech in primary school. Using the computer helps to develop children's mental powers and skills, abilities, creativity, to rise their interest in education.

Key words: computer as a didactic means, computer-integrated lessons.

МОЖЛИВОСТІ ШКОЛИ ПОВНОГО ДНЯ

З ДОСВІДУ РОБОТИ ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕКТИВУ ТЕХНІЧНОГО ЛІЦЕЮ

У статті розглядаються можливості школи повного дня як якісно нової сходинки сучасної освіти. У цьому контексті подається п'ятирічний досвід роботи Технічного ліцею Шевченківського району м. Києва по втіленню експеримента в навчально-виховний процес, описуються можливості такого режиму роботи, що відкриваються перед учнями, вчителями і батьками, визначаються основні напрями роботи, показано моделі (структурні схеми) та дані моніторингових досліджень.

Ключові слова: ліцей повного дня, освітній ресурс.

Школа повного дня – ідея не нова. Чверть століття тому, в 80-х роках, такий досвід з організації шкільної діяльності поширювався в радянських школах. Хоча тоді особливої необхідності в цьому не було, як не було і чітко визначеної думки з приводу її плюсів і мінусів.

Маючи за плечима шість років роботи в міській експериментальній програмі

Олена Ілюшина,
директор Технічного ліцею

„Школа повного дня”, ми можемо впевнено сказати, що це перспективний напрям освіти. Педагогічним колективом ліцею була розроблена програма на п'ять років і створена творча група для виконання завдань експериментальної роботи з метою об'єднання зусиль суспільства і сім'ї для реалізації якісного духовного та фізичного розвитку дітей.

Згідно з рішенням міської експертної комісії з питань здійснення інноваційної педагогічної діяльності в загальноосвітніх навчальних закладах (протокол № 7 від 31.03.2010 року) Технічний ліцей Шевченківського району міста Києва, як і десять інших столичних шкіл, завершивши експериментальні педагогічні дослідження, працюватиме над їх упровадженням у навчально-виховний процес.

Олена ІЛЮШИНА

Директор Технічного ліцею Шевченківського району м. Києва

Валентина ОЛИШЕВЕЦЬ

Заступник директора з наукової роботи Технічного ліцею Шевченківського району м. Києва

**Інноваційна
школа**

Директор школи, ліцею, гімназії № 5/2010

Можливості ліцею повного дня виходять з розробленої нами моделі (схема 1).

Обраний нами режим роботи дозволяє:

- забезпечувати інтеграцію основної та додаткової освіти;
- створити умови для самовираження, самовизначення кожного ліцеїста;
- забезпечити взаємодію сім’ї та ліцею з питань навчання та виховання дітей;
- створити систему соціально-психологічних та педагогічних впливів на особистість ліцеїста з метою виховання у нього умінь і навичок здорового способу життя.

Наша зацікавленість у впровадженні цього складного організаційно-педагогічного й соціального явища викликана переконанням, що режим повного дня може розв’язати практично весь комплекс соціальних і психолого-педагогічних завдань освіти, не послаблюючи, а посилюючи зв’язок ліцею із сім’єю, позашкільними закладами та соціумом. Саме зв’язок із соціумом, середовище постійної комунікації є однією з неочевидних, але надзвичайно важливих переваг повного дня в сучасних умовах гіперінформованого суспільства, де діти частіше залишаються сам на сам з комп’ютером, Інтернетом, телефоном – в просторі віртуальних співрозмовників, вигаданих емоцій, замкнених химерних світів.

Ліцей повного дня має можливість уникнути багатьох складностей в організації навчально-виховного

„Чисті роси”

„Київський вальс”

процесу, забезпечити вільний учнівський вибір занять за інтересами, побудувати гнучкий режим, що враховує сімейну ситуацію й індивідуальні особливості кожної дитини.

Створені в ліцеї гуртки („Ми і мистецтво”, хореографічний, вокальний, фотошоп) забезпечують повний цикл художньо-естетичного виховання і дають можливість брати участь і перемогти в *міських конкурсах*:

- міському конкурсі „Діалог держав: з пошитою навколо світу”;
- міському конкурсі „Київ – моє місто, мені в ньому жити, мені його створювати”;
- міському фестивалі народної творчості „Квітучі барви таланту”;
- міському конкурсі „Київський вальс”;
- міському конкурсі цифрової фотографії;
- у святкуванні Масляної та Андріївських вечорниць; в ліцейному фестивалі мистецтв; у міських громадських заходах (дні Польщі на Софійській площі) та *всеукраїнських свят*:
- Всеукраїнському фестивалі „Чисті роси”;
- В с е у к р а ї н с ь к о м у фестивалі-конкурсі авторської пісні.

Ліцей повного дня дає можливість розвивати дитину інтелектуально, поглиблювати знання з предметів, формувати свідому громадянську позицію, рости духовно, психологічно і фізично завдяки роботі різнопланових гуртків: астрономічного, Діалогу держав, автосправи, криміналістики, ділового спілкування, літе-

Новорічне щедрування

Астрономічний гурток

Спортивні змагання

Інноваційна школа

Банківський клас

Прес-центр

ратурного, боулінг-клубу, еврики, спортивного, краєзнавчого, журналістики.

На це завдання спрямовані й *спецкурси*: ділова українська мова, економічна і соціальна географія, прикладна математика, економіка в задачах з математики, експериментальні задачі з фізики, основи дизайну, інформаційні технології, англійська мова, історія України, сучасна держава та право, географія світового господарства з основами економіки, банківська справа.

Ще однією прекрасною можливістю проявити свій потенціал є робота ліцеїстів в районному молодіжному журналі „*Шева і компанія*”, створеному на базі ліцею.

Враховуючи такий спектр запропонованих ліцеєм можливостей, батьки з задоволенням віддають активну складну або байдужу й невпевнену особистість під опіку вчителя до 18 години, щоб певною мірою зняти з себе тривогу про зайнятість та оточення дитини, а вчителі мають можливість пишатися результатами власної роботи.

Яким бачить дитина своє майбутнє? Чи пов'язує вона його з Україною, чи дивиться туди, де краще, бо нас там нема? Це залежить від того, якою бачить дитина свою Батьківщину, чи вміє оцінити її унікальність, чи навчена поважати її цінності, здобутки, святині. Таку можливість для критичного співставлення, для роздумів дають у першу чергу міжнародні проекти, реалізовані в межах програми повного дня і численні подорожі різними

куточками України і зарубіжжя.

Повсякденне життя у польських родинах, спілкування з школярами Словаччини, замилювання краєвидами Санкт-Петербурга, прогулянки львівськими вуличками, історичні бойові події, відтворені в Кам'янець-Подільській фортеці, унікальність кримських ландшафтів, таємничість одеських катакомб, постійні відкриття на екскурсіях рідним Києвом допомагають дитині знайти самостійну відповідь на питання: „Хто ти?“, від якого, власне, і залежить майбутній вибір.

Ліцей повного дня має можливість врахувати й інтереси батьків, які часто перебувають в парадоксальній ситуації: реалії сьогоденного дня змушують їх багато і наполегливо працювати, зустрічатися з колегами й партнерами, відшукувати час для відпочинку, а діти? Де знайти на них час?

Як альтернативу звичайній школі батьки обирають саме освітні заклади повного дня, дбаючи про всебічний розвиток власної дитини і по-справжньому якісну освіту, адже, судячи з моніторингових досліджень, саме рівень навченості цікавить їх найбільше (див. діаграму 1 на С. 48).

Здатність учня за рахунок повного дня глибше опанувати певні предмети навчального курсу через колективну роботу з іншими учнями під час роботи в проектах, а також через спілкування з вчителем, коли можна отримати необхідні консультації, звернутися до пропущеного або незрзу-

Перемоги ліцеїстів в конкурсах:

- „Підприємництво, реклама, дизайн – формула успіху”;
- Міська інтелектуальна гра „Менеджер” Київського міжнародного університету;
- Міський конкурс „Перетвори талант у професію”;
- Інтелект-турнір для школярів міста Києва;
- Всеукраїнський природничий конкурс „Колосок”;
- Олімпіада університету банківської справи НБУ;
- Вікторина з „Історії України” та „Української мови і літератури” Київського університету права НАН України принесли сертифікати, дипломи, подарунки і свято для всієї ліцейної родини.

А скільки захвату і переживань викликали II міжнародні змагання „Автогра за правилами «Безпека»” за участю команди учнів 11-х класів і „Школа виживання”, організована МНС!

Автогра

„Школа виживання”

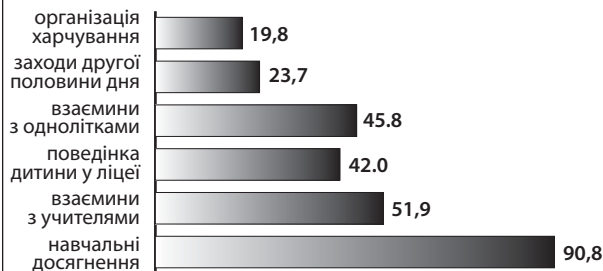

Виступ спортивної секції

Діаграма 1

Інформація щодо шкільного життя дитини, що найбільше цікавить батьків (%)

Елена Илюшина, Валентина Олишевец Возможности школы полного дня. Из опыта работы педагогического коллектива технического лицея

Статья посвящена возможностям школы полного дня как новой качественной ступени в современном образовании. В этом контексте рассматривается 5-летний опыт Технического лицея Шевченковского района г. Киева в процессе работы над внедрением эксперимента в учебно-воспитательный процесс, описываются возможности такого режима работы, открывающиеся перед учениками, учителями и родителями, определяются основные направления работы, приводятся модели (структурные схемы) и данные мониторинговых исследований.

Ключевые слова: лицей полного дня, образовательный ресурс.

Olena Iliushyna, Valentyna Olishkevets Possibilities of full time school. Experience of pedagogical staff of technical lyceum

The article describes the possibilities of the full time school as a new quality level in modern education. In this context you can see the 5-year experience of the Technical Lyceum of Shevchenko district, Kiev, showing the implementation of the experiment into the teaching and of educational process. You can find useful information regarding the potential of such work routine available for students, teachers and parents. The article determines the basic working directions and models (structural schemes) and contains monitoring results.

Key words: full time lyceum, educational resource.

мілого матеріалу, виконати певне предметне дослідження і в результаті отримати нові знання, відкриває можливості і для більш якісної підготовки учнів до олімпіад і конкурсу-захисту наукових робіт Малої академії наук „Дослідник”.

Безумовно, заклади нового типу багато можуть зробити і для фізичного розвитку дітей, пропаганди здорового способу життя. Учні, перебуваючи на заняттях повний день, повинні займатися спортом і знати, як треба ставитися до власного здоров'я. Тому наявність хорошої спортивної бази, відповідної зали, тренажерів і кімнат психологічного розвантаження є не тільки бажаною, а просто вкрай необхідною для повноцінної роботи закладу. Лицей мріє про спортивну залу, стадіон, тенісний майданчик, прагнучи того, щоб розумові навантаження, які отримують діти під час занять, були відповідним чином збалансовані фізично, а для гіперактивних підлітків, яких дедалі стає більше, завжди був „простір для дії”.

Нові можливості повний день відкриває і для педагогічного колективу навчального закладу. В ситуації, коли всі педагоги мають розглядати все навколишнє середовище дитини як освітній ресурс, докладати зусиль до перебудови всього звичного шкільного життя, коли вони можуть вийти за сорокап'ятихвилинні рамки, творити у зв'язку з колегами-предметниками або відповідно запрошеними фахівцями, колектив стає командою, а місце навчання — магнітом, з яким не хочуть розлучатися.

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ

Дана стаття розкриває сутність поняття „дистанційне навчання” як новітню сучасну комп’ютерно-інформаційну технологію передачі і здобуття знань. Висвітлено його переваги в процесі навчання.

Ключові слова: новітні сучасні інформаційні комп’ютерні технології, навчання, технічний потенціал, навчально-методичне забезпечення, інформатизація, інформаційні технології, освітня практика, інтерактивні технології, телекомунікаційні засоби.

Освітній простір ХХІ століття все більше і все активніше поєднується новітніми сучасними інформаційними комп’ютерними технологіями та особливо мережею Інтернет. Особливо в наш час активних Інтернет-технологій багато аспектів нашого життя переноситься в цю мережу, прискорюючи тим самим темпи розвитку інформаційного суспільства загалом і долаючи бар’єри відстані. Не стає виключенням і освіта. Сучасному учню школи чи студенту вищого навчального закладу вже не обов’язково знаходитись поруч із викладачем. Інтернет дає змогу значно розширити можливості процесу навчання, зробити його більш повноцінним та всеохоплюючим.

„Дистанційне навчання” – все частіше ми чуємо ці слова, а сама форма навчання все активніше завоює своє місце в системі освіти України. Термін „дистанційне навчання” говорить сам за себе – це навчання на відстані від навчального закладу. Взагалі в багатьох ця форма навчання більше

асоціюється із заочною формою. Але це не зовсім так. Схожа вона тільки загалом, а в цілому має ряд переваг. У чому вони полягають і на яких принципах будується дистанційне навчання, які перспективи його розвитку в Україні? Це лише частина питань, що виникають. Упровадження сучасних інформаційних технологій у повсякденне життя українських громадян стало поштовхом для розвитку процесів, пов’язаних з дистанційним навчанням. Інтернет як джерело інформації давно вже є реальністю, а розвиток телекомунікацій, без яких ця форма навчання немислима, йде швидкими темпами. Таким чином, одна з умов реалізації дистанційного навчання, а саме підготовка технічної бази, фактично поступово виконується.

Поява дистанційного навчання стає альтернативою класичним способам здобуття і поширення знань. Незважаючи на те, що саме

**Інноваційна
школа**

**Володимир
МЕЛЬНИЧЕНКО**

Директор середньої
загальноосвітньої школи
№95 Шевченківського
району м. Києва

Директор школи, ліцею, гімназії № 5'2010

технічний потенціал сучасних інформаційних технологій допомагає реалізувати одне з головних переваг дистанційних систем – навчання на відстані, ство-

рення в навчальному закладі відповідної матеріально-технічної бази не дозволить досягти найвищого ефекту. Головним все-таки є наявність і розробка навчально-методичного забезпечення самостійної роботи учнів (студентів) або слухачів курсів.

Наслідком процесу інформатизації суспільства та освіти зокрема є поява дистанційного навчання як однієї з найбільш перспективних форм освіти, орієнтованих на індивідуалізацію навчання. Звичайно, першопрохідцями у цій справі стали вищі навчальні заклади, але на сьогодні і ланка середньої освіти активно входить в залучення ресурсів дистанційного навчання у свою практику. Передумовами розвитку дистанційного навчання як у вищих, так і в середніх навчальних закладах є бурхливий розвиток інформаційних технологій, неперервне зниження вартості послуг на підключення та використання глобальної мережі Інтернет, її ресурсів і сервісів, суттєве поглиблення процесів упровадження інформаційних технологій в освітню практику, значне поширення засобів комп'ютерної техніки серед населення.

У дистанційному навчанні змінюється роль і вимоги до (учителів) викладачів. За цієї форми навчання лекційний матеріал складає лише невелику частку, процес навчання орієнтує учнів (студентів) на творчий пошук інформації, вміння само-

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ

щодо впровадження дистанційного навчання в освітній простір України

- Закон України „Про Національну програму інформатизації”;
- Постанова Верховної Ради України від 06.07.2000 р. № 1851-III „Про затвердження завдань Національної програми інформатизації на 2000-2002 роки”;
- Указ Президента України від 31.07.00 № 928/2000 „Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет та забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні”;
- Наказ Міністерства освіти і науки України „Про створення Українського центру дистанційної освіти” від 07.07.2000 р. № 293;
- Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні, затверджена Міністром освіти і науки України В.Г. Кременем 20 грудня 2000 р.;
- Постанова Кабінету Міністрів України від 23.09.03 № 1494 „Про затвердження Програми розвитку системи дистанційного навчання на 2004–2006 роки”;
- Наказ Міністерства освіти і науки України від 21.01.04 № 40 „Про затвердження Положення про дистанційне навчання”;
- Наказ Міністерства освіти і науки України від 26.04.04 № 335 „Про створення Координаційної ради з розвитку системи дистанційного навчання при Міністерстві освіти і науки” та ін.;

СУТНІСТЬ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Дистанційне навчання визначають на сьогодні як нову організацію освітнього процесу, що ґрунтується на використанні як кращих традиційних методів навчання, так і нових інформаційних та телекомунікаційних технологій, а також на принципах самостійного навчання, призначену для широких верств населення незалежно від матеріального забезпечення, місця проживання, стану здоров'я. Дистанційне навчання дає змогу впроваджувати інтерактивні технології викладення матеріалу, здобувати повноцінну освіту, підвищувати кваліфікацію співробітників у територіально розподілених місцях. Процес навчання може відбуватися будь-де і будь-коли, єдина умова – доступ до мережі Інтернет. Також дистанційне навчання визначають як „технологію отримання знань за допомогою телекомунікаційних засобів, коли взаємодія учня (студента) і учителя (викладача) проходить на відстані”.

стійно набувати необхідні знання і застосовувати їх у вирішенні практичних завдань з використанням сучасних технологій. Викладачі дистанційних курсів повинні мати універсальну підготовку – володіти сучасними педагогічними та інформаційними технологіями, бути психологічно готовим до роботи зі студентами у новому навчально-пізнавальному середовищі. Завдяки таким засобам дистанційного навчання, як дискусійні форуми, електронні обговорення засвоєного матеріалу створюється нове навчальне середовище, в якому учні (студенти) почувають себе невід'ємною частиною колективу, що посилює мотивацію до навчання. Викладачі повинні володіти методами створення і підтримки такого навчального середовища, розробляти стратегії проведення цієї взаємодії між учасниками навчального процесу, підвищувати творчу активність і власну кваліфікацію.

Перевагами дистанційного навчання є майже вільний графік роботи і учня (студента), і учителя (викладача), тобто той, хто навчається, може сам обирати час і місце навчання, викладач дистанційної форми виступає більше у ролі помічника, наставника, радника, саме тому за кордоном він називається *tutor* (тьютор).

Під час дистанційного навчання значно збільшується частка самостійної роботи учнів, а це у свою чергу призводить до зміни змісту форм і методів навчання. Суть роботи вчителя у даних умовах полягає не лише у проведенні уроків, а в створенні навчально-методичного забезпечення дисципліни в електронному вигляді, у постійній роботі над внесенням необхідних змін у навчальний матеріал, підборі кольорових ілюстрацій, графіків, створенні Flash-анімацій, тестів для самоконтролю.

За наявності навчально-методичного матеріалу в електронному вигляді можна за допомогою комп'ютерних програм досить швидко

зробити електронну книгу. Але її не можна назвати повноцінним електронним підручником; над ним нині працюють спеціальні електронні видавництва. Робота з електронним підручником дозволяє зробити навчальний процес індивідуальним. Кожен учень сам вибирає послідовність вивчення навчального матеріалу, виходячи зі свого інтересу і можливостей. Використовуючи гіперпосилання, можна в будь-який момент часу перейти до необхідного розділу або теми, а наявні в електронному підручнику елементи самоконтролю дозволяють відразу ж визначити ступінь засвоєння навчального матеріалу, виявити прогалини в знаннях і відразу перейти до вивчення погано засвоєного матеріалу. Наявність в електронному підручнику мультимедійної складової дозволяє демонструвати динамічні моделі досліджуваних явищ, проводити лабораторні роботи, будувати і перевіряти на працездатність електричні схеми, змінювати їхні параметри і відразу ж одержувати результат.

Віртуальні лабораторії допомагають без залучення матеріальних ресурсів проводити дослідження, виявляти закономірності, одержувати результати, аналізувати їх, робити висновки, і все це є можливим на відстані. Засобами дистанційного навчання можна організувати віртуальні навчальні центри із залученням учителів і викладачів різних навчальних закладів і навіть міст і країн, а також проводити консультації, мережне тестування, забезпечувати самостійну роботу учнів, створювати індивідуальні навчальні плани і програми, реалізовувати індивідуальні графіки занять поза межами навчального закладу. Крім того, навчальний заклад може організувати цілі мережеві прес-конференції та інші навчальні заходи.

Необхідними умовами для дистанційного навчання є доступ до комп'ютера, вихід до мережі Internet, бажання навчатися і вміння працю-

Від редакції Інформаційна довідка

Якщо у Вас виникне потреба у будь-якій статті за 2009-2010 рр. – замовляйте необхідний Вам журнал післяплатою на Вашу адресу. Замовлення надсилайте на адресу редакції: НПУ імені М.П. Драгоманова, редакція Всеукраїнського науково-практичного журналу "Директор школи, ліцею, гімназії", вул. Освіти, 6, к. 12, м. Київ, 03037. Також Ви можете скористатися нашим сайтом, щоб післяплатою отримати необхідні Вам статті електронною поштою. Наш сайт: <http://director-ua.info> <http://www.director.npu.edu.ua>

вати самостійно. Це дуже важливо, тому що саме від цих двох рис залежить ефективність всього навчального процесу. Хоча ця форма навчання значною мірою позбавляє процес навчання живого спілкування, передачі знань від конкретного їх носія. Тому, як і будь-яка інша навчальна технологія, дистанційне навчання має цілу низку як переваг, так і недоліків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Антонов В.М. Сучасні комп'ютерні мережі. – К.: „МК-Прес”, 2005. – 480 с.
2. Дибкова Л.М. Информатика і комп'ютерна техніка: Навчальний посібник. Видання 2-ге, перероблене, доповнене. – К.: Академвидав, 2005. – 416с.
3. Козырев А.А. Информатика: Учебник для вузов. – СПб.: Изд-во Михайлова В.А., 2004.
4. Колин К.К. Фундаментальные основы информатики: социальная информатика: Учеб. пособие. – М.: Деловая книга, 2004.

Владимир Мельниченко Дистанционное обучение

Статья раскрывает сущность понятия „дистанционное обучение” как новейшую современную компьютерно-информационную технологию передачи и получения знаний.

Ключевые слова: новейшие современные информационные компьютерные технологии, обучение, технический потенциал, учебно-методическое обеспечение, информатизация, информационные технологии, образовательная практика, интерактивные технологии, телекоммуникационные средства.

Volodymyr Melnychenko Distance controlled teaching

This article shows the meaning of the term “distance education” as the recent modern computer information technology of giving and receiving knowledge.

Keywords: recent modern computer information technologies, education, tuition by correspondence, technical potential, educational methodical ensuring, informatization, information technologies, educational practice, leading technologies, television communications.

Від редакції

Пропонуємо вашій увазі:
публікації* з теми

„Комп'ютеризація та інформатизація освіти. Дистанційне навчання”

1. Гапон В. Комп'ютерна система для інформатизації навчального процесу в загальноосвітніх навчальних закладах. – 2001. – № 2. – С. 85.
2. Чинок О. Мультимедіа системи та їх ефективність у системі відкритого навчання. – 2001. – № 4. – С. 47.
3. Жук Ю. Інформатизація освіти: проектування майбутнього. – 2002. – № 3. – С. 20.
4. Кривцов В. Комп'ютеризація шкіл в питаннях і відповідях. – 2002. – № 3. – С. 30.
5. Олійник В. Дистанційна освіта за кордоном та в Україні. – 2002. – № 3. – С. 41.
6. Гуменюк В. Диференціація потоків в управлінні педагогічними системами. – 2002. – № 3. – С. 54.
7. Бойко С. Центр інформаційних ресурсів у школі. – 2002. – № 3. – С. 65.
8. Малінко О. Дистанційна освіта: організаційна структура, психолого-педагогічні основи, фінансування і управління. – 2002. – № 6. – С. 38.
9. Єльнікова Г. Інформатизація управлінської діяльності керівників ЗНЗ. – 2003. – № 5,6. – С. 98.
10. Луначек В. Інформатизація загальної середньої освіти України: необхідність зміни пріоритетів. – 2004. – № 4. – С. 50.
11. Перлов І. Інформатизація загальної середньої освіти міста Одеси. – 2008. – № 1. – С. 4.
12. Значенко О. Можливості використання інтернет-технологій у навчально-виховному процесі. – 2008. – № 3. – С. 23.
13. Кудін А. Електронні книги і навчальний процес. – 2010. – № 3. – С. 54.

*//Директор школи, ліцею, гімназії (2001-2010 рр.).

НАВЧАННЯ ДЛЯ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ЛЮДИНИ В ЖИТТІ

У статті обґрунтовано причини, чому концепція НПП „Росток” впроваджується в практику роботи школи, а також йдеться про ті переваги, які створюються нею для успішної діяльності вчителів, навчання учнів та й школи в цілому.

Ключові слова: особистісно орієнтовані технології, розвивальне навчання та його впровадження, дослідницька діяльність.

Освіта ХХІ століття значно відрізняється від освіти попередніх століть. У передачі знань і у способах отримання їх відбулись значні зміни.

Мета сьогоденної освіти, на нашу думку, – це допомогти молодому поколінню набути навичок гнучкого творчого мислення; роботи у парах, командах, у проектах з великими обсягами інформації; вміння вирішувати проблеми; самостійно вести дослідницьку роботу; набувати нові знання, щоб бути успішним, конкурентоздатним і якнайповніше реалізувати свій потенціал у майбутньому. Адже сучасні діти вступають в життя в часи великих змін в суспільному, політичному, економічному та культурному житті держави, народу, кожної особистості. Відходить у минуле ставлення до людини як до свого роду додатка до суспільної системи. Нові умови вимагають ініціативності, рішучості, відповідальності й освіченості, громадянської мужності й самостійності, вміння приймати рішення та

обстоювати власну точку зору. Саме тому освіта стає особистісно орієнтованою.

Особистісний підхід до навчально-виховного процесу передбачає, перш за все, переорієнтацію свідомості вчителя, його ставлення до учня як до особистості. Вчителі повинні будувати свої уроки так, щоб освітній процес був не стільки інформативним, скільки розвивальним, коли діти не лише слухають розповідь учителя, а й співпрацюють з ним, висловлюють свої думки, діляться інформацією, вчать бачити помилки або логічні неузгодженості в твердженнях партнерів, прагнуть знайти оптимальні розв'язання. Саме особистісно орієнтовані технології ставлять сьогодні в центр усієї шкільної освітньої системи особистість дитини, забезпечення комфортних та безпечних умов її розвитку, реалізації природних потенціалів.

*Інноваційна
школа*

**Людмила
МАНЯЧЕНКО**

Директор середньої
загальноосвітньої школи
№ 169, м. Київ

**Ірина
МИХАЙЛИК**

Заступник директора
СЗШ № 169, м. Київ

Директор школи, ліцею, гімназії № 52010

Директор СЗШ №169 Людмила
Маняченко

Тож важливого значення набуває оволодіння вчителями школи інноваційними методами навчання.

Саме впровадження інноваційних технологій є актуальним для нашої школи. Адже здобуті раніше вчителями знання та вміння миттєво знецінюються, а якість підготовки вчителя України знижується. З освіти йдуть найкращі вчителі, а від цього найбільше страждає учень, і немає кому передавати досвід молодим учителям. А відтак гальмується поступ держави: економічний, технологічний, політичний, ідеологічний, культурний. І ми вирішили, що перспективним шляхом розвитку нашої школи є впровадження в роботу розвивального навчання.

Педагогічний колектив вчителів початкових класів почав роботу над впровадженням розвивального навчання під керівництвом незалежного науково-методичного центру „Розвивальне навчання” (м. Харків). Ідею розвивального навчання було висунуто відомими психологами Д.Б. Ельконіним і В.В.Давидовим, і вже понад 15 років їх опрацьовує група творчих вчителів середньої загальноосвітньої школи № 169. Ми вважаємо, що головна мета уроків розвивального навчання — *допомогти дитині стати активним учасником дослідницької діяльності на уроці*. А навчальний предмет, наприклад, математика, мусить бути побудований особливим способом. Тому „Математика” в такій системі навчання є послідовністю задач, через які перед дітьми розкриваються певні поняття. Навчальний матеріал викладено так, щоб кожне просування в ньому підштовхувало дитину до нових запитань і самостійних пошуків відповідей на ці запитання. Відповідно, й цілі вчителя в цьому навчанні особливі — він виступає в ролі „розумного підказувача”, тактовно допомагає учню зробити черговий самостійний крок. Інакше кажучи, учень разом з дорослими вчиться вчитися. Ми помітили, що учні, навчаючись у таких

класах, швидше дорослішають, стають активнішими та витривалішими, вміють більш виразно та обгрунтовано висловлювати свою думку.

Але на цьому наш педагогічний колектив не зупинився. Протягом останнього часу вчителі школи зацікавились ідеями розвивального навчання у науково-педагогічному проєкті „Росток”. Вже понад 4 роки вчителі відвідують навчальні курси за цим проєктом, розуміючи, що у сучасній освіті інтенсивно розвиваються процеси активізації науково-педагогічної ініціативи та творчості на засадах діяльнісного підходу. Результатами такої творчості стають нові концепції та моделі освіти, методи навчально-виховного процесу, навчальні програми, підручники, створюються сучасні типи навчальних закладів. І саме НПП „Росток” ми розглядаємо як один із шляхів до створення сучасного типу школи.

Основою науково-педагогічного проєкту „Росток” є інтегративно-діяльнісний підхід. Навчальні предмети інтегруються в єдину пізнавальну систему, яка дозволяє формувати в учнів цілісне уявлення про навколишній світ через практично-пошукову діяльність. Учні отримують необхідні знання за допомогою різноманітних способів активізації пізнавальної діяльності: спостереження, досліди, моделювання, конструювання об'єктів, явищ навколишнього середовища, вправи на розвиток уяви, завдання для самостійного

Відкриті уроки, творчі звіти педколективу СЗШ № 169

Від редакції:
Зверніть увагу: ці нові книги Івана Дмитровича Беха можуть стати Вам у нагоді!

Виховання особистості

Психологічні джерела виховної майстерності

Життя особистості у духовному обрисі (науково-методичний посібник)

100 ключів виховного успіху

Використана література

Пушкарьова Т.О. Концепція науково-педагогічного проєкту „Росток”.

способом дії і тим, що його неможливо використати в нових умовах навчальної діяльності, приведе до виникнення проблемної ситуації, у процесі вирішення якої розвиваються розумові здіб-

Людмила Маняченко, Ирина Михайлик
Обучение для самореализации человека в жизни

В статье обосновано причины, почему концепция НПП „Росток” внедряется в практику работы школы, а также идет речь о тех преимуществах, которые создаются ею для успешной деятельности учителей, обучения учеников да и школы в целом.

Ключевые слова: личностно ориентированные технологии, развивающее обучение и его внедрение, исследовательская деятельность.

Ljudmyla Maniachenko, Iryna Mikhailyk
Teaching for the person's self-realization in life

The article gives the reason why the conception of NPP „Rostok” is taken into practice at school. It shows the advantages created by the conception for successful activity of teachers, education of students and school itself.

Keywords: the personality oriented technologies, introduction of developing teaching, research activity.

пошуку інформації.

Наші вчителі розуміють, що знання – це не мета, а засіб навчання. Тому і працюють не для накопичення інформації, а з метою розвитку особистості (мислення, уваги, уяви, пам'яті), залучаючи активні прийоми і методи навчання, підвищуючи тим самим пізнавальну активність молодших школярів (власну діяльність дитини). Суперечність між знайомим

ності учня, активізується пізнавальний процес, тобто учень вчиться самостійно здобувати необхідні знання. А це і є особистісно орієнтоване сучасне навчання, яке ставить у центр освітньої системи особистість дитини, забезпечення комфортних умов її розвитку, спрямоване на формування творчої, інтелектуальної, самостійної, всебічно розвинутої людини.

Таке навчання забезпечує учневі право на самобутність, унікальність, індивідуальність розвитку, сприяє зосередженню уваги дитини на особистісних досягненнях, розвиває її уявлення про себе як про творчу особистість, створює такі умови, за яких учень не зможе навчатись нижче своїх здібностей.

На сьогодні існує багато сучасних навчальних технологій, педагогічних інновацій – досконалих, прогресивних нововведень в педагогічній системі, що поліпшують результати навчально-виховного процесу. Але суть не в самих нововведеннях, а в тому, наскільки вони ефективні, корисні, змінюють структуру та якість освітнього процесу. Наша школа свій вибір зробила – це впровадження розвивального навчання, яке є рушійною силою для педагогічного колективу на шляху створення нової школи, де б було цікаво і затишно кожному, де статус особистості є пріоритетним.

УПРОВАДЖЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ НА БАЗІ СЕРЕДНЬОЇ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ

Стаття присвячена аналізу можливостей упровадження інклюзивної освіти в роботу загальноосвітніх навчальних закладів і проведенню експерименту по відкриттю такого класу у СЗШ № 139 для дітей з важкими порушеннями мовлення, що дасть змогу навчатись таким дітям у загальноосвітній школі та брати активну участь у громадському житті школи та суспільства.

Ключові слова: інклюзивна освіта, реабілітація, соціальний захист, якісна та доступна освіта.

Інноваційна за змістом і характером динаміка світових тенденцій розвитку суспільних процесів потребує від України як і від усього людства нової світоглядної парадигми – „*єдине суспільство, яке включає людей з різноманітними проблемами*”. Сучасною світовою тенденцією є прагнення до деінституціалізації та соціального інтегрування осіб з особливостями психофізичного розвитку. Формується нова культурна й освітня норма – повага до людей фізично та інтелектуально неповносправних.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Відповідно до Конституції України та законодавства у галузі освіти, реабілітації, соціального захисту держава має забезпечити доступність до якісної освіти відповідного рівня дітям з особливими освітніми потребами з урахуванням здібностей, можливостей, бажань та інтересів кожної дитини.

Загальне бачення цього питання полягає в тому, що переважна більшість дітей, які потребують корекції тяжких

вад мовлення, повинна мати можливість навчатися разом зі своїми однолітками у звичайних умовах. Одним із результатів такого підходу вважається створення єдиної освітньої системи, яка охоплюватиме учнів різних категорій. Для цього необхідно запровадження інноваційних освітніх технологій на основі інклюзивного підходу та моделей спеціальних освітніх послуг для дітей з тяжкими вадами мовлення.

Визначення оптимальних шляхів і засобів розв'язання проблеми ґрунтується на основі відповідного кадрового, матеріально-технічного, інформаційного та нормативно-правового забезпечення.

Невирішені раніше частини загальної проблеми

Отже, виникає потреба у масштабних інноваціях, а саме:

- удосконалення нормативно-правового, фінансово-економічного, науково-методичного забезпечення, орієнтованого на реалізацію інклюзивної освіти;

Інноваційна
школа

Оксана УСЕНКО

Директор середньої загальноосвітньої школи №139 I-III ступенів Шевченківського району м. Києва

Директор школи, ліцею, гімназії № 52010

Освіта для дітей з особливими освітніми потребами ЧИННЕ ЗАКОНОДАВСТВО

Ратифікувавши основні міжнародні правові документи (Декларації ООН про права людини, про права інвалідів, Конвенцію ООН про права дитини), Україна взяла на себе зобов'язання щодо дотримання загальнолюдських прав, зокрема, щодо здобуття якісної освіти дітьми з особливими освітніми потребами, в тому числі дітьми з порушеннями психофізичного розвитку. Втім, на сьогодні в Україні спостерігається парадоксальна, але достатньо типова для трансформаційного періоду ситуація, що характеризується наявністю законодавства, яке декларує права дітей з особливими освітніми потребами на розвиток, здобуття освіти, соціальне інтегрування („Конституція України”, Закони України „Про освіту”, „Про загальну середню освіту”, „Про основи соціальної захищеності інвалідів України”), водночас не вказує практичних механізмів їх реалізації.

В Законах України „Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні”, „Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії”, „Про охорону дитинства”, „Про соціальні послуги”, „Про реабілітацію інвалідів в Україні” регламентовано надання освітніх, медичних, соціальних послуг особам з обмеженими можливостями здоров'я, зокрема, дітям з особливими освітніми потребами.

Чинне законодавство гарантує право на освіту дітей з особливими освітніми потребами без дискримінації і на основі рівності можливостей, забезпечуючи інклюзивну освіту на всіх рівнях навчання протягом усього життя.

Тому впровадження інклюзивної освіти у загальноосвітньому навчальному закладі та відкриття класу для дітей з важкими вадами мовлення у середній загальноосвітній школі №139 Шевченківського району м. Києва будемо вважати інноваційною технологією.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ПУБЛІКАЦІЙ

Сучасний розвиток педагогічної науки в Україні характеризується пошуком нових фундаментальних підходів упровадження інклюзивної освіти в загальноосвітні навчальні заклади. Саме тому важливим показником оновлення сучасної парадигми управління освітою є наукова та експериментальна робота в галузі розвитку інклюзивної освіти та впровадження її в загальноосвітні навчальні заклади.

З часу ратифікації Україною Конвенції ООН про права дитини найбільшого визнання та поширення набуває соціальна модель суспільного буття, що пов'язана з дотриманням прав людини.

У міжнародних документах пріоритетним, з точки зору державної політики, є реформування системи освіти, яке б дало змогу охопити навчанням усіх дітей, незважаючи на відмінності; законодавчо визнати принципи інклюзивної освіти.

У Конституції України декларовано демократичні положення, які відповідають міжнародним угодам і домовленостям; визначено та стверджено основні права людини, серед яких право на освіту (Ст. 53), право на соціальний захист (Ст. 46).

- запровадження інноваційних освітніх технологій на основні інклюзивного підходу та моделей спеціальних освітніх послуг для дітей з особливими освітніми потребами, в тому числі з інвалідністю, зокрема, їх інклюзивного навчання;
- формування освітньо-розвивального середовища для дітей з особливими освітніми потребами шляхом забезпечення психолого-педагогічного, медико-соціального супроводу;
- розвиток мережі загальноосвітніх навчальних закладів, які впроваджують принципи інклюзивної освіти;
- вирішення низки соціальних проблем щодо ставлення, інтегрування в суспільство дітей з особливими освітніми потребами;
- удосконалення системи підготовки та перепідготовки педагогічних кадрів, які працюють в умовах інклюзивного навчання;
- надання підтримки та залучення батьків дітей з особливими освітніми потребами до участі в навчально-реабілітаційному процесі з метою підвищення його ефективності.

Саме тому *метою* даної статті є *формування* нової філософії суспільства щодо позитивного ставлення до дітей та осіб з порушеннями психофізичного розвитку й інвалідністю та *удосконалення* системи освіти й соціальної реабілітації дітей з порушеннями мовлення шляхом упровадження інноваційних технологій, зокрема, інклюзивного навчання в роботу середньої загальноосвітньої школи, з використанням адаптованого міжнародного досвіду.

ЕКСПЕРИМЕНТ ПО ВВЕДЕННЮ КЛАСІВ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ ДЛЯ ДІТЕЙ З ТЯЖКИМИ ВАДАМИ МОВЛЕННЯ: обґрунтування необхідності його проведення

Зміна пріоритетів у політичній та соціальній сфері ініціює зміну парадигми сучасної середньої шкільної освіти у бік адаптації до вимог громадськості.

Ця зміна разом з реформуванням державної системи освіти (тобто переходом від державного до державно-громадського управління) дозволяє розширити можливості навчання дітей з природними вадами, в тому числі з вадами мовлення, максимально наблизити їх навчання до загальнодержавного рівня.

Цю задачу має виконувати система створення класів інклюзивної освіти в загальноосвітніх школах, експеримент по створенню таких класів буде проводитись в СЗШ №139 у 2010-2011 навчальному році.

Проведення такого експерименту в СЗШ №139 обумовлено тим, що у Шевченківському районі м. Києва є 3 дошкільні навчальні заклади для дітей з вадами мовлення, і після випуску вихованців цих груп ДНЗ і батьки були змушені віддавати дитину до спеціального інтернату або спеціального ЗНЗ.

Сьогодні батьки мають можливість віддати на навчання своїх дітей у рідному Шевченківському районі у маловничому мікрорайоні на Татарці.

Навчати читати і писати у класі для дітей з вадами мовлення буде фахівець вчитель початкових класів – дефектолог, також з цими учнями щодня працюватиме логопед-психолог. Супроводжувати весь навчально-виховний процес повинен психолог та соціальний педагог навчального закладу.

На директора школи, заступника директора з експериментальної роботи покладається відповідальність за виконання програми, а науково-методичний центр районного управління освіти Шевченківської районної у м. Києві державної адміністрації надаватиме методичну допомогу у здійсненні цієї інноваційної програми та контролюватиме її виконання.

Зарахування учнів, які будуть навчатися у спеціальному класі, здійснюється

згідно Положення про спеціальні класи за бажанням батьків або осіб, які їх заміщають, відповідно до порядку, встановленого для загальноосвітніх навчальних закладів.

Наповнюваність учнів у класі до 10 чоловік (Наказ МОНУ від 20.02.2002р. № 128 зареєстровано у Міністерства юстиції України 06.03.2002 за № 1229/6517) Враховуючи, що усі діти, які прийдуть до першого – логопедичного класу пройшли навчання у спеціальних групах дошкільного навчального закладу, строк навчання у початковій школі буде такий, як і для всіх учнів початкової школи – 4 роки.

Двічі на рік, як і в будь-якій інноваційній експериментальній роботі, буде проводитись моніторинг навчальних досягнень учнів з урахуванням особливостей навчання для того, щоб ми могли бачити, чи правильно ми плануємо свою роботу, чи досягнута мета і виконані завдання, які ми планували на даному етапі дослідження.

У разі відновлення здоров'я, досягнення стабільних успіхів у навчанні, учні з логопедичного класу будуть переводитись у звичайні класи за місцем проживання згідно з рекомендаціями психолого-медико-педагогічної комісії.

Навчально-реабілітаційний процес у логопедичному класі здійснюється відповідно до робочого навчального плану, складеного на основі Типового навчального плану початкової школи для дітей з тяжкими порушеннями мовлення з навчанням українською мовою (Додаток до наказу МОНУ від 03.11.2004 р. № 849).

Логопедичний клас буде працювати за навчальними програмами, підручниками і посібниками, рекомендованими Міністерством освіти і науки України для використання у спеціальних загальноосвітніх навчальних закладах.

Як відомо, особливістю навчально-реабілітаційного процесу у логопедичному класі є корекційна спрямованість. Ефективність навчально-виховної, корекційно-розвивальної роботи досягається шляхом застосування відповідних форм, методів навчання, забезпечення учнів сучасними засобами навчання та реабілітації.

Корекційно-розвивальна робота буде проводитись відповідно до Типових на-

вчальних планів для спеціальних шкіл з метою корекції порушень мовлення у їх розвитку, створення сприятливих умов для здобуття якісної освіти відповідного рівня.

Для реалізації корекційно-розвивальної складової частини у навчальному логопедичному класі будуть залучені вчитель дефектолог, вчитель-логопед та інші спеціалісти з відповідною підготовкою.

Організація навчального-реабілітаційного процесу учнів з порушеннями мовлення передбачає здійснення їх системного психолого-педагогічного супроводу.

Саме тому основними завданнями педагогічного супроводу є:

- подолання труднощів, які виникають під час спільного навчально-виховного процесу дітей з тяжкими видами мовлення та здорових дітей (емоційно-вольової сфери, формування психологічної готовності до спільного навчання);
- актуалізація особистісного потенціалу розвитку дитини;
- формування позитивних міжособистісних стосунків учнів з тяжкими по-

рушеннями мовлення та їх ровесників у процесі внутрішньої інтеграції;

- консультування батьків або осіб, які їх замінюють, щодо особливостей розвитку, спілкування, навчання, професійної орієнтації, соціальної адаптації їх дитини тощо.

Тривалість уроків та перерв у логопедичному класі визначається згідно з вимогами „Положення про спеціальну загальноосвітню школу для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку”.

Учні логопедичного класу будуть залучатися до позакласної роботи, проведення гуртових занять, олімпіад, конкурсів тощо. Позакласна робота проводиться з урахуванням всебічного розвитку особливості та можливості учнів.

Підсумовуючи вищезазначене, ми вважаємо, що створення в середній загальноосвітній школі логопедичного класу для дітей з тяжкими вадами мовлення є реалізація права дітей, які потребують корекції мовлення, здобуття якісної освіти за місцем проживання, залучення сім'ї до участі в навчально-реабілітаційному процесі з усвідомленням особливостей розвитку та потреб дитини, створення передумов для соціальної адаптації, подальшої інтеграції в суспільство дітей зазначеної категорії.

Слід зазначити, що можливість виконання такого експерименту саме в СЗШ №139 обумовлюється наявністю в школі спеціалістів високої кваліфікації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Елен Р. Даніелс і Кей Стаффорд. Залучення дітей із особливими потребами до системи загальноосвітніх класів. – Україна, Львів: Товариство „Надія”, 2000.
2. Колупаєва А.А. Організаційно-педагогічні умови інтегрування дітей з особливостями психофізичного розвитку в загальноосвітній простір /А. А. Колупаєва// Дефектологія. – 2003. – №4.
3. Кроки до компетентності та інтеграції в суспільство: науково-методичний збірник /Ред. Кол. Н. Софій, І. Єрмаков та ін. – К.: Конспект, 2000.
4. Освіта та культура демократії. К.А. Гансе, Р.К. Кауфман, С. Сейфер. Переклад з англ. – Львів: Галицька видавнича спілка, 2001.
5. Соботович Є.Ф. Програмні вимоги для корекції навчання з розвитку мовлення /Є.Ф. Соботович //Актуальна освіта. – К. – 2004. – 142с.
6. Як організувати інноваційні соціальні класи для дітей з особливими потребами /Савченко О.О. та ін. Український фонд соціології. – К.: ЛТД, 2007.

Оксана Усенко
Внедрение инклюзивного образования на базе средней общеобразовательной школы

Статья посвящена анализу возможностей внедрения инклюзивного образования в работу общеобразовательных учебных заведений и проведению эксперимента относительно открытия такого класса в СОШ №139 для детей с тяжелыми нарушениями речи, что даст возможность обучаться этим детям и принимать активное участие в жизни школы и общества.

Ключевые слова: инклюзивное образование, реабилитация, социальная защита, качественное и доступное образование.

Oksana Usenko
Introduction of inclusive education on the base of the secondary school

The paper analyzes possibilities of implementing inclusive education in work of secondary schools and carrying out the experiment on opening such a class in secondary school № 139 for children with severe speech disorders, which will enable these children to study at secondary school and to participate actively in public life of the school and the society.

Keywords: inclusive education, rehabilitation, social protection, high-quality and accessible education.

НІМЕЦЬКИЙ МОВНИЙ ДИПЛОМ (DSD)

У СПЕЦІАЛІЗОВАНІЙ ШКОЛІ З
ПОГЛИБЛЕНИМ ВИВЧЕННЯМ
НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

У статті йдеться про етапи підготовки та впровадження міжнародного проекту з підготовки учнів до іспиту на отримання німецького мовного диплому (DSD) у спеціалізованій школі № 53 м. Києва та про форми і методи роботи, які використовуються під час підготовки до іспиту. Висвітлюється формат іспиту та вимоги до кандидатів на отримання DSD. Представляються результати проекту в школі за період його функціонування.

Ключові слова: вивчення іноземної мови, німецький мовний дипломт(DSD), іспит DSD.

У часи стрімких соціально-політичних, економічних та міжнародних змін відбувається постійне оновлення змісту освіти, що змушує викладачів шкіл шукати шляхи, які підвищують інтерес учнів до вивчення іноземної мови.

На сучасному етапі в українських школах створені сприятливі демократичні умови для успішного навчання іноземним мовам. Педагоги мають змогу вибирати саме ті навчальні посібники та підручники вітчизняних та зарубіжних авторів і видавництв, які відповідають потребам їх учнів. Зміни у зовнішній політиці України та зміцнення її позицій на міжнародному рівні сприяють підвищенню вмотивованості учнів до вивчення іноземних мов. Широке застосування у школах отримав офіційно визнаний у якості

найбільш ефективного комунікативний підхід до навчання. Багато вчителів повністю оволоділи методикою комунікативного навчання і досягають високих результатів у навчанні своїх учнів.

Ефективність навчання іноземній мові значно залежить від співвідношення його теоретичної та практичної спрямованості. Характер цього співвідношення визначається тим методичним підходом, який переважає у школі.

Школа № 53 отримала статус спеціалізованої школи з поглибленим вивченням німецької мови у 1994 році, а вже через рік почали працювати носії мови – вчителі з Німеччини. У той же час розвивали партнерські

**Лариса
ПАНЧУК**

Директор СШ
№ 53 м. Києва

*Інноваційна
школа*

Директор школи, ліцею, гімназії № 5'2010

зв'язки зі школою ім. Віллі Брандта в місті Мюнхені. Таким чином у школі №53 створюються певні умови, які сприяють підвищенню інтересу учнів до вивчення німецької мови.

Наш заклад розташований у центрі столиці. Поряд з ним знаходяться ще дві спеціалізовані і дуже успішні школи. Тому в умовах конкуренції адміністрація була змушена шукати нові підходи у навчанні дітей німецької мови й запропонувала учням та їх батькам дещо зовсім нове. Так виникла ідея приєднатися до Міжнародного проекту Управління німецькими школами за кордоном при Міністерстві закордонних справ у Кельні (Німеччина).

Що ж це за проект і які переваги він надає школам-учасникам та їх учням?

Проект називається DSD. DSD – німецький мовний диплом, що видається школярам за кордоном конференцією міністрів освіти ФРН з 1972 року. Підставою для цього є відвідування однієї з акредитованих DSD шкіл і здача мовного іспиту. В усьому світі цей іспит здають у 40 країнах більше, ніж 12000 школярів щороку. В Україні на сьогоднішній день – це понад 200 учнів щорічно. Наша школа долучилася до проекту у 1999 році, у рамках якого та відповідно до угоди про культурну співпрацю між Україною та ФРН від 1993 року в школі постійно працюють носії мови. Німецький мовний диплом підтверджує, що його власник має знання на рівні B2/C1 відповідно до європейської системи оцінки знань мови (це передостання з 6 можливих ступенів володіння іноземною мовою).

У кого є диплом DSD B2/C1, тому не потрібно здавати більше ніяких мовних іспитів, щоб навчатися у вузах Німеччини. DSD-диплом дозволяє зберегти час і гроші (іспит безкоштовний).

ЕТАПИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЕКТУ В ШКОЛІ

Підготовчий період:

1) аналіз зовнішньої (соціально-економічної) та внутрішньої (шкіль-

ної) ситуації, опитування учнів та батьків з питання запровадження цього проекту в школі (березень-квітень 1998 року);

2) встановлення контакту із координатором Центрального управління у справах освіти за кордоном у ФРН пані Ульріх (травень 1998 року);

3) подання заявки про бажання стати школою DSD в Центральне управління у справах освіти за кордоном у ФРН (травень 1998 року);

4) підготовка учительських кадрів для роботи в групах DSD (вересень-лютий 1998-99 н.р.);

5) створення матеріальної бази (підручники, навчальні матеріали і т.п.) (вересень-травень 1998-99 н.р.);

6) введення додаткових факультативних занять з німецької мови для учнів 9–11-х класів (по суботах) (вересень 1999 року);

7) планування поетапної підготовки до екзамену на Sprachdiplom разом із учителем з Німеччини фрау Зільке Хьорл (вересень-жовтень 1999 року);

8) поділ класів за рівнем навчальних досягнень (вересень 1999 року);

9) підготовка учнів до екзамену DSD (1999-2000 н.р., 2000-2001 н.р.)

10) складання екзамену DSD (грудень 2001 – письмова частина, січень 2002 – усна частина).

З моменту впровадження проекту пройшло 8 років. За цей період у школі багато що змінилося: спочатку працювало 5 учителів (серед них – один носій мови). Сьогодні колектив учителів німецької мови складається з 12 українських учителів (5 вчителів-методистів, 2 старших вчителів та вчителі 1-2 категорії) та вчителів з Німеччини. За ці роки в рамках співпраці з німецькою стороною всі вчителі неодноразово мали можливість пройти мовне стажування та підвищити свою методичну кваліфікацію на семінарах, організованих координаторами з Німеччини як в Україні, так і в Німеччині. Завдяки цьому українські вчителі зуміли оволодіти сучасними методиками навчання німецької мови. Також і директори українських DSD-шкіл постійно

зустрічаються, щоб за підтримки німецьких консультантів поліпшити підготовку школярів до мовного іспиту. У рамках проекту кафедра іноземних мов отримує не тільки методичну, але й практичну підтримку від німецької сторони. Бібліотека кафедр регулярно поповнюється навчальною та художньою літературою, а також одномовними та двомовними словниками. На базі школи створено відеотеку. Фільми можуть брати напрокат також й інші школи. Сучасна копіювальна техніка, відеотехніка, інтерактивна дошка, підключена до Інтернету, супутникове телебачення з німецькомовними програмами дає можливість вчителю не тільки якісно підготуватись до уроку, але й організувати сам урок на сучасному методичному рівні, що, звичайно, робить учнів активними учасниками навчального процесу та підвищує їх зацікавленість у вивченні іноземної мови.

Не менш важливу роль у підвищенні вмотивованості до вивчення німецької мови відіграють іще два міжнародні проекти, які запроваджені в школі. Один з них – партнерство в освіті. Як уже згадувалося вище, з 1995 року успішно розвиваються партнерські зв'язки зі школою імені В. Брандта в Мюнхені. Щороку відбувається обмін школярами, які, проживаючи в сім'ях своїх однолітків, знайомляться з побутом, звичаями та культурою німецького народу. Учні, відвідуючи німецьку школу, стають учасниками навчального процесу поряд з німецькими однолітками, разом з ними працюють над спільними проектами (на-

ЯК ВИГЛЯДАЄ ІСПИТ?

Іспит складається з письмової та усної частин. Письмова частина передбачає перевірку навичок аудіювання та читання, а також написання твору і триває 4 години, перевіряє рівень сформованості навичок та вмінь писемного мовлення для вищення практичних цілей. На відміну від ЗНО, де перевіряється вміння написати особистого листа, вітальну листівку чи оголошення, письмовою частиною іспиту DSD передбачається перевірити вміння учнів самостійно мислити й висловлюватися. Учні повинні проаналізувати певний текст і графік або діаграму до даного тексту, знайти аргументи „за” та „проти” заданої проблеми, навести приклади з власного досвіду та висловити особисте ставлення до проблеми. Така форма писемного мовлення дає можливість перевірити не тільки граматичні навички, але й обсяг словникового запасу.

Особливістю іспиту DSD є наявність усної частини екзамену, яка триває 20 хвилин. Тут школяр повинен показати вміння вести монолог та діалог на різні суспільно-політичні теми, логічно та аргументовано відстоювати свою думку. У першій частині іспиту учень має продемонструвати вміння вільно висловлюватися з непередбаченої теми, а друга – це презентація проектів, над якими учень працював впродовж певного часу. Іспит проводиться під керівництвом голови комісії, координатора з Німеччини та ще двох учителів. Письмові роботи перевіряються в Німеччині.

ЯК МИ ГОТУЄМО УЧНІВ ШКОЛИ ДО ЦЬОГО ІСПИТУ?

У такій школі, як наша, особлива увага приділяється навчанню німецькій мові уже в молодшій школі. У початкових класах працюють висококваліфіковані вчителі німецької мови. Викладання ведеться німецькою мовою. Використовуються підручники німецьких видавництв, цінність яких полягає в тому, що вони побудовані на засадах комунікативного підходу до навчання іноземній мові й містять багато цікавих вправ на аудіювання.

Навчання ведеться в ігровій формі і в маленьких групах. Закінчуючи початкову школу, учні складають тести, за результатами яких у 5-му класі відбувається новий поділ на групи уже за рівнем вмінь і навичок. Група А має стати в майбутньому групою DSD. У кінці кожного навчального року, залежно від успішності учнів, відбувається ротация. Усі групи навчаються за однією програмою, але група А, учні якої встигають швидше оволодіти програмою, отримує багато додаткових завдань.

У 9-му класі формується уже сама група DSD. Починається цілеспрямована підготовка до іспиту, яка інтегрована у звичайні заняття з німецької мови. Глибокі знання німецької мови – основні передумови для успішної здачі екзамену.

приклад, у 2010 році – „Сім'я, школа та вільний час німецьких та українських підлітків”). Така співпраця сприяє практичному застосуванню навичок і вмінь з німецької мови, отриманих на уроках, та розширенню словникового запасу. Три роки тому було підписано угоду про партнерство з європейською школою в місті Вупперталь. За цей період уже двічі учні з європейської школи побували в Києві, а наші учні – у Вупперталі.

Особливе місце у житті наших старшокласників посідає міжнародний проект „Молодь веде дебати”, який здійснюється за підтримки інституту Гете та фонду „Спогади, відповідальність та майбутнє”, Німеччина. Мета проекту: навчити молодь вільно висловлювати свою думку та захищати її в умовах демократії, навчити культурі ведення дебатів (дебати ведуться німецькою мовою). Ось уже 5 років ми є активними учасниками даного проекту і щороку маємо або фіналістів, або переможців Всеукраїнських дебатів (2006 р. – Огризко Леся – переможець. Гавриш Катерина – 2 місце; 2007 р. – Назаренко Маріанна – 2 місце; 2008 р. – Григанська Яна – переможець, Корнюшин Василь – 2 місце; 2009р. – Химинець Ольга – фіналістка). Елементи дебатів використовуються вчителями на уроках німецької мови для навчання усному мовленню, що дуже важливо при підготовці до усної частини мовного екзамену. Не менш важливими є елементи дебатів при підготовці до письмової частини екзамену, такі як: вміння побачити в кожному явищі позитивні та негативні сторони, зуміти аргументовано їх проаналізувати, зробити власний висновок.

Однак заняття в нашій DSD-школі – це більше, ніж підготовка до іспиту.

Школярі вчать:

- а) методом розуміння та передачі змісту тексту;
- б) особливостям письмової та усної аргументації і дискусії;
- в) сучасним технікам презентації;
- г) упевнено почувати себе в різних комунікативних ситуаціях;

д) самостійно збирати інформацію на задану тему та виступати з рефератом;

е) заглиблюватися в реалії культури, суспільства і політики німецькомовних країн та порівнювати цей досвід із ситуацією у своїй власній країні.

Особливу роль у навчанні німецькій мові на старшому етапі відіграють методи проектних технологій, які навчають учнів працювати самостійно й творчо.

Щороку в червні учні 10-их класів проходять 65-тигодинний літній інтенсивний курс з німецької мови, під час якого виконують зразки завдань іспиту DSD, працюють над власними проектами для презентації їх на усному екзамені DSD.

Учні випускного класу складають іспит у грудні місяці.

Що дало запровадження проекту DSD школі:

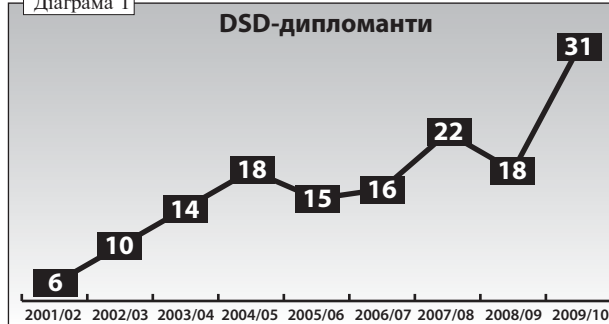
- виросла професійна кваліфікація вчителів німецької мови;
- на уроках німецької мови використовуються сучасні комунікативні методики навчання та проектні технології;
- підвищилась вмотивованість учнів до вивчення німецької мови;
- з'явилася зацікавленість учнів та батьків у розширенні партнерських стосунків;
- значно збільшилась кількість учнів, які у рамках партнерського обміну побували в Німеччині;
- суттєво зросла підтримка школи з боку батьків;
- збагатилася бібліотека кафедри іноземних мов;
- підвищився інтерес учнів до участі в олімпіадах з німецької мови, МАНі та різних міжнародних проєктах;
- покращилися результати олімпіад;
- успішно складається ЗНО з німецької мови.

За роки існування проекту 150 учнів успішно склали іспит DSD та отримали німецькі мовні дипломи. Діаграма 1 показує динаміку складання учнями школи іспиту DSD.

Підсумовуючи вище сказане, слід відзначити, що проєкт себе повністю виправдав. По-перше, учні, готуючись до іспиту DSD, значно поглиблюють свої знання з німецької мови, що дає їм можливість без додаткової підготовки успішно скласти ЗНО. Це підвищує їх шанси при вступі до вузів. По-друге, міжнародний сертифікат (DSD) поліпшує шанси наших випускників на ринку праці в умовах постійного зростання конкуренції. Багато з наших випускників (наприклад: Міновська Олена, Шевчук Олена, Мельник Алла та інші) використали свій диплом для тимчасового навчання в німецьких вузах, деякі отримали стипендії DAAD (німецької служби по обміну студентами) для навчання в магістратурі в університетах Німеччини (Мельник Ярослав, Йовенко Артем) та наукової діяльності (Шкіда Ірена). А рік тому троє випускників нашої школи – Григанська Яна, Золотоверх Леся та Гавриш Катерина отримали стипендію на повне навчання в німецьких університетах.

В умовах глобалізації знання однієї або кількох іноземних мов вкрай необхідні сучасній молодій людині незалежно від того, яку професію вона обирає. *Колектив школи поставив собі за мету виховувати та формувати всебічно розвинутих особистостей, які знайдуть своє гідне місце у цьому непростому глобалізованому світі.*

Діаграма 1

Дипломанти DSD 2010 року та їх учителі під час вручення німецьких мовних дипломів (Будинок Учителя, червень 2010, м. Київ)

Лариса Панчук
Немецкий языковой диплом (DSD) в специализированной школе с углубленным изучением немецкого языка

Речь идет об этапах подготовки и внедрении международного проекта подготовки учеников к экзамену по получению немецкого языкового диплома (DSD) в специализированной школе № 53 г. Киева и о формах и методах работы, которые используются во время подготовки к экзамену. Раскрывается формат экзамена и требования к кандидатам на получение DSD. Представлено результаты проекта в школе за период его функционирования.

Ключевые слова: изучение иностранного языка, немецкий языковой диплом (DSD), экзамен DSD.

Larysa Panchuk
German Language Diploma (DSD) in specialized school with deep study of German, Kyiv

The article describes the stages of preparation and implementation of international project to prepare students for taking German Language Diploma (DSD) in specialized school № 53 in Kyiv as well as forms and methods used while preparing for the exam. It reveals the exam format and requirements for candidates for the DSD. The project results for the period of its operation are displayed in the article.

Keywords: of foreign language study, German linguistic diploma (DSD), DSD examination.

Інноваційна
школа

РЕЙТИНГОВА ОЦІНКА НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА АКТИВІЗАЦІЇ РОБОТИ З УЧНЯМИ

Розкрита об'єктивна передумова переваги рейтингової оцінки навчальної діяльності учня. Показана методика формування інтегральної формули для визначення рейтингового балу. Наголошується на об'єктивності рейтингової оцінки. Висвітлені можливості аналізу результатів рейтингу для педагогів, учнів і батьків. Авторами робиться наголос на стимулюючій ролі рейтингової оцінки. Підкреслюється, що дана форма роботи повинна посісти одне з чільних місць в системі навчально-виховного процесу.

Сергій СУРМА

Директор ліцею
„Універсум” м. Києва

Ключові слова: рейтингова оцінка, навчально-виховний процес, інтегральна формула, об'єктивність, системний підхід.

Марко БОБРОВСЬКИЙ

Заступник директора ліцею
„Універсум” м. Києва

На сучасному етапі все більшої популярності в усіх галузях людського життя набувають рейтингові оцінки. Це пояснюється тим, що вони несуть у собі велику кількість візуальної, емпіричної

та аналітичної інформації. *Рейтинг* — це, свого роду, керівництво до дії, можливість прогнозу тих чи інших явищ. І не можна забувати, що об'єктивною основою існування будь-яких рейтингів є кількісні показники, і ніяких інших показників там не повинно бути. Все вищесказане безпосередньо стосується і навчально-виховного процесу. З 2008 розпочата спроба складання загальноліцейного рейтингу учнів. На наш погляд, існування рейтингової оцінки учнів у нашому ліцеї дає

змогу отримати додатковий стимул для учнів і батьків, підвищити результативність навчальної діяльності учня.

За основу підрахунків рейтингового балу нами були використані такі показники і такі міркування:

1. Найголовнішою складовою діяльності учня є його результати навчання, де акумулюються як знання, вміння і навички учня, так і його виконавська дисципліна. Тому дана складова повинна відобразитись в сумарному рейтингу учня найповніше.
2. Другою складовою є так званий кураторський бал, який включає старанність учня, дисципліну, активну участь в житті класу, ліцею.
3. Третьою і дуже важливою складовою є участь учня в олімпіадах, конкурсах, конференціях тощо.

Причому тут ми повинні враховувати і результати цієї участі.

Тому виникає питання про включення інших складових в сумарний рейтинг. Це питання в значній мірі дискусійне, але, на нашу думку, формула сумарного рейтингу повинна бути доволі проста. Адже існує правило в статистиці – чим більше складових ми включаємо для кількісної оцінки об'єкта або явища, тим більшою може бути математична похибка. Підсумовуючи все сказане, можна запропонувати інтегральну формулу для визначення сумарного рейтингу учня. Вона має такий вигляд:

Саме виходячи з цієї формули розраховується рейтинг ліцеїстів за I семестр і за навчальний рік. На наш погляд, рейтинговий бал першого семестру є лише проміжним етапом оцінки діяльності учня. Найважливішим показником є сумарний рейтинг навчального року. І сьогодні ми маємо реальну можливість дати об'єктивну оцінку діяльності учня за рік. За результатами, показаними учнями, можна провести нагородження на святі знань, а випускників можна нагородити на урочистій педраді, присвяченій врученню атестатів. Більш прийнятним варіантом є виділення двадцятки кращих ліцеїстів.

Висвітлення результатів за два роки використання рейтингової оцінки показало значну зацікавленість учнів даною формою оцінювання їхньої діяльності. Дуже багато ліцеїстів цікавились своїм місцем, ці-

кавились критеріями, за якими виводиться сумарний бал. Якщо дана робота буде традиційною і систематичною в навчальному закладі, це дозволить виявляти динаміку навчальних показників учня, порівнювати показники за роками, класами, семестрами.

В 2009/2010 навчальному році нами був підрахований рейтинг як учнів, так і класів у цілому. В даному аспекті ми можемо зробити ряд висновків:

4. Результати рейтингу по класах свідчать про високі результати рейтингу 11-А і 11-В класів, що свідчить про позитивну

$$P = \text{СНБ} + 0,1\text{КБ} + \left(K_0 + \sum \frac{1}{M_0} \right) + \left(K_k + \sum \frac{1}{M_k} \right), \text{ де}$$

СНБ – середній бал навчальної діяльності учня;

КБ – кураторський бал;

К₀ – кількісна участь учня в учнівських олімпіадах;

М₀ – місце, отримане учнем за результатами олімпіади;

К_к – кількісна участь учня у конкурсах, фестивалях, конференціях та інших заходах;

М_к – місця, отримані учнями.

налаштованість учнів на навчання, в першу чергу – випускників, їхню відповідальність щодо результатів навчання в ліцеї.

5. Аналіз рейтингового балу по класах показує досить невеликий коефіцієнт варіації. Це свідчить про те, що переважна більшість учнів ліцею успішно справляються з навчанням.

6. Аналіз найгіршої двадцятки свідчить, що в цій групі 5 учнів 11-Б класу, по 3 учні 8-А, 11-В, 10-А класу, по 2 – 9-А і 8-Б класу, по 1 – 11-б, 10-В класу.

7. В переважній більшості випадків середній навчальний бал чітко корелюється з кураторським балом. Але хочеться відзначити й інші випадки,

хоча вони й поодинокі, коли низький середній навчальний бал супроводжується високим кураторським і навпаки. Розгляд подібних випадків може взяти на себе психолог, проводячи індивідуальну роботу з учнями.

8. За результатами другого семестру ми маємо можливість підрахувати річний рейтинг, подивитись прогрес або регрес учнів за семестрами.

Таким чином, *основними перевагами рейтингової оцінки навчальної діяльності учнів є її об'єктивність*, яка дає можливість подолати чинник емоційності оцінки роботи учня, *індикативність*, яка дає можливість прослідкувати тенденції і виявити проблемні ситуації, *комплексність*, яка дає можливість всебічно оцінити діяльність учня в навчальному закладі.

Основною перевагою запропонованої формули для визначення рейтингового балу є її відкритість, тобто формулу можна доповнювати новими складовими або вводити необхідні коефіцієнти, зважаючи на специфіку навчального закладу. Запропонована авторами рейтингова оцінка є лише складовою в такій багатогранній системі, як навчально-виховний процес, але ця складова повинна посісти одне з чільних місць, в першу чергу через свою об'єктивність.

Від редакції

ПРОПОНУЄМО ВАШІЙ УВАЗІ публікації* з теми: „Проблеми оцінювання учнів та учителів, діяльності керівника й школи”

1. Погребняк С. Проблеми управлінської діяльності керівника. – 2002. – № 3. – С. 61.
2. Барановська О. Альтернативні системи оцінювання навчальних досягнень учнів. – 2003. – № 2. – С. 31.
3. Овчиннікова В. Внутрішньошкільний контроль на основі моніторингу якості навчання. – 2004. – № 2, 3. – С. 101.
4. Луначек В., Рябова З. Система моніторингу загальної середньої освіти в регіоні як умова забезпечення якості освіти. – 2006. – № 6. – С. 8.
5. Перехейда О. Удосконалення форм внутрігмназійного контролю в умовах інноваційного розвитку навчального закладу. – 2008. – № 1. – С. 66.
6. Гончаренко І. Незалежне зовнішнє тестування. – 2008. – № 1. – С. 101.
7. Остапчук О. Оцінка громадськістю рівня ЗНЗ. Моніторинг конкурентоздатності загальноосвітніх навчальних закладів: кількісні показники. – 2010. – № 4. – С. 18.

*//Директор школи, ліцею, гімназії (2002-2010 рр.).

Сергей Сурма, Марк Бобровский Рейтинговая оценка учебной деятельности как необходимое условие активизации работы с учениками

Раскрыты предпосылки преимуществ рейтинговой оценки учебной деятельности ученика. Показана методика составления интегральной формулы для определения рейтингового балла. Подчеркивается объективность рейтинговой оценки, возможности анализа результатов рейтинга для педагогов, родителей, детей. Говорится о стимулирующей роли данной формы работы. Авторы приходят к выводу, что составление рейтинга учебной деятельности учеников должно занять одно из ведущих мест в системе учебно-воспитательной работы.

Ключевые слова: рейтинговая оценка, учебно-воспитательный процесс, интегральная формула, объективность, системный подход.

Serhiy Surma, Mark Bobrovskyi Rating estimation of educational activity as a necessary condition of activation of work with students

The article reveals the advantages of rating estimation of students' study. The methodology of creating an integral formula for determining the rating points is shown by the authors. They emphasized the objectivity of ratings, the possibility to analyze the results of the rating for teachers, parents and children. It is said about the stimulating role of this form of work. The authors conclude that the rating of students training activities should take one of the leading places in the system of teaching – educational work.

Keywords: rating estimation, teaching-educational process, integral formula, objectivity, systematic approach.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАЛЬНО- ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ

ЧЕРЕЗ УПРОВАДЖЕННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ НА ПРИКЛАДІ ВИКЛАДАННЯ ІНФОРМАТИКИ

Розкрита сутність методу інтерактивного навчання. Перераховані форми роботи, які реалізують інтерактивні методи навчання. Показані переваги даного методу для інтенсифікації і оптимізації навчально-виховного процесу. Метод розглядається на прикладі викладання курсу інформатики. Запропоновані розробки уроків з використанням інтерактивних методів навчання.

Ключові слова: метод навчання, інтерактивне навчання, форми роботи на уроці, навчально-виховний процес, уроки інформатики.

Як нам відомо, методи навчання дають відповідь на питання „Як навчати?”. Від методів навчання, які застосовуються, залежить успіх усього освітнього процесу. Існує багато різних методів навчання, які в навчальному процесі реалізуються в поєднанні та паралельному використанні. Сучасні зміни в освіті зробили актуальним звернення вчителів та науковців до проблем застосування активних та інтерактивних методів навчання. **Інтерактивність** у навчанні можна трактувати як здатність до взаємодії, навчання у режимі бесіди, діалогу, дії. Отже, у дослівному розумінні, інтерактивним може бути названий такий метод навчання, при якому той, хто навчається, є активним учасником навчального процесу, тобто здійснює щось:

говорить, управляє, моделює, пише, малює тощо. Він виступає не лише слухачем, спостерігачем, а бере активну участь у тому, що відбувається.

Сутність інтерактивного навчання полягає у тому, що це – співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове, навчання у співпраці), в якому учень і вчитель є рівноправними, рівнозначними суб'єктами освітнього процесу; розуміють, що саме вони роблять, аналізують та усвідомлюють, що вони знають, вміють і яку діяльність здійснюють. Нагромаджений вже нині в Україні та за кордоном досвід переконливо засвідчує, що інтерактивні методи сприяють інтенсифікації та оптимізації навчального процесу.

На уроках інтерактивні методи реалізуються за

**Інноваційна
школа**

Вікторія КИРНОС

Вчитель інформатики ліцею
„Універсум” м. Києва

Директор школи, ліцею, гімназії № 5 2010

69

Редакція пропонує вашій увазі публікації* з теми „Інноваційні технології навчання“

1. Непомнящий Б. Становлення і розвиток освітньої галузі „Інформатика”. – 2001. – № 4. – С. 30.
2. Проект „Крок до інформаційного суспільства”. – 2002. – № 1, 2. – С. 40.
3. Значенко О. Можливості використання Інтернет-технологій у навчально-виховному процесі. – 2008. – № 3. – С. 23.
4. Зубченко О. Застосування цифрових навчальних засобів у сучасній освіті Великобританії. – 2008. – № 6. – С. 8.
5. Наєждіна Н. Використання комп’ютерних технологій у виховному процесі. – 2008. – № 6. – С. 57.

*//Директор школи, ліцею, гімназії (2001-2008 рр.).

допомогою таких *форм роботи*:

- робота в малих групах (ролі в групах: голова, посередник, секретар, доповідач);
- коло ідей (залучення всіх до обговорення проблеми, проблема ділиться на частини, малі групи);
- мозковий штурм (колективний пошук рішень);
- „броунівський рух” (активна участь у навчанні та передача свої знань іншим людям);
- мікрофон (швидке висловлення думки чи відповіді на питання);
- розігрування ситуації в ролях;
- „ажурна пилка”;
- „посиденьки” та багато інших.

Використання інтерактивних методів навчання в системі навчально-виховного процесу дає вчителю ряд переваг. Основні з них є такими:

1. Аналіз навчальної інформації, можливість творчого підходу до засвоєння навчального матеріалу, можливість зробити його більш доступним.
2. Навчитися формулювати власну думку, правильно

її висловлювати, доводити власну точку зору, аргументувати й дискутувати.

3. Навчитися слухати іншу людину, поважати альтернативну думку.
4. Моделювати різні соціальні ситуації, збагачувати власний соціальний досвід через включення в різні життєві ситуації й переживати їх.
5. Можливість вчитися будувати конструктивні відносини в групі, визначати своє місце в ній, уникати конфліктів, розв’язувати їх, шукати компроміси, прагнути діалогу.
6. Знаходити спільне розв’язання проблеми.
7. Розвивати навички проектної діяльності, самостійної роботи, виконання творчих робіт.

Таким чином, використання інтерактивних методів дає можливість інтенсифікувати навчально-виховний процес, зробити процес навчання доступнішим і цікавішим. Нами розроблено ряд розробок уроків, які на практиці дозволяють використовувати інтерактивні методи навчання у процесі викладання інформатики.

УРОК 1

Тема. Поняття моделі та моделювання. Побудова моделі. Інформаційна модель.

Мета:

- сформулювати в учнів уявлення про модель, моделювання, пояснити її призначення;
- розглянути різні класифікації моделей, навести приклади різних типів моделей;

- навчити учнів формулювати математичні моделі до обчислювальних задач;
- розвивати інтелект, логічне та алгоритмічне мислення, творчі здібності;
- виховувати комп’ютерну грамотність, уміння працювати в групі.

Обладнання: комп'ютери, картки із текстом.

Тип уроку: урок подання нових знань.

Хід уроку

I. Організаційний момент

Привітання.

Пропоную відобразити за допомогою малюнка (☺ ☹ ☺) готовність до уроку.

II. Мотивація навчальної діяльності

Учитель проводить з учнями бесіду на тему „Коли і чому виникла у людини потреба в моделях?”

З давніх часів людина використовує моделювання для дослідження об'єктів, процесів та явищ у різних галузях своєї діяльності. Результати цих досліджень допомагають визначити та поліпшити характеристики реальних об'єктів і процесів, краще зрозуміти сутність явищ та пристосуватися до них або керувати ними, конструювати нові та модернізувати старі об'єкти. Моделювання допомагає людині приймати обґрунтовані рішення та передбачати наслідки своєї діяльності.

Поняття комп'ютерного моделювання відображає використання в цьому процесі комп'ютера як потужного сучасного засобу обробки інформації. Завдяки комп'ютерові суттєво розширюються галузі застосування моделювання, а також забезпечується всебічний аналіз отриманих результатів.

III. Оголошення теми і мети уроку

Після цього уроку учні зможуть:

- пояснювати призначення моделі;
- пояснювати поняття інформаційної моделі задачі;
- наводити приклади різних типів моделей;
- формулювати математичні моделі до обчислювальних задач;
- набути комунікаційних навичок.

IV. Вивчення нового матеріалу.

Що ж таке модель? Під цим словом криються і матеріальні моделі реально існуючих об'єктів на виставці, і телевізійна красуня, котра

рекламує товари та сучасний одяг, і макет Ейфелевої вежі, і теорія розвитку суспільства, і всім відома формула земного тяжіння $P = mgh$ та багато іншого. Як же в одному слові можна об'єднати такі різні поняття? Справа в тім, що поняття моделі об'єднує дещо спільне, а саме те, що *модель* — це штучно створений людиною абстрактний або матеріальний об'єкт. Аналіз та спостереження моделі дозволяють пізнати сутність реально існуючого складного об'єкта, процесу чи явища, що називаються прототипами об'єкта. Таким чином, *модель* — це спрощене уявлення про реальний об'єкт, процес чи явище, а *моделювання* — побудова моделей для дослідження та вивчення об'єктів, процесів та явищ.

Може виникнути запитання: чому не можна дослідити сам оригінал, навіщо створювати моделі? Вчитель обговорює з учнями відповідь на це запитання. Учні разом з учителем називають деякі причини створення моделі:

- оригінал може не існувати в часі (гіпотеза про загиблій материк Атлантида, про спорудження єгипетських пірамід, про можливу „ядерну зиму”, що може початися після атомного бомбардування);
- реально цей об'єкт не можна побачити (модель земної кулі, Сонячної системи або атома);
- людина хоче побачити об'єкт, але не має можливості потрапити до місця його знаходження (модель Ейфелевої вежі, єгипетської піраміди, Софійського собору тощо);
- процес, що його досліджує вчений, небезпечний для життя (ядерна реакція).

Учитель звертає увагу учнів на те, що складання плану своїх дій на день теж можна вважати моделюванням.

Для одного і того самого об'єкта можна створити велику кількість моделей. Усе залежить, по-перше, від мети, яку ви поставили перед собою, а по-друге, від методів та засобів, за допомогою яких ви збираєте

Зразок тексту

КЛАСИФІКАЦІЯ МОДЕЛЕЙ

Як ви вже переконалися, кількість моделей та їх різноманітність дуже велика. Щоб не загубитися в цьому розмаїтті, необхідно мати певну класифікацію моделей. Розглянемо найбільш суттєві ознаки, що за ними класифікуються моделі:

- галузі використання;
- урахування в моделі фактора часу;
- спосіб представлення моделей.

Розглядаючи **моделі** з позиції *галузі використання*, можна сказати, що вони бувають:

навчальні – наочні посібники, тренажери, навчальні програми;

дослідні – створюються для дослідження характеристик реального об'єкта (модель теплохода перевіряється на стійкість, а модель літака – на аеродинамічні характеристики);

науково-технічні – для дослідження процесів та явищ (ядерний реактор або синхрофазотрон);

ігрові моделі – для вивчення можливої поведінки об'єкта в запрограмованих або непередбачених ситуаціях (військові, економічні, спортивні ігри тощо);

імітаційні моделі – виконується імітація реальної ситуації, що багато повторюється для вивчення реальних обставин (випробування лікарських препаратів на мишах або інших тваринах, політ собаки в космос).

З урахуванням **фактора часу** моделі можуть бути *динамічні* та *статичні*. В першому випадку над об'єктом виконуються дослідження протягом деякого терміну, а в другому – робиться одноразовий зріз стану (наприклад, постійний нагляд сімейного лікаря та одноразове обстеження в поліклініці).

За способом представлення моделі можуть бути *матеріальні* та *інформаційні*.

Матеріальні моделі – це предметне відображення об'єкта зі збереженням геометричних та фізичних властивостей. Наприклад, іграшки, чучела тварин, географічні карти, глобус тощо – це матеріальні моделі реально існуючих об'єктів. Матеріальною моделлю можна також назвати хімічний або фізичний дослід. Ці моделі реалізують матеріальний підхід до вивчення об'єкта чи явища.

Інформаційна модель – це сукупність інформації, що характеризує властивості та стан об'єкта, процесу чи явища, а також взаємодію із зовнішнім світом. Інформаційні моделі можуть бути:

- **вербальними** – моделі, отримані в результаті розумової діяльності людини і представлені в розумовій або словесній формі,
- **знаковими** – моделі, що виражені спеціальними знаками (малюнками, текстами, схемами, графіками, формулами тощо).

У сучасному світі розв'язування складних наукових та виробничих задач неможливе без використання моделей та моделювання. Серед різних видів моделей особливе місце посідають математичні моделі, тому що вони дозволяють враховувати кількісні та просторові параметри явищ і використовувати точні математичні методи.

інформацію про прототип. Наприклад, якщо ви хочете ознайомитися з новим містом, то карта цього міста, фотографії, розповіді мешканців або кіноальманах дадуть вам зовсім різні уявлення про об'єкт, причому ці уявлення можуть зовсім не збігатися з тими враженнями, що їх ви отримаєте після відвідання цього міста безпосередньо. Модель цього самого міста для його мешканців взагалі буде іншою, тому що для них головне – це забезпечення нормальної життєдіяльності.

V. Інтерактивні вправи

1. Інструктування: вчитель розповідає учням про мету вправи „Посиденьки”, правила, послідовність дій і кількість часу, що відводиться на виконання завдання.
2. Усі учні отримують листок з однаковим текстом, їм пропонується уважно прочитати текст та поставити до нього по 5 запитань, потім записати ці запитання в зошит. Відповіді до запитань повинні бути в тексті.
3. Далі по колу кожен учень задає питання сусідові праворуч або будь-кому з однокласників на вибір. Учень, котрому задали запитання, відповідає на нього, користуючись текстом (вріз „Класифікація моделей”). Так проходять два або три кола.
4. Після виконання вправи „Посиденьки” учні за допомогою вчителя складають у зошитах математичні моделі до задач:
 - Місто А знаходиться в x милях від Нью-

Йорка. Обчисліть цю відстань у кілометрах. (1миля – 1,609344 км)

- Петрик запропонував своє тлумачення „щасливого” квитка. Для нього він „щасливий” лише тоді, коли сума його цифр ділиться на 5. Перевірте, чи куплений Петриком квиток є „щасливим”.
- Розв’яжіть квадратне рівняння.
- Дано три сторони трикутника. Обчисліть його площу та периметр.
- Дано дві сторони трикутника та кут між ним у градусах. Обчисліть третю сторону та площу.

VI. Підсумок уроку

Учитель пропонує учням продовжити речення: „Сьогодні на уроці найбіль-

шим відкриттям для мене було...”.

Учні відповідають на питання:

5. Чи досягнуто, на вашу думку, запланованої мети уроку?
6. Чому поняття „моделі” є одним з ключових у курсі інформатики?
7. Які труднощі виникли у вас під час уроку?
8. Що ви порадите однокласникам для подолання цих труднощів?

VII. Домашнє завдання
§14, вправа 1 підручника.*

Скласти кросворд з новими поняттями і термінами до теми „Поняття моделі”.

*Глинський Я.М. Інформатика: 8-11 класи. Навчальний посібник для загальноосвітніх навчальних закладів: У 2-х кн. – Кн. 1. Алгоритмізація і програмування. – 3-тє вид. – Львів: Деол, СПД Глинський, 2003. – 200 с.

УРОК 2

Тема. Базові структури алгоритмів. Лінійні алгоритми та алгоритми із розгалуженням. Простий логічний вираз.

Мета:

- ознайомити учнів із базовими структурами алгоритмів;
- пояснити їхнє призначення, навести приклади різних типів алгоритмів;
- пояснити поняття простий логічний вираз;
- навчити учнів розрізняти різні типи алгоритмів;
- розвивати інтелект, логічне та алгоритмічне мислення, творчі здібності;
- виховувати комп’ютерну грамотність, уміння працювати в групі.

Обладнання: комп’ютери, картки із завданням, опорні

конспекти, картки з бонусами.

Тип уроку: урок подання нових знань.

Хід уроку

I. Організаційний момент

Привітання.

Пропоную відобразити за допомогою малюнка (☺ ☹ ☹) готовність до уроку.

II. Мотивація навчальної діяльності

Учитель пропонує учням сформулювати алгоритм „Ранок школяра”. Спільними зусиллями учні формулюють орієнтовний алгоритм:

1. Прокинутись.
2. Прибрати постіль.
3. Вмитися.
4. Поснідати.
5. Вдягтися по погоді.
6. Піти до школи.

Учитель звертає увагу учнів, що ці складові алгоритму містять у собі власні алгоритми „Прибирання постелі”, „Вмивання”, „Снідання” тощо. Проте, незалежно від самих команд, які входять в усі ці алгоритми, виконання самих команд відбувається або послідовно одна за одною, або за істинності (хибності) певної умови (якщо іде дощ, то взяти парасольку), або повторюється певну кількість разів чи за певної умови (пити чай, поки чашка не спорожніє). Виявляється, що будь-який алгоритм можна скласти, як конструктор, з трьох типів цеглинок – так званих „базових структур алгоритмів”.

III. Оголошення теми і мети уроку

Учитель повідомляє, що для успішного засвоєння матеріалу розділу „Основи алгоритмізації та програмування” учням треба ознайомитися з такими поняттями теорії алгоритмів, як базові структури алгоритмів. Після цього уроку учні зможуть:

- називати основні базові структури;
- пояснювати призначення різних базових структур;
- наводити приклади різних типів алгоритмів;
- набути навичок роботи в малій групі;

IV. Вивчення нового матеріалу.

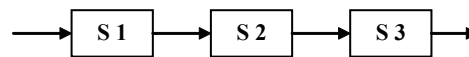
Учитель пояснює учням у формі бесіди, які і чому існують типи базових структур та форми подання алгоритмів:

Навіть ще не маючи досвіду в створенні алгоритмів, ми інтуїтивно розуміємо, що вони відрізняються за своєю структурою. Так, є алгоритми, що виконуються за будь-яких обставин. Але таке трапляється нечасто, оскільки людина завжди коригує свої плани залежно від навколишніх умов, і тому виникає ситуація „якщо трапиться...”, „якщо зустрінуся...”, „якщо встигну...” тощо. А іноді ми змушені повторювати якийсь процес кілька разів, доки не отримаємо бажаного результату. Найчастіше ж ми і умови враховуємо, і повторюємо щось. Ось так і виникають різні типи

алгоритмів. Усього існують три *базові структури алгоритмів*:

- лінійні;
- розгалужені;
- циклічні.

Найпростіша в написанні та виконанні перша з цих структур – *лінійна*. До неї відносять алгоритми, що складаються лише із простих команд. Які ж команди можна назвати простими? Простими з точки зору комп'ютера є ті команди, що виконуються виконавцем безумовно, тобто після першої команди виконується друга, потім третя і т. д. Загальний вигляд лінійного алгоритму, поданий у вигляді блок-схеми, такий:

Учитель пропонує учням навести приклади лінійних алгоритмів.

Продовження розповіді вчителя:

Якщо ж спробувати простежити за вашою поведінкою протягом дня, то з'ясується, що майже ніколи ви не дієте за лінійним алгоритмом. Весь час ви аналізуєте ситуацію, змінюєте свою поведінку та свої плани, пристосовуєтеся до обставин.

Тому набагато частіше зустрічається другий тип алгоритму – *розгалужений*. Цей алгоритм обов'язково містить в собі хоча б одну умову (як правило, їх набагато більше) і виконується він залежно від цієї умови.

Умову в інформатиці називають *логічним виразом*. Розрізняють прості логічні вирази та складені.

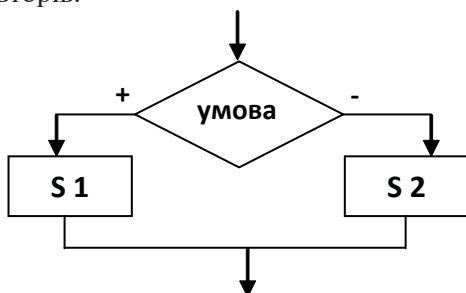
Простий логічний вираз – це два арифметичні вирази, з'єднані операцією порівняння. Операції порівняння записуються так ... Залежно від поточного значення величин логічний вираз завжди набуває одного з двох можливих значень: *true* – „істинно, так” або *false* – „хибно, ні”. *True* і *false* називають *логічними сталими*. Навести приклади.

Розгалужений алгоритм у вигляді блок-схеми подається таким чином (див. С. 75).

Учитель пояснює ці блок-схеми та алгоритм роботи цього типу алгоритму.

Продовження розповіді вчителя:

У нашому житті дуже часто зустрічаються **алгоритми з повторами**, причому чітко визначаються два типи повторів.

В одному випадку ми чітко знаємо, скільки разів необхідно повторити задану послідовність команд, а в другому – ні. Наприклад, мама до ручила вам обчистити картоплю на вечерю. Завдання може бути сформульоване таким чином: „Обчистити 10 картоплин” (заздалегідь відомо кількість повторів) або таким чином „Обчистити всю картоплю з відра” (чистити до тих пір, поки відро не спорожніє). Залежно від того, чи знаємо ми скільки разів необхідно повторювати якусь послідовність команд, розрізняють **цикли з лічильником** (кількість повторень відома заздалегідь) та **цикли з умовою** (цикл робиться доти, поки не виконається (або виконується) якась умова).

Учитель пропонує учням придумати ситуації, коли можна визначити кількість повторень, а коли не можна.

Учитель наводить блок-схему циклічних алгоритмів та пояснює їх роботу (див. вріз).

V. Інтерактивна вправа.

Учитель пропонує учням об'єднатися у малі групи по 4 чоловіки та сісти в коло. Учні розподіляють між собою ролі: спікер (голова), секретар, посередник, доповідач. Крім основних груп, учитель утворює групу експертів.

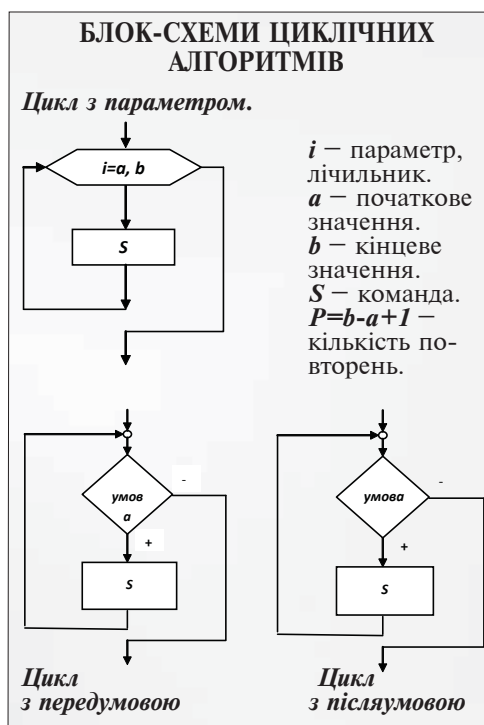
Всі групи (і робочі, і група експертів) отримують однакові картки з прикладами різноманітних алгоритмів. Серед прикладів наведено алгоритми з різними базовими структурами і у різних формах представлення.

Завдання для груп:

1. визначити ті алгоритми, в основу яких покладено структуру слідування;
2. визначити ті алгоритми, в основу яких покладено структуру з розгалуженням;
3. визначити ті алгоритми, в основу яких покладено структуру повторення;
4. визначити ті алгоритми, які подані у словесній формі;
5. визначити ті алгоритми, які подані у графічній формі.

Використовуючи метод „Коло ідей”, спікер групи експертів збирає від доповідачів результати роботи груп.

Група експертів аналізує результати роботи груп. Доповідач групи експертів повідомляє, як групи вправилися із завданням.

ЗРАЗОК КАРТКИ З ХИБНИМ АБО ІСТИННИМ ТВЕРДЖЕННЯМИ

1. Прошу бути моїм опонентом _____
2. Я стверджую, що оскільки алгоритм – це чітка послідовність інструкцій, що приводить до шуканого результату, то його може виконати будь-який виконавець.
3. Прошу бути моїм опонентом _____
4. Я стверджую, що конструювання алгоритмів полягає у створенні ланцюжка базових конструкторів.
5. Прошу бути моїм опонентом _____
6. Я стверджую, що до базових структур алгоритмів відносять такі конструкції: дискретний алгоритм, масовий алгоритм, формальний алгоритм.
7. Прошу бути моїм опонентом _____
8. Я стверджую, що особливістю базових структур і те, що кожна з них має один вхід і один вихід.
9. Прошу бути моїм опонентом _____
10. Я стверджую, що алгоритм можна зобразити тільки графічно у вигляді деякої схеми.
11. Прошу бути моїм опонентом _____
12. Я стверджую, що набір команд, з яких складається алгоритм, можна виконувати у будь-якій послідовності.
13. Прошу бути моїм опонентом _____
14. Я стверджую, що певний набір команд, що їх може виконати виконавець, називається комплексом команд виконавця.
15. Прошу бути моїм опонентом _____
16. Я стверджую, що коли виконавець виконує алгоритм, він спочатку творчо опрацює команду, а потім її виконує.
17. Прошу бути моїм опонентом _____
18. Я стверджую, що алгоритм повинен застосовуватися до будь-яких допустимих наборів вхідних даних.
19. Прошу бути моїм опонентом _____
20. Я стверджую, що під час конструювання алгоритму вихід кожної базової структури приєднується до входу іншої. Таким чином, весь алгоритм подається у вигляді лінійної послідовності базових алгоритмічних структур.
21. Прошу бути моїм опонентом _____
22. Я стверджую, що алгоритми, в яких використовується лише структура „слідування”, називаються лінійними.
23. Прошу бути моїм опонентом _____
24. Я стверджую, що алгоритми, в основі яких лежить структура розгалуження, називають циклічними алгоритмами.

VI. Підбиття підсумків інтерактивної вправи.

Учитель повідомляє, що реально для побудови різноманітних алгоритмів використовуються комбінації різних базових структур. Це можливо через те, що кожна базова структура має один вхід і один вихід. Отже, з'єднуючи в один ланцюжок різні базові структури, ми виконуємо конструювання алгоритмів. Такі алгоритми будуть уже змішаними. Так, дійсно, зранку ми контролюємо свій стан здоров'я, погоду, розклад уроків (коли збираємо речі), свій одяг тощо. Коли ми снідаємо, ми повторюємо одну й ту саму послідовність дій (зачерпнути ложкою їжу, піднести до рота, забрати в рот, прожувати, проковтнути, зачерпнути ложкою їжу, піднести до рота і т. д.), коли миємо посуд, то теж повторюємо одну й ту саму послідовність дій. Навіть коли йдемо, ми повторюємо визначені дії.

Учні сідають у спільне коло. Для підбиття підсумків учитель пропонує їм взяти участь у блиц-диспуті. Для його проведення учням треба роздати по одній картці з хибним або істинними твердженнями (див. вріз). Вони почергово звертаються до свого сусіда праворуч (наприклад „Прошу бути моїм опонентом Миколу”) та оголошують своє твердження з картки. „Опонент” повинен висловитися щодо з приводу істинності твердження: „Так, дійсно...” або „Ні, це неправильно, ...”. Свою думку „опонент” висловлює за методом ПРЕС: „Я вважаю, що ... ; тому що ... ; напри-

клад, ... ; отже (тому), я вважаю ... ”.

VII. Підсумок уроку

Учитель пропонує учням відповісти на запитання. *Запитання для бесіди:*

1. Чи досягли мету, що поставили перед собою на початку уроку? Завдяки чому? Що допомогло у засвоєнні матеріалу уроку?
2. Що було легко, а що складно?
3. Що найбільше запам'яталося на сьогоднішньому уроці?
4. Які ви знаєте базові структури алгоритмів?

5. Які ви засвоїли форми подання алгоритмів?
6. Від чого залежить форма подання алгоритмів?
7. Що таке конструювання алгоритмів?
8. Хто визначає, якою саме базовою структурою треба скористатися в тому чи іншому алгоритмі?

VIII. Домашнє завдання

Теорія.

Придумати будь-який алгоритм на побутову тему (кулінарний, прибирання кімнати, виконання уроків і т. д.), виділивши в ньому базову структуру.

УРОК 3

Тема. Підсумкова робота з теми „Моделі. Алгоритми. Побудова алгоритмів”.

Мета:

- перевірити та оцінити репродуктивні знання учнів;
- оцінити вміння та навички побудови алгоритмів за допомогою різних БСА;
- розвивати інтелект, логічне та алгоритмічне мислення, творчі здібності; виховувати комп'ютерну грамотність;
- формувати позитивні риси характеру, а саме: наполегливість, чесність, правдивість.

Тип уроку: урок перевірки та оцінювання знань, умінь та навичок.

Обладнання: комп'ютери, картки із завданням, опорні конспекти, тестова програма та тестові файли.

Хід уроку

I. Організаційний момент

Привітання.
Відмітити відсутніх.

Визначити чергових.

II. Оголошення теми і мети уроку

Сьогодні підсумкова робота з теми „Моделі. Алгоритми. Побудова алгоритмів”.

Основне завдання: перевірити та оцінити ваші знання з даної теми (теорію та практичні вміння та навички).

III. Повторення матеріалу

Учням дається 5 хвилин на повторення матеріалу. Після цього вони мають можливість поставити запитання та отримати на нього відповідь, яка надається або учнем, або вчителем (цей відбувається протягом 3 хвилин).

IV. Підсумкова робота

Тестування

Учні проходять на комп'ютері тест: *Моделі_Алгоритми.mtf*.

Самостійна практична робота

Учням пропонують завдання на побудову блок-схем алгоритмів різного рівня. Завдання учні виконують письмово (див. вріз на С. 78).

Редакція пропонує вашій увазі публікації* з теми

„Інноваційні технології навчання“

1. Худолеєва С. „Введення в нанотехнології” – програмовий навчальний модуль з фізики. – 2009. – № 1. – С. 107.
2. Чубінська В., Мирна О. Використання інформаційно-комунікативних технологій в навчально-виховному процесі. – 2009. – № 5. – С. 15.
3. Пономарьова Г. Інноваційна освітня діяльність у ліцеї. – 2009. – № 5. – С. 24.
4. Стойкова Н. Науково-пошукова діяльність колегіуму як стратегічний напрям інноваційного розвитку. З досвіду роботи. – 2009. – № 5. – С. 44.

*//Директор школи, ліцею, гімназії (2009 р.).

V. Оцінювання роботи учнів

На основі поточних та отриманих оцінок виставляється тематична оцінка.

Оголошуються тематичні оцінки учням.

Підсумкова робота з теми „Моделі. Алгоритми” I варіант	Підсумкова робота з теми „Моделі. Алгоритми” II варіант
Високий рівень (10-12) Обчислити значення $y = \sqrt{x}$ для 10 значень аргумента x . Кожен значення вивести.	Високий рівень (10-12) Обчисліть значення $y = x^3$ для 10 значень аргумента x . Кожен значення вивести.
Достатній рівень (7-9) Уведіть два числа. Менше замініть сумою цих чисел, більше – їх різницею. Виведіть результат.	Достатній рівень (7-9) Уведіть будь-яке значення X . Якщо воно невід’ємне, то замініть його числом в три рази більшим, інакше – числом, меншим на 5. Виведіть результат.
Середній рівень (4-6) Знайти середнє геометричне двох чисел.	Середній рівень (4-6) За двома катетами прямокутного трикутника знайти гіпотенузу.

Викторія Кирнос
Обеспечение эффективности учебно-воспитательного процесса с помощью внедрения интерактивных методов обучения (на примере преподавания информатики)

Раскрыта сущность метода интерактивного обучения. Перечислены формы работы, которые реализуют интерактивные методы обучения. Показаны преимущества данного метода для интенсификации и оптимизации учебно – воспитательного процесса. Метод рассматривается на примере преподавания курса информатики. Автором разработаны уроки с использованием интерактивных методов обучения.

Ключевые слова: метод обучения, интерактивное обучение, формы работы на уроке, учебно-воспитательный процесс, уроки информатики.

Victoria Kirnos
Providing efficiency of teaching-educational-process by introduction interactive methods of teaching (on the example of teaching of Informatics)

The article reveals the essence of the method of interactive education. It shows the forms of work that implement interactive teaching methods, the advantages of this method for intensification and optimization of the education process. The method is given on the example of teaching computer science. The author has developed the lessons using interactive teaching methods.

Keywords: teaching method, online training, forms of work at the lesson, teaching – educational process, lessons of Informatics.

VI. Підсумок уроку

Отже, ми завершили вивчення першої теми великого розділу „Алгоритмізація та програмування”. В результаті вивчення даної теми ви навчилися складати блок-схеми алгоритмів до різних задач. Вивчений матеріал буде допомагати вам у оволодінні мовою програмування Pascal. Надалі буде користуватися плодами нашої праці.

VII. Домашнє завдання

Бажаючим учням роздати матеріал для доповіді про історію виникнення та розвитку мов програмування. Повторити попередній матеріал, звернути особливу увагу на властивості алгоритмів.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Глинський Я.М. Інформатика: 8-11 класи: Навч. Посіб. Для загальної освіти. навч. закл.: У 2-х ч. – Ч.1. Алгоритмізація і програмування. 4-те вид. – Львів: Деол, СПД Глинський, 2004. – 256 с.
2. Забарна А.П. Основи алгоритмізації та програмування: інтерактивні технології навчання на уроках. – Тернопіль: Мандрівець, 2007. – 96 с.
3. Морзе Н.В. Методика навчання інформатики: Навч. Посібник: У 4 ч. Ч.IV. Методика навчання основ алгоритмізації та програмування. / За ред. акад. М.І. Жалдака. – К.: Навчальна книга, 2004.
4. Морзе Н.В. Методика навчання інформатики: Навч. Посібник: У 4 ч. Ч.I. Загальна методика навчання інформатики. / За ред. акад. М.І. Жалдака. – К.: Навчальна книга, 2004.
5. Пометун О., Пироженко Л. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід. – Київ, 2002. – 135 с.
6. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук.-метод. посібник. – Київ: А.С.К., 2004. – 192 с.
7. Царенко С.П. Інформатика. Програмування. 10-11 класи. Тематичне оцінювання: Навчальний посібник. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2004. – 128 с.

ВІДРОДЖЕННЯ КРАЩИХ ТРАДИЦІЙ КЛАСИЧНОЇ ОСВІТИ

Першого вересня за шкільну парту сіло 25 першокласників у погонах. Вперше в державі відновлено повноцінну кадетську освіту: діти не лише навчатимуться, але й харчуватимуться та проживатимуть на території ліцею-інтернату № 23. Проблема дитячої бездоглядності, впливу „вулиці” на дітей може бути вирішена в Україні з допомогою шкіл повного пансіону (повного року) та кадетської освіти. До сьогодні батькам не було куди віддати сина, щоб він зростав ізольований від вулиці й виховувався в дусі військової дисципліни, загартовувався з перших днів шкільної освіти.

Ключові слова: кадетська освіта, заклад повного року навчання.

На базі ліцею № 23 створений перший в Україні клас з повноцінним кадетським навчанням. Кадетські класи є в Кременчуці, у Києві (в навчальних закладах Печерського району), на Буковині, але це лише наближена до кадетської методики підготовка дітей. Класичний варіант, який відтепер з’явився на базі

ліцею № 23 — це формування класів виключно з хлопців.

Ідея створення повноцінної кадетської освіти виникла у дітей-вихованців ліцею, які захопилися телесеріалом „Кадети”. Тож ліцею довелось виконати цей соціальний запит. За підтримки київської влади, ліцею імені Івана Богуна, Асоціації кадетської співдружності в Україні з’явився перший повноцінний кадетський клас. У 2009-му кадетські класи формувалися з учнів 7-8 класів.

Починаючи з 2010-го, кадетська освіта починатиметься з першого класу.

**Наталія
ГОЛОВІХІНА**

Директор ліцею-інтернату №23
м. Києва

*Інноваційна
школа*

Директор школи, ліцею, гімназії № 5'2010

Кадетський напрям підготовки відрізнятиметься від традиційної школи низкою особливостей. Кадети – це передусім дисципліна та порядок, самоорганізація. Дитина, вихована у кадетському дусі, краще буде пристосована до життя, краще орієнтуватиметься у своїх майбутніх кар’єрних та життєвих перспективах. Хлопчаків виховуватимуть у дусі народних звичаїв, патріотизму до Батьківщини, вільних поглядів на будь-які, в тому числі політичні переконання. Крім того, у багатьох хлопців є мрія стати моряками, пілотами, військовими, і кадетське виховання дозволить цим мріям здійснитись. Україні потрібно виховувати справжніх чоловіків, офіцерів. І Асоціація кадетської співдружності неодноразово проводила на цю тему семінари у Москві, Санкт-Петербурзі, Білорусії. Сьогодні кадетські традиції розвиваються в багатьох країнах світу. У Росії московські інтернати давно перейшли на кадетську систему підготовки дітей. Кадетським рухом цікавиться Білорусь. Є освіта кадетів в Алжирі, Сербії, Великобританії і навіть у США. Перший повноцінний кадетський клас в Україні вивчатиме досвід усіх кадетів світу, а також перейматиме традиції національного військового виховання, традиції козаків. Девіз усіх кадетів: „Життя – Вітчизні, честь – нікому”.

Для дітей першого класу навчання в стилі кадетів, посвята у кадети, погони – це своєрідна гра. Але через цю гру діти починають усвідомлювати, ким вони хочуть бути. Ця гра дає дисципліну. Дитина у формі з погонами відчуває певну відповідальність, такий підхід зобов'язує. Навчання у кадетських класах дозволяє надати дітям освіту понад обсяг, адже ліцей є навчальним закладом повного року. Наша мета – відтворити Київський Володимирський кадетський корпус. У нас навіть форми повністю схожі на форму кадетів минулого.

Ми вивчаємо цю історію і хочемо до неї наблизитись. Адже в Києві колись був найбільш розвинений кадетський рух. Хто читав „Дні Турбінних”, певно, пам'ятає про кадетів Володимирського корпусу.

Ініціатива педагогічного колективу, бажання батьків і дітей щодо навчання окремо юнаків та дівчат нашого ліцею знайшли підтримку в Головному Управлінні освіти і науки КМДА, Управлінні освіти Шевченківської РДА.

Як результат реалізації концепції окремого навчання на базі ліцею-інтернату №23 створені не тільки кадетські, а й класи сучасних панянок.

Наша мета – формування успішної, розвиненої, сучасної дівчини та мужнього, освіченого, шляхетного юнака – захисника Вітчизни.

Наталія Головихина
Возрождение лучших традиций классического образования

Первого сентября за школьную парту село 25 первоклассников в погонах. Впервые в государстве возобновлено полноценное кадетское образование: дети будут не только учиться, но и питаться и проживать на территории лицея – интерната № 23. Проблема детской беспризорности, влияния „улицы” на детей может быть решена в Украине с помощью школ полного пансиона (полного года) и кадетского образования. До сих пор родителям не было куда отдать сына, чтобы он рос изолированным от улицы и воспитывался в духе военной дисциплины, закалялся с первых дней школьного образования.

Ключевые слова: кадетское образование, заведение полного года обучения.

Natalia Holovikhina
Revival of the best traditions of classic education

25 first-class students in shoulder-straps sat down at school desk on the 1st September. Valuable cadet education is in the state. The students will not only study but also feed and live on the territory of lyceum – boarding-school № 23. The problem of children being neglected, bad influence of the „street” can be solved by boarding-school and cadet education. Until now parents had no place to send their sons to be educated far from the „street” influence, to grow in strict discipline, to temper since the first days of school education.

Keywords: cadet education, establishment of complete year of teaching.

Головна мета проекту – виховати щасливу жінку-дружину та матір, яка могла б висловлюватися декількома мовами, грати на фортепіано, одягатися зі смаком, правильно сервірувати стіл. Загалом, бути авторитетом для чоловіка та дітей. Уроки етики та естетики, дефіле, хореографії, культури спілкування, теорії модельного бізнесу, акторської майстерності, вальсу, візажу, лекції про моду і правила гарного тону, театральна студія АРТ, хореографічна студія Серебрянської, школа сучасного танцю – все це входить в програму розвитку дівчат, сучасних панянок, які навчаються в ліцеї-інтернаті №23.

І в цьому їм допоможе програма „Школа успіху” фонду „Обдаровані діти – майбутнє України”, у рамках якої проходять майстер-класи успішних людей та навчальні тренінги за участю викладачів, відомих людей, провідних фахівців різних напрямів, які знайомлять дітей з особливостями різних професій і навчають, як досягти успіху в житті за допомогою власної роботи.

Також в рамках програми проходять заняття в імідж-класі, де панянки навчаються стежити за собою, вмінню себе правильно позиціонувати в суспільстві та основам підприємницької діяльності; старшокласники отримують практичні знання, як відкрити і вести свою справу.

ПЕДАГОГІКА ШКОЛИ

За ініціативи голови Шевченківської районної у м. Києві ради та адміністрації розроблена програма розвитку позашкільної освіти шляхом створення нових надсучасних центрів.

Очікувані результати:

- Масове охоплення дітей за умови дотримання добровільності щодо участі в гуртках і секціях позашкільних установ.
- Залучення молоді до суспільно-культурного життя району.
- Підвищення творчого та професійного рівня учасників процесу.
- Здійснення органічного зв'язку позашкільних установ з виховною діяльністю школи.
- Поєднання масових, групових, індивідуальних форм виховної роботи. Стимулювання творчої активності молоді.

З доповіді **Є.В. Ярової**, начальника управління освіти Шевченківського району м. Києва на серпневій педагогічній колегії з нагоди початку 2010/2011 н.р.

Перехрестя загальної середньої й позашкільної освіти

Йдеться, власне, про побудову нової середньої освіти, що створить передумови для широкої самореалізації кожної дитини відповідно до її нахилів та уподобань, сприятиме інноваційному розвитку країни.

У зв'язку з цим, керівникам загальноосвітніх, позашкільних навчальних закладів слід активізувати роботу щодо розгалуження мережі гуртків, удосконалення форм гурткової роботи в позаурочний та позанавчальний час.

Василь Кремень,
Президент НАПН України

Педагогіка
школи

**Георгій
КОСТИЛЬОВ**

Директор спеціалізованої з поглибленим вивченням англійської мови СШ №155 м. Києва, відмінник освіти, методист, європейський експерт програми Європейського Союзу Едгейт

Директор школи, ліцею, гімназії № 52010

84

УКРАЇНА – ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ – ЄДИНИЙ ОСВІТНІЙ ПРОСТІР ІНІЦІАТИВИ СШ №155

Міжнародні проекти СШ № 155 м. Києва мають давню історію. Статус школи як спеціалізованої з поглибленим вивченням англійської мови та виклики сучасних глобалізаційних процесів вимагають по-новому, більш прагматично, поглянути на міжнародну діяльність школи. За останні 20 років міжнародний освітній простір став надзвичайно конкурентним. Тому СШ № 155 ставить завдання створення навчальних парадигм, які б моделювали єдиний освітній простір з європейськими країнами. Досвід спільного викладання предметів англійською мовою з використанням цифрових технологій зі школами Німеччини та Австрії показує, що створення єдиного з Європою освітнього простору з країнами Західної Європи є можливим.

Ключові слова: єдиний освітній простір, навчальні парадигми, мобільність мислення, мобільність у співпраці.

Наприкінці ХХ, на початку ХХІ ст. перед світовою громадою постав виклик глобалізаційних тенденцій. Пошуки шляхів відповіді на ці виклики з боку Європейського Союзу відображаються у „Лісабонських Стратегіях” 2000-2009 рр. У сфері освіти це тенденції до пошуку моделей єдиної Європейської школи, Болонський процес тощо. На порядок денний поставлене питання володіння європейськими мовами та цифровими технологіями для забезпечення мобільності громадян у широкому розумінні цього поняття. Глобалізаційні процеси охоплюють усі країни,

незалежно від їх формальної належності до політичних та економічних структур. Україна, через свою унікальну гео економічну позицію посідає особливе місце у цих процесах і у будь-якому випадку стає в центрі світових та європейських тенденціях мобільності трудових ресурсів, політичних інтересів та економічних впливів.

Готовність наших учнів у майбутньому стати конкурентоздатними, впливовими партнерами у Європі, що змінюється, є основним завданням (місією), що ставить перед собою спеціалізована школа № 155.

Протягом багатьох років вчителі СШ 155 вивчали основні принципи, „філософію” навчання та виховання у європейських школах і шкільний менеджмент. Одним із проєктів Європейського Союзу, в якому адміністрація СШ № 155 брала участь у якості європейських експертів, став проєкт „Освітні ворота”. Метою проєкту було створення теоретичної моделі Європейського Коледжу. Коледж, або школа повинна стати єдиною Європейською школою, що вбирає в себе основні характеристики освітнього процесу, типового для Європейських шкіл. На жаль, через світову глобальну кризу практична частина проєкту була зупинена. Але адміністрація СШ № 155 та колектив вирішили створити та апробувати практичну модель спільного освітнього простору з Європейськими школами самостійно.

Нами були обрані дві країни: Австрія – *Віденська Перша Білінгвальна школа* та Німеччина – *Гімназія Фрідріха Еберта у Бонні*. У 2007 році до СШ № 155 були запрошені вчителі із Гімназії Фрідріха Еберта. Був визначений предмет хімія як поле проведення педагогічної ініціативи та основні принципи навчання учнів. Спільною мовою навчання була визначена англійська мова. При подальших зустрічах вчителів та адміністрації обох шкіл був створений унікальний синхронізований план навчання учнів. Вчителі визначились,

СЕМАНТИКА КЛЮЧОВИХ СЛІВ СТАТТІ

Єдиний освітній простір – синхронізоване в міжнародній мережі шкіл навчання учнів основам наук з використанням цифрових технологій та узгодженими результатами навчання.

Навчальні парадигми – набір дидактичних та виховних методів, прийомів та засобів, об’єднаних спільними характеристиками, що мають функціональне значення у контексті відповідного навчального процесу.

Мобільність мислення – здатність учня і вчителя сприйняти та інтегрувати нові ідеї, способи їх вираження і адекватно на них реагувати в умовах полікультурності та застосування цифрових технологій.

Мобільність у співпраці – здатність учнів та вчителів налагоджувати партнерство, ефективно працювати в команді, визначати цілі та знаходити шляхи для їх досягнення, використовувати практичні результати на благо людей.

Планування уроків у Бонні

Перший етап спільного планування

Конференція, Бонн

Спільні уроки, Бонн

який спільний ресурсний матеріал вони будуть використовувати, які спільні експерименти будуть проводитись тощо.

Найгострішим питанням було забезпечення постійного спілкування учнів з обох країн за результатами вивченого матеріалу. З цією метою СШ № 155 створила свій ресурс у мережі Інтернет – *EdworldNET*. Використовуючи індивідуальні поштові скриньки, учні регулярно обмінювались навчальними завданнями, проводили експериментальні роботи, готувались до спільних українсько – німецьких учнівських науково-практичних конференцій, які проводились у Бонні та Києві.

Цифрові технології були вирішальним фактором у забезпеченні успіху педагогічної ініціативи СШ № 155 – ФЕГ. Проведення відеомостів та відеоконференцій між школами дозволило ефективно і швидко проводити обмін думками між учнями та вчителями двох країн.

Паралельна робота учнів 7-х класів над основами природознавства з Першою Білінгвальною школою міста Відня відбувалась виключно у рамках Інтернет ресурсу СШ 155 *EdworldNET*. Спільні дослідження учнів, систематична робота над підготовкою учнівських проектів завершилась спільним обговоренням у режимі он-лайн матеріалів австрійських та українських учнів. Матеріали висвітлювались на сайтах шкіл.

Перша відеоконференція

Проекти СШ 155 з гімназією ФЕГ, Бонн та Віденською Першою Білінгвальною школою довели, що:

1. Спільне навчання учнів з різних європейських країн „через кордони” в рамках національних навчальних програм є можливим.
2. Національні навчальні програми можуть бути адаптовані та навіть синхронізовані.
3. Інформаційні технології забезпечують створення „єдиного освітнього простору” на рівні окремих навчальних закладів Європи.
4. „Навчання через кордони” або спільний освітній простір забезпечує ще більш широкі перспективи для учнів, аніж самі навчальні предмети.
5. Учні набувають компетенцій у комунікації.
6. Учні набувають досвіду в міжнародній співпраці.
7. Вчителі збагачуються досвідом навчання у різних країнах.
8. Знання та досвід стають набагато мобільнішими, а учні — конкурентоздатними.

Відгуки німецьких учнів по завершенню другого етапу педагогічної ініціативи СШ 155 – ФЕГ:

Наталі Лутц

„...Я навчилась багатьом речам, наприклад, як готувати та робити презентації, як працювати з іншим партнером. Також було дуже корисно краще вивчити мову (англійська). Київ величне місто...”

Фріда Віхтман

„Я була дуже вражена нашим проектом з Києвом, тому що це був прекрасний досвід. Розбіжності і спільні речі, про які я дізналась, дали мені нову точку зору ... і було прекрасно дізнатися про таку цікаву країну, як Україна... Було прекрасно дізнатися, що ми всі схожі і у нас можуть бути спільні стосунки...”

Рафаель Бензус

„Я зрозумів, що люди в Україні дійсно схожі на німецьких людей за своєю поведінкою... і найбільш важливо, що я зрозумів, що я міг би жити також і в Україні..., це дуже важливо. Дякую за досвід”.

Ніклас Холман

„... Я збираюсь підтримувати зв'язок з Києвом і, сподіваюсь, скоро повернусь. Україна прекрасна країна з великим потенціалом...”

Учні СШ 155 пишуть партнерам з Бонну

Семінар „Освітні Ворота” у Відні

ВІД ВИКЛИКУ ДО ЄДИНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

Або досвід міжнародної діяльності СШ № 155
у запитаннях та відповідях

На одному з тренінгів з менеджменту я почув цікаву історію про те, як у скрутний для компанії „Паркер” час один із

новачків-менеджерів поставив безглузде і смішне запитання: „А який продукт ми випускаємо?” Недолуге запитання спровокувало переорієнтацію компанії з сектору ринку канцтоварів на сектор ексклюзивних подарунків. Тепер ми знаємо „Паркер” як одну з процвітаючих компаній світу.

Сила „наївних” запитань в тому, що вони примушують нас по-новому побачити те, що ми вже довго і звично робимо або сприймаємо. Міжнародна діяльність СШ 155 не є виключенням.

Отже, перше наївне запитання:

Що таке міжнародна діяльність для СШ № 155?

Міжнародна діяльність СШ №155 включає низку компонентів:

- Програми обміну учнями та вчителями зі школами різних країн;
- Робочі семінари-тренінги вчителів з іноземними колегами;
- Участь учителів у міжнародних освітянських проектах;
- Спільне вивчення навчальних предметів;
- Культурологічні та дослідницькі проекти учнів СШ №155 та їх партнерів з різних країн.

Особливості кожного з компонентів ми розкриємо у відповідях на подальші запитання.

Конференція, Київ

Навіщо СШ 155 потрібна міжнародна діяльність?

Відповідь проста і прагматична – конкуренція, або імператив виживання. Київ і Шевченківський район багаті на цікаві, прогресивні школи. І міжнародні проекти, зокрема, забезпечують відносну конкурентну перевагу школі. Окрім нормативних документів, що заохочують усі школи до міжнародної діяльності, СШ №155 за своїм статусом спеціалізованої школи з поглибленим вивченням англійської мови має особливий інтерес до практичного використання учнями та вчителями англійської мови у реальному спілкуванні.

Ще у далекі 80-ті роки ХХ сторіччя СШ №155 зробила рішучий крок до „Відкриття Америки”. Ми запрошували американців, що відвідували Київ, заходити до школи і спілкуватись з учнями. То була ще та дивина! Унікальні проекти тієї пори – сотні дітей України та США потоваришували – обмінювались листами „Pen Pal project”, Поліція м. Сан Хосе, разом із міліцією Києва та учнями СШ №155 патрулюють вулиці Києва. Проекти-візити для дітей-лідерів України та США... Це тільки невеликий перелік із багатьох цікавих заходів 80-х та 90-х років. СШ №155 горда

тим, що перший недержавний – не по лінії міністерств – обмін учнями та вчителями Україна (СШ №155) і США (Грінфілдз, Арізона) був здійснений саме школою №155 у 1989 р. Цей проект став моделлю для багатьох шкіл України на багато років. У наступні роки географія програм СШ №155 розширилась до Штату Балтимор, США (ініціювання та координація найбільшого в історії України та США за кількістю дітей програми обміну), Франції, Нідерландів (12 років безперервних спільних обмінних програм), Німеччини, Австрії.

В результаті багаторічної діяльності в учнів та вчителів СШ №155 сформувалось стійке сприйняття англійської мови, як інструменту спілкування, що має безпосередній вплив на їх роботу та особисте життя. „Простими педагогічними” словами це можна сказати так – в учнів та вчителів сформована стала мотивація до вивчення іноземних мов. Це – мінімум, але набагато більш складний і розмаїтий результат, це – розвиток компетенції у комунікації, кооперації та мобільності мислення. Ця потужна перевага приваблює багатьох.

Чи не обридла Вам одноманітність – адже Ви реалізуєте проекти вже більше двадцяти років?

На жаль, чи на щастя, жоден наш міжнародний проект, окрім багаторічних обмінних програм із США та Нідерландами, не був довгостроковим. Для цього є низка причин. По-перше, дуже важко знайти партнера, який би повністю поділяв ваші ідеї. По-друге, швидкі соціальні, політичні та економічні зміни впливають на бачення потенційними партнерами філософії співпраці з Україною зокрема. Реагування на зміни інтересів примушує нас постійно шукати нових форм співпраці. Наприклад, якщо два роки тому ми активно втілювати спільний проект з вивчення основ наук з Віднем і Бонном, ви-

користовуючи потенціал державних навчальних програм, то в цьому році ми використали можливості співпраці учнів СШ №155 та Канади (Школа Венье) залучивши на цей раз потенціал недержавної організації Ротарі Інтернешнл. Добродійні акції учнів СШ 155 та школи Венье відомі у Шевченківському районі. На відміну від розповсюдженої думки про позитив довгострокових партнерських стосунків, я вважаю, що така діяльність може бути тільки мобільною. Донедавна наш девіз був „СШ №155 – міжнародний виклик України!” Ми позиціонували школу у міжнародному просторі. Широкий спектр спів-

Педагогіка школи

праці зі школами з різних країн створив відповідний позитивний імідж СШ №155 на найвищому міжнародному рівні. Розголос про СШ №155 зацікавив Генерального Секретаря НАТО, голову Європейського відділення Клубу Ротарі, голову відділу з громадянства Держдепу США, низку сенаторів США, послів Європейських країн, які самі вносили у програму своїх візитів СШ №155. Офіційні прийоми учнів у Cannon House, Сенат США, ООН, штаб квартири НАТО, сім'ях сенаторів та конгресменів США свідчать про високе міжнародне визнання діяльності учнів та вчителів СШ №155.

Але часи змінились. Перші романтичні пориви учасників обмінних груп, ознайомлення з культурою невідомої країни замінили зараз регулярні індивідуальні або групові туристичні подорожі. Пропозицій більш ніж достатньо. Жодна українська школа сьогодні не здивує учнів пропозицією поїхати за кордон. Після падіння Залізної Зависи та позиціонування України як відкритої країни, ажіо-

таж у західних партнерів (батьків та вчителів) знизився. Україна має своє місце у ієрархії надання освітніх послуг у міжнародній системі. Краще сказати – як постачальник споживачів середньої (і не тільки) освіти для західних країн. На відміну від колишньої „відкачки мозку” мова зараз йде про „відкачку грошей”. Усім нам добре знайомі рейди „рекрутерів” по школах України.

Враховуючи зміни, СШ №155 міняє лозунг. Не відмовляючись від загальноприйнятих стажувальних, культурологічних програм обміну, ми працюємо над створенням *єдиного освітнього простору* зі школами Європи та північної Америки. Освітні послуги України, СШ №155 зокрема, мають стати привабливими для міжнародного загалу. Конкуренція в освіті вийшла за рамки району та міста. Міжнародні стандарти, нехай навіть і не найвищої якості, приваблюють багатьох платоспроможних споживачів, особливо, якщо такі школи розташовані у Києві. Їх головна перевага – співвідносність освітніх послуг з вимогами зарубіжних країн – Франції, США, Німеччини інші. *Адаптація освітянського процесу країн Західної Європи та СШ 155* (Українські державні навчальні програми) і є пріоритетом міжнародної діяльності СШ № 155 на сьогодні.

Політичні, економічні та соціокультурні зміни примушують переорієнтувати напрями міжнародної (і не тільки) діяльності. Тому не важливо, як довго триває той чи інший проект, чи сталий партнер, чи новий. Все залежить від мети, яку ставить перед собою СШ №155.

Перший клуб Ротарі Інтерект СШ 155

***І як же це Вам вдається створювати „єдиний освітній простір”?
У них же все там інакше.***

Бажання порівняти результати навченості учнів „у нас і у них” були давно. Вже перша обмінна програма учнями із США, (нагадую – перша недержавна, і ми були вільні у всіх аспектах її організації) перетворилась на своєрідне змагання двох директорів –

чий учні краще підготовлені з шкільних предметів. Умови непрості – для американців у класах СШ №155, для наших – у класах школи Грін Філдз. З яким захватом про наших учнів тоді писала американська преса! „Крісчен Сайєнс Монітор”, зокрема. Надалі в кожному

наступному проєкті з Нідерландами ми обов'язково включали елементи дослідження і виконання спільних культурологічних проєктів.

У 2007 р. за дорученням Міністерства освіти України, в особі Б. Жебровського, адміністрація СШ №155 взяла участь у Європейському проєкті *EdGATE*. Мета проєкту – створення теоретичної моделі майбутньої Європейської школи. Аналіз документів Європейського Союзу показав, що Європа послідовно працює над створенням спільних підходів до навчального процесу. Наші цілі співпали. Але нам хотілось більшого – на практиці втілити свої ідеї спільного навчання через кордони. Ми називаємо це – єдиний освітній простір. Пошуки партнерів привели нас до гімназії Фрідріха Еберта у Бонні. Розпочалась напружена робота вчителів. Був обраний

один предмет – хімія, клас – 9, визначені вчителі, які бездоганно володіють англійською мовою. Взаємні візити були дуже діловими, адже потрібно було узгодити навчальні програми, календарний план, дидактичні матеріали, проведення та синхронізацію експериментів. І, о диво! Після узгодження термінології та підходів до викладення матеріалу виявилось, що у викладанні хімії у німецькій школі та в українській школі набагато більше спільного, аніж розбіжностей. Після декількох уроків історії, прочитаних директором СШ №155 у німецькій гімназії виявилось, що наші інтерактивні методи та ділова гра прекрасно сприймаються німецькими школярами. Це був прорив. Українська та німецька школи знайшли можливість синхронно навчати хімії через кордони.

А як же учні та вчителі спілкувались „через кордони”, перевіряли роботи ...?

Найголовніше питання – готовність учнів спілкуватись англійською мовою. Ми пам'ятаємо, що відповідно до Лісабонських угод усі учні шкіл Європейського Союзу повинні володіти мінімум двома сучасними європейськими мовами. Для учнів СШ №155 англійська мова – пріоритетний напрямок.

Забезпечення технічними засобами – ключове питання. Інтернет (поштові скриньки, ICQ, чати, конференції, відеоконференції) забезпечують учням постійне спілкування в режимі он-лайн. Це було вимогою нашого проєкту. Без сучасних елек-

тронних засобів спілкування, будь-які сучасні проєкти неможливі. Звичайно ж, що на різних етапах проєкту проводились спільні підсумкові учнівські конференції у Києві та Бонні.

Цікавий варіант спілкування он-лайн ми апробували з Віденською білінгвальною школою, Австрія. Учні 6-х класів СШ №155 а у Відні – їхні однокласники (2 клас) спільно працювали в рамках програми предмету природознавство (science) над дослідженнями. Результати та модерація спільних електронних презентацій проводилась учнями у режимі он-лайн.

Чи не занадто амбіційно Ви оцінюєте результати Вашої роботи?

Наша українська амбіційність дуже своєрідна. З одного боку, ми досить часто чуємо, що наша освіта (математика тощо) найкраща у світі, з іншого – імідж „учительки нашого мікрорайону”, ще й, може, як у давнину, – у хустинці під каганцем „перевіряє зошити”, міцно сидить в нашій свідомості. Контекст освітянських процесів радикально помінявся. Освіта на сьогодні є великим міжнародним

полем конкуренції. На цьому полі елітну гру ведуть потужні міжнародні освітні корпорації. Тому, як нам здається, кожний шкільний міжнародний проєкт є частиною формування освітнього іміджу України. Досвід СШ №155 показує, що будь-які дії на міжнародній арені мають широкий розголос у світі на дуже різних щаблях суспільства – від побутового до вищих ешелонів влади.

А де ж Ви берете не „вчительок з мікрорайону”?

Система підготовки вчительських кадрів, готових ефективно працювати з міжнародними проектами, недосконала або її не існує взагалі. Саме тому при підготовці та виконанні проекту головна увага приділяється вчителям. Нам поталанило, що у свій час, коли школа вивчала систему роботи Організації Міжнародного Бакалавріату, більше двадцяти вчителів пройшли підготовку з викладання предметів та організації навчального процесу за міжнародними зразками. Семінари-тренінги проводились у Польщі, Швейцарії, Німеччині, Угорщині та інших країнах. Таким чином, у школі сформувалось загальне бачення того, як працюють вчителі в усьому світі.

Важливим компонентом готовності СШ №155 до виконання того чи іншого міжнародного проекту є:

- а) психологічна готовність вчителів до роботи з партнерами на рівних;
- б) знання англійської мови.

Нам ще рано говорити про те, що у нас у школі вже існує стала система підготовки вчителів до роботи з міжнародними проектами, але те, що цей напрям є важливим, розуміють усі. Використання будь-яких можливостей участі в міжнародних семінарах є потужним інструментом підготовки вчителів до роботи на міжнародному рівні.

Ще один засіб надання вчителів активної ролі, це – формалізація умов спільної роботи групи вчителів в рамках проекту. Впроваджуючи проект спільного вивчення предметів через кордони, ми запропонували низку тер-

А що з цього всього мають учні?

Це – найскладніше запитання. Ми не можемо зазирнути у майбутнє і побачити, яким саме чином участь у міжнародному проекті вплине на життя конкретного учня. Разом із тим, із бесід з випускниками ми можемо зробити висновок, що у великої кількості випускників освіта і робота пов'язані з міжнародною діяльністю.

Перед будь-яким проектом ми пропонуємо усім учасникам, як

мінів, один з них – „спільне навчання” (co-teaching). Унікальність позиції вчителя полягає в тому, що він/вона працюють з учнями, синхронізуючи навчальний процес із низкою партнерів – як українських, так і зарубіжних, щоб забезпечити відповідність матеріалу українським державним стандартам. Процес непростий і недооцінити роль учителя в ньому неможливо.

Із зникненням монополії центральних органів на організацію виїзду за кордон (пропозиції туристичних агентцій, літніх мовних шкіл за кордоном тощо) роль вчителя як організатора таких поїздок кардинально зросла, і розглядаємо ці нові можливості вчителів як перевагу. Ми чітко розділяємо дві функції міжнародних зв'язків: культурно-просвітницька і навчальна. Ініціативна участь учителя в позашкільних пропозиціях, які носять культурно-просвітницький характер, допомагає школі вивільнити ресурси (час, інтелект), щоб зосередитись на другій функції, мета якої – створення системи роботи школи у єдиному освітньому просторі. Активна ж участь учителя у позашкільних міжнародних пропозиціях дає школі готового фахівця з організації проектів, а учні після ознайомлення з культурами інших країн готові до практичної роботи у проектах. Наявність сучасних можливостей використання ресурсів поза межами школи (модне зараз слово – outsourcing) формує в учителя активну, зацікавлену позицію і вибиває її з пулу „вчительок нашого мікрорайону”.

СШ №155 так і зарубіжним партнерам розглядати участь у проекті як індивідуальну можливість успішної співпраці у майбутньому. Це може бути бізнес, політика, мистецтво тощо. Основа прагматичних ділових контактів у майбутньому встановлюється зараз – через спільну навчальну проектну діяльність.

Ми сподіваємось, що учні стають компетентними у комунікації.

Умови проектів вимагають регулярного спілкування з партнером. Формується вміння викласти свої думки, переконати і прийняти позицію партнера.

Компетенція у кооперації формується необхідністю спільно з партнером розробити план дій, втілити його у реальний продукт і презентувати його у формі готового експерименту, або благодійної акції, або спільної презентації тощо.

Мобільність мислення і співпраці забезпечуються активним використанням сучасних цифрових технологій, що не є дивиною для учнів. Але наявність такого інструментарію дозволяє партнерам надзвичайно швидко, мобільно обмінюватись думками і досягати результатів. Мобільність мислення також передбачає, що партнери вчаться сприймати думку партнера, мобільно міняти свої погляди, досягати спільного бачення.

А що ж далі?

Це – наївне запитання.

Напрями міжнародної діяльності СШ №155 диктуються змінами, що відбуваються у світі. Незважаючи на намагання Європейських держав зберегти особливості національних систем освіти, освітні системи, навіть середньої школи, вже не кажучи про університети, впевнено ігнорують державні кордони. Як я вже казав, на горизонті у нас Греція, Угорщина та Великобританія. Хто наступний – покаже час.

З часом приходять зміни. Колись давно ми розглядали нашу міжнародну діяльність як „подарунки кращим учням” – поїздка за кордон. Тепер міжнародна діяльність – буденна робота над повсякденним робочим інструментом широкого вжитку, на кшталт канцелярських товарів. Але тепер цей товар повинен мати широкий вжиток на міжнародному рівні. І це – принципова різниця.

„Паркер” іде до процвітання своїм шляхом, а ми – своїм.

Учні СШ 155, проект у Нідерландах

Георгій Костылев

Украина – Европейский Союз – единое образовательное пространство. Инициативы СШ №155

Международные проекты СШ № 155 г. Киева имеют долгую историю. Статус школы как специализированной, с углубленным изучением английского языка, а также вызовы, которые ставят современные глобализационные процессы, требуют по-новому, более прагматично взглянуть на международную деятельность школы. За последние 20 лет международное образовательное пространство стало чрезвычайно конкурентным. Поэтому СШ № 155 ставит перед собой задачу создание учебных парадигм, которые бы моделировали единое образовательное пространство со странами Западной Европы. Опыт совместного преподавания предметов на английском языке с использованием цифровых технологий со школами Германии и Австрии показывает, что создание единого образовательного пространства со странами Западной Европы вполне возможно.

Ключевые слова: единое образовательное пространство, учебные парадигмы, мобильность мышления, мобильность в сотрудничестве.

Heorhii Kostyliov

Ukraine – European Union – United Educational Environment. Initiatives of Kyiv school №155

International projects of Kyiv school №155 have long history. The school status as a specialized English study school and the modern globalization challenges demand a new, more pragmatic look at the school's international activities. During last 20 years the world educational environment has become extremely competitive. That is why Kyiv School 155 sets the task to create educational paradigms that would model united educational environment with the West European countries. Kyiv Sch. 155 practice of joint cross-border teaching with German gymnasias and Austrian schools proves that the creation of joint educational environment with schools of Western Europe is quite possible.

Key words: united educational environment, teaching paradigms, mobility of thinking, mobility of cooperation.

АСПЕКТИ ПОЛІТИЧНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ШКОЛЯРІВ

У статті представлені теоретичні основи та практичний досвід школи з проблем формування політичної свідомості школярів. Представлено результати проведеної акції „Діти єднають Україну”.

Ключові слова: політична соціалізація школярів, політичний простір, політичні уявлення, політична культура, політична свідомість.

Діти третього тисячоліття відрізняються іншим світосприйняттям, їхнє життя вкрай інформатизоване, стрімко змінюються потреби, цінності, образи героїв. Вони небайдужі і до політичних процесів у суспільстві. Діти не живуть у замкненому просторі, вони ретранслюють думки дорослих щодо життєвого рівня громадян, політичного вибору тощо.

Проблема політичної соціалізації школярів у сучасному світі є актуальною і зумовлена практикою становлення громадянського суспільства, розвитку правової демократичної держави, подолання негативних явищ у молодіжному середовищі. Термін „соціалізація” є складним та багатоаспектним, цю проблему досліджувала низка вчених, серед яких Г. Андреева, І. Зверева, А. Капська, Н. Лавриченко, Л. Лесохіна, М. Лукашевич, В. Москаленко, А. Мудрик, С. Савченко.

Соціалізація – це процес „входження” особистості в суспільство. У педагогічній літературі під цим поняттям розуміють процес перетво-

рення дитини на повноцінну особистість, процес і результат засвоєння й активного відтворення індивідом соціального досвіду у процесі спілкування та діяльності. Визнається, що соціалізація індивідуума відбувається як в умовах стихійного впливу на особистість різних обставин життя, так і в умовах цілеспрямованого виховання [1; 7]. У процесі соціалізації суспільний досвід перетворюється на власні настанови, цінності, орієнтації, засвоєння соціальних норм, ролей, навичок. Соціалізація передбачає формування соціальних зв'язків, засвоєння надбань культури, розвиток самосвідомості, уявлень про себе, соціальне пізнання (ознайомлення з цінностями, ролями і т. ін.), засвоєння соціальних ролей та навичок практичної діяльності. Соціалізація школярів здійснюється за допомогою таких чинників, як родина, школа, друзі, засоби масової інформації.

Під політичною соціалізацією розуміють процес засвоєння індивідом (групою) правових, соціальних і психічних норм політичної поведінки, системи цінностей політичної культури, які

**Тетяна
ДОЛГОП'ЯТОВА**

Директор спеціалізованої
школи № 28 м. Києва

притаманні цьому суспільству.

Під час здійснення політичної соціалізації людина ідентифікує (ототожнює) себе з певною політичною спільнотою (державою, країною, нацією, станом, соціальною групою), засвоює її символи, здобуває специфічні знання про політичні інститути й механізми дії суспільства, їх призначення, функціонування та ін. [2, 34].

Зважаючи на це, одним із головних напрямів виховної роботи в навчальних закладах є *політична соціалізація школярів, формування чіткої громадянської позиції.*

У нашому навчальному закладі, спеціалізованій школі №28 Шевченківського району міста Києва, складовою виховання сучасної компетентної особистості є діяльність, спрямована на формування політичної та громадянської культури та громадської активності.

Методи та форми проведення різноманітних заходів такої спрямованості в нашій школі різні. *Ми хочемо поділитися досвідом проведення I Всеукраїнської акції „Діти єднають Україну”, яка відбулася у 2008 році.*

Передумовою проведення цього заходу стала багаторічна робота шкільного колективу щодо встановлення партнерських зв'язків з навчальними закладами з різних регіонів України. Школа має багаторічні стосунки з навчальними закладами міст Сум, Харкова, Ужгорода, Мукачевого, Полтави, Білої Церкви, Одеси, Сак, Черкас, Ялти, Кам'янця-Подільського. Дружня співпраця зв'язує наших учнів та вчителів

ПРОВЕДЕННЯ I ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ АКЦІЇ „Діти єднають Україну”

До школи були запрошені делегації всіх наших шкіл-партнерів з України. В акції взяли участь 97 школярів 8-10 класів та педагоги. До нас завітали делегації гімназії №1 м. Біла Церква, гімназії „Здоров'я” №14 м. Полтави, НВК №13 м. Кам'янця-Подільського, спеціалізованої школи №5 м. Ужгорода, Одеського НВК №84, спеціалізованої школи №73 м. Харкова, спеціалізованої школи №10 м. Сум, Довжанської середньої школи Іршавського району Закарпатської області, Дашавської середньої школи Стрийського району Львівської області. Кияни були представлені учнями закладів Шевченківського району: спеціалізованої школи №41 та Ліцею політики, економіки, права та іноземних мов.

Велику підготовчу та організаційну роботу провів педагогічний колектив школи, батьки, учні. Ретельно готувалися до зустрічі з однолітками члени шкільного парламенту.

Школа взяла на себе турботу про забезпечення зустрічей делегацій, екскурсійну програму, харчування. З розумінням поставилися до проведення свята органи місцевого самоврядування, депутати Шевченківської районної ради *Н.І. Токаренко* та *Ю.М. Риженко*. Суттєву підтримку у проведенні акції надали колеги, директор інтернату-ліцею № 23 *Н.М. Головіхіна*, директор Ліцею політики, економіки, права та іноземних мов *Г.В.Пахарєва*.

З вітанням до учасників зборів звернулася президент асоціації керівників шкіл України *О.М. Онаць*.

Кожен з учасників фестивалю отримав пам'ятні сувеніри, які надала Шевченківська районна державна адміністрація.

Фестиваль „Майбутнє – це ми!”

із сільськими школами Київської, Закарпатської, Львівської, Волинської областей. Таким чином, наші партнери – це представники всіх регіонів України. Крім цього, ми маємо добрих друзів у Ризі та Мінську.

Взаємні візити висвітили різні погляди на проблеми мови, історичних цінностей, політичних уподобань. Тому ми дійшли висновку, що необхідно зібрати в одній школі за круглим столом дітей із Західної, Центральної та Східної України, щоб вони могли усвідомити себе громадянами єдиної держави, які візьмуть на себе відповідальність не тільки за своє майбутнє, але й за долю країни (див. віз на С. 95).

Програму фестивалю було розроблено таким чином, щоб максимально підкреслити позитивний внесок кожного з регіонів в економіку, культуру, історію України. Вона передбачала зустрічі, бесіди, диспути, дискусії, рольові ігри, круглий стіл „Ми – громадяни Європи”.

Крім того, вчителі нашої школи провели тренінги та відкриті уроки для учнів школи та гостей. Всі учасники заходу ретельно підготувалися до його проведення: кожна делегація представила презентацію про свій навчальний заклад, підготувала виступи художньої самодіяльності.

Татьяна Долгопятова
Аспекты политической социализации школьников.

В статье представлен теоретический и практический опыт школы по проблемам формирования политического сознания учащихся. Представлено результаты проведения акции „Дети объединяют Украину”.

Ключевые слова: политическая социализация школьников, политическое пространство, политические представления, политическая культура, политическое сознание.

Tetiana Dolgopiatova
Aspects of political socialization of schoolchildren

The article presents theoretical basis and practical experience of the school concerning the problems of forming the pupils' political consciousness.

The results of action „Children unite Ukraine” are shown in the article.

Key words: political socialization of pupils, political space, political imagination, political culture, political consciousness.

Результатом проведення І Всеукраїнської акції „Діти єднають Україну” стало підвищення політичної свідомості школярів, уявлення про роль влади в країні, стосунки націй та держав. Під час проведення круглого столу „Ми діти твої, Україно!” формувалося взаєморозуміння та конструктивізм у поглядах дітей на найбільш гострі суспільні та політичні питання. Анкетування учасників акції продемонструвало, що діти відчувають себе громадянами єдиної держави, а роз'єднують людей політичні еліти.

Гострі проблеми піднімалися під час диспуту з питань історичного минулого, і тут між дітьми не виникло непорозумінь. Диспут проходив в атмосфері толерантності, взаємної поваги, намагання знайти спільних історичних героїв. Всі заходи фестивалю сприяли політичній соціалізації школярів, єднанню їх як громадян України.

Під час проведення заключного заходу фестивалю „Майбутнє – це ми!” всі присутні відчули себе єдиною родиною, у якій панує аура добра, любові і взаємоповаги.

Саме тут зародилася ідея створення клубу „Партнерство”. Угоди про співпрацю уклали між собою делегації шкіл, що брали участь у фестивалі.

У листопаді 2010 року на базі нашої школи планується проведення другої Всеукраїнської акції, до якої, як ми сподіваємося, приєднаються нові школи-партнери, колективам яких небайдужий такий аспект виховання, як формування соціальної свідомості школярів, їх політичної культури у подальшому створенні громадянського суспільства в Україні.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Пальчевський С.С. Соціальна педагогіка: Навчальний посібник – К.: Кондор, 2005. – 560 с.
2. Катаєва М. Політична соціалізація підлітків // Проблеми соціалізації. Дисертація на здобуття ступеня кандидата політичних наук.
3. Лукашевич М.П. Соціалізація. Виховні механізми і технології: Навч.-метод. посібник. К.: ІЗМН, 1998. – 112 с.

ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ УЧНЯ

В ШКОЛІ З ПОГЛИБЛЕНИМ ВИВЧЕННЯМ РОСІЙСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ

У статті розкриваються особливості організації навчально-виховного процесу з російської мови та літератури в школі з українською мовою викладання. Особливий акцент зроблено на узагальненні практичного досвіду і результатах роботи школи з даної проблеми.

Ключові слова: спеціалізація школи, поглиблене вивчення російської мови та літератури, навчальний процес, позакласна виховна робота, творча особистість.

Такими словами розпочинається гімн спеціалізованої школи №24 з поглибленим вивченням російської мови та літератури. Що в них? Для вчителів – відкриті уроки, сумніви та вагання над доцільністю методичних прийомів та форм навчання учнів, безсонні ночі над зошитами, допитливі та сяючі від радощів пізнання очі дітей, для учнів – перша вчителька, перші прочитані по складах слова „Україна”, „Батьківщина”, перше кохання, останній дзвоник, для випускників – незабутні шкільні роки, материнська ласка й доброта вчителів, рідна друга домівка, де на них завжди чекають...

Цьому доброму та світлому Едему судилася щаслива доля, адже в Шевченківському районі двадцять четверта протягом понад 40 років завжди була знана і вшанована педагогічними колами, батьківською громадськістю, учнівською відданістю.

Змістом освіти школи є забезпечення базової загальноосвітньої підготовки, що включає розвиток дитини як

особистості, її нахилів, інтересів, здібностей, саморозвиток, самореалізацію з подальшим навчанням у вищому навчальному закладі через поглиблене вивчення російської мови та літератури (введено вивчення російської мови та літератури (читання) з 1-го класу), а пріоритетом навчально-виховного процесу – поглиблене вивчення російської мови, яке передбачає вивчення її на базі навчальних програм і позакласної роботи, що в поєднанні створює умови для вдосконалення загальноосвітніх та практичних цілей навчання, є стимулом для використання нових нетрадиційних форм і методів роботи, що сприятимуть розвитку інтересу до вивчення російської мови.

Традиційними стали свята – бал „Болдинская осень”, вечори російського романсу, вернісажі

Педагогіка
ШКОЛИ

Тамара АКОПЯН

Заступник директора з навчально-виховної роботи спеціалізованої школи №24 Шевченківського району м. Києва

ПРО ШКОЛУ

Відчинивши свої двері вперше дітлахам у 1963 році як середня загальноосвітня школа №24, вона пройшла етапи свого становлення та розквіту разом із розвитком педагогічної науки та школознавства: авторська школа заслуженого вчителя України Є.М. Гладченка, школа-лабораторія НАПН України, спеціалізована школа з поглибленим вивченням російської мови та літератури і залишається найбільшою за кількістю учнів, які навчаються в 1–11-х класах, у районі (750 чол.).

Сьогодні педагогічний колектив очолює вчитель-методист С.М. Кудряк.

Директор школи, ліцею, гімназії № 52010

НАВЧАННЯ РОСІЙСЬКОЇ МОВИ в школі з українською мовою викладання

Таке навчання спрямовано на поширення мовної компетентності учнів, їх лінгвістичного світогляду, формування навичок спілкування з носіями інших мов, які представлені в Україні і забезпечується:

1. введенням російської мови та читання з 1 класу. На вивчення даних предметів навчальним планом передбачено 3-4 години в 1-9-х класах, 2-3 години в 10-х класах з поділом класів на 2 групи;
2. використанням нових технологій, методів, прийомів навчання в організації навчального процесу на уроках російської мови та літератури (організація та проведення уроків в інтерактивному режимі);
3. підвищенням теоретичного та практичного фахового рівня членів педколективу (курсова перепідготовка, самоосвітня діяльність, майстер-класи, науково-практичні семінари, конференції, методичні виставки, відкриті уроки, тренінги тощо, обмін досвідом з педагогічним колективом школи-партнера №52 ім. М. Лобачевського м. Львова);
4. організацією та проведенням шкільної олімпіади з російської мови в 1-4-х класах (проводиться 1 раз на рік і є традиційно святковою, цікавою. Завдання спрямовані на перевірку отриманих знань із урахуванням логіки, умінням мислити нестандартно. Обов'язково підводяться підсумки, нагороджуються переможці);
5. введенням факультативного курсу „Літературне читання” в 1-4-х класах (по 1 год.), що допомагає прилучити молодших школярів до світу мистецтва слова, навчити правильному і виразному читанню, сформувати вміння учнів розуміти задум автора, скласти власну думку щодо творів, відображених у них життєвих явищах, пробудити в душі дитини творчий початок, емоційну чуйність.
6. розробкою програмно-методичного забезпечення викладання російської мови та літератури: державні та варіативні програми з російської мови та літератури, методичні рекомендації щодо організації навчального процесу з російської мови в 1-4-х класах (учителі-методисти С.М. Гусєва, В.В. Гуліда, В.М. Шелудько, Т.В. Андрущенко), методичні рекомендації щодо організації позакласної виховної роботи з російської мови та читання (старші учителі Н.В. Горлатова, О.Б. Корнієнко, Т.П. Марченко, О.П. Супрун);
7. введенням предметних творчих об'єднань для учнів 5-9-х класів:
 - Клуб знавців слов'янського фольклору (5 класи);
 - Товариство дослідників сучасної російської дитячої казки (6 класи);
 - Школа російського сценічного мистецтва (вивчення кращих зразків російської драматургії) (7 класи);
 - Школа аматорів поетичного слова (8 класи);
 - Літературні студії (9, 10 класи);
8. організацією позакласної виховної роботи з російської мови та літератури, яка допомагає створити в школі атмосферу багатого духовного життя, сприяє розвитку пізнавальних інтересів, потреб і практичних умінь;
9. плідною співпрацею із Російським центром науки і культури в м. Києві.

на базі шкільної картинної галереї „Любите живопись, поэты...” (М. Заболоцький), літературні вітальні „Я выбираю свободу” (за мотивами творчості А. Галича), „Пока огнями смеется бал, душа не угаснет в покое...” (М. Цветаєвої), тематичні панорами до ювілейних дат поетів і письменників, випуск літературних альманахів тощо.

У живих організаційних формах проводяться заходи:

- *масові* – свята, ранки, фестивалі, виставки, презентації, вернісажі, панорами, екскурсії, зустрічі, конкурси, вікторини, вітальні, салони тощо;
- *групові* – об'єднання дітей за інтересами: гуртки, клуби художньо-естетичного спрямування;
- *індивідуальні* – позакласні читання, твори, відгуки про прочитане, написання власних віршів, казок тощо.

На позакласних заходах панує атмосфера щирості, зацікавленості пошуку істини, поваги будь-якої думки, рівноправності позицій, взаємної доброзичливості.

Учні школи ставали переможцями пушкінського фестивалю-конкурсу „Болдинская осень в творчестве А.С. Пушкина” (2008, 2010 рр.), УІ Пушкінського конкурсу „Скажи: которая Татьяна?” (2009 р.), систематично відвідують кінозал Центру (перегляд російських тематичних кінофільмів). Центр сприяє поповненню шкільних кабінетів російської мови та літератури, а також шкільної бібліотеки навчальною, методичною, художньою літературою.

У школі розроблено проєкт створення культурницько-

просвітницького центру (мистецький арсенал) у 2010-2011 н.р. з метою залучення учнівської, батьківської та педагогічної громадськості до історії та культури російського народу, мова якого вивчається поглиблено в школі.

Результатом добре налагодженої системи навчальної та позакласної виховної роботи з російської мови та літератури є високі показники знань учнів із зазначених предметів (якісний показник знань учнів 2-4-х класів складає з російської мови 85%, з російського читання – 97%, а учнів 5-11-х класів з російської мови – 75%, з російської літератури – 75%), значна кількість призерів районних олімпіад, поліпшення дисципліни учнів, відсутність правопорушень, підвищення рівня загальної культури учнів, відповідальності за навчання та свої вчинки.

В школі затишно, санітарно-гігієнічний стан відмінний, психологічний мікроклімат комфортний. Все це досягається сумлінною працею всього педагогічного колективу, координуючою діяльністю досвідчених керівників школи, прагненням до всього нового, бажанням та умінням упроваджувати в діяльність школи педагогічні інновації та ідеї передового досвіду.

Минають роки, вирує життя, а школа завжди думає про одне й те саме: щоб добре було дітям у її стінах, щоб храм інтелектуального потенціалу назавжди лишався їх другою домівкою. І нехай в ній панують три істини: Віра – в силу знань і праці, Надія – на добро, красу, людяність, Любов – до людини, природи, життя.

АВТОРСЬКІ ПРОГРАМИ ФАКУЛЬТАТИВУ

Учителями-методистами **В.В. Гулідою, В.М. Шелудько, Т.В. Андрущенко**, старшим учителем **О.Б. Корнієнко** розроблені авторські програми факультативу:

в 1-х класах – „*Времена года*”. Курс передбачає сезонний принцип розташування літературного матеріалу, який дозволяє поєднувати художнє слово із зоровим та асоціативним сприйняттям дитини. Слухаючи твори, діти мають можливість співставити почуте із власними спостереженнями за змінами в живій та неживій природі, явищами природи, певними подіями (Б. Заходер, Е. Благиніна, А. Твардовський, К. Бальмонт, А. Бродський, А. Яким, М. Родіна, М. Пришвін, С. Маршак, Г. Скребицький та ін.);

в 2-х класах – „*Литература и мир природы*”, який передбачає знайомство дітей з кращими літературними творами про тварин і рослини. Він надає дітям матеріал для уяви, фантазії, особистої творчості, відкриває дитині світ життя „братів наших менших”, допомагає зрозуміти взаємозв'язок між предметами живої природи і людини, торкається доволі широкого кола моральних проблем, допомагає екологічній освіті (Л.Толстой, С.Михалков, В.Біанкі, М.Горький, И.Тургенев, К.Паустовський, Н.Некрасов, Л.Кассиль і др.);

в 3-х класах – „*Человек среди людей*”, мета якого виховувати етично розвиненого читача, залучати до витоків російської культури, знайомити з етичними та естетичними ідеалами народу, виховувати кращі людські якості (К. Ушинський, В. Сухомлинський, В. Вересаєв, В. Осеева, Е. Шварц, А. Алексин, С. Аксаков, А. Барто і др.);

в 4-х класах – „*Мир детей в русской классической и мировой литературе*”, за допомогою якого учні мають змогу навчитися визначати національну своєрідність і загальнолюдське значення творів світової літератури в порівнянні з творами української літератури (В. Короленко, А. Купрін, А. Чехов, А. Пушкін, Ч. Діккенс, Г. Бічер-Стоу, Д. Дефо, В. Скотт, Дж. Свіфт та ін.).

Усі вищезазначені факультативні курси розроблені в системі позаурочного навчання, спрямованого на загальний розвиток особистості молодшого школяра, і надають більш широкі можливості для успішного засвоєння програмового змісту. Факультативні курси спираються на загальну концепцію початкової освіти.

Тамара Акопян

Формирование творческой личности ученика в школе с углубленным изучением русского языка и литературы

В статье раскрываются особенности организации учебно-воспитательного процесса по русскому языку и литературе в школе с украинским языком обучения. Особый акцент сделан на обобщении практического опыта и результатах работы школы по данной проблеме.

Ключевые слова: специализация школы, углубленное изучение русского языка и литературы, учебный процесс, внеклассная воспитательная работа, творческая личность.

Tamara Akopian

Forming creative personality of student at school with deep study of Russian and literature

The article opens up the features of organization of teaching educational process on Russian and literature at school with the Ukrainian language of teaching. Special accent is done on generalization of practical experience and the results of work of the school on the given problem.

Keywords: specialization of school, deep study of Russian and literature, educational process, extracurricular educational work, creative personality.

У ЄДНОСТІ – СИЛА!

Навчання і виховання – важливі соціальні цінності у сучасному світі. Водночас виховання – це ключ до розвитку особистості дитини. Коли діти отримують прекрасні знання і засвоюють моральні цінності, у них з'являється можливість почати цілеспрямовано і свідомо формувати свій внутрішній світ.

Ключові слова: співробітництво, творчий розвиток, комплекс позашкільної роботи.

Головним завданням навчального закладу є формування і розвиток високоінтелектуальної, свідомої особистості зі стійкою громадянською позицією, готовою до цілеспрямованого вибору свого життєвого шляху. Тому процес виховання, що органічно поєднується із процесом навчання, опануванням основ наук, багатством національної і світової культури, якнайкраще реалізує поставлене завдання.

Невід'ємними складовими такого виховання є глибоке розуміння індивідуальних рис і можливостей кожного вихованця, турбота про його гармонійний розвиток, встановлення взаємин **співробітництва** у навчально-виховному процесі.

Одним із пріоритетних напрямів виховної роботи в гімназії № 172 є сприяння **творчому розвитку** особистості. Він спрямований на розвиток пізнавальних інтересів у певних галузях знань, сприяння інтелектуальному та естетичному розвитку учнів, умінню реалізувати себе через декоративно-прикладну творчість, туристсько-краєзнавчу та фізкультурно-спортивну діяльність.

Саме для цього в гімназії створений широкий **комплекс позашкільної роботи**, невід'ємною частиною якого є Дитяча юнацька організація „SOS” – модель державно-громадського управління освітою в навчальному закладі на чолі з президентом.

Рада самоврядування гімназії працює за чітко визначеними планом і напрямками діяльності.

На щотижневих засіданнях вирішуються актуальні питання життя гімназії, обговорюються будь-які пропозиції, ідеї, проекти, спрямовані на підтримання в школі дружньої, творчої атмосфери. Рада самоврядування гімназії є постійним ініціатором проведення різноманітних позашкільних заходів, таких як: яскраве свято „Барви осені”, новорічні музичні вистави, конкурсна програма „Дві зірки”, у якій беруть участь як учні, так і вчителі, святкова програма „Суперпара”, благодійна акція „Від серця до серця”, зустрічі з ветеранами та концерти до Дня Перемоги, святкові заходи до Дня Святого Валентина, святкові дискотеки і новорічний карнавал, пізнавальні екскурсії.

Окремо діючим осередком є команда веселих та

**Наталія
ОСТАПЕНКО**

Заступник директора
з виховної роботи гімназії
№ 172, м. Київ

кмітливіх. Учні з різних класів об'єднуються для спільної мети – через сміх та жарти донести до своїх однолітків важливі життєві норми й правила.

Газета „*Life Stream*”, що випускається учнями гімназії, найбільш яскраво й об'єктивно висвітлює виховну роботу в гімназії. Молоді репортери та редактори не тільки намагаються влучно описати найяскравіші події, що відбуваються в гімназії, а й порушувати та вирішувати найактуальніші проблеми, що цікавлять сучасну молодь.

Реалізуючи основні складові проекту „Трикутник”, члени Дитячою юнацької організації активно співпрацюють з педагогічним колективом і батьківською радою гімназії.

Так одним зі структурних підрозділів учнівського самоврядування є Міністерство навчання, що тісно співпрацює з учителями-предметниками у проведенні різноманітних брейн-рингів, конференцій та конкурсів, аналізує стан успішність учнів у кожному класі, систематично проводить операцію „Урок”.

Міністерство спорту допомагає у проведенні різноманітних спортивних змагань і спартакіад. Стало вже доброю традицією на День туризму разом із членами гуртка туристсько-краєзнавчої роботи проводити туристичний зліт, на який запрошуються як учні, так і учителі й батьки, що беруть участь у спільних командних змаганнях. Також міністерство спорту є активним учасником різноманітних районних спортивних змагань.

Міністерство культури і дозвілля є активним учасником районного конкурсу „Чисті роси”, районного етапу конкурсу „Фестиваль європейських країн”, конкурсу читців поезії Шевченка, конкурсу малюнка на асфальті „Мій Шевченківський район”.

У рамках роботи педагогічного колективу, батьківського комітету та учнів-

Наш девіз: „В єдності – сила!”

Свято „Барви осені”

Шкільна команда КВК

ського самоврядування в гімназії використовуються такі форми роботи: батьківські збори („Спільна діяльність сім'ї та школи у вихованні дитини”, „Підготовка до державної підсумкової атестації”, „Родина у відповідальні моменти життя учня”, „Важливий вибір у житті дитини – вибір майбутньої професії”); індивідуальні консультації педагогів; батьківські вечори (по класах), присвячені святковим датам; тематичні виховні години за участю батьків (протягом року); виховні заходи, індивідуальні консультації шкільного психолога (протягом року).

Протягом навчального року батьківський комітет

плідно співпрацює з педагогічним колективом. Батьки є постійними учасниками всіх позашкільних виховних заходів, зокрема святкового концерту до Дня вчителя, новорічних вистав, конкурсних програм, концертів до 8 Березня, зустрічей з ветеранами, привітання ветеранів з Днем Перемоги, святкових дискотек, пізнавальних екскурсій, заходів з озеленення території.

Психологом школи розроблені й запропоновані класним керівникам програма вивчення сім'ї учня; анкети для батьків: „Як ви оцінюєте свої педагогічні здібності”, „Зміст і методика виховання юнаків і дівчат у сім'ї”, „Як ви забезпечуєте умови для навчання дітей вдома?”; тести для батьків: „Перевіримо, які ми батьки”, „Мама і діти”, „Дітей виховують батьки. А батьків?”.

Саме завдяки такій плідній співпраці в гімназії забезпечується формування та розвиток соціально зрілої, творчої особистості з усвідомленою громадянською позицією, почуттям національної гідності, підготовленої до професійного самовизначення, а також створення умов для оволодіння системою наукових знань про природу, людину та суспільство.

ЛІТЕРАТУРА

1. Мосієнко В. Виховання в школі. – К., 2003.
2. Брунер Д. Культура образования. – М.: Просвещение, 2006.
3. Шумакова Н.Б., Авдеева Н.И., Журавлева Л.Е. Одаренный ребенок. – М.: Просвещение, 2006.

Вітаємо з Днем
учителя !!!

Наталія Остапенко
В единстве – сила

Образование и воспитание – важнейшие социальные ценности в современном мире. Воспитание также действует как ключ к развитию личности ребенка. Когда дети получают прекрасные знания и усваивают моральные ценности, у них появляется возможность начать целеустремленно и осознанно формировать свой внутренний мир.

Ключевые слова: сотрудничество, творческое развитие, комплекс внешкольной работы.

Natalia Ostapenko
The force is in unity

Education and teaching are important social values in modern life. Education is the key which plays an important role in the development of a child's personality. When we equip our children with knowledge and high moral values, they will purposefully and consciously grow into a fine personality.

Keywords: collaboration, creative development, complex of extracurricula work.

РОЗВИТОК СУЧАСНОЇ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ МІЖ- НАЦІОНАЛЬНОЇ КОМУНІКАЦІЇ В ГІМНАЗІЇ З РОСІЙСЬКОЮ МОВОЮ НАВЧАННЯ

Якщо не засвоїти основи величезної творчості взаємовідносин між людьми, неможливо побудувати Новий світ, світ краси, світ міцної співпраці.

М. Реріх

У сучасному світі дуже важливо зрозуміти, яка людина потрібна суспільству, яким шляхом необхідно рухатися школі, щоб задовольнити потреби суспільства й не розгубитися в соціумі. Значна роль у вирішенні поставленої проблеми належить школі як найважливішому інституту соціалізації особистості.

Гімназія 153 – це багатонаціональна школа з російською мовою навчання. Гімназія – середовище, в якому учні набувають не тільки досвіду мислення, але й комунікативні навички.

Ключові слова: багатонаціональна школа, міжнародна мова, глобальна освіта.

У сучасному світі дуже важливо зрозуміти, яка людина потрібна суспільству, яким шляхом необхідно рухатися школі, щоб задовольнити потреби суспільства й не розгубитися в соціумі. Однією з головних проблем виховання є формування нової особистості як носія гуманістичних толерантних ідей у системі міжнародних відносин. Здатність до міжнародного спілкування припустимо вважати вродженою, але, як інші здібності, її потрібно розвивати в процесі виховання.

Значна роль у вирішенні поставленої проблеми належить школі як найважливішому інституту соціалізації

особистості, що передбачає знання мови, культури, географії країн світу й актуальних світових проблем у сфері екології, здоров'я, охорони природи та навколишнього середовища.

У гімназії №153 імені О.С.Пушкіна навчаються учні, які мають громадянство Австралії, Азербайджану, Вірменії, Бельгії, Білорусі, В'єтнаму, Грузії, Ірану, Італії, Казахстану, Китаю, Росії, Сербії, Сирії, Словаччії, США, України. Це багатонаціональна школа з російською мовою навчання.

Російська мова – мова міжнародного спілкування народів СНД, одна з міжнародних мов, тому вивченню цього предмета

Педагогіка
ШКОЛИ

Олена БАТАЛОВА

Директор гімназії №153
з російською мовою на-
вчання м. Києва

Директор школи, ліцею, гімназії № 5'2010

приділяється значна увага, що дає можливість:

- отримати учням елементарної лінгвістичної освіти;
- засвоїти основи науки про мову;
- формувати вміння та навички вільного володіння мовою в усіх видах мовленнєвої діяльності (слухання, говоріння, читання, письмо);
- правильно користуватися стилями, формами, жанрами російської мови;
- формувати та розвивати творче мислення, здатності до критичного ситуативного аналізу шляхом використання методики розвиваючого навчання (РН).

Результатами цієї роботи є високі показники рівня знань гімназистів з російської мови. Кожного року на районних та міських олімпіадах учні посідають призові місця. Гімназисти є переможцями Міжнародних олімпіад з російської мови серед учнів країн СНД і Балтії, і вже як призери міських олімпіад з російської мови беруть участь в екскурсійних програмах по „Золотому колу” (Москва, Санкт – Петербург).

Значну допомогу гімназії надає Посольство Росії в Україні, зокрема забезпечує вчителів періодичними часописами, поповнює бібліотечні фонди навчально – методичною літературою з російської мови і літератури, всесвітньої історії, культури Росії, надає дитячу художню літературу. Вчителі російської мови та історії систематично відвідують семінари, організовані Росзарубіжцентром у Києві. Викладачі російської мови проходять курси підвищення кваліфікації на базі Інституту російської мови імені О.С. Пушкіна у м. Москва. Нас підтримує посольство Грузії, Вірменії, Казахстану, Білорусії, Азербайджану.

Глобальна освіта передбачає включення в навчальні плани школи таких напрямів педагогічної діяльності, як виховання в учнів зацікавленості культурою народів світу та поваги до неї, досягнення розуміння загальносвітового та специфічного в цих культурах. Індивідуальний навчальний план, за яким ми працюємо вже 3-й рік поспіль, надає

можливість приділити увагу практичному діалогу культур саме в варіативній частині. Зокрема, це перелік факультативів та спецкурсів: ділова англійська мова, країнознавство англійською мовою, мої та твої права, українознавство, журналістика, психологія, історія особистості, історія держави та права, основи економіки. Для шкіл з поліетнічним складом учнів розроблені курси надзвичайно вагомі: вони ознайомлюють школярів з різними національними культурами, з історією свого народу у взаємозв'язку та взаємодії з іншими народами. Факультативи та спецкурси розраховані на активну позицію в навчальному процесі як вчителя, так і учнів, на активне обговорювання нагальних потреб суспільства, проблем прав і свобод, замислення над питанням, чи відповідає наше суспільство міжнародним стандартам.

Сприяє рішенням цих задач участь гімназії в проектах міжнародної благодійної організації „Вчителі за демократію та партнерство”. Партнерами цієї організації в Україні є Академія педагогічних наук України, Міністерство освіти та науки України, обласні інститути післядипломної освіти вчителів, деякі загальноосвітні та вищі навчальні заклади, громадські організації. Учасники проекту об'єднані ідеями демократії та соціального партнерства. У 2009-2010 році наші учні 10-х класів брали участь у дебатах на тему „Дискусія заради демократії” (спільний проект США (штат

Ньюджерсі) та України з прав людини) (факультатив „Правознавство”). Пройшло чотири засідання дискусійного клубу з тем „Ділібірація”, „Батьки й діти”, „Публічні демонстрації”.

Під патронатом Посольства США в Україні гімназисти беруть участь у реалізації україно-американського проекту „Від серця до серця”. Метою проекту є ознайомлення учнів з американською культурою й суспільством, створення позитивного іміджу Америки у молодих українців та демистифікація ролі Посольства США в Україні.

Учні послуговуються принципом критичного мислення, розвивають навички ведення дискусії (спецкурс „Країнознавство” англійською мовою).

Одним з найважливіших завдань гімназії є вивчення державної української мови. Тому на факультативі „Журналістика” дається можливість учням друкувати прозаїчні та поетичні твори в українських літературних журналах та зустрічатися з журналістами часопису „Літературна Україна”. Всі учні, незалежно від громадянства, вивчають українську мову та вільно спілкуються українською.

Гімназія – середовище, в якому учні набувають не тільки досвіду мислення, але й комунікативних навичок. Людина повинна вміти вести діалог, враховуючи інтереси свого міста, народу, країни, виступати як представник певного суспільства в реалізації масштабних або обмежених виключно місцевими інтересами проєктів. Виховна робота в гімназії пов'язана єдиним змістом і націлена

на єдину тему: „Виховання шкільного патріотизму”, слугує вихованню громадського світогляду, активізації миротворчого руху серед дітей та молоді та сприяє поширенню проєктів „Служіння заради миру й милосердя” у контексті проголошеного ООН Десятиріччя культури миру й ненасильство в інтересах дітей планети (2001-2010рр), участь в проєкті „Академія дитячої дипломатії на шляху до культури світу”, „Добро починається з тебе”, „Моя рука в твоїй руці”.

У проєкті „Служіння заради миру” колектив гімназії співпрацював з Федерацією всесвітнього миру, представництвом ООН в Україні „Солдати миру” та з міжнародним благодійним фондом допомоги і дружби в рамках української програми „Служіння заради миру”. Гімназія отримала диплом від Всесвітньої організації „Солдати миру” та дитячого відділення ООН та звання „Посол миру”. В 2007 році відбувся міжнародний форум „Ми діти твої, планета Земля”, в якому брали участь делегати з п'яти країн світу. В 2008-2009 навчальному році проводився етап конкурсу „Юний миротворець” за такими номінаціями: суспільні проєкти служіння, виховання культури миру, мистецтво та культура як інструмент побудови миру.

Класні колективи допомагають дітям з дитячого будинку „Родина” Баришівського району с. Сезенків, зібрали кошти для учня 53 школи м. Києва, який хворіє на лейкемію (12 тис. грн.), опікуємося дитиною-сиротою Свинцицьким І. (учень 41 школи), ведемо шефську роботу з дитячим будинком „Берізка”.

У проєкті „Моя рука в твоїй руці” колектив гімназії співпрацює з радою ветеранів Шевченківського району м. Києва. Протягом 9 років з 2001 по 2010 рр. учні та вчителі гімназії активно брали участь у конференціях та зльотах у містах – героях Москві, Бресті, Мінську, Смоленську, Тулі, Волгограді, Новоросійську, а також у трьох Міжнародних історичних

Інтернет-конференціях, присвячених питанням Великої Вітчизняної війни (остання відбулася у квітні 2010 року). Гімназія отримала диплом Музею миротворчих сил Росії за участь в акціях дитячого миротворчого руху, зокрема остання подібна акція „Священна земля” (передача київської землі до Владикавказу) відбулася в травні 2010 року. Ця робота розвиває в учнів милосердя, повагу до старшого покоління.

Гімназія використовує можливість учнів спілкуватися з носіями культури.

Ми підтримуємо дружні відносини та уклали угоди про співпрацю з шкільними закладами іноземних країн, в яких вивчається російська мова або російська мова є мовою викладання, зокрема це російський лицей в Естонії, Львівська лінгвістична гімназія, школа імені Здравко у м. Скопье (Македонія), гімназія №1 імені Скорини м. Мінська, Ризька Класична гімназія (Латвія), Нечипорівська середня школа Яготинського району, середня школа № 26 імені О.С.Пушкіна м. Смоленська, гімназії № 1522 та № 293 м. Москви, російський теоретичний лицей імені Петра Великого м. Кишинева (Молдова).

Таким чином, коли говориться про діалог культур, ми маємо на увазі таку організацію процесу навчання, при якій культура як система цінностей стає змістом навчання і буде сприяти всебічному розвитку особистості, вихованню поваги до іншої особистості, толерантному ставленню до іншої думки, творчому відношенню до навколишнього світу, до діяльності, до себе.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Алієв Р., Кажє Н. Билингвальное образование. – Рига: Риторика, 2005.
2. Фуллан Майкл. Новое понимание реформ в образовании. – Москва: Просвещение, 2006.

Елена Баталова

Развитие современной личности в условиях межнационального общения в гимназии с русским языком обучения

В современном мире важно понимать, какой человек нужен обществу, какой путь выбрать школе, чтобы удовлетворить потребности общества и не потеряться в социуме. Значительная роль в решении этой проблемы принадлежит школе как важнейшему институту социализации личности.

Гимназия 153 – это многонациональная школа с русским языком обучения. Гимназия – среда, в которой учащиеся приобретают не только опыт мышления, но и коммуникативные навыки.

Ключевые слова: многонациональная школа, международный язык, глобальное образование.

Olena Batalova

Development of modern personality in the conditions of international communication in the Russian teaching gymnasium

It is very important to understand what kind of a person is needed in the modern society, what is the best way for school to satisfy the needs of the society and not to lose in the social life. The main role in solving this problem belongs to school as the most important institution of socializing a personality. Gymnasium №153 is an international school with the Russian language of teaching. The gymnasium is the place where pupils get not only thinking and understanding skills but also the ability to communicate.

Keyword: multinational school, international language, global education.

Педагогіка
школи

АКТИВІЗАЦІЯ ПІЗНАВАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ УЧНІВ

ЧЕРЕЗ ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ЗАСОБІВ НА УРОКАХ

Інформатизація освіти передбачає процес інтеграції і систематичного використання технічних і матеріальних ресурсів, ідей, науково-методичних матеріалів з метою підвищення ефективності навчання і управління.

Найважливіша мета інформатизації – організація колективного розуміння ролі та значення інформатизаційних технологій у школі, у діяльності вчителя, в підготовці учнів до життя в сучасному суспільстві.

**Ірина
НОВОСЕЛЬЦЕВА**

Директор СШ №61
м. Києва

**Світлана
ДЯЧЕНКО**

Заступник директора з
НВП СШ №61 м. Києва

Ключові слова: персональний комп'ютер, інформатизація, інформаційні технології.

Стратегічним кроком реформування сучасної освіти є входження її до Європейського освітнього простору. Розмову про сучасну школу важко собі уявити без обговорення задач інформатизації освіти. Змінилась держава, змінились люди, що в ній живуть. Наші нащадки не зможуть повноцінно жити в інформаційному суспільстві без знання комп'ютера та інформатизаційних технологій. Адже комп'ютер знаходить все більш широке застосування в різних галузях нашої діяльності і перетворюється з високотехнологічного „знаряддя праці” в універсальний інструмент, доступний кожному.

За останні роки виросла увага і дослідників, і вчителів до персонального комп'ютера як засобу мо-

делювання різноманітних процесів. Інформатизація освіти передбачає процес інтеграції і систематичного використання технічних і матеріальних ресурсів, ідей, науково-методичних матеріалів з метою підвищення ефективності навчання і управління.

Найважливіша мета інформатизації – організація колективного розуміння ролі та значення інформатизаційних технологій у школі, у діяльності вчителя, в підготовці учнів до життя в сучасному суспільстві.

У педагогічній та методичній літературі відзначено декілька напрямів застосування ІТ в освіті: комп'ютер як засіб контролю знань; лабораторний практикум із використанням комп'ютерного моделювання; мультимедіа-технології як ілюстративний засіб при поясненні нового матеріалу; комп'ютер як засіб самоосвіти.

Розуміючи важливість цього питання, маючи деякі досягнення, а головне, бажання розвиватися далі, наша школа в 2006 році отримала статус „спеціалізованої школи з поглибленим вивченням інформаційних технологій”. Якщо зазирнути в історію, то перший клас із сучасними комп’ютерами у нас з’явився у 2000 році. Уроки інформатики було включено до навчального плану ще в 1985 році. Але матеріальна база була недосконалою. Одна з проблем, з якою ми зіткнулися – висока вартість придбання та обслуговування обладнання. Адже школи не мають власних джерел фінансування для поновлення парку засобів навчання або придбання сучасних засобів.

Згодом, у 2006 році, ми отримали 2 нових комп’ютерних класи (18 комп’ютерів). Крім цього, ще 40 комп’ютерів задіяно в навчально-виховному процесі: обладнано комп’ютерні робочі місця для директора, заступників директора, психолога, бібліотекаря, учителів. Їх поява зацікавила учнів і вчителів широкими можливостями для створення різних проектів із використанням інформаційних технологій. Підключення школи до мережі Інтернет дало можливість вільно обмінюватися інформацією між учнями, вчителями, батьками, адміністрацією, наприклад, за допомогою електронної пошти, брати участь у різних міських, регіональних проектах, моніторингах.

Учні ніколи не стануть упевненими й успішними, якщо їхні вчителі не будуть такими. Тож перед кожним учителем, який приходить на роботу до нашого навчального закладу, стоїть завдання, яке передбачає творчий розвиток педагога, керівництво закладу всіляко сприяє цьому, заохочує до участі в різноманітних практичних семінарах, додаткових курсах.

Учителі та адміністрація школи розуміють важливість застосування ІТ в управлінському та навчальному процесі. За останні 4 роки майже

50% вчителів і робітників школи підвищили свій рівень в галузі використання ІТ. Цьому сприяло відвідування комп’ютерних курсів „Ucnix”, які працюють на базі нашої школи, щорічні курси підвищення кваліфікації вчителів-предметників.

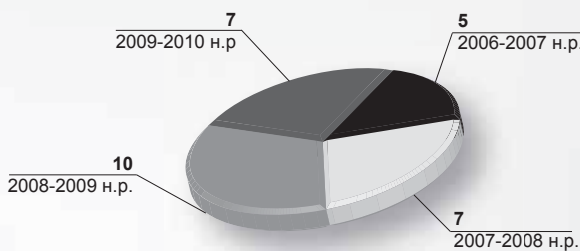
За ініціативою МОН України, з метою системної підготовки всіх вчителів до ефективного використання інформаційних технологій у навчально-виховному процесі, починається впровадження Програми “Intel. Навчання для майбутнього”. Учителі нашої школи планують брати участь у тренінгах і навчанні тренерів, щоб далі впроваджувати набутий досвід в практику діяльності навчального закладу. З 2007 року школа бере участь в експериментальній програмі “АС-школа”, яка дозволяє вести особові справи співробітників і учнів, визначати основне й додаткове навантаження вчителів, відстежувати успішність учнів протягом усього терміну навчання. Цей проект допомагає адміністрації формувати навчальний план, будь-які види звітів: за оцінками розраховувати показники успішності, якість знань, середній бал, відсоток успішності, відслідковувати рух учнів мікрорайону тощо.

Ми розуміємо доцільність застосування сучасних технологій для індивідуалізації та покращення якості освіти і готові випробовувати, використовувати нові ідеї. *Робота в школі ведеться за такими напрямками:*

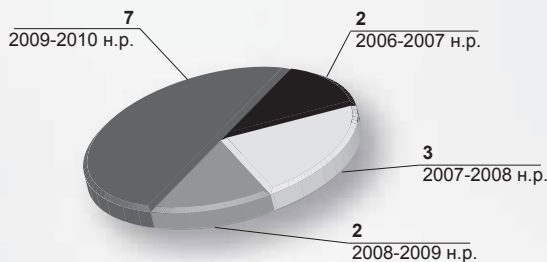
- використання існуючих мультимедійних компакт-дисків із навчальними програмами;
- самостійне створення вчителями комп’ютерних презентацій до уроків;
- розробка тематичних тестів, власних програм;
- співпраця із старшокласниками.

Ми працюємо з програмами Microsoft Office, Adobe Photoshop, Adobe Flash, Corel Draw, Home Site, Adobe Dreamweaver.

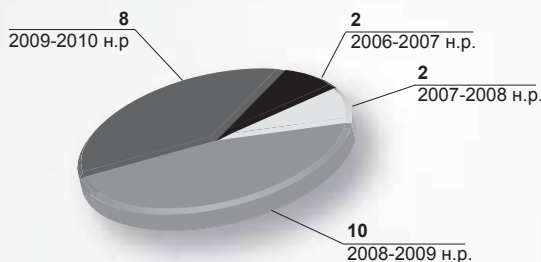
**ДИНАМІКА КІЛЬКОСТІ ПРИЗЕРІВ
II (РАЙОННОГО) ЕТАПУ ВСЕУКРАЇНСЬКИХ
ОЛІМПІАД ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
СШ №61**

Графіка	5	6	7	8	9	10	11	всього
2006-2007 н.р.		2			1	2		5
2007-2008 н.р.		3	2				2	7
2008-2009 н.р.		4	2	2	1		1	10
2009-2010 н.р.	3	2	1		1			7

веб-дизайн	5	6	7	8	9	10	11	всього
2006-2007 н.р.					1		1	2
2007-2008 н.р.						1	2	3
2008-2009 н.р.							2	2
2009-2010 н.р.			2	1	1	3		7

анімація	5	6	7	8	9	10	11	всього
2006-2007 н.р.					1		1	2
2007-2008 н.р.						2		2
2008-2009 н.р.		3		3	3		1	10
2009-2010 н.р.			2		2	2	2	8

Створюються різні види електронних додатків:

- ілюстрація і демонстрація аудіо-, відеоряду;
- додатки, які в собі містять ілюстративний матеріал і постановку проблемних питань з подальшою перевіркою, фронтальну перевірку і самоперевірку у вигляді тестів;
- розробки уроків, які дозволяють аналізувати певні факти, співставляти події, робити висновки.

Методичні розробки вчителів опубліковано на сайті школи www.school61.at.ua, який постійно поновлюється.

Покладено початок створенню шкільної медіатеки: є програмні продукти з різних предметів. Учителі отримали можливість їх використання в проведенні уроків, а учні – для підготовки домашнього завдання, доповідей з предметів, а також для самоосвіти. Створено для кожного вчителя свою електронну скриньку, щоб учні могли під час їх відсутності вільно спілкуватися з кожним з будь-яких програмових питань.

Стає традиційним проведення шкільних конференцій, на яких учні середньої і старшої школи представляють роботи з різних предметів, що виконані з використанням ІТ. Проведення таких зустрічей стимулює школярів здобувати навички навчальної дослідницької діяльності, допомагає в підтримці більш здібних до творчої діяльності, демонструє та пропагує їх досягнення, формує в школярів потреби до саморозвитку і самоосвіти.

За 4 останніх роки під керівництвом педагогів-інформатиків, вчителів-предметників було підготовлено близько 60 учнів – переможців районних та міських олімпіад з інформатики, комп'ютерної графіки та WEB-дизайну.

Найкращі роботи учнів розміщено на діючому шкільному сайті. Навіть молодша школа не відстає – вивчають інформатику за програмами й посібниками, створеними для них вчителями нашої школи, а також беруть участь у конкурсі малюнків „Інформаційні технології очима дітей”.

Результатом 10-річної праці щодо впровадження інформаційних технологій в освітній процес школи є створення робочих зошитів для учнів молодшої школи вчителем-методистом інформатики **С.І. Гордієнко**, які вийшли у видавництві „Світоч” у 2007 та 2009 роках.

Багато презентацій, створених старшокласниками, заслуговують уваги й можуть бути використані, наприклад, при дистанційному навчанні, адже містять ще й тести.

Поглиблене вивчення інформаційних технологій дає можливість кожному старшокласнику створити власну модель освітнього вдосконалення, суттєво збільшити долю самостійної діяльності. Як наслідок, випускники стають студентами вузів технічного профілю.

Рік вступу	Кількість учнів, що вступили до технічних вузів
2007	15
2008	13
2009	16

Робочі зошити для учнів молодшої школи, створені вчителем-методистом інформатики **С.І. Гордієнко**

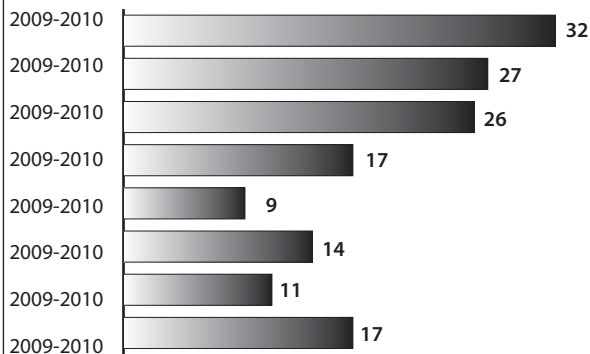

„Навчально-ігровий програмний комплекс для учнів початкової школи”, створений в програмі Flash, містить цікаві логічні, психологічні задачі і призначений як для самостійних занять учнів удома, так і для роботи на уроці під керівництвом учителя

Результати роботи з обдарованою молоддю

(динаміка кількості призерів II (районного) етапу Всеукраїнських олімпіад з базових дисциплін СШ №61)

Отже, досвід роботи нашої школи демонструє, що за ІТ – наше майбутнє. Для оволодіння базовими прийомами роботи на комп'ютері достатньо всього декілька занять (36 академічних годин). Але чи захоче сучасний учитель отримати такі навички? Саме таке питання ми поставили своїм учителям майже 5 років тому. Відповідь на це питання показала бажання вчителів самостійно організовувати заняття з використанням комп'ютера, отже „комп'ютерна грамотність є складовою професіоналізму вчителя. Нам є до чого прагнути. Адже для досягнення позитивного результату від використання ІТ необхідно дотримуватись певних умов:

- кожен предмет шкільної програми має свої організаційно – методичні й змістовні особливості, у відповідності з якими треба вибрати момент „включення” в нього ІТ;

Ирина Новосельцева, Светлана Дяченко
Активизация познавательных интересов учащихся посредством использования компьютерных средств на уроках

Информатизация образования предусматривает процесс интеграции и систематического использования технических и материальных ресурсов, идей, научно-методических материалов с целью повышения эффективности учебы и управления. Важнейшая цель информатизации – организация коллективного понимания роли и значения информатизационных технологий в школе, в деятельности учителя, в подготовке учеников к жизни в современном обществе.

Ключевые слова: персональный компьютер, информатизация, информационные технологии.

Iryna Novoseltseva, Svitlana Diachenko
Activisation of pupils' cognitive interests with the help of computer science at the lessons

Informatization of education foresees the process of integration and systematic use of technical resources, ideas, scientific methodical materials with the purpose of increasing the effective education and managing. The major purpose of informatization is organization of understanding the role and value of informative technologies at school, in the teacher's activity, in preparation students to live in modern society.

Keyword: personal computer, informatization, informative technologies.

- технічні характеристики ПК різні. Коло задач визначає предмет, під час вивчення яких використовується комп'ютер;
- під час включення ІТ в процес навчання важливим є питання налаштування програмного забезпечення і обладнання. Тому є потреба вчителя в кваліфікованому помічнику. До штатного розкладу додатково введено ставку інженера з обслуговування комп'ютерного кабінету та лаборанта.

При дотриманні цих умов сучасні ІТ можуть служити дієвим дидактичним засобом. Вчитель виступає в ролі консультанта, помічника, який заохочує оригінальні знахідки, стимулює активність, ініціативу й самостійність учнів. Використання ІТ на уроках показало:

- підвищення інтересу до вивчення предмету;
- покращення дисципліни на уроці;
- покращення успішності на інших уроках;
- підвищення уваги й покращення пам'яті.

На базі закладу у лютому 2010 року було проведено семінар для вчителів міста „Активізація пізнавальних інтересів учнів в умовах інформатизації навчально-виховного процесу в спеціалізованій школі з поглибленим вивченням інформаційних технологій” (З досвіду роботи).

Творчий потенціал наших учнів величезний. „Глина, з якої ти зліплений, висохла і затверділа, і вже ніхто і ніщо на світі не зможе розбудити в тобі сплячого музиканта, чи поета, чи астронома, який, можливо, жив у тобі колись”, – ці слова Антуана де Сент-Екзюпері направлені до кожного вчителя. На мій погляд, все, що потрібно для того, аби діти змогли виявити свою обдарованість, – це вмиле керівництво з нашого боку.

Задача вчителя – відкривати таланти в дітях і разом із ними йти шляхом пізнання, творчості, успіху.

ПРО РОБОТУ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

В статті описується робота вчителів 1-4 класів школи №57 м. Києва. Діяльність підпорядкована головній думці, що втілює в життя колектив школи:

„Є школи, в яких цінується Слово – і це добре!

Є школи, в яких цінується Діло – і це добре!

Є школи, в яких цінується Особистість –

ми за цю школу!”

Ключові слова: особистісно зорієнтоване навчання та виховання, творчість учителя.

Завжди була впевнена, що у нас, вчителів початкової школи, найрозумніша і найрадісніша професія. Ніде не можна відчутти таких сильних відчуттів, ніж в роботі з маленькою дитиною, яка на очах стає дорослішою, розумнішою.

Ми, вчителі початкової школи, намагаємося зробити все можливе, щоб сформувати гармонію в кожній дитині, допомогти прийти кожній маленькій дитині до самої себе. Ми стараємося зрозуміти: немає сильних чи слабких учнів – є сильні чи слабкі сторони в кожному учневі, які повинен помітити кожен вчитель. Ми розуміємо: діти можуть пробачити нам все, крім байдужості й несправедливості.

Найголовніша традиція початкової школи – виховання інтересу до знань. Плекання талантів, прагнення виявити і розкрити здібності кожної дитини, допомогти їй обрати правильний шлях у житті – все це завдання, які ставлять перед собою вчителі початкової школи.

В школі № 57 методична робота вчителів початкової школи спрямована на зростання педагогічної культури, що передбачає знання методики викладання предметів в умовах спеціалізованої школи з поглибленим вивченням англійської мови, уміння аналізувати, прогнозувати, конструювати навчально-виховну роботу.

Невипадково своїми методичними темами колектив вчителів обрав „*Особистісно-зорієнтоване навчання та виховання – актуальна проблема сучасної школи*” та „*Творчість вчителя – необхідна умова сучасного навчального процесу*”.

Для учнів 1-4 класів надається можливість спробувати свої сили в шкільних предметних олімпіадах з математики, російської, української мови, природознавства.

Ми намагаємося відійти від стереотипного розуміння підготовки дітей до школи – вивчити програму пер-

Педагогіка
школи

Марина МАЩУК

Заступник директора з НВР спеціалізованої школи № 57 з поглибленим вивченням англійської мови Шевченківського району м. Києва

Директор школи, ліцею, гімназії № 52010

ПРО НАШУ ШКОЛУ

Школа 57 – це школа, де завжди присутня атмосфера професійної духовності, віри в можливість дітей, взаємоповага старшого й молодшого покоління. Ми розуміємо просту істину: початок таких змін – в нас, учителях, в нашій психології.

На кафедрі початкової школи працюють **17** педагогів. Із них: учителів-методистів – **6**, старших вчителів – **4**, вчителів вищої категорії – **14**.

Навчання предметів ведеться російською мовою. Українська мова як державна викладається з першого класу (3 години на тиждень). Англійська мова вивчається з першого класу (3 години на тиждень).

Ерудований, небайдужий, талановитий, творчий, інтелігентний, розумний, духовний, мудрий, енергійний, серйозний – все це можна сказати про кожного з вчителів, які працюють в початковій школі. Творчий потенціал високий, тому педагоги самовдосконалюються – постійно відвідують курси: ейдетики, швидкочитання і різні методики спілкування.

Не відмовляємося від участі в різноманітних фахових конкурсах. Так 3 рази брали участь в конкурсі „*Вчитель року*”. Наші досягнення – **2 місце** в районному конкурсі „*Вчитель року – 2006*” (**Кошель В.М.**); **2 місце** в міському конкурсі „*Вчитель року – 2008*” (**Попович Л.П.**).

У відповідності з навчальною програмою й методичною темою велика увага приділяється розвитку індивідуальних творчих здібностей дитини. Створена й успішно реалізується система виховної роботи. Наші діти стають учасниками й призерами багатьох шкільних й міських конкурсів, акцій.

Вже другий рік поспіль спеціалізована школа № 57 співпрацює з Конотопською ЗОШ I ступеня. Учні в рамках виконання угоди між школами відвідують міста Конотоп, Київ, проводять екскурсії по школі, по місту, відвідують місто Батурін, інші пам'ятки історії та архітектури. Приємно, що такі поїздки об'єднують різні колективи та роблять учнів приятелями.

Марина Машук
О работе начальной школы

В статье описывается работа учителей 1-4 классов школы №57 г. Киева. Деятельность подчиняется основным принципам, которые воплощает в жизнь коллектив школы: „Есть школы, в которых ценится Слово – и это хорошо! Есть школы, в которых ценится Дело – и это хорошо! Есть школы, в которых ценится Личность – мы за такую школу!”

Ключевые слова: личностно ориентированное обучение и воспитание, творчество учителя.

Maryna Mashuk
About work in primary school

The article tells us about the primary school teachers' work of Kyiv school 57. The activity is done according to the main principles being realized by the school staff: „There are schools where Word is the priority – and it is good! There are schools where Deed is the priority – and it is good! There are schools where Personality is the priority – we are for such a school!”

Key words: the personality-orientated teaching and education, teacher's creativity.

шого класу, а намагаємося, враховуючи особливості психіки дитини, виховувати ті якості, які будуть зумовлювати інтерес до навчання й успішність засвоєння знань. В 2009/2010 навчальному році започаткували день майбутнього першокласника. Учні та вчителі знайомили першокласників зі школою, з заняттями, які можна буде відвідати в школі.

Навчання в початковій школі – це той світ, де дитина повинна розкритися як особистість. Цьому сприяє позакласна робота. В кожному класному колективі вирує життя: класні години, екскурсії, виставки, свята, конкурси, видавництво власних газет, книжок.

Ми працюємо в режимі повного дня, тому основні заняття органічно доповнює робота ГПД, різноманітні заняття за інтересами: орігами, леги, малювання, бальні танці, спортивні заняття, заняття з психологом, театральні постановки, ляльковий театр англійською мовою. Домашні завдання учні виконують під керівництвом вихователя. До послуг груп – бібліотека, актовий зал, ігрова кімната.

Ми впевнені, що дітям потрібна школа, в якій їх люблять. Сподіваємося, що саме такою теплою, затишною, вимогливою, розумною була і є наша початкова школа – республіка в великій країні, ім'я якій спеціалізована школа № 57 з поглибленим вивченням англійської мови м. Києва.

МУЗЕЙНА ПЕДАГОГІКА

Створений у школі музей Олени Теліги ставить за мету зробити творчість видатної поетки носієм духу українознавства і повернути з небуття імена славетних українців.

Це єдиний у світі музей О. Теліги, де ведеться краєзнавча та дослідницька робота маловідомих в Україні сторінок її життя і творчості.

Ключові слова: музей О. Теліги, пошукова робота.

Не треба слів!

Хай буде тільки діло!

О. Теліга

З 1997 року спеціалізована школа № 97 Шевченківського району м. Києва живе з іменем Олени Теліги, української поетеси, патріотки, поезія якої виховує в учнів почуття гордості до свого народу, рідної мови, до України.

У 1998 році за сприянням Всеукраїнського жіночого товариства імені О. Теліги в школі було створено перший у світі літературний музей видатної поетки, який став справжнім осередком громадянського виховання підрастаючого покоління.

У музеї ведеться наукова, дослідницька, краєзнавча робота про маловідомі сторінки літературної спадщини поетеси – патріотки, її героїчне життя, яке спонукає до дії, загартовує характер, виховує особистість, підвищує рівень знань, формує громадянську позицію.

Уже декілька років при музеї працює гурток екскурсіводів. Гуртківці знайомлять відвідувачів музею з життям і творчістю

О. Теліги українською, російською, англійською та німецькою мовами, адже гості не тільки з України, а й з-за кордону: Чехії, Англії, Канади, Німеччини, Франції, США.

Незмінним директором музею з моменту його заснування працює вчитель української мови та літератури СШ № 97 Л.І. Єрмолаєва.

Пошуковці налагодили дружні зв'язки з Центральним державним кінофотофоноархівом ім. Г. Пшеничного, з музеєм І. Шовгенова (батько О. Теліги), який знаходиться в приміщенні Національного технічного університету України КПІ.

Життя О. Теліги представлено в музеї у світлинах, документах, книгах, журналах, публікаціях у газетах, відеофільмах, один з яких має документальний фрагмент про уточнення місця загибелі О. Теліги в Бабиному Яру.

Педагогіка
школи

Оксана БЕЖЕНАР

Директор спеціалізованої школи № 97 Шевченківського району м. Києва

Олена
Теліга

Директор школи, ліцею, гімназії № 5'2010

Протягом останніх трьох років колектив школи працює над унікальним проектом, метою якого є виховання свідомого громадянина засобами музейної педагогіки. Необхідно розширити та доповнити експозицію музею шляхом проведення пошукової роботи, яка вже має перші кроки. Налагоджено зв'язок з архівом у м. Празі, здійснено поїздку до м. Подебради (Чехія) з відвідуванням Української господарської академії, в якій працював І. Шовгенів.

Щороку педагогічний та учнівський колективи навчального закладу разом із громадськістю м. Києва вшановують пам'ять великої патріотки України. До Пам'ятного Хреста у Бабиному Яру лягають жовті троянди, учні – переможці конкурсів на краще читання творів О. Теліги „Щоб далі йти дорогою одною” – читають полум'яні вірші поетеси.

Школярі складають посвяти, пишуть твори, випускники захищають наукові праці про життя і творчість О. Теліги, приходять у музей разом зі своїми однокурсниками.

Про роботу шкільного музею як про практичну справу державного будівництва незалежної України йдеться на сторінках нового видання „Олена Теліга. О краю мій...”, яке вийшло у видавництві ім. О. Теліги у 1999 р.

Колектив школи впевнений, що такий зв'язок

школи з суспільством завдяки шкільному музею є залученням тисяч дітей до пошукової, краєзнавчої, дослідницької діяльності. А це та дорога, що веде до більш глибокого пізнання історії рідного краю, побуту і традицій свого народу, природних багатств; до дослідження свого родоводу, місця і ролі своєї родини у державотворчих процесах українського народу, і як наслідок – усвідомлення кожною дитиною свого місця в складних процесах сьогодення.

Оксана Беженар
Музейная педагогика

Созданный в школе музей Елены Телиги ставит своей целью сделать творчество выдающейся поэтессы носителем украинского духа, а также вернуть из небытия имена известных украинцев.

Это единственный в мире музей Е. Телиги, где ведется краеведческая и исследовательская работа малоизвестных в Украине страниц ее жизни и творчества.

Ключевые слова: музей О. Телиги, поисковая работа.

Oksana Bezhenar
Museum pedagogics

The main aim of the museum, founded in school is to show O. Teliha's works as the bearer of the Ukrainian spirit and to return the forgotten names of great Ukrainians. This is the only O. Teliha museum in the world, where the country-studying and research work of the little-known facts of her life is being done.

Key words: museum of O. Teliha, research work.

Педагогіка
школи

ШКОЛА-ДИТЯЧИЙ САДОК „КИЯНОЧКА”

У центрі Шевченківського району міста Києва, розташований навчальний заклад школа-дитячий садок „Кияночка”, гордістю якого є створені при ньому три музеї: етнографічний музей українського побуту „Світлиця”, музей історії рідного міста Києва та музей-аптека.

Виховуючись і навчаючись на такому цікавому, багатому матеріалі, діти „Кияночки” стають справжніми патріотами, які люблять, шанують і примножують славу та велич рідного міста, України.

Ключові слова: шкільні музеї, виховання патріотів.

Людмила ФАКТОР

Директор школи-дитячий садок „Кияночка”, м. Київ

Кожне місто України може пишатися своїми музеями історичного, етнографічного, краєзнавчого характеру.

Тим більше є чим пишатися столиці України – Києву. Історія цього міста захоплює своєю величчю, глибиною, красою, своїми цікавими подіями щодо виникнення і розбудови. Музеї Києва дають нам можливість познайомитися з історією, культурою, з минулим і сучасним життям нашої столиці.

Але нам хотілось би звернути увагу читачів на те, що в Києві є музеї, які створені при навчальних закладах. Адже їх роль у вихованні підростаючого покоління не менш важлива. Сто п'ятнадцять закладів освіти столиці поклали на себе відповідальну місію залучення молодого покоління до вивчення і збереження історико – культурної спадщини свого міста, держави; усвідомлення своєї належності до українського

суспільства, виховання високої художньо – естетичної культури.

Два чудових, по-справжньому необхідних музеїв відкриті в школі – дитячому садку „Кияночка”. Це – етнографічний музей українського побуту „Світлиця” та музей історії рідного міста Києва.

Етнографічний музей українського побуту створено у вигляді української хати: з піччю, із солом'яним дахом, з люлькою, з образами та квітами – вишиванками на покривалах, скатертинах, рушниках; з предметами по-

бутового вжитку – горнятами, дерев'яними ложками, діжками, скринями, глечиками, з безліччю давніх народних предметів, якими працювали прапрабабусі сучасних діточок.

Викладачем народознавства Ніною Миколаївною Козаченко розроблено систему занять з дошкільниками (від 3 до 6 років). Заняття проводяться двічі на тиждень. З найменшими Ніна Миколаївна співає колискові, розповідає казки, розучує віршички, лічилочки, грає в народні ігри. Старші дошкільники більш конкретно знайомляться з народними традиціями, мистецтвом, з оберегами, з предметами хатнього вжитку, інтер'єру; з національним (традиційним і регіональним) одягом, взуттям. На цих заняттях діти зацікавлено вивчають рідну пісенну мову, поглиблюють свої знання про культуру мовлення і її особливості. Яскравим моментом у роботі музею є народні свята і розваги, які проходять спільно з батьками. Тут завжди лунають сміх і жарти, народна музика і пісні.

А ще з великим задоволенням дошкільники та школярі обідають в „Світлиці”. Український борщ, каша, пампушки з часником, узвар видаються діткам значно смачнішими в керамічному посуді, в оточенні старовинних речей, у супроводі української народної пісні. Хочеться сказати, що, знайомлячись з традиціями та обрядами українського народу, з предметами хатнього вжитку, вихованці „Кияночки” мають можливість не тільки доторкну-

Етнографічний музей українського побуту

Викладачем народознавства Ніною Миколаївною Козаченко розроблено систему занять з дошкільниками

тись і потримати кожну річ, але й практично використовують їх на своїх заняттях. Можна покласти ляльку в колисочку і поколисати, справжнім рогачем поставити в піч глечика, попросувати рубелем та качалкою рушника, приміряти чоботи та жупан, покрити старовинну прялку. Також люблять діти виготовляти своїми руками народні іграшки, ліпити з глини український посуд, вишивати серветки, розписувати писанки тощо. А скільки лічилок, скоромовок знають вихованці Ніни Миколаївни – лічити не перелічити!

Експозиція „Світлиця” весь час змінюється та поповнюється новими експонатами, тому що робота, яка проводиться в музеї, не залишає нікого байдужим. Скільки теплих слів почули працівники та вихованці закладу від гостей, які постійно відвідують музей, про що свідчать записи у книзі відгуків.

Київ, кияни, „Кияночка”... Саме любов до рідного міста наштовхнула педагогів і вихованців обрати таку милозвучну назву для свого закладу і створити в ньому чудовий неповторний музей історії рідного міста Києва, яким вони дуже пишаються. Цей музей народжувався і створювався на очах вихованців „Кияночки”, тому вони так дбайливо, з любов'ю ставляться до речей, які знаходяться в музеї. Серед них є ті, які подаровані їхніми батьками, бабусями та дідусями. Найбільшу частину експонатів музею подарувала закладу *Курилова Лідія Олександрівна*. Створення

музею було б неможливим без допомоги, тісної співпраці педагогів та фахівців – істориків міського музею історії Києва.

Ви отримаєте незабутнє враження подорожуючи музеєм з юними екскурсоводами, дізнаєтесь про знаменні події, жорстокі битви, героїчне минуле людей, які жили в Києві тисячі, сотні, десятки років тому. Саме вони залишили своїм нащадкам, тобто нам, пам'ять про себе у літописах, книгах, історичних та культурних пам'ятках. Кожна вітрина, кожна експозиція допомагають глибше проникнути у часовий історичний період створення й розвитку найдревнішого міста. Особливо емоційно розповідають маленькі екскурсоводи про те, як вчилися колись діти, чим писали, який одяг носили.

Києвознавство – це не просто музей. Ця тема охоплює всі види діяльності школи – садка: заняття, екскурсії, свята і розваги, виставки дитячих робіт, конкурси, семінари, методичні об'єднання, зустрічі з видатними людьми міста тощо.

З якою цікавістю відвідують учні заняття з києвознавства, які проводить *Русакова Вікторія Львівна*. Адже кожне заняття – це частинка історії, це цікава змістовна розповідь, це практична робота.

Заняття з києвознавства для учнів початкових класів розподілені за темами. Кожна опрацьована тема підкріплюється практичним заняттям. Це – малювання і ліплення, паперопластика і конструювання тощо. Так на одному з практичних занять циклу „Писемність давніх часів” учні, ознайомившись з виникненням та розвитком писемності, вчилися незвичайному письму – письму на церах дерев'яними паличками. Діти із задоволенням видряпували паличками букви на дощечках, вкритих воском. Захоплення викликало у дітей заняття, де їм випала можливість писати гусячим пером.

Незабутнє враження викликала **виставка учнівських робіт**, присвячена історії виникнення ліхтарів. А як довго

Експозиція „Світлиця”

Ви отримаєте незабутнє враження, подорожуючи музеєм з юними екскурсоводами

можна роздивлятися намальовані та виліплені з глини стоянки перших людей, створені з клаптиків паперу вітражі, власноруч виготовлені карти свого міста та міста майбутнього, придумані власні герби і гроші міста Києва.

Як світилися від щастя очі учнів 4 класу, коли на урочистій лінійці з нагоди закінчення навчального року вони отримали власноруч виготовлені фрески.

Вивчення історичного минулого й сьогодення Києва не обмежується лише матеріалами шкільного музею, роботою в музеї та проведенням занять. Вихованці „Кияночки” дуже люблять подорожувати рідним містом, відвідувати музеї міста Києва. А з чо-

Виставка учнівських робіт

тирма музеями „Кияночка” має договір про співпрацю. Наявність таких договорів свідчить про високу оцінку музейними працівниками діяльності педагогів „Кияночки”.

Робота з музейної педагогіки не обмежилась створеними музеями. Музейне середовище в закладі розширює свої межі. Так протягом двох останніх років відкрили свої двері **музей-аптека та кімната городянина 50–60-х років**. Ці музейні осередки дають можливість педагогам розширити спектр питань, які вивчають діти, впроваджувати нові нетрадиційні форми роботи з дошкільнятами, учнями та батьками.

Робота в музеях не залишає байдужими ні вихованців, ні педагогів, ні батьків, ні гостей, яких особливо вражає зміст, рівень та значення цієї роботи.

Створене в закладі музейне середовище дає можливість педагогам працювати в напрямі „музейна педагогіка”, яка сьогодні вже є невід’ємною частиною освітньо-виховного процесу. Саме „музейна педагогіка” допомагає створювати атмосферу, в якій навчальний процес стає більш досконалим. Тому таким важливим є раннє залучення дітей до музею, вироблення у них стійкої потреби в спілкуванні з музейними пам’ятками.

Сьогодні в музейній педагогіці відбувається переосмислення підходів до пізнання дошкільниками та молодшими школярами музейного простору. Спілкування педагога і дітей у музейному серед-

овищі, яке традиційно обмежувалось проведенням екскурсій, нині набуває більш живого імпровізаційного характеру, що можна побачити в роботі педагогів школи-дитячого садка. Вся ця робота спрямована на виховання у дітей високої художньо-естетичної культури, розвиток естетичних почуттів і потреб, інтересів до пошукової, дослідницької роботи; формування у вихованців школи-садка „Кияночка” розуміння нерозривного взаємозв'язку минулого, сучасного й майбутнього.

Ми, педагоги „Кияночки”, маємо виховати таке покоління, яке визнаватиме освіченість, культуру найвищою цінністю.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Гайда Л.А. Музеєзнавство в навчальних закладах. — Кіровоград, 2007.
2. Мандруюмо музеями навчальних закладів столиці. / Довідник. — Київ, 2005.
3. На допомогу керівникам музеїв при навчальних закладах м. Києва. / Випуск 3, 2008.
4. Воробьев А.К., Коссова И.М. Музей. Образование. Культура. Процессы интеграции. — Москва, 1995.
5. Кепі Д. Музеєфікація об'єктів археологічної спадщини в Європі. — Київ, 2005.
6. Боровський Я.Є. Походження Києва. Історіографічний нарис. — Київ.: Наукова думка, 1981.
7. Гріфен Л.О., Москаленко В.В. Український технічний музей, історія, досвід, перспективи. / Матеріали VI-ї всеукраїнської науково-практичної конференції. — Кіровоград, 2006.

Музейне середовище дає можливість педагогам працювати в напрямі „музейна педагогіка”

Людмила Фактор
Школа-детский сад „Кияночка”

В центре Шевченковского района города Киева расположено учебное заведение школа-детский сад „Кияночка”, гордостью которого есть созданные при нём три музея: этнографический музей украинского быта „Свитлиця”, музей истории родного города Киева и музей-аптека.

Воспитываясь и обучаясь на таком интересном, богатом материале, дети „Кияночки” становятся настоящими патриотами, которые любят, ценят и приумножают славу и величие родного города, Украины.

Ключевые слова: школьные музеи, воспитание патриотов.

Liudmyla Faktor
School-kindergarten „Kyuanochka”

Educational establishment of school-kindergarten „Kyuanochka” is located in the centre of Shevchenko district in Kyiv and three museums established in it are its pride: the ethnographical museum of Ukrainian household life called „Svitlytsia”, the museum of the native city's history and the pharmacy museum.

Being brought up and taught on such an interesting and rich material, „Kyuanochka's” pupils become real patriots, who love, venerate and multiply the glory of their native city and Ukraine.

Key words: school museums, education of patriots.

КОЛИ В ЛЮДИНИ Є НАРОД, ТОДІ ВОНА УЖЕ ЛЮДИНА*

Виховання підростаючого покоління в духовній атмосфері, у знанні своїх національних традицій, нарешті, освіта з національним спрямуванням дає можливість ростити націю, утверджувати національну ідею, виховувати цілісну особистість.

Ключові слова: нація, освіта, цілісна особистість, традиції, національна свідомість.

Відродження України і нашої культури неможливе без пробудження національної свідомості, насамперед, у молоді. Юне покоління має усвідомлювати себе частиною народу, його культурних та історико-етнічних традицій.

Виконуючи соціальне замовлення суспільства, школа окреслила такі орієнтовні завдання:

- здійснювати освітню підготовку учнів (забезпечувати систему знань, соціальних та загальнонавчальних умінь та навичок);
- сприяти розвитку національного виховання (шанобливе ставлення до державних святинь, української мови і культури);
- розвивати психологічні функції дитини (інтелект, емоційність, волю, психомоторику, креативність, творчі здібності особистості);
- оберігати здоров'я учнів, популяризувати здоровий спосіб життя, (профілактика життя, корекція психічних та тілесних недугів).

Ці завдання зобов'язують педагогічний колектив школи продовжувати працювати над проблемою „Цілісний підхід до формування в учнів національної свідомості, інтересу до знань, розвиток та зміцнення здоров'я дітей”. Актуальність такої проблеми обумовлена необхідністю досягнення максимально ефективних результатів у навчально-виховному процесі учнів.

Починаючи з першого класу, дитина перебуває в атмосфері духовності, усві-

Ольга СУШКО

Вчитель української мови і літератури спеціалізованої школи №138 м. Києва

домлення себе частинкою великого народу, самобутньої культури, героїчної історії. І традиції багатьох заходів, які живуть у школі, виховують у дітей почуття національної та людської гідності, пробуджують інтерес до пізнання та вивчення духовної спадщини свого народу.

Осінь багата народними святами, та одне з найшанованіших – Свято Покрови. До нього ми готуємося завчасно та з великим нахненням. Протягом цілого тижня відбуваються заходо-конкурси (козацькі пісні, пісні про Україну, тематичні українські страви з гарбузів та яблук, український хліб, вареники, пироги, деруни, оздоблення кабінетів з національними елементами: рушники, калина, мотанки, глечики), що дають змогу дітям більше пізнати самобутність нашого народу. Особливістю цього фестивалю є те, що учні усієї школи разом з учителями вдягають національний одяг і з гідністю хизуються вишиванками своїх бабусь та дідусів. Свято завершується нагородженням грамотами та призами.

Грудень – традиційно місяць підготовки до святкування Нового року.

Але в нашій школі, окрім світського свята, ми вшановуємо День Святого Миколая та Різдвяні свята. Як правило, Миколаїв день готують учні середньої школи для своїх підшефних з початкової школи. Це – веселі ігри, конкурси, нагороди, постановки, сценки, народні карнавали. Ця радісна атмосфера пе-

Директор школи, ліцею, гімназії № 5 2010

Ольга Сушко

Когда у человека есть народ, тогда он человек

Воспитание подрастающего поколения в духовной атмосфере, в знании своих национальных традиций, в итоге, образование с национальной направленностью дает возможность растить нацию, утверждать национальную идею, воспитывать целостную личность.

Ключевые слова: нация, образование, целостная личность, традиции, национальное самосознание.

Olga Sushko

When a person has the people then he is a human being

Education of young generation in the spiritual atmosphere, in the knowledge of their national traditions, and finally, education with the national orientation gives an opportunity to bring up the nation, to establish a national idea, to nurture an integrated personality.

Key words: nation, education, integrated personality, traditions, national consciousness.

реноситься на святкування Нового року та Різдва Христового.

Зустріч весни діти сприймають особливо захоплено, бо відчувають, що незабаром завершиться навчальний рік. Учні всіх класів готують веснянки, випікають „жайворонків” та „соловейчиків”, малюють писанки, створюють свої власні вірші, оспівуючи весну.

Всі ці свята, що повернулися в наше життя, сприяють становленню національної самосвідомості та гідності. Учні глибше відчувають, що *знання про свій народ – це пізнання себе, свого народу, його історії та культури*, усвідомлюють нерозривну єдність із попередніми поколіннями українського народу, з її духовним світом.

Педагогічний колектив школи активно підтримує ці заходи. Виїзні педагогічні ради проходять в екскурсіях та подорожах рідним краєм. Останні подорожі – до Батурина, Чернігова, Переяслава-Хмельницького, Житомира та Верховні, Трипілля.

Вважаємо, що *сучасний навчально-виховний процес має осмислюватися через призму національного характеру, адже особливості вдачі впливають на специфіку освіти*.

ЗАПОРУКА УСПІХУ

Представлено досвід роботи спеціалізованої школи № 49 з поглибленим вивченням французької мови. Провідним предметом у школі є французька мова. Результати участі учнів школи у районних, міських, Всеукраїнських етапах олімпіад засвідчують не тільки якість знань, а й підтверджують рівень спеціалізації. Саме в цій школі створені всі умови для розвитку творчої особистості, здатної до самореалізації.

Ключові слова: шкільне наукове товариство, позакласна робота, мовне стажування.

Спеціалізована школа № 49 з поглибленим вивченням французької мови розташована у центрі столиці, на старовинній вулиці Ярославів Вал. У жовтні 2008 року вона відзначила свій маленький ювілей – 50 років з дня відкриття будівлі навчального закладу. Школа працює, втілюючи в життя гасло Яна Амоса Коменського: „Усіма можливими засобами запалюємо в дітях гаряче прагнення до знань та учіння”. Очільником школи є її директор, заслужений працівник освіти Сулейманова Алла Олександрівна, яка понад 20 років працює в цьому закладі. Педагогічний колектив складається із 55 вчителів з вищою педагогічною освітою, серед яких 34 мають кваліфікаційну категорію „спеціаліст вищої категорії”, 25 – педагогічне звання „вчитель-методист”, 6 – „старший учитель”; 9 нагороджено знаком „Відмінник освіти України”, четверо – Лауреати міського конкурсу „Учитель року”.

На сьогодні у школі навчається 517 учнів. Оскільки школа є спеціалізованою, то з 8 класу вивчаються профільні предмети: у 8-9 – „Історія Франції”, 10-11 – „Література Франції”, „Ділова французька мова”, „Країнознавство”. З 2010-2011 навчального року п'ятикласники будуть навчатися за білінгвальним планом. Для них вводиться базовий курс за вибором історії та географії, який буде викладатися французькою мовою.

Протягом тривалих років учні школи були активними учасниками науководослідницького товариства МАНу, що сприяло створенню у 2004 році шкільного учнівського товариства „Науковий етюд”. Велика заслуга у створенні та подальшій плодотворній діяльності „Наукового етуду” належить заступнику директора з навчально-виховної роботи Н.М. Шутенко.

З року в рік члени шкільного наукового товариства

Педагогіка
школи

**Алла
СУЛЕЙМАНОВА**

Директор спеціалізованої
школи №49
Шевченківського району
м. Києва

Директор школи, ліцею, гімназії № 5'2010

Стипендіати
Президента України

стають призерами міського та Всеукраїнського етапів. Так, за останні 3 роки призерами II етапу конкурсу захисту учнівських робіт МАН з французької мови стали 11 учнів, III етапу – 2 учні. У 2005 році „Науковий етюд” було нагороджено Грамотою Президії Національної академії наук України за організацію роботи з талановитою та обдарованою молоддю. Нині дійсних членів МАНу понад півсотні.

За останні три роки 27 випускників школи нагороджено Золотою медаллю „За високі досягнення у навчанні” та срібною „За досягнення у навчанні”. Імена 11 учнів школи внесено до Книги пошани обдарованих дітей м. Києва, четверо учнів стали стипендіатами Президента України.

Провідним предметом у школі є французька мова. Результати участі учнів школи у районних, міських, Всеукраїнських етапах олімпіад засвідчують

не тільки якість знань, а й підтверджують рівень спеціалізації. Так, в 2010 р. переможцями III етапу стали 17 учнів, а IV – 6 учнів. Протягом 2008-2010 року на III етапі Всеукраїнської олімпіади з французької мови 48 учнів посіли призові місця, на IV – 23 учні. Це все завдяки творчій, плідній праці висококваліфікованих учителів французької мови. Серед 14 педагогів, які входять до методичного об'єднання вчителів французької мови, 9 – спеціалісти вищої категорії (7 із званням „вчитель-методист”, 2 із званням „старший вчитель”), 5 – „спеціаліст I категорії”.

Вчителі та учні школи беруть участь в позакласній роботі, у заходах, що проводяться посольством Франції в Україні та Французьким культурним центром, продовжують роботу школи як асоційованого члена ЮНЕСКО в Україні. На базі закладу проходять практику студенти КНУ ім. Т.Г. Шевченка, КДПУ ім. М.П. Драгоманова, КУ ім. Б. Грінченка, а вчителі французької мови м. Києва проходять курси підвищення кваліфікації. Вчителі нашої школи дають відкриті уроки, проводять позакласні заходи, діляться своїм досвідом роботи з колегами. Школа бере участь у фестивалі-конкурсі „Диалог культур-діалог держав”, проводить зустрічі з членами „Ротарі клубу”, представниками посольства Франції в Україні. Велике значення в розви-

тку комунікативності має мовне стажування учнів та вчителів у Франції.

З 1991 року відбувається щорічний обмін учнями в межах мовного стажування з колежем Жан-Зе м. Руан, Франція. Протягом визначеного періоду наші учні відвідують навчальні заняття в колежі, де є не гостями чи пасивними спостерігачами, а активними учасниками уроку, чим здобувають похвалу викладачів колежу. Крім того, живучи в сім'ях, знайомляться зі звичаями, традиціями сучасної французької сім'ї, неформальне спілкування з однолітками сприяє більш вільному володінню французькою мовою, а екскурсії – поглиблюють знання про історію та культуру цієї країни. Для школи стало доброю традицією зустрічати раз у два роки делегацію французьких учнів. Вони активно залучаються до участі в навчальних та культурних заходах, що проводяться у школі. Це конкурси та ділові ігри, спортивні змагання і вікторини, екскурсії та концерти. Для них це можливість поглибити свої знання, на власні очі побачити те, про що вони стільки разів читали у підручниках, та знайти нових друзів.

З 2000 року учні школи мають можливість проходити навчання і в науково-технічному центрі Ла Віллетт у Парижі. Навчальний проект „Самді” реалізується не лише протягом навчального процесу, а й під час

канікул, у ході чого учні розвивають комунікативні здібності, спираючись на рольові ігри та ситуації, творчі завдання, інтегрують свої лінгвістичні, наукові, культурні знання, використовуючи живий і динамічний підхід при вивченні французької мови. Заняття проходять на базі науково-технічного центру Ла Віллетт і спрямовані на закріплення знань учнів з різних шкільних дисциплін (фізика, хімія, астро-

номія, географія, історія) та розширення їх кругозору. Теоретичні знання закріплюються на практиці шляхом проведення цікавих експериментів, які роблять заняття жвавими та динамічними. Крім навчальних занять, програма перебування у Парижі переповнена яскравими подіями та візитами. Потрібно виділити зустріч з представниками організації

Alliance française, візит до французької Академії наук, сенату та мерії Парижу. Всі ці візити тісно перепліталися з пізнавальними екскурсіями по Парижу.

З 2002 року учні, які бажають, проходять навчання у міжнародній лінгвістичній школі м. Ніцци Azurlingua двічі на рік – під час осінніх та літніх канікул. 40 годин французької мови на тиждень, робота над лексикою, комунікативною граматикою та розмовним кліше; маленькі групи для навчання дозволяють уважно спостерігати за прогресом кожного учня всередині групи, сприяють активній участі кожного в різних сферах діяльності. Викладачі-професіонали гарантують інтерактивне навчання з індивідуальним підходом до кожного, використовуючи сучасну методику викладання. Після закінчення навчання учні отримують відповідний сертифікат.

Тож не випадково, що у липні 2001 року школа стала асоційованим членом ЮНЕСКО.

Запорука успіху кожного вчителя – в удосконаленні своєї педагогічної майстерності, у здатності до самонавчання та самовиховання. А майстерність полягає в тому, щоб „розкривши сили кожної дитини, дати їй радість успіху в розумовій праці”. Саме в цій школі створені всі умови для розвитку творчої особистості, здатної до самореалізації.

Сертифікат навчання у міжнародній лінгвістичній школі м. Ніцци Azurlingua

Директор школи, лицею, гімназії № 52010

Алла Сулейманова
Залог успеха

Представлен опыт работы специализированной школы № 49 с углубленным изучением французского языка. Основной предмет в школе – французский язык. Результаты участия учеников в районных, городских, Всеукраинских этапах олимпиад свидетельствуют не только о качестве знаний, но и подтверждают уровень специализации. Именно в этой школе созданы все условия для развития творческой личности, которая способна к самореализации.

Ключевые слова: школьное научное общество, внеклассная работа, языковая стажировка.

Alla Suleimanova
Mortgage of success

The article presents the experience of specialized French study school № 49. The basic subject at school is French. The results of participation of students in the district, city, all-Ukrainian stages of olympiads testify not only about quality of knowledge, but also confirm the level of specialization. All opportunities for development of a creative personality able to self-realize are created in the school.

Keywords: school scientific society, extracurricular work, linguistic internship.

МАЙСТРАМИ СЛАВИТЬСЯ ЗЕМЛЯ

Автор статті знайомить читача з досвідом роботи вчителя-методиста СШ № 73 Л.М. Гнилорібової. Лілія Миколаївна не тільки навчає дітей грамотності, а й прививає любов до слова, згуртовує дітей, надихає на творчу працю, вчить бути патріотами своєї держави.

Ключові слова: особистість, організатор, майстер.

„**У**чителем школа стоїть”, – писав Іван Франко. І це воістину правильне твердження. Адже навчально-виховний процес тримається на творчій особистості, яка має високу фахову підготовку.

Такою особистістю є вчитель-методист української мови та літератури **Лілія Миколаївна Гнилорібова**. У СШ № 73 працює 26 років. Вона – прекрасний методист, володіє сучасними методами викладання української мови та літератури. Це людина поетичної душі, духовний наставник молоді. Висока ерудиція, фахова компетентність – складові її роботи. Як класний керівник (10-а класу) Лілія Миколаївна багато уваги приділяє згуртуванню учнівського колективу. Протягом 2009-2010 н. р. учитель для учнів школи зі своїм класом провела виховний захід, присвячений воїнам-афганцям, організувала зустріч учнів 9-х класів з працівниками бібліотеки ім. О. Теліги, з письменником О. Єсмаїловим та представниками видавництва „Зелений пес”, КВК з учнями 8-а та 8-б класів, екскурсію „Чарівний кут-

чок України – Умань” для учнів 9-а класу.

Лілія Гнилорібова – чудовий організатор. Уже традиційними стали її театралізовані уроки з української літератури, літературні вечори, в яких беруть участь не лише учні, а й вона сама (у виставі „За двома зайцями” у ролі Головастого, господині на „Українських вечорницях” тощо).

Лілія Миколаївна впродовж 12 років є членом „Союзу українок”. За цей час було організовано й проведено безліч цікавих зустрічей з видатними діячами мистецтва і культури. В рамках просвітницької діяльності „Союзу” Л.М. Гнилорібова разом з вихованцями шкіл м. Києва здійснили фольклорні подорожі історичними місцями України.

Саме фольклорні експедиції допомагають школярам усвідомити всю таїну Слова й України. Фольклорні твори завжди звучать на уроках, шкільних святах, вечорницях. Але саме доторкнутися до живого, побачити на власні очі – тільки так можна по-

Педагогіка
школи

Анжела САРНАВСЬКА

Заступник директора з навчально-виховної роботи СШ № 73 м. Києва, вчитель української мови вищої категорії

Директор школи, ліцею, гімназії № 5'2010

Творча зустріч Союзу українок Британії з доктором філософських наук Борисом Степовим

Під час фольклорної експедиції на Рівненщині у селі Дермань

Анжела Сарнавская
Мастерами славится земля

Автор статьи знакомит читателя с опытом работы учителя-методиста СШ № 73 Л.Н. Гнилорыбовой. Лилия Николаевна не только учит детей быть грамотными, но и объединяет их, учит быть патриотами своей страны.

Ключевые слова: личность, организатор, мастер.

Angela Sarnavska
The Land is Famous for its Masters

The author of the article introduces the experience of Liliya Hnylorybova, teacher-methodologist who works at secondary school № 73.

Liliya Mykolayivna is not only the teacher of the Ukrainian language but she cultivates love for the native word, unites children, inspires them for creative work, teaches them to be patriots of their country.

Key words: personality, organizer, master.

справжньому відчути себе українцем. Тому, вирушаючи в подорож, працювали над темою: „Людина в традиціях, звичаях і побуті”. Учні разом із наставником побували на Рівненщині (село Дермань, яке вважається Волинськими Афінами, заповідник „Поле Берестецької битви”, оповитий легендами Дорогобуж).

Знайомлячись з історією, побутом та культурою населення, відвідали також Прикарпаття та Чернігівщину. Діти були приємно вражені, бо перед ними розкрилася така глибина, таке багатство народної культури! Тому не дивно, що вихованці прикипіли до свого наставника, бо вона талановитий педагог, мудрий учитель і просто чудова людина. Завжди усміхнена, привітна, з відкритою душею.

У неї багато ідей, більшість з яких втілює в життя. Вона все встигає зробити. Надихає оточуючих на творчу працю, вчить вірити у свої сили. Має обдарування від Бога – прекрасний голос і майстерність вишивання. Роботи, вишиті її руками, неодноразово представлялися на шкільній виставці під час проведення тижнів української мови.

Праця майстра має свої результати. Щороку учні Лілії Миколаївни стають переможцями олімпіад та конкурсу наукових учнівських робіт філологічної секції МАН. Її випускниця Лавріненко Валентина закінчила педуніверситет ім. М.Драгоманова і повернулася працювати вчителем української мови та літератури у рідну школу № 73. Її донька Євгенія пішла маминою стежиною – обрала професію вчителя української мови та літератури, також працює у нашій школі. Взагалі, родина Лілії Миколаївни – це родина, у якій панує український дух, доброзичливість, взаємопідтримка. *Тож і сама Лілія Миколаївна, і її родина можуть бути прикладом для кожного, хто творить Добро, Світло, Любов.*

СІМЕЙНИЙ ЗАТИШОК на Прорізній

Педагогіка
ШКОЛИ

„... В житті кожної людини є своя святиня, яка відчиняє вікно в світ.

Для мене — це моя гімназія.”

Дар'я Непочатова, випускниця гімназії

В статі розкрито особливості закладу нового типу гімназії №48, пріоритетні напрями діяльності гімназії, матеріально-технічне забезпечення та якісний склад педагогічних працівників.

Ключові слова: інноваційний навчальний заклад, психологічний комфорт, ініціативність, якісна освіта.

Уявімо собі веселку над нашим красенем Києвом, над старовинною Прорізною, щоб злетіти над нею і побачити, як у її різнобарвних променях усміхаються сяючі очі на обличчях дітей, що, мов весняні струмочки, поспішають до великої річки знань, яка зветься **гімназією № 48.**

Затишна атмосфера одного з класичних і разом з тим найсучасніших інноваційних навчальних закладів міста спонукає своїх вихованців до творчості, відкриттів, постійного пошуку нового, розуміння того, що можна отримувати радість від знань, які дозволять стати конкурентоспроможними на європейському й світовому освітньому просторі. Тому учні успішно засвоюють навчальні програми, беруть активну участь у предметних олімпіадах, захисті науково-дослідницьких робіт, проектів.

Пріоритетними напрямками діяльності гімназії визначено:

- підвищення якості освітніх послуг;
- упровадження нового змісту загальної середньої освіти, новітніх тех-

нологій, інноваційної діяльності;

- критичний аналіз результатів зовнішнього незалежного оцінювання та системний підхід до його підготовки та проведення;
- корекція діяльності гімназії на основі моніторингу організації навчально-виховного процесу;
- реалізація особистісно орієнтованого підходу в навчально-виховному процесі;
- гуманізація навчально-виховного процесу як засіб становлення гармонійних особистісних взаємин учнів та вчителів;
- формування і розвиток інтелектуально розвиненої, духовно і морально зрілої особистості, патріота своєї Батьківщини;
- посилена увага до особистості вчителя, підтримка, заохочення та стимулювання його діяльності.

Маріанна БОСЕНКО

Директор гімназії № 48 м. Києва, Заслужений працівник освіти України, кандидат педагогічних наук, доцент

Директор школи, ліцею, гімназії № 5'2010

Педагогічний колектив гімназії

*„Що й казати, люблю я свою школу –
цей гомінкий вулик;
мені здається, що в ній є своє, величезне,
палке, любляче серце, що складається з
наших маленьких, закоханих у свою рідну
гімназію, сердець ...”*
Сушко Олександра, випускниця гімназії

Директор школи, ліцею, гімназії № 5'2010

Марианна Босенко
Семейный уют на Прорезной

В статье раскрыты особенности учебного заведения нового типа гимназии № 48, приоритетные направления работы гимназии, материально-техническое обеспечение и качественный состав педагогических работников.

Ключевые слова: инновационное учебное заведение, психологический комфорт, инициатива, качественное образование.

Marianna Bosenko
Family comfort in Prorizna street

The article exposes the peculiarities of the educational institution of a new type – Gymnasium №48, it describes the main directions in its activity, technical base and high level of the teaching staff.

Key words: innovative educational institution, psychological comfort, full of initiative, high-grade education.

Визначальною рисою гімназії є психологічний комфорт, доцільність, відлагодженість і організованість шкільного життя, прагнення вчителів навчити своїх вихованців самостійності, здатності приймати рішення, відповідати за свої вчинки.

Колективу гімназії вдалося створити найголовніше – поєднати зусилля тих, хто вчиться, в єдиному прагненні перетворити рідну гімназію на острівць великих радощів для всіх її мешканців.

Педагогічний колектив гімназії об'єднує високопрофесійних фахівців. В гімназії працюють **54** педагога, серед яких **3** – заслужені вчителі України, **2** – заслужених працівника освіти України, **1** – кандидат педагогічних наук, доцент, **19** вчителів-методистів, **6** старших учителів, **33** вчителя вищої категорії, **2** практичних психолога, **1** соціальний педагог.

Усім їм притаманне творче завзяття, неординарність, ініціативність, висока педагогічна культура, любов до професії.

Гідні умови праці – в гімназії **25** сучасно обладнаних навчальних кабінетів, серед них **17** оснащени мультимедійними комплексами та інтерактивними дошками; **2** комп'ютерні класи, науково-методичний центр, кабінет соціально-психологічної служби, бібліотека; всього в навчальному процесі задіяно більше **60-ти комп'ютерів**, які об'єднані в локальну мережу та підключені до виділеної лінії глобальної мережі Internet – дають можливість відчувати себе творцем, сповнюють учителів самоповаги, підносять престиж професії в очах вихованців та їх батьків.

Батьки довіряють гімназії. Найголовніше, чого очікують сьогодні вони від школи, – це забезпечення ґрунтовної, якісної освіти. В гімназії створені сучасні умови навчання дітей, які допомагають розвивати в учнів інтелігентність, враховують можливість саморозвитку і самовираження кожного гімназиста, актуалізації його природного потенціалу.

ОБДАРОВАНА ДИТИНА – ГІДНЕ МАЙБУТНЄ КРАЇНИ

У статті йдеться про аспекти роботи з обдарованими дітьми, що притаманні саме даному навчальному закладу. Зокрема, про створення матеріально-технічної бази, яка дозволяє широко та в повному обсязі використовувати комп'ютерні інформаційні технології у навчально-виховному процесі, що зумовило якісне покращення роботи з обдарованими дітьми.

Ключові слова: інноваційна діяльність, інтерактивне мультимедіа, пошукова, науково-дослідницька робота, самореалізація учнів.

Одним з пріоритетних напрямів діяльності педагогічного колективу гімназії є створення оптимальних умов для обдарованої і талановитої молоді, всебічне сприяння розвитку творчого потенціалу учнів, які виявили здібності та нахили до науково-дослідницької роботи.

Інноваційна діяльність педагогічного колективу та робота з обдарованими дітьми направлена на здійснення пошукової, дослідницької, експериментальної роботи; використання в повному обсязі інтерактивного мультимедіа в навчальному процесі; створення своєрідних лабораторій з вивчення предметів, де поєднана спільна праця педагогів та гімназистів.

Досвід роботи з обдарованими дітьми свідчить про те, що в гімназії склалася система, яка поєднує різноманітні аспекти: організаційні, психолого-педагогічні, науково-методичні, роботу з кадрами, роботу з учнями та їх батьками, зміцнення матеріально-технічної бази, стимулювання педагогів та

учнів до самовдосконалення та самореалізації.

Участь гімназистів у різноманітних конкурсах, фестивалях, олімпіадах свідчить про плідну, копітку працю вчителів гімназії, спрямовану на розвиток особистості кожної дитини. Так кожного року гімназія в п'ятірці кращих навчальних закладів району за результатами Всеукраїнських олімпіад з базових дисциплін.

Найвищий ступінь майстерності вчителя – коли в учня виникає бажання навчитися інших, самому стати на певний час учителем. Тоді педагогіка полягає у відшукуванні того оптимального шляху отримання максимально глибоких знань, які необхідні для передачі іншим. Причому цей шлях має бути цікавим із різних боків. В учня поступово виникає невпинне бажання розказати іншим те, що він так наполегливо відшукував, учив, із чим експериментував. Адже творчість – найбільш цінний дар лю-

Педагогіка
ШКОЛИ

**Микола
ГОНЧАРУК**

Заступник директора
з науково-методичної
роботи гімназії № 48
м. Києва

Директор школи, ліцею, гімназії № 52010

Робота в МАНі може набувати ознак профорієнтаційної. Адже це пошук дітей у виборі майбутньої професії. Для багатьох учнів шкільний МАН був першим кроком та підготовкою до навчання у вищих навчальних закладах України.

Сьогодні вони з нами діляться своїми спогадами

Субботін Олексій,
студент НАУ, випускник 2005 року, учасник МАНу 2003-2005 років

Темою мого дослідження в старшій школі була криптографія. Способи захисту інформації, яка передавалася, цікавили людей завжди. З розвитком математики, а особливо з появою комп'ютерних технологій, ці способи ставали дедалі складнішими й цікавішими водночас. Це зацікавило й мене. Саме участь в МАНі й робота над даною темою допомогли мені й у виборі майбутньої спеціальності й вступити до Національного Авіаційного Університету, де я і продовжую навчатися на факультеті захисту інформації.

Марчук Ганна,
студентка університету „Києво-Могилянська академія”, випускниця 2005 року, учасник МАНу 2002-2005 років

У гімназії з 9 по 11 класи в рамках МАН я займалася англійською топонімією, що надзвичайно допомагає мені сьогодні, адже більшість предметів в університеті викладається англійською мовою й її знання необхідне на дуже високому рівні, який забезпечила мені ще робота в МАНі. Удосконалення мови продовжується зараз завдяки відвідуванню англомовних країн через програми обміну студентів.

Чистяк Дмитро,
аспірант КНУ ім. Т.Г. Шевченка, випускник 2004 року, учасник МАНу 2001-2004 років, призер III етапу, лауреат премії НАН України

Роки, проведені на секції історичного краєзнавства МАНу – то роки неповторні, незабутні. Була участь і перемога у районних, міських і всеукраїнських конкурсах, апробації результатів досліджень в академічних виданнях і наукових збірниках, консультації з відомими науковцями, зустрічі з непересічними особистостями ...

Нехай не кожен із випускників МАНу пов'язав своє життя з історичною наукою, однак ті світлі роки були не лише плеканням зацікавлених наукових досліджень, вони насамперед сформували наше світобачення, з повагою до українського й світового, розпросторили культурні обрії, власне, навчили жити.

дини. А творча особистість повинна знайти шляхи для самовираження. В цьому процесі дитячої творчості і є суть роботи гімназійного наукового товариства учнів „Ерудит”.

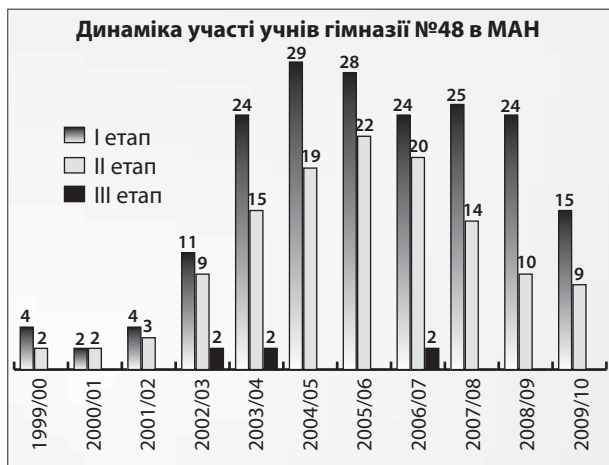
Звісно, така робота відіграє велику роль у подальшому вмінні учнів працювати з методичною літературою, аналізувати, вести на високому рівні дискусію, вчитися критичному мисленню, що буде необхідне їм при навчанні у вищих навчальних закладах. Але основна роль Малої академії наук – це, по-перше, надати учням можливість доторкнутися до науки у більш широкому та глибокому її розумінні, а по-друге, самому стати своєрідним науковцем, хоча б на короткий час і з однієї теми. Користь для школи – зацікавленість дитини у вивченні предметів, у чому фактично і полягає педагогічна творчість учителя.

Великим поштовхом роботи гімназії в структурах МАНу стало широке використання комп'ютерних інформаційних технологій у навчально-виховному процесі. Матеріально-технічна база гімназії дозволила, в свій час, одними з перших використовувати і виділену лінію Internet, і мультимедійні технології. Зацікавленість дітей у цих новітніх інформаційних технологіях переросла, на початку, у допомогу вчителю в створенні мультимедійних уроків, виконання домашніх завдань на комп'ютері, участь у розробці та захисті всіх можливих проєк-

тів. Вершиною цієї роботи стала участь гімназистів у МАНі, суттєве покращення пошукової та науково-дослідницької роботи взагалі. В гімназії створені своєрідні лабораторії з отримання знань, де поєднана творча співпраця учня та вчителя.

НТУ гімназії „ЕРУДИТ” вже 5 років є колективним членом Київської МАН „Дослідник”. За допомогою новітніх інформаційних технологій за останні роки більше як **150 учнів** захищали свої науково-дослідницькі роботи в МАН (див. вріз на С. 137).

Цікавим є також приклад використання батьківського потенціалу учнів гімназії. Адже вони є першими помічниками своїх дітей та учителів при написанні робіт, їх рецензуванні та професійному проведенні захисту. Щорічні одноразові грошові винагороди, які отримують призери конкурсу-захисту науково-дослідницьких робіт члени НТУ „Ерудит”, також є заслугою батьків.

Николай Гончарук

Одаренные дети – достойное будущее страны

В статье идет речь об аспектах работы с одаренными детьми, которые являются особенностью данного учебного заведения. А именно, о создании материально-технической базы, которая разрешает широко и в полном объеме использовать компьютерные информационные технологии в учебно-воспитательном процессе, что привело к качественному улучшению работы с одаренными детьми.

Ключевые слова: инновационная деятельность, интерактивное мультимедиа, научно-исследовательская работа, самореализация учащихся.

Mykola Honcharuk

Gifted children – the worthy future of the country

The article touches upon some aspects and ways of work with talented students in this educational institution. It deals with the usage of technical base which extends the possibilities of education and as a result improves the working process in general.

Key words: scientific-research work, interactive multimedia, students' self-realization, innovative activity.

Педагогіка
школи

ВИХОВУЄМО ОСОБИСТІТЬ

*„Ви хочете побачити весну?
Тоді бігом, в наш дім, на Прорізну!..
Ми – молоді, здорові і веселі,
Щасливо живемо в своїй оселі, -
В гімназії у нашій 48-й,
Ми тут добру і радості вчимось...”*

У статті розкриті особливості системи виховної роботи гімназії №48 м. Києва. Автор статті переконливо доводить, що вся виховна робота гімназії – це ніби звучання в унісон різних музичних інструментів у багатоголосому оркестрі шкільного життя, коли виникає потреба в обміні думками, сумнівами, мріями.

Педагог ділиться досвідом ефективної виховної роботи.

Ключові слова: виховання, особистість, індивідуальний підхід, взаєморозуміння, самореалізація.

**Олена
ЧИСТЯК**

Заступник директора з виховної роботи гімназії №48, м. Київ

Саме ці слова привітної „Візитки” навчального закладу лунають в актовій залі гімназії під час знайомства гостей із нашими вихованцями, які навчаються у самому серці Києва, на вулиці Прорізній.

Кожен із нас – учителів, учнів та їхніх бать-

ків – пишається тим, що є часткою єдиної спільноти – дружного Гімназійного братерства, яке живе за своїми законами, із власним прапором, гімном, емблемою, урядом.

Першого вересня на святковій лінійці, присвяченій Дню знань, ми приймаємо нових учнів до лав гімна-

зійної родини. Випускники дають настанови першачкам, даруючи на згадку про цей день листівки-вітання з символікою гімназії, дерева Знань, що підростатимуть разом із малечю, лунає гімн рідної 48-ої: „Ми знову разом, гімназисти! Братерства дух нас об’єднав...” Лунає перший дзвоник, і одинадцятикласники турботливо супроводжують першокласників до школи. Цей день неповторної єдності з шкільною домівкою, з друзями та вчителями першачки запам’ятають назавжди. Швидко плине час... І ось вони – неповторні, енергійні, самодостатні, чарівні – отримують атестати про освіту та дипломи, що символізують визнання загальнолюдських цінностей: довіри і справедливості, доброти і відповідальності, інтелекту і краси. До речі, ви-

бір номінантів проводиться за підсумками опитування однокласників.

Найактивніші члени самоврядування на випускному вечорі залишають свої побажання, дають настанови своїм молодшим друзям у книзі „Зоряний крок гімназиста”. Знову лунає гімн. Але в цю мить стискається серце, коли звучать слова:

*„Крокуй вперед,
ми – гімназисти,
Братерства дух
хай кріпне в нас!
Життя хай загартує нас,
Вітчизна й доля ж бо –
єдині!”*

Чому? Тому, що в останнє збираємося ми кожного року в такому загалі, випускаючи своїх вихованців в широкий світ, – учні, їхні батьки та вчителі.

В своїй статті „Сучасні цінності у вихованні: проблеми, перспективи” О. Сухомлинська доводить, що „...*модель виховання в системі цінностей має ґрунтуватися на ідеї, що особистість є джерелом свого саморозвитку*”.

На мій погляд, спільноті педагогів гімназії вдалося знайти те єдине, що згуртувало вчителів, батьків та учнів, створило атмосферу співмислення, співчуття, співпраці, піднесло виховну роботу в школі на рівень творчого пошуку, емоційної наснаги.

Індивідуальний підхід до кожного учня, з урахуванням його характеру, особливостей емоційного сприйняття та розвитку, уміння мислити, уявляти, запам'ятовувати, робити

логічні висновки – цими принципами керуються вчителі на уроках, у практичному впровадженні авторської гімназійної програми „Культура життєвого самовизначення” та під час організації позаурочної діяльності школярів. На таких заняттях учні 1-4 класів створюють малюнки на теми „Моя сім'я”, „Захоплення моїх батьків”, „Мій клас”, фантазують на тему „Що я зробив би, якби був мером нашого міста Києва”, малюють місто майбутнього. Учні 5-7 класів ведуть щоденники, куди записують свої думки, спостереження, відчуття – все, що хвилює і вражає, розмірковують про проблеми свого теперішнього життя і майбутнього. Один із уроків присвячено написанню листа до себе в майбутньому, через 20 років. Учнів вчать позитивно сприймати інших і адекватно оцінювати сприйняття себе іншими людьми. У 8-11 класах робота спрямована на розвиток комунікативності, уміння владнати конфліктні ситуації через пізнання самого себе і оточуючих. Старшокласники мають можливість визначити свої професійні здібності, інтереси. На заняттях учні дізнаються про техніку психологічного керування собою та самовдосконалення, про мистецтво розуміти себе та розкривати свої можливості.

Постійна робота за програмою „Культура життєвого самовизначення” допомагає підвищувати духовний і моральний рівень гімназистів, дає підставу говорити про майбутніх зрілих та свідомих громадян своєї країни, про вірних та відповідальних членів власних родин, про люблячих батьків своїх дітей. Зміст курсу спонукає до роздумів про глобальні й вічні проблеми людства: добра та зла, правди й кривди, свободи й відповідальності. У вирішенні цих та багатьох інших питань належну допомогу та підтримку і дітям, і батькам, (під час занять „Школи усвідомленого батьківства”), і вчителям не один рік надають практичні психологи гім-

назійної соціально-психологічної служби.

Вже звичним для нас, але дуже дієвим для розкриття особистості учнів є те, що, пізнавши на заняттях гуртка ази журналістської майстерності (гурток „Основи журналістської майстерності” існує в гімназії 15 рік), вони демонструють свої уміння на практиці: активним засобом спілкування між учнями, учителями та батьками є випуск гімназійної газети „Вісті з Прорізної”, заснованої в лютому 1995 року. Читаючи її, можна дізнатися про найцікавіші події з життя гімназії й осмислити власну поведінку, поділитися своїми думками про життя, про улюблену гімназію, стосунки з товаришами, вчителями та батьками, отримати поради психолога. Цікавою є рубрика „Час пік” для випускників, в якій публікуються відповіді учнів на питання, побажання рідній школі, а головне – розповіді про плани на майбутнє і про те, що вплинуло на їх вибір. Перші несміливі кроки у творчості майбутні журналісти роблять на сторінках тематичних випусків газети „Сузір'я мов”, випуск якої здійснюється за допомогою вчителів кафедри іноземних мов, та літературного альманаху „Щасливий дар душі”. Тут, ніби намистини, зібрані перлини дитячої творчості: вірші, проза, есе, переклади. На сторінках цих видань кожен знаходить для себе цікаву інформацію – поради, тести, ігри, кросворди, загадки тощо. Усі гімназисти, від наймолодших і до старших, мають можливість друкуватися різними мовами: українською, російською, здійснювати переклади польською, англійською, французькою.

Окрім гімназійних газет, велике значення для збереження традицій гімназії має „Літопис гімназії”. Така форма роботи започаткована 15 травня 1995 року, в день першого ювілею гімназії, її 5-річчя. Літопис включає матеріали про найголовніші події гімназійного життя з цікавими фотографіями з шкільних свят, ви-

різками з газет і журналів, в яких розповідається про гімназію тощо.

Інколи мені здається, що гімназія після 6 уроку перетворюється на театр!

Театр – це спалах багатьох мистецтв, що поєднує в собі живопис, музику, мистецтво хореографії. Але сценічне мистецтво мертве, якщо його не оживить актор. Він фокусує в собі працю драматурга, режисера, декораторів, композитора, і могутнім потоком спрямовує цю силу на глядачів. *Театр розважає і дає відпочинок від стурбованості щоденною роботою, дає пізнання культури мови поруч із культурою жести, мімікою, ходюю. Девіз його, за словами керівника – Л.І. Охватенко – „постійно удосконалюватися і навчатись мистецьким законам”.* Скільки задоволення отримуємо ми – глядачі – учні, їхні батьки та вчителі, коли разом з юними акторами поринаємо в світ українських народних казок: „Колобок”, „Казка про Нехаяла”, „Ріпка” в обробці І.Я. Франка, казок В.О. Сухомлинського, незабутніми є враження від „Наймички” та „Титарівни” Т.Г. Шевченка, літературної композиції „Огні горять, музика грає...” та інших. Понад 700 гімназистів зіграли свої ролі у 35 поетичних постановках. Мають численні перемоги і досягнення у багатьох районних, міських і Всеукраїнських конкурсах. *Театр „Ніка”, який існує в гімназії 9 років, у липні 2008 року отримав почесне звання „Зразковий творчий колектив”.* Наші

Понад 700 гімназистів зіграли свої ролі у 35 театральних поетичних постановках

Авторський курс „Історія світового мистецтва” мистецтвознавця, художника-педагога Бельчикової Г.Д.

Органи гімназійного самоврядування сприяють активній участі гімназистів у житті та діяльності школи

Проведення інтелект-турніру

Традиційний День самоврядування.
У цей день гімназисти особливо відчують себе
господарями гімназійного життя

День народження гімназії (15 травня) у міському
Будинку вчителя

випускники, вихованці Л.І. Охватенко, успішно складають іспити і навчаються у театральних ВНЗ. І щороку на святкуванні Дня народження гімназії вихованці театру – випускники гімназії – отримують почесні звання „Народний артист театру «Ніка» гімназії №48”.

Світ дитинства особливий, різнобарвний та різноманітний. Авторський курс „Історія світового мистецтва” мистецтвознавця, художника-педагога Г.Д. Бельчикової сприяє всебічному естетичному розвитку учнів. Матеріал кожної теми освітлює географічне положення, дає уяву про архітектуру, будівництво міст, народні обряди, історію костюму, художні промисли, розвиток живопису, графіки, декоративного мистецтва. Вдалими елементами занять є хвилини малювання під музичний супровід, виконання поробок із солоного тіста, розпис на тканині, що передає емоційний настрій, готовність мислити, творчо виражати особисте, чуттєве і вразливе. **Завдання педагога – розбудити в кожній дитині прекрасне засобами мистецтва, розвинути творчий потенціал і навчити бачити красу оточуючого світу серед буденного життя – досягаться в повному обсязі.**

Психологічний клімат, атмосфера довіри, сприйняття кожного члена товариства таким, яким він є, – ось основа довіри. За таких умов дитина стає розкутою, впевненою в собі, активно співпрацює в „уряді гімна-

зії” – раді учнівського самоврядування. Адже сучасна гімназія без учнівського самоврядування не може вважатися демократичною. Органи гімназійного самоврядування сприяють активній участі гімназистів у житті та діяльності школи, виховують у них відповідальне ставлення до навчання як громадянського обов’язку, дисциплінованість, скромність, почуття господаря, забезпечують широку гласність, пропагують здоровий спосіб життя, організують дозвілля гімназистів.

Слід відзначити різноманітність напрямів роботи з урахуванням вікових особистостей та потреб гімназистів:

- традиційного фестивалю дитячих робіт „Барви осені” (для учнів 1-11 класів) та фотоконкурсу „Мандри III тисячоліття” (для учнів 1-8 класів);
- прийом делегації з міста Познань (Польща) в рамках проекту міжнародного обміну молоді та прийом делегації з міста Варшава (Польща);
- гімназійний проект „Відкритий лист” (для учнів 7-11 класів);
- організація та проведення інтелект-турнірів;
- ігротеки та „Веселих стартів” для молодших школярів;
- Дня самоврядування тощо.

Традиційний *День самоврядування* проводиться щорічно в останній день I чверті. У цей день гімназисти особливо відчують себе господарями гімназійного життя: виконують

обов’язки адміністрації, самі ретельно готуються до проведення уроків, турбуються про те, щоб була цікава наочність, готують презентаційні проекти, запрошують своїх батьків – спеціалістів з різних фахів, вчених, громадських діячів до участі в проведенні уроків, роблять відео- та фотозйомки за допомогою студентів Інституту журналістики. *У нас в цей день зовсім інший розклад занять, адже майже 120 уроків проводять батьки наших учнів, і треба бачити оцenyта їхніх дітлахів, які з любов’ю й гордістю слухають урок своєї матусі, батька, бабусі чи дідуся. Ця співпраця дає чудовий результат: допомагає дітям реалізувати себе як частку суспільства, як неповторну індивідуальність зі своїми специфічними запитами.*

Традиційне свято *День Наума*, яке проводиться в гімназії 14 грудня, запам’ятовується посвяченням найкращих учнів гімназії у члени Ордену Інтелекту та обранням нового лідера учнівського самоврядування за підсумками звітно-виборчої конференції. Під час церемонії діти урочисто дають клятву дотримуватися Кодексу Честі гімназійного братерства.

Члени піклувальної ради разом з батьківським комітетом проводять нагородження пам’ятними подарунками кращих учнів гімназії 3-11 класів – переможців районного, міського та Всеукраїнського етапу олімпіад, призерів науководослідницьких робіт секцій МАН.

Традиційне проведення святкування *Дня народження*

гімназії у міському Будинку вчителя (15 травня) об'єднує зусилля всіх членів гімназійного братерства: учнів, вчителів, батьків.

На святі підводимо підсумки роботи навчального закладу за рік, нагороджуючи переможців II та III етапу Всеукраїнських олімпіад з базових дисциплін, учнів – членів МАН, пере-

можців Міжнародного конкурсу знавців української мови імені П. Яцика, учнів, які здобули перемоги поза межами рідної Альма-матер, вітаємо Міс та Містера Інтелект гімназії, обираємо найактивніші класні колективи, і, звичайно, шануємо випускників гімназії з врученням грошових стипендій, дипломів, подарунків із символікою гімназії №48.

Для сьогоднішніх гімназистів навчання – дійсно бажане, це не тільки прагнення до знань, це формування особистості, громадянського зростання, яке вони отримують в стінах рідного навчального закладу. Тому як не приєднатися до слів В.О. Сухомлинського: „Процес виховання – це єдність духовного життя вихователя і вихованців – єдність їхніх ідеалів, прагнень, інтересів, думок, переживань”.

Найцінніша для учнів і батьків та школа, де діти мають можливість реалізувати себе в різній позаурочній діяльності і неформальному спілкуванні з цікавими для себе людьми.

Колектив педагогів гімназії №48 – колектив одностайців, який продовжує добрі традиції: працювати над розвитком творчих обдарувань гімназистів, задоволенням їхніх інтересів та можливостей усвідомлення цінностей духовного зростання, розвитком навичок соціальної компетентності, активізації особистісного потенціалу для самореалізації та самоствердження в різних сферах людської життєдіяльності.

Елена Чистяк
Воспитываем личность

В статье раскрыты особенности системы воспитательной работы гимназии №48 города Киева. Автор статьи убедительно доказывает, что вся воспитательная работа гимназии – это созвучие разных музыкальных инструментов в многоголосом оркестре школьной жизни, когда возникает необходимость в обмене мнениями, сомнениями, мечтами.

Педагог делится опытом работы, когда учеников объединяет не только учеба, но и общие интересы – любовь к театру, живописи, журналистике, спорту.

Ключевые слова: воспитание, личность, индивидуальный подход, взаимопонимание, самореализация.

Olena Chystiak
Bringing up the Personality

The article reveals the peculiarities of educational work in gymnasium №48, Shevchenko district, Kyiv.

The author of the article convincingly argues that the whole educational work at school is like a perfect unison sound of different musical instruments in the vociferous orchestra of school life when there is a need to express their thoughts, doubts, dreams.

The teacher shares her experience, how common studies as well as common interests in theatre, art, journalism and sports make students' relations closer.

Keywords: upbringing, personality, individual approach, interunderstanding, self-realization.

МЕЦЕНАТСТВО: традиція та необхідність

З 2008 року Шевченківська районна в м. Києві адміністрація проводить конкурс "Меценат року" серед підприємств, установ, організацій, фізичних та юридичних осіб району.

Благодійні справи в Шевченківському районі мають міцне коріння. Саме тут жив і працював Нікола Терещенко, якому 20 червня 2009 року як меценату і почесному громадянину м. Києва було встановлено на території району пам'ятник (скульптор Олександр Михайліцький). В урочистому заході взяли участь нашіадки Н.А.Терещенка на чолі з його праправнуком Мішельем, громадянином Франції.

„Саме Нікола Терещенко побудував безкоштовну лікарню для чорноробів, де тепер встановлено цей пам'ятник і де в даний час працює Науково-практичний центр дитячої кардіології і кардіохірургії. При всіх заводах, які належали Терещенку, працювали безкоштовні лікарні. Сьогодні вітчизняна медицина потребує відродження такого дієвого, небайдужого ставлення меценатів”, – відзначив І. Ємець, директор Центру дитячої кардіології.

Мішель Терещенко згадував: *„Приїхавши в Глухів, де раніше був наш родовий маєток, в 2003 році я був присутній при ексгумації тіла Ніколи Артемійовича. Відкрили гробницю, і я побачив... нетлінне тіло прапрадіда. Сто років він пролежав в могилі і зберігся, як живий! В це диво, звичайно, важко повірити, але я можу пояснити його: мій прапрадід все життя займався добродійністю. На його гроші створювалися безкоштовні лікарні для бідних, нічліжки, освітні установи. В цьому весь секрет”.*

Історичні джерела дають таку цифру: всього за все своє життя Н.А. Терещенко пожертвував для суспільної користі близько 5 млн. рублів. Завдяки Н. Терещенку з'явилися торгова школа для дівчат, Комерційне училище на Ярославовому валу (зараз тут Театральний інститут). Крім того, він придбав палац на Бібіковському бульварі, де зараз знаходиться музей Тараса Шевченка... У 1881 році відкрив училище для сліпих, єдиний на той час заклад в Росії. У цьому ж році Нікола Артемійович виділяє 23 тисячі карбованців на будівництво Маріїнського дитячого притулку (в даний час Інститут ім. Г.С. Костюка НАПН України).

Завдяки сім'ї Терещенків Київ дотепер має багатющу колекцію в чотирьох музеях: Національному художньому, Т.Г. Шевченка, Російському, Західного і Східного мистецтв. До речі, три з них займають будинки, які належали Терещенкам, а четвертий споруджений їх коштом.

До 80-річчя Ніколи Артемійовича (14 жовтня 1899 р.) влада Києва перейменувала Олексіївську вулицю на Терещенківську. Це ім'я вона має і сьогодні.

У відкритті пам'ятника Ніколі Терещенку взяв участь його праправнук Мішель

Управління
школою

ЗЕРНИНИ З ДОСВІДУ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ

Перед заступником директора школи з навчально-виховної роботи постійно постають питання: як виділити головне, як систематизувати матеріали з методичної роботи, зробити їх доступними та зручними для користування? Пропонуємо до вашої уваги один із варіантів організації і проведення роботи шкільних методичних об'єднань (предметних кафедр).

Ключові слова: методична робота, предметні кафедри, аналіз, досвід.

Тамара КРИК

Директор спеціалізованої школи № 91 м. Києва, відмінник освіти України

Якими стануть наші учні, вийшовши із стін рідної школи? Це питання хвилювало педагогів у всі часи. Нині ж, коли в умовах реформування та демократизації освіти на зріла потреба вдосконалення майстерності педагога, ми особливо критично маємо переглянути свої педагогічні здобутки й оптимально вирішувати завдання навчально-виховного процесу. Зволікати з цим не можна, адже проблеми сьогодення розв'язуватимуть наші учні. Успіх залежатиме від того, чого і як ми їх навчили.

Зрозуміло, що передусім учитель має забезпечити високий науковий і методичний рівень викладання свого предмета та виховної роботи зі школярами. А це можливо за умови, коли він постійно збагачуватиметься інтелектуально і поглиблюватиме

свої знання, вдосконалюватиме вміння та застосовуватиме інновації, нові методи, нові технології навчання, що впроваджуються на даному етапі розвитку суспільства. В.О. Сухомлинський говорив: „...Найдосвідченіший педагог ніколи не повинен спинятися на досягнутому, бо якщо немає руху вперед, то неминуче починається відставання”.

Чи не найефективнішою формою професійного навчання педагогів є предметне методичне об'єднання, якщо воно працює творчо, за певною системою.

На жаль, донині керівникові методичного об'єднання нелегко спланувати систему навчально-методичних заходів, які забезпечували б ефективно професійне зростання вчителів-предметників. Самотужки, не маючи належної науково-теоретичної бази, торує шлях учитель, якому довірили очолювати згуртований однією професійною метою колектив колег.

Директор школи, ліцею, гімназії № 52010

У запропонованій статті ми поділимося досвідом організації та проведення роботи предметних кафедр, який, сподіваємося, певною мірою допоможе керівникові методичного об'єднання на перших етапах його діяльності.

Відповідно до наказу по школі „Про організацію та структуру методичної роботи з педагогічними кадрами у 2009-2010 навчальному році” та рішень педагогічної ради **створюються кафедри педагогічних працівників**, а саме:

- кафедра початкових класів;
- суспільно-гуманітарна кафедра, до якої ввійшли вчителі української мови та літератури, зарубіжної літератури, історії та правознавства;
- кафедра іноземної мови – вчителі англійської, французької та німецької мов;
- кафедра природничих наук – вчителі біології, хімії, географії та фізики;
- кафедра математики та інформатики – учителі математики та інформатики;
- кафедра естетичного та фізичного розвитку – учителі фізичного виховання, образотворчого мистецтва та музики.

Таке об'єднання дало змогу ефективніше впроваджувати в роботу вчителів-предметників новітні методи, технології, які сприяли б здійсненню міжпредметних зв'язків у вивченні споріднених предметів, розв'язанню шкільних навчальних проблем, спільній організації предметних та виховних заходів, зустрічей, вечорів тощо.

Директор СШ №91 Крик Тамара Михайлівна

Семинар керівників навчальних закладів м. Києва

Управління школою

Відповідно до наказу „Про призначення завідувачів предметних кафедр школи та організацію їх роботи” та рішень педагогічної ради **призначається завідувач кафедри.**

На виконання Закону України „Про освіту” та з метою підтримки заохочення до творчої діяльності педагогічних працівників, що здійснюють методичну роботу в навчальному закладі, на засіданні науково-методичної ради школи затверджено Положення „Про шкільні предметні кафедри педагогічних працівників” та Положення „Про керівника предметної кафедри”.

Перше Положення складається з розділів: загальні положення, завдання кафедри, зміст та основні напрями діяльності, висвітлення загальношкільних завдань, яким підпорядковується діяльність предметних кафедр. Це допомагає колективові підвищити загальний рівень навчально-виховної роботи в школі.

Засідання предметних кафедр проводиться в основному раз на чверть. Для успішної роботи дуже важливо скласти змістовний, конкретний план (у вересні на весь навчальний рік), який відповідав би завданням, що в даний час стоять перед учителем-предметником, сучасним вимогам до викладання предметів і врахував рівень професійної та загальноосвітньої підготовки педагогів. Не слід забувати й віковий склад учителів, адже коли в школі більшість молодих, то слід дотримуватися принципу наступності.

Робота завідувача кафедри складна і багатоаспектна. З чого ж починати її? Передусім треба правильно і чітко оформити потрібну документацію, щоб нею було зручно користуватися.

Визначимо основні розділи Плану роботи кафедри та їх зміст.

На другій сторінці Плану подаємо кількісно-якісний склад предметної кафедри: це ПІБ, освіта, який навчальний заклад закінчив, кваліфікація за дипломом, предмет, який викладає, та в яких класах працює, стаж роботи, коли пройдено курсову підготовку, домашня адреса, теле-

фон. Окремою сторінкою подається і результативність роботи кожного вчителя-предметника впродовж трьох років.

Кожна наступна сторінка є відображенням теми (проблеми), над якою працює навчальний заклад, кафедра та учитель-предметник (самоосвіта). Варто зауважити, що теми мають бути тісно пов'язані між собою. Ці матеріали ми відносимо до першого розділу „Вступ”.

Другий розділ має назву „Звіт. Тематика засідань”, де подається алгоритм роботи предметної кафедри (щомісячно). Щоб план роботи забезпечував наступність, необхідно у звіті глибоко проаналізувати діяльність кафедри в минулому навчальному році з таких напрямів: повідомлення про виконання завдань, поставлених перед кафедрою; коротка інформація про особовий склад; аналіз із зазначенням найважливішого, найціннішого досвіду, які форми і методи роботи виявилися ефективними за результативністю, хто з учителів і в яких видах роботи брав участь, яка результативність; оцінювання результативності всіх форм підвищення кваліфікації; аналіз результативності навчальних досягнень учнів та стан викладання, дотримання державних вимог до змісту та обсягу навчальних програм; підсумки роботи над науково-методичною темою, використання досягнень перспективного педагогічного досвіду в практиці роботи вчителів; результативність роботи з обдарованими дітьми; аналіз недоліків та визначення шляхів удосконалення роботи на наступний рік.

У цьому ж розділі подається тематика засідань, протоколи, графік відкритих уроків (це полегшить учителям, які мають обмежений вільний час, планувати відвідування відкритих уроків) та їх розробки; виступи, доповіді учителів на засіданнях педагогічного колективу.

На засідання кафедри у вересні та грудні (січні) виноситься перше питання підсумкового характеру, на

кожні наступні – питання теорії і методики вивчення відповідних предметів.

Щоправда, такі питання, як роль єдиного орфографічного режиму в школі, ознайомлення з нормативними документами Міністерства освіти та науки, науково-методичною літературою з питань педагогіки та психології, викладання предметів; атестація вчителів кафедри, організація виконання Державної програми розвитку і функціонування української мови на 2004-2010 рр., система роботи з обдарованими дітьми та організація науково-дослідницьких робіт учнів школи, календарне планування, заповнення журнальних сторінок теж важливі. Вони вносяться в план з року в рік.

Крім того, плануючи тематику засідань, враховуємо ті важливі питання, над якими предметна кафедра працює впродовж кількох років, бо вони потребують тривалого і поглибленого дослідження.

Останнім питанням кожного засідання є обговорення відвіданих уроків, що є однією з важливих ділянок роботи методичного об'єднання. Спостереження за живим навчально-виховним процесом, здійснюваним колегою, дає змогу збоку глянути на урок як форму навчання, визначити його ефективність, побачити недоліки, врахувати їх у своїй роботі, взяти на озброєння щось нове, передове і, зрештою, критично оцінити себе як фахівця. Спостерігаючи роботу іншого, неминує порівнюєш його із собою. Окрім того,

велику користь дає обговорення уроків після взаємовідвідування, яке проводиться з певною метою. Наприклад, учителя, який іде на урок, цікавить індивідуальна і диференційована робота з учнями чи методика використання в процесі вивчення певної теми міжпредметних зв'язків, специфіка проведення сучасного уроку в старших класах, використання мультимедійної дошки.

Наступний розділ – „Робота з обдарованими дітьми”. У ньому розкриваються питання: що таке обдарованість, ознаки творчої обдарованості учня; визначаються завдання, принципи та пріоритетні напрями, вікові особливості дітей; подається анкета для виявлення таких дітей; оформляється картка обліку індивіда з яскравими проявами здібностей до окремих видів діяльності й дисциплін; визначаються різні заходи, що проводяться вчителем разом із учнями.

Створено окремі підрозділи „Олімпіади. Конкурси” та „Предметні декади та позакласні заходи”, де зберігаються матеріали: завдання Всеукраїнських учнівських олімпіад з базових предметів, заявки та результати участі учнів СШ №91 у I етапі Всеукраїнської олімпіади з базових предметів, довідки про підсумки проведення I шкільного етапу Всеукраїнської учнівських олімпіади з базових предметів у 2009-2010 навчальному році; роботи переможців I етапу, відповідні матеріали з різних конкурсів; плани проведення предметних де-

Спостерігаючи роботу іншого, неминує порівнюєш його із собою

Управління школою

Відкритий урок

Районний семінар вчителів початкової школи

кад чи тижнів, позакласних заходів із предметів та довідки щодо підсумків проведення предметних декад.

Атестація педагогічних працівників сьогодні стала звичним явищем освітнього життя. У кожному місті, районі, навчальному закладі склалися свої підходи до атестаційного процесу, сформувався власний досвід. І окремим розділом роботи предметної кафедри є „Атестація педагогічних працівників”. Тут зберігається перспективний план-графік післядипломного підвищення кваліфікації педагогічних працівників і керівників СШ №91 на 2008-2015 навчальні роки; перспективний план-графік післядипломного підвищення кваліфікації педагогічних працівників СШ №91 Шевченківського району м. Києва на 2009-2010 навчальний рік; алгоритм проведення атестації педагогічних працівників, індивідуальний план участі вчителя в атестації.

Атестація – неперервний процес. І як підбиття підсумків атестації педагогічних працівників у нашій школі стало вже традицією проведення районних науково-практичних семінарів (див. вріз на С. 151).

Завершення атестації педагогічних працівників є початком атестації нового складу педагогічних працівників у наступному. Це довели учителі кафедри початкової школи. Вони в лютому 2010 року провели районний семінар-практикум „Інноваційні педагогічні процеси в початкових кла-

сах як шлях до якісної освіти” за участю С.В. Мурзіної, методиста районного науково-методичного центра. Завідувач кафедри початкових класів С.В. Гудзь презентувала досвід роботи кафедри початкових класів „Будь майстром, поетом, художником у справі, яку ти любиш”. Учителями початкових класів, один із яких атестувався в цьому ж навчальному році, другий – у наступному, було проведено чотири відкритих уроків.

Видано методичний порадник „Педагогічна творчість: інновації, технології, досвід” для вчителів початкових класів, вихователів ГПД, шкільних психологів та вчителів інформатики.

Черговий розділ роботи кафедри відображає *роботу наставників із молодим та малодосвідченим учителем*. Це індивідуальний план роботи вчителя-наставника з малодосвідченим чи молодим спеціалістом на 2009-2010 навчальний рік; основні напрями та завдання; планування консультацій, бесід із різних питань, взаємовідвідування уроків, звіти наставників та молодих спеціалістів.

Щоб робота предметної кафедри була ефективною, треба добре знати результати моніторингових досліджень рівня навчальних досягнень учнів СШ№91 з предметів, динаміку успішності учнів із предмета та моніторинг класного керівника, з цією метою створено розділ „Моніторингове дослідження”.

Питання моніторингових досліджень щосеместра виносяться на засідання кафедри. У разі необхідності складаються та затверджуються заходи щодо підвищення якості рівня знань, умінь і навичок учнів із предмета.

Наступні розділи – це „*Внутрішкільний контроль*”, „*Нормативна база*” та „*Накази по СШ № 91*”.

Уся документація предметної кафедри зберігається в одній папці,

РАЙОННИЙ НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ СЕМІНАР як захід атестації педагогічних працівників

У 2008 році було організовано районний науково-практичний семінар вчителів англійської мови та зарубіжної літератури на тему: „Формування навичок мовно-культурної комунікації в процесі навчання англійської мови та зарубіжної літератури” за участю Т.М. Шербань, методиста районного науково-методичного центра, З.В. Кирилук, доктора філологічних наук, професора кафедри історії російської літератури Інституту філології Київського національного університету ім. Т. Шевченка та П.С. Вовк, доктора філологічних наук, професора кафедри сучасної української мови Інституту філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Обговорення відкритих уроків із зарубіжної літератури в 7-ому класі (В.М. Сапегін, учитель зарубіжної літератури, спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії), з англійської мови в 6-ому класі (І.А. Атаєва, вчитель англійської мови, спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії, „Старший учитель”), доповіді Т.М. Крик (директор школи, учитель зарубіжної літератури, спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії, учитель-методист) „Мовно-культурна комунікація в сучасному соціумі” (використання науково-практичних досліджень учителя зарубіжної літератури на словниковому матеріалі економічного, біологічного, географічного, етичного спрямування та загальноживаної лексики для практичного аналізу перекладу та близькосторідності мов під час вивчення художніх творів письменників зарубіжжя) та виступів гостей переросло в диспут. Хіба можна не порадіти за колегу, коли його вихованець Алексеев Роман найкраще переклав уривок з твору О.С. Пушкіна „Пісня про вішого Олега”.

Такі творчі злети як вчителів, так і учнів приносять величезне моральне й естетичне задоволення, надихають на працю, додають сил.

Тамара Крик
Зерна из опыта научно-методической работы

Перед заместителем директора школы по учебно-воспитательной работе постоянно возникают вопросы: как определить главное, как систематизировать материалы по методической работе, сделать их доступными и удобными для использования?

Предлагаем вашему вниманию один из вариантов организации и проведения работы школьных методических объединений (предметных кафедр).

Ключевые слова: методическая работа, предметные кафедры, анализ, опыт.

Tamara Kryk
Grains of experience of scientific-methodical work

The article investigates the problems of organization of scientific – systematic work of teachers in the school.

Many questions appear the deputy in front of head master. They have to pick out the main problems, to systematize the material of the methodical work, to make it accessible, useful and convenient to use.

We propose one of the versions of the organization of school science – systematic work (subject faculties).

Keywords: systematic work, subject faculty, analysis, experience.

крім напрацювань із тем, над якою працює школа, кафедра та учитель-предметник.

І ще одне. Предметна кафедра, якою б творчою і сильною вона б не була, не повинна замикатися на проблемах своєї школи. Обов'язково треба цікавитися, що нового в практику навчання внесли колеги із сусідніх шкіл, досвід кого з них можна перейняти. Де ж про це довідатися? Координатором, до якого поступає інформація про діяльність шкільних колективів, є районний науково-методичний центр (керівник І.В. Муценко), його актив. Вони інформують про районні та міські заходи, спрямовані на підвищення фахової майстерності педагогічних працівників, організацію та проведення конкурсів, олімпіад, турнірів, про атестацію педагогічних працівників, вивчення та аналіз навчально-виховного процесу тощо. Як бачимо, вчитель при бажанні може ознайомитися з досвідом колег, збагатити себе духовно. *Тільки вдумливий, творчий, високоінтелектуальний учитель – авторитет для сучасного школяра.*

Отже, робота предметних кафедр спрямована не лише на систематичне озброєння вчителів міцними й глибокими знаннями, підвищення ефективності їхньої праці, а й на створення умов для розвитку й самореалізації кожної особистості як громадянина України, формування поколінь, здатних навчатися впродовж життя, створювати й розвивати цінності громадянського суспільства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Жерносек І.П. Науково-методична робота в середніх загальноосвітніх навчальних закладах. – Київ, 2002. – 86 с.
2. Павлютенко Є.М., Крижко В.В. Організація методичної роботи. – Харків: Основа, 2005. – 78 с.
3. Загнітко А.П., Данилюк І.Г. Українське ділове мовлення: професійне і непрофесійне спілкування. – Донецьк, 2008. – 425 с.

ОКРЕМІ АСПЕКТИ РОБОТИ З БАТЬКАМИ

Управління
школою

*Звично, методично
Прикладом, глаголом
Сіє добре, вічне
Наша рідна 58 школа*

В статті розкриваються окремі аспекти роботи педагогічного колективу загальноосвітньої школи №58 Шевченківського району м. Києва з батьками.

Це „родзинка школи”, її обличчя, її почерк у виховній роботі.

Ключові слова: виховання, робота з батьками, навчально-виховна робота

Наша школа не є модним сучасним закладом за назвою, працює за звичайною програмою, має багато труднощів і проблем. Але все-таки має своє обличчя, свій почерк. „Тут відкривають людину”, – так кажуть про неї випускники, батьки, ті, хто сьогодні сидить за партою. Всі підкреслюють найсильніший бік педагогічної індивідуальності, її добру славу, її „родзинку” – ефективну взаємодію вчителів, учнів, батьків у вихованні школярів.

Нинішній імідж школи творять сучасні педагоги, які зберегли найкращі традиції і прагнуть їх поповнювати, а тому завжди в пошуку, в бажанні йти в ногу з часом, що вимагає від вчителя неабиякої підготовки та самовдосконалення.

Виховання – це єдиний нерозривний процес, що пов’язує школу і родини. Тому багато уваги адміністрація школи і весь педколектив приділяє створенню доброзичливої атмосфери, встановленню родинних

стосунків сім’ї і школи, підвищенню педагогічної культури батьків, організації спільної діяльності сім’ї та школи.

Ми прагнемо створити таку атмосферу, щоб кожна дитина, переступивши поріг, почувала себе як вдома.

Педагогічний колектив головним завданням в роботі з сім’єю визначає:

- упровадження таких форм роботи з сім’єю, які сприяють гуманізації стосунків „педагоги – батьки”. Батьки і вчителі стають партнерами у творчому процесі виховання учнів;
- пропаганда педагогічних знань, що зумовлює підвищення педагогічної грамотності батьків.

Ми ставимо своїм завданням максимально зблизити сім’ю та школу на основі партнерства, співробітництва, взаємодопомоги. В школі активно впроваджується програма „Школа і сім’я”, мета якої – поліпшення

Світлана МАГАЛЬ

Заступник директора
з виховної роботи
ЗОШ №58
Шевченківського району
м. Києва

Директор школи, ліцею, гімназії № 52010

рівня стосунків між батьками, вчителями, учнями.

В рамках цієї програми активно працює психологічна служба школи – психологічна просвіта, діагностична, консультативна та корекційні види діяльності. Семінари-тренінги, психологічні практикуми, рольові ігри допомагають набувати навичок сімейного виховання. Вони є дієвими, позаяк дають змогу встановити емоційні контакти з батьками, отримати зворотний зв'язок із спілкуванням та відверто говорити про проблеми сім'ї.

Після апробації цих тренінгів ми отримали анкети – оцінки його ефективності. Ось кілька відгуків батьків: „Треба частіше проводити такі заходи”, „Замислився: а чи правильно я виховую і розумію своїх дітей”, „Мені соромно перед собою за деякі вчинки”, „Я думала, що лише у мене такі проблеми”.

Щоб зблизити батьків і педагогів, дати можливість батькам побачити своїх дітей як в урочній, так і в позаурочній діяльності, відчуття цю творчу атмосферу, що панує в колективі, в школі проводяться Дні відкритих дверей. Батьки мають можливість відвідати уроки вчителів, поспілкуватися з педагогами і дітьми на перервах, побачити виставки малюнків, творчі роботи, зроблені руками дітей, побувати на ранках, святах, виховних заходах, самим стати учасниками їх творення.

Завдяки обраній формі роботи нам вдалося ефективно організувати ознайомлення батьків з умовами,

змістом, методиками, прийомами навчально-виховної роботи, максимально залучити їх до співпраці.

Однією із форм роботи в рамках програми „Школа і сім'я” є *Дні спілкування з батьками*, які проходять 4 рази на навчальний рік. З 17 до 20 години у ці дні всі педагоги у розпорядженні батьків. Батьки, спілкуючись індивідуально з вчителями-предметниками, дізнаються про всі успіхи й невдачі дитини, про коло її друзів, що цікавить і хвилює дитину, про її ставлення до навчання, громадських справ, про її спілкування з однолітками.

В таких індивідуальних бесідах педагоги допомагають батькам обрати потрібний для розвитку нахилів дитини гурток чи факультатив, дають батькам корисні поради, в тому числі і щодо вибору майбутньої професії, звертають увагу на особливості психіки дитини та певні негативні симптоми, що інколи не відразу помічають батьки. Завдяки вибраному стилю роботи з батьками вони стали повноправними учасниками навчально-виховного процесу: вони – спонсори, журі, учасники конкурсів, вихователі, порадики, як за А.С. Макаренком: *„Тільки живий приклад виховує дитину, а не слова, нехай найкращі, але невідкріплені ділом. Батьківська вимогливість до себе, повага до сім'ї, батьківський контроль над кожним своїм кроком – перший і найголовніший метод виховання”*.

А ще обов'язково хочеться сказати про психологічну

атмосферу в школі – це не просто робочий колектив, це колектив-родина, де прослідковується зв'язок. Вчилися в школі дідусі й бабусі, мами й тата, брати й сестри. За 90 років (а саме стільки виповнилося школі в цьому році) кожне покоління залишило свій відбиток в її історії. І пишатися є чим.

Виховує і сама будівля школи – пам'ятка архітектури початку ХХ століття. Всіх, то приходять до школи, вражають старовинні парадні марші, розкішна актова зала, охайна їдальня, чисті і затишні кабінети. Відчувається дух храму освіти.

І наостанок хочеться порадити: встановлюйте атмосферу довіри дітей і батьків у здійсненні процесу виховання.

Зацікавлюйте дітей і батьків через організацію спільних справ.

Будьте готовими надати батькам психолого-педагогічну допомогу у вирішенні питань сімейного виховання і ні в якому разі не залишайте їх наодинці зі своїми проблемами, адже у нас спільна мета – виховання Людини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Виховання в школі /упоряд. В.Варава, Зоц В. – К: Ред. загальна пед. газ., 2003. – 128 с. (бібліотека „Шкільний світ”).
2. Ільїна Є. Продуктивне педагогічне спілкування // Завуч. – 2004 р. – № 12.
3. Макарєнко А.С. Методика організації виховного процесу. Том 5.
4. Система роботи з батьками. – К.: Шкільний світ, 2008.

Світлана Магаль

Отдельные аспекты воспитательной работы

В статье раскрыты отдельные аспекты работы педагогического коллектива общеобразовательной школы №58 Шевченковского района г. Киева с родителями. Это „изюминка” школы, её лицо, её почерк в воспитательной работе.

Ключевые слова: воспитание, работа с родителями, учебно-воспитательная работа.

Svetlana Mahal

Separate aspects of educational work

The article opens up separate aspects of work of the pedagogical collective of school № 58 of Shevchenko district in Kyiv with parents. It is a „raisin” of the school, its face, its way of education.

Keywords: education, work with parents, teaching-educational work.

Управління
школою

УПРОВАДЖЕННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧИХ* ТЕХНОЛОГІЙ

Захворювання хребта є головною причиною розвитку більшості захворювань, лікування яких потребує великих зусиль, часу та коштів. Відкладаючи профілактику чи лікування хребта, ми відмовляємося від можливості ефективно зберегти та підтримати здоров'я свого організму.

Ключові слова: сколіоз, профілактор Євмінова.

Юрій КОРОЛЬОВ

Директор школи №25,
м. Київ

Тривалі й систематичні навчальні заняття, нові обов'язки і вимоги до учнів в школах, значні статичні навантаження, тривале перебування в одноманітній позі значно знижують рухову активність дітей і приводять до порушень опорно-рухового апарату. Найчастіше зустрічаються викривлення хребта у вигляді порушень постави й сколіозу, які особливо часто виникають у період значної активізації процесів зростання дітей у віці 10-14 років і мають неухильну тенденцію до збільшення. Проблема ускладнюється ще й тим, що батьки і дорослі, які оточують дитину, часто не звертають увагу на різні порушення постави і початкові прояви сколіозу. По допомогу звертаються тільки тоді, коли виразно видно ознаки викривлення хребта.

Проблема пошуку дешевих і ефективних методів, які б сприяли збереженню здоров'я людей, попереджали б розвиток захво-

рювань, пов'язаних з порушенням функцій хребта до цих пір дуже актуальна. В.В. Євміновим запропонований профілактор і розроблена методика, які дозволяють за відносно короткий термін при мінімальних затратах значно понизити рівень захворюваності хребта і поліпшити стан здоров'я дітей, підлітків і дорослих.

Сьогодні вже тисячі хворих відчули на собі ефективність використання унікальної методики відновлення порушень функції хребта за допомогою профілактора Євмінова.

Систематичні заняття на профілакторі є важливою складовою нормального фізичного й духовного розвитку школяра, обов'язковою умовою виховання пріоритетних орієнтацій на здоров'я, мотиваційним стимулом до регулярних самостійних занять фізичними вправами.

Нераціональний режим занять дітей удома і в школі, зменшення рухової активності, асиметричні навантаження (портфель в одній руці), а також специфічні

Директор школи, ліцею, гімназії № 52010

*Про це докладніше – у журналах „Директор школи, ліцею, гімназії”:

- 2010. – №1. – С. 56-66.
- 2010. – №2. – С. 70-98.
- 2010. – №3. – С. 4-46.

види спорту (фехтування, теніс) знижують витривалість м'язів спини і черевного преса, збільшують навантаження на хребет, сприяють закріпленню порушень постави.

Виховуючи дитину, педагоги й батьки повинні пам'ятати, що прищеплені в дитинстві звички зберігаються на все життя й стають природною потребою. Звичка гордо тримати голову, правильно сидіти й стояти, регулярно займатися фізичними вправами не тільки відповідає етичним нормам, але й зберігає здоров'я й працездатність.

Урок фізичної культури — основна форма фізичного виховання школярів. В даний час наш уряд звертає велику увагу на фізичний розвиток дитини. В СЗШ № 25 урок фізичної культури — основна форма фізичного виховання школяра. Заняття на профілакторі Євмінова включають в основну частину уроку. Тривалість занять 5-10 хвилин.

Позаурочні заняття діляться на заняття в режимі навчального дня, позакласні заняття, домашні заняття. До занять фізичними вправами в режимі навчального дня школи відносяться: гімнастика до навчальних занять, фізкультхвилинки, заняття в групах подовженого дня.

З усіх видів занять в режимі навчального дня найбільш оптимальними для вирішення поставлених завдань є заняття в групах подовженого дня. Вони є щоденними і доповнюють уроки по фізичному вихо-

ванню саме заняттями на профілакторі Євмінова, проводяться на уроках фізкультури з першого по п'ятий клас.

Вправи на профілакторі виконуються лежачи на спині, животі, тримаючись руками за рукоятку, вниз головою на спині і животі, утримуючись ногами за рукоятки; тривають 30-45 хвилин індивідуально або з групою від 2 до 12 осіб (від 3 до 6 разів на тиждень). У заняття включаються загальноорозвиваючі й спеціальні вправи.

Своєчасне виявлення, лікування та профілактика сколіозів у дітей є важливим державним завданням і одним з пріоритетних напрямів діяльності сучасної школи.

Юрій Королев

Внедрение здоровьесберегающих технологий

Заболелания позвоночника являются первопричиной развития большинства болезней, лечение которых требует больших усилий, времени и затрат. Откладывая профилактику или уже лечение позвоночника, мы отказываемся от возможности эффективно сохранить и поддержать здоровье всего организма.

Ключевые слова: сколиоз, профілактор Євмінова.

Yurii Koroliov

Introduction of health-preserving technologies

The spine illnesses cause the development of almost all diseases and medical treatment of them demands great efforts, time and expenses. Postponing the prophylaxis or spine's treatment we reject the possibility to save effectively and support the health of the whole organism.

Keywords: scoliosis, Evminov's profilactor.

Управління
школою

**Олена
СТЕПАНЧУК**

Вчитель-методист СЗШ
№ 175 м. Києва,
голова ШМО вчителів
природничо-математичних
дисциплін

Директор школи, ліцею, гімназії № 52010

До питання ПРО ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ В ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ ШКОЛІ

Упровадження допрофільного вивчення окремих предметів впливає на формування особистості вчителя, його стилю спілкування з школярами, на рівень його фахової підготовки та методичної майстерності, отже, бажання пошуку нових засобів та методів навчання. Допрофільне вивчення математики дасть змогу посилити прикладну спрямованість курсу шляхом розширення меж застосування математичних методів у природничих, гуманітарних і соціальних дисциплінах.

Ключові слова: профільне навчання, цілеспрямована діяльність учнів, допрофільна підготовка.

У “Положенні про загальноосвітній навчальний заклад” передбачено, що одним з головних завдань, крім, безумовно, забезпечення реалізації права громадян на загальну середню освіту, є формування і розвиток соціально зрілої, творчої особистості з усвідомленою громадянською позицією, почуттям національної самосвідомості, підготовленої до професійного самовизначення, а педагогічні працівники зобов’язані забезпечувати належний рівень викладання навчальних дисциплін та сприяти розвитку інтересів, нахилів та здібностей дітей, готувати їх до самостійного життя в дусі взаєморозуміння у суспільному житті та гармонії з навколишнім світом, із сформованою думкою про себе як про його невід’ємну частину.

Практичний досвід роботи в школі протягом понад 30 років переконливо доводить, що впровадження профільного навчання в старшій школі неможливе без відповідної підготовчої роботи в школі II ступеня.

Профільне навчання включає базові, профільні та елективні типи навчальних курсів.

Проблема цілеспрямованої діяльності учнів завжди була, є і буде. Вона потребує постійного вирішення. Аксиоматично, що без мети немає діяльності, без мети немає результату.

Процес формування мети, її розгортання в часі і в даному інформаційному просторі дуже складний і вимагає врахування особливостей учнів, їх діяльності щодо досягнення поставленої мети.

На мою думку, щоб допомогти учню свідомо та з

мінімальною похибкою вибрати тип навчальних курсів, слід запроваджувати допрофільне навчання з 7-8 класу.

Вивчення математичних структур приводить до утворення адекватних їм розумових структур – основ не тільки математичного мислення, а й мислення людини взагалі. Математика – це мова плюс міркування, це мова і логіка разом. Математика вивчається не тільки в інтересах майбутніх математиків, фізиків, хіміків, працівників статистики, а також інших шанованих та сучасних фахів на ринку праці, скільки з метою розширення та поповнення тих ланок системи гуманітарної освіти, які може дати тільки математична освіта.

Допрофільне вивчення математики дасть змогу посилити прикладну спрямованість курсу шляхом розширення меж застосування математичних методів у природничих, гуманітарних і соціальних дисциплінах.

Пройшовши курс допрофільної підготовки, учень зможе в школі III ступеня свідомо обрати *зміст курсів*, враховуючи основні функції математичної освіти:

- власне математична освіта;
- освіта за допомогою математики;
- спеціалізуюча (як елемент професійної підготовки).

Введення допрофільного навчання з 7-го класу впливає не тільки на розвиток логічного мислення, поглиблення знань з навчальних дисциплін, вміння аналізувати, приймати правильні рішення, а й виховує всебічно розвинену, соціально зрілу людину, формує риси характеру учня. Перш за все відбувається особистісний розвиток, формується власна самооцінка, власна гідність, розвивається почуття відповідальності за результати власної навчальної діяльності, за справи всього класного колективу; учні вчаться самоорганізації, критичному мисленню. **З'являються нові потреби:**

- у пізнанні (виникає бажання ставити запитання та знаходити на них відповіді);
- у самовираженні, яке більше спи-

рається на здобуті знання та позитивний досвід (самоствердження);

- у самооцінці, самовдосконаленні;
- в отриманні позитивних емоцій – радість перемоги, подив, азарт, гордість, самоповага та ін.;
- у застосуванні та використанні математичної освіти в різних навчальних предметах.

Аналіз результатів навчальної діяльності учнів в класах, де практикувалося допрофільне вивчення математики з 7-го класу, профільне його продовження в старшій школі та моніторинг їх подальшого навчання і практичної діяльності свідчить, що всі вони знайшли достойне місце в непростому сьогоденні:

- продовжили навчання у вищих навчальних закладах – 53 учні (100%);
- нагороджені золотою та срібною медалями “За особливі успіхи у навчанні” – 17 учнів (32,1%);
- закінчили ВУЗ з відзнакою – 8 учнів (15,1%).

Варто зазначити, що впровадження допрофільного вивчення окремих предметів значно впливає не тільки на учнів, але й на формування особистості вчителя, його стилю спілкування з школярами, на рівень його фахової підготовки та методичної майстерності. Виникає бажання пошуку нових засобів та методів навчання, реалізації творчих планів, до яких активно долучаються учні та стають їх співавторами. В такому випадку формується позитивна мотивація навчальної діяльності учнів та самоосвіти вчителя (і не тільки з профільного предмету).

Результат анкетування, яке було проведено шкільним психологом як серед учнівського, так і серед педагогічного колективу, показав справедливості даного висновку – максимальна реалізація бажання вчитися та вчити, спільно досягати поставленої мети, що, власне, і є реалізацією завдань, які держава ставить перед загальноосвітнім навчальним закладом.

Елена Степанчук

К вопросу о внедрении профильного обучения в общеобразовательной школе

Внедрение допрофильного обучения отдельных предметов влияет и на формирование личности учителя, его стиля общения с учениками, на уровень его специальной подготовки и методического мастерства. Возникает желание поиска новых средств и методов обучения. Допрофильное обучение математике позволяет усилить прикладную направленность курса путем расширения границ применения математических методов в гуманитарных, естественных, социальных дисциплинах.

Ключевые слова: профильное обучение, целенаправленная деятельность учеников, допрофильная подготовка.

Olena Stepanchuk

To the question about introduction profile teaching at general school

The application of pre-professionally oriented education can be useful not only for teachers but for students, too. It develops the teacher's personality, their styles of communication and the level of their methods of teaching. It stimulates teachers to look for the new methods of teaching and to use the new equipments to prepare their students for independent lives, to be in harmony with the surrounding world. Math pre-professionally oriented education creates persons developing their skills, talents, ambitions and their bent for doing something.

Keywords: type teaching, purposeful activity of students, pre-professional education.

КОМЕНТАР

щодо впровадження профільного навчання

За останнє десятиліття поняття графічна грамота, комп'ютерна графіка та дизайн міцно ввійшло в наше життя. Поступово приходять розуміння, що вони здатні активно впливати на естетичне почуття і комфортність існування кожної людини.

Протягом чотирьох років СЗШ №199 працювала над впровадженням технологічного профілю навчання, де поглиблено вивчався курс „Креслення та графічний дизайн”.

Завдання поглибленого вивчення креслення у школі є: розширення знань учнів про різні види практичної діяльності людей, пов'язані із застосуванням конструкторсько-графічних документів; ознайомлення учнів з професіями, пов'язаними з виконанням конструкторсько-графічних робіт.

Більшість випускників класу з технологічним профілем навчання вступають на інженерно-технічні факультети Київського політехнічного інституту, Національного авіаційного університету, Харківського авіаційного університету, з якими школа має угоди про співпрацю.

Ольга Добровольська,
заступник директора з НВР
СЗШ №199 м. Києва

Від редакції

*Пропонуємо вашій увазі:
публікації* з теми
„Профільне навчання”*

1. Самодрин А. Профільна диференціація – проблема української школи. – 2001. – №1. – С. 63.
2. Зоц В. Проблеми демократизації, профільного навчання і сільської школи. – 2003. – №2. – С. 28.
3. Біляк Б., Дуда О. Профільне навчання в загальноосвітніх закладах. – 2003. – № 4. – С. 44.
4. Бурда М. Нові підходи до організації освіти у старшій школі. Проект концепції профільного навчання у старшій школі. – 2004. – №1. – С. 72.
5. Антонов В. Майбутні лікарі навчаються в ліцеї. – 2004. – № 2,3. – С. 176.
6. Астанова Н. Донецька профільна гімназія – школа співдії культур. – 2004. – № 2,3. – С. 194.
7. Жукова О. Рання профорієнтація на психолого-педагогічну професію. – 2004. – № 2,3. – С. 211.
8. Шиян Н. Профільна сільська школа: проблеми та перспективи. – 2004. – №4. – С. 44.
9. Ветров І., Потильчак О. Професійне навчання і підготовка трудових резервів в Україні в роки німецько-фашистської окупації. – 2004. – № 5. – С. 72.
10. Муранова Н. Система „Авіакосмічний ліцей – Національний авіаційний університет”: організація допрофесійної підготовки ліцеїстів. – 2004. – № 6. – С. 60.
11. Шукевич Ю. Профілізація освіти у фінансовому ліцеї. – 2004. – 36. – С. 69.
12. Муранова Н. Особистісно орієнтований підхід у професійній підготовці ліцеїстів Авіакосмічного ліцею. – 2005. – №3. – С. 40.
13. Аносова О. Зачароване коло проблем профільного навчання. – 2005. – № 3. – С. 89.
14. Бібік Н. Проблема профільного навчання в педагогічній теорії і практиці. – 2005. – № 5. – С. 20.
15. Максименко С. Психологічний супровід профільного навчання: теоретичні основи. – 2005. – №5. – С. 27.
16. Наказний М. Особливості функціонування ліцею в структурі „ліцей – вищий навчальний заклад”. – 2005. – № 6. – С. 128.
17. Тимофеева Н. Профільне навчання з іноземної мови: результати, технології, знахідки. – 2006. – №3. – С. 64.
18. Сечняк М. Профільне навчання в ліцеї. – 2006. – № 3. – С. 67.
19. Шабатова І. Професійне самовизначення учнів в умовах освітнього середовища. – 2006. – №4. – С. 74.
20. Кальченко Л. Науково-методичний супровід професійного вибору ліцеїстів. – 2006. – № 5. – С. 60.

*//Директор школи, ліцею, гімназії (2001-2006 рр.).

МОДЕЛЬ ПРОФЕСІЙНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ СТАРШОКЛАСНИКІВ НА МЕДИЧНІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ

З ДОСВІДУ РОБОТИ УКРАЇНСЬКОГО МЕДИЧНОГО
ЛІЦЕЮ НАЦІОНАЛЬНОГО МЕДИЧНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ О.О. БОГОМОЛЬЦЯ

На основі комплексного аналізу проблеми професійної орієнтації старшокласників на медичні спеціальності у статті запропонована модель професійної орієнтації на медичні спеціальності. Представлений і проаналізований взаємозв'язок усіх структурних компонентів моделі.

Ключові слова: профільне навчання, профорієнтаційна робота, структурована модель професійної орієнтації.

Розвиток України як суверенної держави, перебування суспільства на нових демократичних засадах, розвиток ринкової економіки висувають нові вимоги щодо підготовки молоді до життя, що в свою чергу вимагає посилення уваги до організації профільного навчання старшокласників в загальноосвітніх навчальних закладах. Особливого значення набуває свідоме професійне самовизначення молоді людини, що позитивно впливає на оволодіння нею майбутньою професією та подальшу професійну діяльність. Проблема профільного навчання як психолого-педагогічного процесу самовизначення молоді, напрями його розвитку визначені в основних державних документах про освіту в Україні: Державній національній програмі „Освіта. Україна XXI століття” (1993 р.); Законах України: „Про освіту” (1991 р.), „Про загальну

середню освіту” (1999 р.); „Концепції загальної середньої освіти” (12-річна школа) (2001 р.); Національній доктрині розвитку освіти (2002 р.); „Концепції профільного навчання в старшій школі” (2003 р.).

Одним із засобів вирішення цих суперечностей є впровадження в діяльність загальноосвітнього навчального закладу системи з профільного навчання старшокласників, здатної забезпечити ефективно спрямування навчально-виховного процесу з профільної підготовки школярів на свідомий вибір майбутньої професії, оволодіння необхідними початковими знаннями та уміннями. Система роботи

Управління
школою

Ярослав ЦЕХМІСТЕР

Проректор з науково-педагогічної роботи та доузовської підготовки Національного медичного університету імені О.О. Богомольця, директор Українського медичного ліцею, доктор педагогічних наук, професор

Руслана ІВАНЕНКО

Заступник директора Українського медичного ліцею Національного медичного університету імені О.О. Богомольця, кандидат педагогічних наук

Лариса ПЕРЕЙМИБДА

Заступник директора Українського медичного ліцею Національного медичного університету імені О.О. Богомольця, кандидат педагогічних наук

Директор школи, ліцею, гімназії № 52010

ФОРМИ ПРОВЕДЕННЯ ПРОФОРІЕНТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Завдяки застосуванню в процесі професійної орієнтації пояснення, спостереження, вправи, демонстрації засобів виконання практичних дій та створення проблемних ситуацій не тільки зміцнювалися уміння та навички, а й формувалася інтерес до певного виду професійної діяльності лікаря або провізора, інтереси до конкретних медичних спеціальностей. Теоретичним шляхом старшокласники вивчали структуру професійної діяльності лікаря або провізора, зміст та методи професіографічних досліджень, різновиди професіографічної документації. На лабораторно-практичних заняттях застосовувалися на практиці технологія та методи професіографічних досліджень.

Індивідуальні заняття практикувалися при підготовці учнів старших класів до професіографічних досліджень, при складанні професіограм.

Консультація як форма навчальної і профорієнтаційної роботи з учнями є специфічною для ліцеїв. Вона дає можливість ліквідувати індивідуальні прогалини у знаннях і підготувати старшокласника до адаптації у навчальному процесі, врахувати різний вихідний рівень знань учнів та вимоги до навчальної діяльності у медичному ліцеї. Крім того, консультація — це одна з форм навчання у вищому медичному навчальному закладі, а також один із специфічних методів роботи медичних працівників, форма колегіальної взаємодії між лікарями. Як правило, консультації в медичному ліцеї проводять завідувачі профільних кафедр, найдосвідченіші професори, доценти як для всього колективу, так і для окремих учнів. При цьому ми виділяємо цикли консультацій: перед семестровими та річними контрольними роботами; під час медичної практики; передекзаменаційні консультації, які проводяться на профільних кафедрах і у стінах базової гімназії безперервно протягом двох передекзаменаційних тижнів, і у цьому випадку до проведення консультацій також залучаються голови предметних передекзаменаційних комісій.

Наші дослідження дозволили нам виділити такі основні методичні вимоги до проведення консультацій у медичному ліцеї: врахування побажань учнів при виборі теми консультації; проведення консультацій у малих групах (2-5 особи); виявлення орієнтовної тематики консультацій шляхом тестування учнів щодо їх знань і вмій (як з певного предмету, так і загальних необхідних для ефективного процесу професійної орієнтації); діалогова форма взаємодії вчителя й учня під час проведення консультації. Профорієнтаційні екскурсії, які наближали старшокласників до максимально реальних умов діяльності лікарів різних спеціальностей. На психологічно-мотиваційному рівні закріплюється власна думка про майбутню професію: учні безпосередньо бачать професію, специфіку медичних спеціальностей, вимоги і результати роботи. Високі пізнавальні можливості давало поєднання профорієнтаційних екскурсій з професіографічними зустрічами.

Науково-дослідна робота старшокласників сприяє їх інтелектуальному та духовному розвитку, підготовці до активної діяльності в галузі науки та самовизначенню в майбутній професії лікаря ►

загальноосвітнього навчального закладу з профільного навчання як психолого-педагогічного процесу самовизначення молоді повинна забезпечити врахування як інтересів учнів, так і їх природних здібностей та обдарувань, наступність у змісті профільного навчання школярів у системі роботи загальноосвітнього навчального закладу, розвиток уявлень про світ професій та подальші напрями профільної підготовки.

Ми пропонуємо визначити **профільне навчання як психолого-педагогічний процес самовизначення молоді в роботі загальноосвітнього навчального закладу, як цілісну систему, яка включає в себе такі поняття:**

- диференційований підхід до навчально-виховного процесу в загальноосвітніх навчальних закладах та забезпечення принципу рівного доступу учнів до знань в процесі їх отримання;
- інтегрована система навчання в загальноосвітніх навчальних закладах, яка забезпечує комплексні знання та навички з обраних предметів певного спрямування (профілю), взаємопов'язує і взаємодоповнює базові, загальні та профільні дисципліни, профільні спекурси, практикуми, а не дає штучну суму знань учневі;
- наукова система психолого-педагогічної діагностики, загальної психологічної підтримки та координації, впроваджена в загальноосвітні навчальні заклади різ-

ного типу для свідомого вибору старшокласником профілю навчання, майбутньої професії відповідно до природних інтересів та можливостей;

- система заходів та умов, які створюють реальні й конкретні завдання та проекти, розв'язок яких дає можливість старшокласникам в процесі навчання оцінити правильність свого професійного вибору та отримати навички майбутньої обраної професії;
- система неперервного та послідовного профільного навчання як складова допрофесійної підготовки старшокласників відповідно до обраного профілю.

Таким чином, поняття „профільне навчання” ми розглядаємо як цілісну інтегровану систему, у межах якої здійснюється диференційований підхід до навчання, умінь і навичок за обраним профілем професії, що передбачає врахування освітніх потреб, нахилів та здібностей учнів, відповідно до їхнього професійного самовизначення на основі психолого-педагогічної діагностики.

Наприкінці ХХ ст. – початку ХХІ ст. складні процеси державотворення в Україні переконливо довели, що формування цілісної особистості професіонала, здатного до професійного самовдосконалення і самоосвіти впродовж життя повинно починатися зі шкільної парти, через продуману систему профорієнтаційної роботи.

або провізора. Головною метою діяльності наукового товариства ліцеїстів є створення сприятливих умов для активної творчої діяльності старшокласників під керівництвом досвідченого професорсько-викладацького складу медичного університету, що сприяє піднесенню престижу інтелектуальної праці.

Конференції сприяють обміну досвідом та інформацією щодо розвитку медичної науки в різних галузях, конкретних медичних спеціальностей. Так, наприклад, проводилися конференції на теми: „Медицина і біологія”, „Людина і біосфера”, „Рішення медичних аспектів космонавтики”, „Сучасні досягнення медицини”, „Етичні аспекти поняття “зцілення” у християнській традиції”, „Біоетичний “код” роману “Собаке серце” М.А. Булгакова”, „Глобальні загрози здоров'ю у світі і Україні”, „Проблема деградації довкілля”. Крім того, важливого значення мала участь старшокласників медичного ліцею у міжнародних конференціях, які проводив Національний медичний університет. Така форма роботи сприяє вирішенню проблем наступності між навчанням у медичному ліцеї та вищому медичному навчальному закладі.

Важко говорити про високу якість профорієнтаційної роботи, якщо відсутнє вміння розуміти потреби та індивідуальні особливості старшокласників вибирати найбільш дієві форми спілкування в ділових і міжособистісних ситуаціях, підтримувати впевненість. Практично керувати профорієнтаційною роботою можна лише враховуючи закономірності розвитку особистості й створюючи в процесі навчання внутрішні умови.

Важливою формою проведення професійно-орієнтаційної роботи на медичні спеціальності серед старшокласників ми вважаємо професійний *відбір*, мета якого полягає у прогнозуванні придатності учня до оволодіння професією лікаря, певною медичною спеціальністю, досягнення необхідного рівня майстерності, успішності виконання професійних обов'язків медичного працівника. Умовно можна виділити дві складові професійного відбору старшокласників на медичні спеціальності: перша пов'язана з виявленням готовності учня до конкретної медичної спеціальності в даний момент; друга полягає в тому, щоб побудувати прогноз успішності (або неуспішності) професійного розвитку даної молоді людини в діяльності за конкретною медичною спеціальністю. У цьому випадку ми маємо справу з індивідумом, що розвивається, у якого ще все попереду, в тому числі і в плані підготовки до майбутньої професії.

Одним із важливих методів профорієнтаційної роботи на медичні спеціальності є метод *спостереження*, який є достатньо ефективним, якщо використовувати його грамотно, тобто знати, що саме спостерігати, як фіксувати й інтерпретувати результати спостереження. Процес спостереження за професійною діяльністю лікарів відповідав таким вимогам, як цілеспрямованість спостережень, необхідність попереднього визначення показників для характеристик компонентів медичних спеціальностей.

Ефективним методом профорієнтаційної роботи на медичні спеціальності є *бесіди*, особливо тоді, коли немає можливостей виявити ті аспекти професійної діяльності лікаря, які не підлягають спостереженню. Це стосується, в першу чергу, допо- ▶

внень та пояснень спеціалістів до параметрів об'єктів та знарядь праці, видів робіт при підготовці до роботи впродовж робочого дня та по його закінченню; особливостей розумових дій фахівців-медиків: характеристик санітарно-гігієнічних та соціально-економічних умов праці лікарів; необхідних у професійній діяльності психофізіологічних властивостей та якостей; шляхів отримання професійної медичної освіти, підвищення кваліфікації тощо. Уміло організована бесіда часто дозволяє отримати більш якісну інформацію, ніж це вдається за допомогою психодіагностичних методик (тестів).

Важливим, на нашу думку, методом отримання корисної інформації щодо розвитку професійних (спеціальних) здібностей учнів до медичного фаху, а також загальних здібностей, є проведення *тестування*. Результати використання подібних методик нерідко викликають у молоді додатковий інтерес до себе, до своїх професійно важливих якостей.

Серед факторів, що впливають на вибір форм і методів профорієнтаційної роботи серед старшокласників до професії лікаря, виділимо наступні: *об'єм знань про медичні спеціальності*, яких потребує ринок праці; *позитивна мотивація*, що впливає на формування стійкого інтересу до медичної спеціальності, схильності і прагнення реалізувати себе в професійній діяльності лікаря; *морально-психологічна підготовка*, що забезпечує формування емоційно-морального ставлення до майбутньої професії; *здібність і готовність*, що сприяють успішному входженню в професійну, соціальну діяльність трудового колективу.

Ми переконані, що одним з визначних факторів впливу на вибір майбутньої медичної спеціальності учнями є родина. Проведені нами дослідження свідчать, що в медичному ліцеї здебільшого навчаються діти з родин, у яких є династія лікарів (45%), 35% складають учні, батьки яких мають відношення до професії медика (фельдшери, медичні сестри, фармацевти і та ін.), і лише 20% ліцеїстів, батьки яких мають інші професії.

Зрозуміло, що в першу чергу на вибір учнями професії батьки можуть вплинути власним прикладом. Спостерігаючи за роботою батьків-лікарів, дитина з'ясовує для себе певні особливості медичної спеціальності. Тому в медичному ліцеї батьки залучаються до профорієнтаційної роботи. Нами були розроблені анкети для батьків-лікарів, метою яких було з'ясувати можливості батьків у допомозі організації та проведенні профекскурсій у медичні установи, відділення різних типів, бесіди, лекції, спостереження за роботою медичних працівників. Це сприяло розширенню профорієнтаційної роботи в ліцеї. Учні мали можливість познайомитися з вузькопрофільними спеціальностями, специфікою роботи лікарів, спостерігати за підготовкою хворого до операції, за здійсненням маніпуляцій, побувати на операції. Усвідомлення того, що саме їхні батьки безпосередньо причетні до такої відповідальної справи, як охорона здоров'я людини, порятунок людського життя, сприяє утвердженню вибору учнями медичної спеціальності.

Що стосується стану профорієнтаційної роботи, то він є наслідком розвитку нашого суспільства як економічного, політичного, так і духовного. Особливого значення проблема духовності, гуманістичної спрямованості життєдіяльності набуває у професійній підготовці медичних працівників. Перед фахівцями, які здійснюють лікарську діяльність, постає завдання не тільки професійної підготовки, але й сформованості духовно-фізичних якостей, стрижнем яких є висока культура, гуманізм, уміння спілкуватися з хворими людьми, зовнішній вигляд, манера поведінки, які повинні відповідати оптимізму, організаційності, бадьорості, мужності, сміливості. Водночас професія медичного працівника висуває підвищені вимоги до фізичної підготовки майбутніх лікарів, яка сприяє зміцненню здоров'я, підвищенню розумової і фізичної працездатності.

Під *моделлю* вчені розуміють „систему, що уявляється подумки, відображає всі істотні ознаки та зв'язки об'єкта або явища і спрможно заміщувати їх так, що її вивчення дає нову інформацію про цей об'єкт або явище”. Побудова моделі передбачає інтеграцію філософського, педагогічного, психологічного, соціологічного, аксіологічного та інших поглядів з опорою на системний, діяльнісний, особистісний та аксіологічний підходи. Метою реалізації основних компонентів моделі професійної орієнтації на медичні спеціальності

в Українському медичному лицейі є формування готовності старшокласників до вступу та продовження навчання у вищому медичному навчальному закладі на відповідному факультеті та спеціальності. З огляду на це, в моделі нами виокремлюються наступні **компоненти**, які розкривають технологію досягнення мети і визначають зміст, педагогічні умови, засоби, організаційно-педагогічні прийоми формування професійної орієнтації на медичні спеціальності:

- **мотиваційний** – формування стійких мотивацій на опанування професій лікаря або провізора, у результаті чого розвиваються психолого-мобілізаційні процеси, здатність керувати ними, формуються сталі мотивації до вибору конкретної медичної спеціальності;
- **когнітивний** – формування початкової системи знань у галузі основ загального й спеціального догляду за хворими та валеології;
- **інформаційний** – отримання початкових відомостей з історії медицини,
- розвитку сучасної медицини, основних медичних (фундаментальних та клінічних) дисциплін;
- **професійно-технологічний** – практичне ознайомлення зі складними елементами діяльності медичного працівника безпосередньо в умовах лікувально-профілактичного закладу;
- **аксіологічний** – формування моральних особистісних якостей, естетичних, деонтологічних та інтелектуальних цінностей;
- **операційно-діяльнісний** – опанування старшокласниками різноманітними технологіями навчання, які використовуються у вищих медичних навчальних закладах, оволодіння способами використання одержаної інформації (об'єктивного і суб'єктивного характеру) для правильного вибору майбутньої медичної спеціальності.

ВПРОВАДЖЕННЯ МОДЕЛІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ НА МЕДИЧНІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ

Впровадження моделі професійної орієнтації на медичні спеціальності в Українському медичному лицейі охоплює такі напрями:

- організація навчально-виховного процесу, спрямована на професійну орієнтацію старшокласників на медичні спеціальності;
- робота з педагогічним колективом: створення колективу педагогів-одномумців, спільний пошук, обговорення та вибір стратегії й тактики діяльності педагогічного колективу, навчання основ проектування й моделювання професійно орієнтованих технологій у навчальних програмах і заходах, постійна самоосвіта, удосконалення знань із питань методики з метою здійснення скоординованого впливу на формування свідомого професійного самовизначення старшокласників на медичні спеціальності;
- робота з батьками, спрямована на залучення до співпраці батьків як помічників і порадників у професійному визначенні учнів на медичні спеціальності.

Реалізація впровадження моделі професійно-орієнтаційної роботи здійснюється через зовнішнє вираження узгодженої діяльності викладача та учнів, що відбувається у встановленому порядку та певному режимі, тобто через основні організаційні форми проведення професійно-орієнтаційної роботи, серед яких ми виділили: *групові заняття (лекції, уроки, семінари, практичні, лабораторні заняття), індивідуальні заняття, консультації, професійно-орієнтаційні екскурсії, конференції, науково-дослідницька робота (Мала академія наук), наукові гуртки, секції, олімпіади, бєсєди* (див. вріз на С. 162-164).

На підставі наших досліджень ми дійшли висновку, що в процесі професійної орієнтації старшокласників на медичні спеціальності найбільше поширення має комбінована форма застосування методів професійно-орієнтаційної роботи відповідно до цілей, завдань та наявності необхідних ресурсів.

Таким чином, реалізація компонентів нашої моделі професійної орієнтації в лицейі сприяє формуванню свідомого професійного самовизначення старшокласників на медичні спеціальності. Результатами цього є орієнтація засобами самовиховання, самовдосконалення і самоосвіти на медичні спеціальності; формування професійно важливих початкових умінь, навичок майбутнього лікаря або провізора; сформованість базових моральних якостей майбутнього фахівця-медика; формування готовності старшокласників до продовження навчання в умовах вищого медичного навчального закладу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Зязюн І.А. Інтелектуально творчий розвиток особистості в умовах неперервної освіти/ Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи: Монографія / За ред. І.А.Зязюна. – К.: Віпол, 2000. – 636 с.
2. Москаленко В.Ф., Яворовський О.П., Остапук Л.І. Про шляхи удосконалення якості вищої медичної освіти в контексті вимог Болонського процесу/ Науковий вісник НМУ імені О.О. Богомольця . – 2005. – №1 –2. –С.106 – 112.
3. Ничкало Н.Г. Неперервна професійна освіта: міжнародний аспект // Неперервна профільна освіта: проблеми, пошуки, перспективи: Монографія / За ред. І.А. Зязюна – К.: Віпол, 2000 – С. 62.
4. Рибалка В.В. Роль психологічної культури у професійному становленні гуманітарно-технічної еліти // Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти: Зб. наук. праць / за ред. Л.Л. Поважнянського і О.Г. Романовського. – Харків, 2002. – 236с.

Ярослав Цехмістер, Руслана Іваненко, Лариса Переймибида

Модель професійної орієнтації старшокласників на медичні спеціальності. Из опыта работы

На основі комплексного аналізу проблеми професійної орієнтації старшокласників на медичні спеціальності в статті пропонується модель професійної орієнтації на медичні спеціальності. Представлена і проаналізована взаємозв'язок структурних компонентів моделі.

Ключевые слова: профільне навчання, профорієнтаційна робота, модель професійної орієнтації.

Yaroslav Tsekhmister, Ruslana Ivanenko, Larysa Perejmybida

The model of professional orientation of senior pupils at medical specialities. From the experience

The article proposes the model of professional orientation at medical profession at the base of complex analysis of the professional orientation problem of senior pupils. The correlation of all structural components of the model is presented and analyzed in the article.

Keywords: profile education, proforiented work, model of professional orientation.

Від редакції

*Пропонуємо вашій увазі:
публікації* з теми
„Профільне навчання”*

1. Мегера Г. Сільська школа на Дніпропетровщині: деякі особливості переходу до професійного навчання. – 2007. – № 1,2. – С. 14.
2. Донець Т. Досвід і перспективи профілізації старшої школи. – 2007. – №7. – С. 19.
3. Рівняймося на себе: повчальний досвід. Ідеї ПТО, що актуальні й для сучасної середньої школи. Реферативний огляд. – 2007. – № 6. – С. 16.
4. Кремень В. Формування професійної траєкторії учня починається зі школи. – 2007. – № 6. – С. 19.
5. Ничкало Н. Педагогічна інноватика у профтехосвіті. – 2007. – № 6. – С. 36.
6. Вайс Ю. Українсько-німецький проект „Підтримка реформи ПТО в Україні”. – 2007. – № 6. – С.42.
7. ПТО: роль сьогоднішня, а що завтра? – Інтерв'ю С. Ніколаєнка, академіка Н. Ничкало та доктора Ю. Вайса журналу „Директор школи, ліцею, гімназії”. – 2007. – № 6. – С. 32; С. 41 та С. 45.
8. Синячов І. Профільне навчання у НВК: як звести до мінімуму негативні явища під час його впровадження в школи. – 2008. – №3. – С. 100.
9. Ляшенко О. Теоретично-методичні засади організації профільного навчання в старшій загальноосвітній школі. – 2008. – № 5. – С. 4.
10. Шльосек Ф. Профілізація потребує глобальних міркувань. – 2008. – №5. – С. 21.
11. Липова Л. Теорія і практика здійснення профільного навчання в середній загальноосвітній школі. – 2008. – №5. – С. 32.
12. Полонська Т., Кизенко В., Лашевська Г. Упровадження допрофільної підготовки учнів загальноосвітніх навчальних закладів. – 2008. – № 5. – С.48.
13. Чекригін Б. Поєднання загальної середньої і професійної освіти. – 2008. – № 5. – С. 82.
14. Піддячий М. Профільне навчання: організаційні секрети. – 2008. – № 5. – С.88.
15. Крижанівська Л. Особливості організації допрофесійної підготовки та профільного навчання учнів. – 2008. – № 5. – С. 89.
16. Паржницький В., Закатнов Д. Психолого-педагогічне забезпечення підготовки учнівської молоді до вибору кар'єри в процесі професійно-технічної освіти. – 2008. – № 5. – С. 96.
17. Іговська О. Проект „Модель компетентнісно орієнтованого навчального закладу”. Профорієнтаційна школа з багато профільним навчанням. – 2009. – № 6. – С. 179.
18. Мельник М. Допрофільне навчання – вимога часу. – 2010. – № 4. – С. 43.
19. Рудаківська С. Шлях сучасного випускника школи до професії (алгоритм діяльності). – 2010. – № 4. – С. 174.

*//Директор школи, ліцею, гімназії (2001-2010 рр.).

ШКІЛЬНА АВТОНОМІЯ: ПАНАЦЕЯ ЧИ ФІКЦІЯ

Автором розглядається проблема фінансування шкільної освіти, посилення автономії загальноосвітніх навчальних закладів, визначено характерні ознаки шкільної автономії та організаційні, економічні і правові умови її запровадження в Україні.

Ключові слова: автономія шкіл, фінансування шкільної освіти, фінансова самостійність, умови фінансово-економічної автономії шкіл.

Фінансування шкільної освіти завжди належало до ключових проблем як політичних, так й управлінських. Однак сьогодні ці питання набувають особливого значення й резонансу.

Уряд України, Міністерство освіти і науки України, місцеві органи управління освітою запроваджують низку заходів, спрямованих на оновлення фінансово-економічних механізмів забезпечення витрат на освіту. Основним інструментом, який може подолати хронічну нестачу державних коштів на освітні потреби, визначають фінансову автономію шкіл. Зокрема, київська влада прийняла рішення про всеохоплюючий перехід загальноосвітніх навчальних закладів столиці до фінансової самостійності вже з 1 січня 2011 року.

Подібна ініціатива, однак в межах всієї держави, планувалася попереднім урядом. Передбачалося відкриття у територіальних органах Державного казначейства для кожної бюджетної установи соціально-культурної сфери (освіти,

культури, охорони здоров'я тощо) реєстраційного рахунка для обліку операцій з виконання загального фонду кошторису та спеціального реєстраційного рахунка для обліку операцій з виконання спеціального фонду кошторису та зарахування на цей рахунок коштів за надані установою платні послуги, а також благодійних внесків, грантів і дарунків.

Такий механізм фінансового обслуговування бюджетних установ планувалось запровадити вже з 1 жовтня 2009 року. Однак, зрозумівши, що це дорібно ламає існуючу структуру фінансування культурно-освітніх закладів, процедуру „насильницької” автономізації було відкладено. Зрозуміло, що такі ініціативи викликають неоднозначну реакцію серед освітян та управлінців. Більшість негативно сприймає ідеї фінансово-господарської

Управління
школою

**Людмила
ПАРАЩЕНКО**

Директор Київського ліцею бізнесу, докторант Національної академії державного управління при Президентові України, кандидат педагогічних наук

Директор школи, ліцею, гімназії № 5'2010

самостійності шкіл, вбачаючи в цьому „комерціалізацію” освітньої галузі й загрозу безоплатності шкільної освіти. Наприклад, голова парламентського комітету з питань освіти і науки Володимир Полохало на парламентських слуханнях щодо долі 12-річної школи зауважив: „Не можуть не насторожувати деякі позиції, які торкаються середньої

освіти. Це оптимізація мережі шкіл, розробка і перехід до єдиного стандарту вартості навчання одного учня. Виникають питання: що за цим стоїть? Якщо коротко – чи будуть школи позбавлені гарантованого державного фінансування в повному обсязі? Чи будуть виділятися кошти в залежності лише від кількості учнів в межах гарантованого державного ліміту? Чи безплатний ліміт включатиме мінімум навчальних годин? Чи не будуть зникати школи? Чи не доведеться батькам усупереч Конституції України, Закону України „Про освіту” доплачувати за повноту середньої освіти?”.

Прибічники шкільної автономії натомість стверджують, що це – невідворотний крок у розвитку системи освіти, забезпеченні фінансової ефективності та підзвітності навчальних закладів, який перевірений міжнародною практикою та діяльністю окремої частини вітчизняних ЗНЗ.

Метою статті є аналіз ініціатив щодо посилення автономії загальноосвітніх навчальних закладів, визначення характерних ознак шкільної автономії та організаційних, економічних і правових умов її запровадження в Україні.

Поняття „автономія” в освітньому контексті вживатиметься у значенні самостійність, володіння правом самостійного вирішення питань внутрішнього значення.

Відразу зробимо наголос – *автономія у сфері освіти завжди пов’язана з відповіддю, хто визначає, контролює і витрачає бюджет: місцеві органи самоврядування, місцеві управління освіти чи самі навчальні заклади.*

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСУВАННЯ ОСВІТИ

Для того, щоб визначити, наскільки реальною є реалізація ідеї фінансової автономії в національних умовах, коротко розглянемо особливості державного фінансування шкільної освіти. Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України № 1258 від 29.12.2000 р. встановлено норма-

ДО ІСТОРІЇ ПИТАННЯ ФІНАНСОВОЇ АВТОНОМІЇ ШКІЛ

Варто зазначити, що рух, спрямований на надання школам фінансової автономії, розпочався в Україні ще наприкінці 90-х років минулого століття. Тотальний дефіцит бюджету змушував керівників закладів шукати шляхи раціонального й ефективного використання виділених коштів, підтримки з боку батьків і спонсорів для збереження шкіл і вчителів. Іншим чинником було прагнення освітян діяти за чесними і прозорими правилами у залученні позабюджетних коштів в освіту, які могли б захистити директора від звинувачень у відкритих чи прихованих поборах, хабарництві. Школи почали надавати платні освітні послуги та ініціювати створення благодійних фондів для підтримки освітньої діяльності, куди скеровувалися батьківські внески. Однак і сьогодні діяльність цих фондів та фінансові ініціативи школи по залученню додаткових коштів залишають багато питань як для перевіряючих і контролюючих органів (прокуратура, податкова інспекція тощо), так і для батьків та громади. Всім зрозуміло, що бюджетних коштів не вистачає, і діяльність та розвиток школи без залучених ресурсів вкрай ускладнений. Проте нормативно-правова база для цього процесу достатньо не розроблена, тож і лунають правдиві чи вигадані звинувачення в шкільних поборах та вчительському здирицтві.

Питання, яке гостро стоїть як перед органами управління освітою, так і перед керівниками навчальних закладів, зрозуміле, але водночас дуже непросте: *що держава фінансує – школу як освітній інститут (навчальний заклад) чи освітні потреби кожної дитини? Від відповіді на це питання залежать принципи і моделі фінансування реалізації одного з основних конституційних прав кожного українця – права на безоплатну освіту.*

тивний порядок формування місцевих бюджетів. Цей порядок встановлює нормативи витратків на освіту, охорону здоров'я, культуру, соціальний захист тощо. **Розрахунок обсягу витратків на дошкільну та середню освіту визначається залежно від норм витратків на одного учня та приведенного контингенту учнів різних типів загальноосвітніх навчальних закладів за відповідною формулою.** Обсяги витратків на фінансування системи загальної середньої освіти з державного бюджету відбуваються на основі нормативів, розроблених Міністерством освіти і науки України та затверджених Урядом. На національному рівні визначається формула фінансування витратків на освіту у розрахунку на 1 учня. На основі цієї формули визначається розмір витратків державного бюджету на освіту кожної області та району, який надходить як державна субвенція. Однак формульний підхід діє лише до рівня місцевого бюджету. Хронічне недофінансування потреб системи освіти призвело до того, що на рівні місцевих бюджетів нормативи фактично ігноруються при визначенні обсягів фінансових ресурсів, необхідних конкретному навчальному закладу. Фінансування шкіл здійснюється не в розрахунку на 1 учня, а на засадах відшкодування витрат закладу. Парадоксом є й те, що розрахунок витратків у сфері загальної середньої освіти здійснюється на всіх дітей шкільного віку, в тому числі й на тих, які обирають для навчання приватну школу. Однак конституційно гарантовані кошти на здобуття обов'язкової середньої освіти учнями приватних шкіл не надаються.

Неузгодженості в діючому законодавстві призвели до парадоксальної ситуації, коли учні приватних шкіл опиняються поза межами всіх соціальних гарантій держави – вони не отримують безкоштовних підручників, медичних обстежень і диспансеризації, навіть бланк атестата про середню освіту коштує для них у 10 разів більше. Однак в інших колишніх радянських республіках, а тепер

незалежних країнах (Росія, Литва, Естонія), держава визначає однакове державне фінансування на виконання державного стандарту незалежно від того, який заклад і яку форму навчання обирає учень. В Україні, навпаки, приватна школа розглядається державними чиновниками здебільшого як високоприбутковий бізнес, звідси – орендні ставки і тарифи на комунальні послуги встановлюються такими ж, як для ресторанів чи супермаркетів. Натомість, діяльність приватної школи може розглядатися як діюча й ефективна модель проголошеної шкільної автономії, але про це трохи згодом.

Давайте повернемося до питання, чи справді фінансування державного стандарту за нормативом на кожного учня за принципом „кошти йдуть за дитиною” видається далекою перспективою?

За результатами дослідження **фінансування системи освіти м. Києва**, здійсненого у 2009 р. за участю автора цього тексту, визначено, що на місцевому рівні:

- переважають методи адміністративного розподілу бюджетних ресурсів;
- панує принцип відшкодування витрат закладу, а не фінансування освітніх потреб учня;
- планування відбувається за принципом „не нижче, ніж досягнуто в минулому році”, тільки у розрахунку на поточний фінансовий рік;
- тотальна дефіцитність кошторисів шкіл, в яких фінансування передбачене лише на „захищені” статті, сприяє „тіньовому” залученню коштів на основні потреби школи від батьків чи спонсорів;
- жорсткі фінансові рамки кошторисів призводять до пасивності керівників шкіл у ефективному й економічному господарюванні і відповідальності за витрачання коштів [7].

У більшості загальноосвітніх навчальних закладів України відсутні власні бухгалтерії, процес планування

видатків та здійснення фінансово-господарської діяльності для навчальних закладів централізовано в районних управліннях освітою. Як наслідок, спостерігається недостатня мотивація щодо ефективного використання державних коштів. Директори шкіл звикли вимагати від місцевих органів влади збільшення фінансування та готувати нереалістичні шкільні бюджети, сподіваючись отримати додаткові кошти. Водночас, кошти, заощаджені по одній бюджетній статті, не можуть бути використані для фінансування інших, більш важливих статей бюджету. Це призводить до того, що:

- школи, маючи постійний обсяг бюджетних коштів, слабко орієнтовані на споживачів освітніх послуг (учнів, батьків, громад) і тому не завжди зацікавлені в інноваціях та, зрештою, підвищенні якості цих послуг;
- діючий механізм бюджетного фінансування недостатньо стимулює школи до оптимізації їхніх бюджетних і позабюджетних коштів;
- школи, які мають потенціал для збільшення освітніх послуг населенню (вільні приміщення, обладнання, ділянки) і залученню позабюджетних ресурсів, обмежені в своїх діях, шкільне майно ефективно не використовується.

Отже, для стимулювання ефективного використання обмежених ресурсів у 2009 р. Урядом забезпечення цільового використання коштів передбачається низка заходів для забезпечення розширення автономії шкіл і, передусім, відкриття для кожного навчального закладу власних рахунків.

Водночас у політиків та управлінців у сфері ЗСО складається уявлення, що для шкільної автономії достатньо скасувати централізовані бухгалтерії в управліннях освіти і відкрити окремі рахунки для кожної школи. Це необхідні, але недостатні кроки. Цей процес потребує комплексних заходів – відповідно розробленого нормативно-правового та

організаційно-економічного забезпечення, дотримання низки умов [5].

УМОВИ АВТОНОМІЇ ЗНЗ

Найважливішою правовою умовою для впровадження фінансово-економічної автономії ЗНЗ є повна і послідовна реалізація навчальним закладом статусу юридичної особи. Це означає, що школа виступає суб'єктом цивільного права, яке чітко визначає юридичне регулювання відносин між школою й іншими суб'єктами господарювання, а також юридичне регулювання відносин між школою і органами державного управління тощо. Проаналізуємо юридичні умови шкільної автономії.

Стаття 10 Закону України „Про загальну середню освіту” визначає школу юридичною особою. Школі надається право „придбати та орендувати необхідне обладнання та інші матеріальні ресурси, користуватися послугами будь-якого підприємства, установи..., фінансувати за рахунок власних коштів заходи, що сприяють поліпшенню соціально-побутових умов колективу” [1]. У статті 17 Закону України „Про освіту” визначено, що „самоврядування закладів освіти передбачає їх право на самостійне... вирішення питань... економічної і фінансово-господарської діяльності..., самостійне використання всіх видів асигнувань” [2].

Однак виконання цих норм чинного законодавства на практиці дуже різниться залежно від регіонів та особливостей місцевого управління освітою. Наприклад, у столиці в рамках експерименту (який, щоправда, розтягнувся майже на 10 років) лише навчальні заклади Деснянського району мають такі права, у них відкриті окремі рахунки загального та спеціального фонду в органах Держказначейства, працюють власні бухгалтерії. Усі інші ЗНЗ м. Києва фактично не є юридичними особами, а залишаються відокремленими структурними підрозділами районних управлінь освіти (РУО), отож, правоздатність та діє-

здатність цих закладів істотно обмежені. Фінансово-економічна діяльність, процеси складання кошторисів і бухгалтерський облік здійснюються централізовано через РУО.

Натомість у м. Харкові з 187 шкіл 111 знаходяться на самостійному балансі, а всього по Харківській області 433 з 1007 всіх середніх шкіл здобули статус юридичної особи, мають власні рахунки, самостійно здійснюють закупівлі та ремонти, звітують перед податковою тощо. Таким чином, можемо зробити висновок, що чинне освітнє законодавство забезпечує достатні можливості для фінансово-господарської самостійності ЗНЗ. Водночас аналіз поширеного явища, чому органи управління освітою на місцях тримаються за адміністративно-розподільчий механізм і не хочуть децентралізації фінансово-господарської діяльності та посилення самостійності навчальних закладів, заслуговує на окрему статтю.

Отже, для посилення автономії ЗНЗ правовою умовою є визнання органами державного управління освітою школи як повноправного суб'єкта не лише освітнього, але й економічного та господарського простору; реалізація не лише *де-юре*, але й *де-факто* статусу ЗНЗ як юридичної особи. З цією метою необхідно неупереджено проревізувати й впорядкувати нормативно-правову базу здійснення ЗНЗ фінансово-економічної самостійності. У Російській Федерації, наприклад, після тривалого громадського обговорення в 2006 році було прийнято окремий закон „Про автономний заклад”. *Реалізація правового статусу навчального закладу як юридичної особи*, як свідчить досвід шкільної автономії в Росії, означає також:

- незалежність розподілу державного фінансування на конкретну дитину від форми власності навчального закладу (поступове зближення державних і недержавних навчальних закладів);
- фінансово-господарську прозорість на основі впровадження су-

часних систем бухгалтерського обліку і економічного аналізу; забезпечення більшої інформаційної відвертості освітніх закладів, зокрема через систему опікунських чи шкільних рад;

- контрактні форми відносин школи з державою й приватними замовниками, зокрема з безпосередніми одержувачами освітніх послуг;
- державна акредитація, ліцензування й незалежна система контролю якості освіти як основні регулятори діяльності навчальних закладів;
- перехід від виділення коштів за статтями витрат бюджетної класифікації до фінансування навчального закладу одним показником (виконання державного іменного фінансового зобов'язання);
- розширення прав навчальних закладів щодо розпорядження фінансовими ресурсами (за участю опікунських рад);
- надання освітнім організаціям права самостійного затвердження кошторису витрат і відповідно його зміни;
- прозорість і доступність для громадсько-державного контролю всієї фінансової діяльності освітньої організації, включаючи розробку єдиних форм звітності й щорічну публікацію фінансових звітів;
- створення уніфікованих і зрозумілих процедур витрачання коштів, заснованих на конкурсному відборі постачальників товарів, робіт і послуг.

Порядок використання нерухомого майна, переданого засновником навчального закладу, повинен гарантувати його ефективне використання в статутних цілях. Безумовно, має дотримуватися заборона на приватизацію майнових комплексів державних навчальних закладів [12].

Шкільна автономія означає *самостійність щодо широкого переліку організаційних питань*, зокрема:

- а) розробляти і затверджувати свій бюджет в межах державних асигну-

ФІНАНСУВАННЯ ОСВІТИ У ВІРМЕНІЇ

Запровадження змін і вироблення нового механізму фінансування розпочалося в республіці поетапно з 1998 року. Ідея базувалась на переході від фінансування закладу до фінансування освітніх потреб конкретної дитини. Для розрахунку державних витрат на навчання одного учня виходили з максимальної суми, яка може бути виділена з державного бюджету на середню освіту.

В основу нормативно-подушового механізму фінансування були закладені такі базові принципи:

- школа повинна фінансуватися єдиною сумою – без класифікації економічних статей, і ця сума повинна обчислюватися за чітко встановленою формулою;
- величина річної суми коштів, що виділяється школі й обчислюється за даною формулою, повинна прямо пропорційно співвідноситися з кількістю учнів, які навчаються в цьому закладі;
- держава визначає суму, що виділяється на кожного учня, і ця сума „повинна йти за учнем” в той навчальний заклад, який він обирає, незалежно від форми власності закладу;
- виходячи з реальних потреб, школа самостійно складає річний кошторис (бюджет), який затверджується шкільною радою;
- школа повинна витратити виділену їй річну суму згідно затвердженого бюджету, а зміни до нього можуть вноситися тільки за рішенням шкільної ради;
- школа підзвітна за всі свої витрати відповідно до чинного законодавства та принципів громадського контролю.

Запровадження нових фінансових механізмів вимагало перегляду функцій і повноважень органів управління освітою та правове закріплення пропонуваніх змін. До 2002 року управління школою було практично повністю децентралізоване. Найвищим органом управління за нової фінансової моделі стала шкільна рада – орган державно-громадського управління освітою, який складається з учителів, батьків та представників державної влади і має широкі повноваження в усіх аспектах шкільного життя. Саме їм було делеговане право обирати директора, затверджувати склад шкільної адміністрації і структуру школи. Шкільна рада обговорює щорічний кошторис витрат і заявку на бюджет, затверджує звіт про фінансово-господарську і навчально-виховну роботу, ухвалює рішення про проведення аудиту школи та звітує перед громадою.

У 2005 році завершився третій етап запровадження шкільної автономії і всі школи Вірменії перейшли на нову систему управління й фінансово-господарської самостійності, в основі якої лежить механізм номативно-подушового фінансування. ►

вань на основі формули бюджетної забезпеченості;

б) розробляти тарифікацію педагогічного персоналу відповідно до чинного законодавства;

в) розробляти та затверджувати штат педагогічного й адміністративно-технічного персоналу відповідно до своїх конкретних потреб;

г) преміювати співробітників в межах бюджетного ліміту;

д) визначати позабюджетні джерела фінансування, включаючи здачу в оренду незадіяних шкільних площ, розвиток підсобного господарства чи виробничих майстерень тощо.

Реалізація таких повноважень передбачає спеціальне навчання та підвищення кваліфікації керівників шкіл з питань фінансово-господарської діяльності, нормативно-правового забезпечення шкільної автономії.

Важливою організаційною умовою шкільної самостійності є також посилення громадської складової в управлінні закладом через розширення повноважень і функцій ради ЗНЗ, піклувальної чи опікунської ради. Це потребує перегляду цілої низки чинних нормативних актів, зокрема, Постанови Кабінету Міністрів України „Про затвердження положення про ЗНЗ” №964 від 14 червня 2000 р., наказу МОН України „Про затвердження положення про піклувальну раду ЗНЗ” №45 від 05 лютого 2001 р.

Основна економічна умова автономії ЗНЗ полягає у визначенні й запровадженні чітких і зрозумілих

для всіх суб'єктів освітнього та господарського процесів правил фінансового забезпечення видатків на освіту на національному, регіональному та інституційному рівнях. Для пострадянських країн продуктивним виявився механізм нормативно-подушового фінансування. Розглянемо це на прикладі Вірменії (див. вріз).

Отже, необхідною складовою децентралізації управління і підвищення ефективності використання державних ресурсів у системі ЗСО на сучасному етапі є посилення фінансово-господарської самостійності ЗНЗ, яке потребує відповідного правового, організаційного та економічного забезпечення.

Проведений аналіз запровадження шкільної автономії в країнах пострадянського простору (Вірменія, Росія), які мають подібні системи шкільної освіти, та вивчення вітчизняних нормативно-правових актів дозволяє визначити такі основні характеристики автономії загальноосвітніх навчальних закладів:

- школа визнається окремою юридичною особою, має статус державної некомерційної організації, яка не ставить на меті отримання прибутку, а здійснює загальноосвітні програми, має відокремлене майно як власність і за свої зобов'язання відповідальна цим майном;
- фінансові кошти школи формуються як за рахунок коштів, виділених з державного бюджету для здійснення держзамовлення на забезпечення обов'язкової середньої освіти, так і з додаткових

Успішному впровадженню нового механізму значно сприяла математична простота і зрозумілість запропонованої формули фінансування освіти:

$$A = B + C + D + E, \text{ де}$$

A – річна загальна сума, що виділяється школі (включає витрати для утримання школи, залежно від загальної площі школи);

B – компонент учнів (частина витрат школи, яка визначається за загальною кількістю учнів з розрахунку вартості навчання 1 учня з розподілом за ступенем завантаженості школи і їх освітнім рівнем (початковий, середній, старший);

C – компонент на утримання школи;

D – компонент учнів, які потребують особливих умов навчання (інклюзивне навчання);

E – компонент забезпечення витрат розвитку, зокрема для послуг Інтернет-мережі, утримання комп'ютерного обладнання тощо.

Основні результати модернізації шкільної освіти Вірменії переконливо доводять, що запровадження фінансово-економічної самостійності шкіл, яка забезпечена на законодавчому рівні, сприяє ефективному використанню ресурсів держбюджету та залученню в освіту коштів з інших джерел. З'явилася гнучкість в управлінні коштами та ощадливість у їх витрачанні. Керівник школи відчуває себе менеджером закладу. Водночас принцип персоніфікованого фінансування спонукав конкуренцію між самими школами (за учня, за кращого вчителя), а отже, й оптимізацію основних внутрішкільних процесів та якість навчання. Якість освітніх послуг школи набуває грошової вартості, адже кошти йдуть за учнем. Діяльність шкільних рад сприяє формуванню культури звітності та публічності управління. Це стало важливим кроком для забезпечення широкої залученості батьків і громад до життя школи, вирішення фінансово-економічних питань та стимулювання позабюджетних надходжень.

Досвід державного управління освітою у Вірменії та Росії потребує подальшого вивчення і може бути корисним для запровадження фінансово-економічної самостійності ЗНЗ в Україні, оскільки аналіз основних результатів запровадження шкільної автономії в цих країнах засвідчує вагомі переваги та спростовує основний аргумент щодо того, що розмежування кошторисів шкіл та їх фінансування згідно з формульним розрахунком видатків на одного учня в умовах зростання у сільській місцевості кількості шкіл з малою чисельністю учнів призведе до неможливості їх функціонування через недостатність бюджетних коштів [7].

Управління школою

джерел фінансування, не заборонених законодавством;

- навчальний заклад отримує державні фінансові ресурси у вигляді єдиної суми відповідно до нормативу бюджетної забезпеченості навчання одного учня.

Норматив бюджетного фінансування визначає мінімальну вартість навчання одного учня в рік за кожним типом і категорією загальноосвітнього закладу. Він є законодавчо гарантованою нормою, яка фіксує мінімальний обсяг фінансових коштів, що забезпечують реалізацію прав громадян на загальну освіту на рівні державних стандартів загальної освіти та мінімально необхідних умов здійснення освітнього процесу. Ці кошти школи самі розподіляють за різними статтями витрат і відповідно до цієї суми складають свій річний бюджет.

Отже, запровадження часткової фінансової самостійності шкіл, яке розпочалося в Україні, на нашу думку, повинно забезпечити:

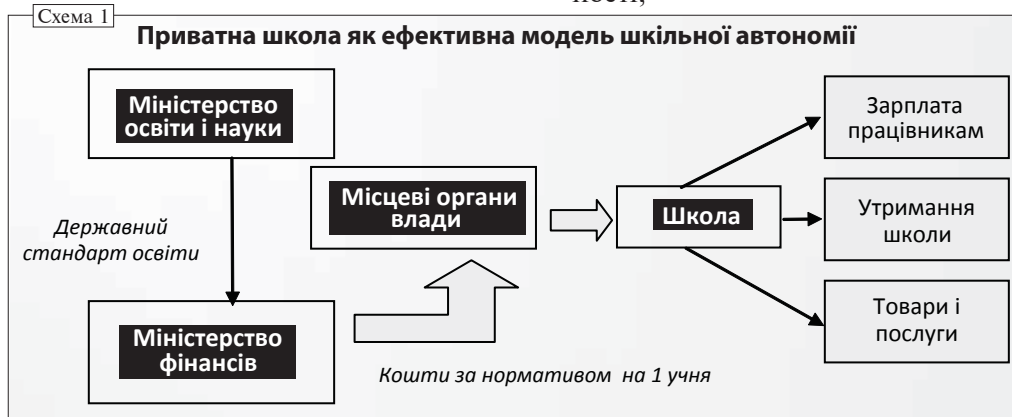
- формування єдиного бюджету школи з різних джерел;
- справедливий розподіл коштів для школи відповідно до кількості дітей та специфіки закладу;
- пряме надходження коштів безпосередньо до школи та ефективне їх використання;
- підвищення контролю за використанням коштів в освіті й прозоре звітування перед державою та громадою.

Забезпечення фінансової самостійності шкіл передбачає можливість не тільки ефективно та оперативно використовувати виділені навчальним закладам бюджетні кошти, але й легально отримувати та використовувати більше додаткових коштів (коштів спеціального фонду), зокрема від оренди приміщень, платних освітніх послуг, благодійних внесків та інших надходжень. Прозоре надходження додаткових коштів надасть змогу керівникам навчальних закладів вирішувати поточні проблеми утримання навчальних закладів, планово поліпшувати матеріально-технічну базу, стимулювати колективи та створювати сучасні умови для проведення навчального процесу.

Варто наголосити, що як ефективну модель шкільної автономії можна розглядати діяльність приватної школи (схема 1). Будь-яка приватна школа відповідає всім вищезначеним ознакам та умовам автономії. Такі заклади діють за принципами реального інституту громадянського суспільства: автономності, відповідальності, пріоритету внутрішніх джерел активності над зовнішніми, високого ступеня свободи вибору освітніх програм і засобів їх реалізації.

Основними показниками функціонування приватної школи як автономної освітньої організації є:

- концептуальна обґрунтованість освітньої та господарської діяльності;

- цілісність і синергетичність педагогічної системи;
- здатність мобільно відображати актуальні соціальні запити;
- ефективність і оптимальність способів управління;
- діалогічність у взаємодії з різними соціальними інститутами.

Приватна школа – це економічна модель прямих інвестицій безпосередньо з боку споживачів освітніх послуг. Наприклад, поряд з коштами від батьків, державні субвенції на кожного учня в приватних школах у більшості країн складають від **30%** (Польща) до **80%** (Норвегія, Данія, Фінляндія, Ірландія, Бельгія, Сингапур, Австралія). Китай, Іспанія, Швеція, Голландія, Німеччина передбачають **однакові** кошти як для державних, так і для приватних шкіл.

Кожна приватна школа України:

- у середньому навчає до **150-200 учнів**;
- надає до **100 повноцінних робочих місць**;
- самостійно забезпечує свій розвиток;
- сплачує за рік **від ста тисяч до мільйона гривень** до державного та місцевого бюджетів і різноманітних соціальних фондів (до **40%** від загальної суми надходжень; для порівняння: в англійському коледжі у Великій Британії – до **8%**);
- економить державі **близько 4-5 мільйонів гривень**, які держава повинна була б витратити на утримання діючого навчального закладу на орендованих приватною школою приміщеннях.

Школа, що українська держава зробила дітей – учнів приватних шкіл – пасинками для рідної країни, адже цілком позбавила їх державної уваги, опіки та турботи: діти залишилися за межами усіх державних програм і бюджетних гарантій, повинні за все й постійно платити:

- за оренду на конкурсній основі (шляхом аукціону);
- за світло і воду; тепло і землю за розцінками, передбаченими для супермаркетів;

- за підручники за комерційними цінами (навіть за ті, на яких існує гриф „безкоштовно”);
- за кожний урок вчителя (сплачуючи заробітну плату, непомірні нарахування на неї);
- за парту, меблі, навчально-методичне обладнання;
- за вакцину, ліки, обов’язковий огляд лікаря;
- за облаштування дитячих і спортивних майданчиків;
- за капітальний ремонт приміщень, комунікацій, дахів, огорожі тощо.

Все це призвело до того, що в сучасній Україні *приватних* середніх шкіл менше **1%** від загальної кількості вітчизняних загальноосвітніх навчальних закладів. Учні в приватних середніх школах навчається близько **0,1%** від загальної кількості школярів України. Для порівняння: у Південній Кореї половина шкіл – приватні, у Німеччині – п’ята частина від усієї кількості, у Голландії – три чверті, у Новій Зеландії – 95%. Наведені цифри свідчать про той факт, що свобода вибору для учнів, для прояву батьківської ініціативи зведена до рівня часів тоталітарного суспільства. Збереження та розвиток приватного шкільництва, у тому числі й навчальних закладів, створених за релігійною, культурною чи національною ознакою, як зазначено в підсумкових документах форуму приватних навчальних закладів (м. Київ, 16 грудня 2008 року), є необхідною умовою забезпечення свободи вибору для батьків, індивідуального розвитку здібностей дітей та свідченням наявності основоположних демократичних свобод в Україні.

ВИСНОВКИ

Для реального, а не декларативного запровадження автономії загальноосвітніх навчальних закладів необхідне комплексне вдосконалення державного регулювання системи ЗСО. Зокрема, **необхідними заходами є:**

- а) внесення низки змін до нормативно-правових актів не лише

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України „Про загальну середню освіту” №651-XIV //Відомості Верховної Ради. – 1999.–№28.–С.230; з наступними змінами і доповненнями.
2. Закон України „Про освіту” №1060-XII //Відомості Верховної Ради.–1991.– №34.– С.451; з наступними змінами і доповненнями.
3. Розпорядження Кабінету Міністрів України №1564-р від 08.12.2009 „Про першочергові заходи щодо забезпечення розширення автономії загальноосвітніх навчальних закладів”. //Директор школи. – К.: Шкільний світ.– 2010. – №9 (585).
4. Статистичний збірник Міністерства освіти і науки (колегії) України „Про підсумки розвитку загальної середньої, дошкільної та позашкільної освіти у 2008/2009 навчальному році та завдання на 2009/2010 навчальний рік” // Інформаційно-аналітичні матеріали до підсумкової колегії Міністерства освіти і науки України 26 серпня 2009 року.
5. Парашенко Л.І. Державне регулювання запровадження автономії загальноосвітніх навчальних закладів //Вісник Національної академії державного управління при Президентові України (Науковий журнал). – 2009. – №4.– С.253-260.
6. Русаков В. Новое в финансировании системы образования //Народное образование. – 2008. – №7. – С.11-18
7. Шкільний бюджет у сучасних умовах: Практико-орієнтований посібник для директора школи. – К.: Факт, 2009. – 144 с.

Людмила Парашенко
Школьная автономия: панацея или фикция

Автор рассматривает проблему финансирования школьного образования, усиления автономии общеобразовательных учебных заведений, указывает на характерные признаки школьной автономии, определяет организационные, экономические и правовые условия ее внедрения в Украине.

Ключевые слова: автономия школ, финансирование школьного образования, финансовая самостоятельность, условия финансово-экономической автономии школ.

Liudmyla Parashchenko
School autonomy: panacea or fiction

The author considers the problem of school education financing, strengthening of general educational establishments' autonomy; differential characteristics of school autonomy and organizational and economic terms of school autonomy introduction in Ukraine are determined.

Keywords: school autonomy, financing of school education, financial independence, terms of school autonomy introduction.

в системі освіти, але й до актів щодо міжбюджетних відносин, місцевого самоврядування, оподаткування, благодійності тощо;

б) розроблення й винесення на громадське обговорення основних принципів шкільної автономії і запровадження нового механізму фінансування ЗСО, який ґрунтується на формулі нормативно-подушового забезпечення державних витрат на освіту;

в) відмова від всеохоплюючого переходу шкіл до самостійного фінансового обліку і обов'язкового відкриття окремих рахунків кожній школі, а розроблення і затвердження плану поетапного переходу ЗНЗ до повної фінансово-господарської самостійності.

Для втілення ідей шкільної автономії необхідно якнайскоріше розпочати широкомасштабне навчання і підготовку керівників та бухгалтерів навчальних закладів щодо фінансово-господарської діяльності. Виконання цього завдання не слід покладати лише на систему післядипломної педагогічної освіти, а активно залучати й делегувати проведення такого навчання тим директорам ЗНЗ, які мають успішний досвід господарювання в умовах часткової фінансово-економічної самостійності.

Разом з тим, наукового обґрунтування потребують норматив бюджетної забезпеченості 1 учня, який недостатньо враховує відмінності територій, типів навчальних закладів і категорій учнів. Досі не визначено терміни та порядок перегляду нормативів, їх виконання для учнів приватних навчальних закладів.

Подальших досліджень потребують процеси розширення повноважень місцевих органів влади щодо надання автономії навчальним закладам у розпорядженні фінансовими ресурсами. Окремого розгляду вимагає відповідальність органів влади різного рівня за невиконання обсягів фінансування системи ЗСО. *Тільки комплексні рішення й заходи можуть дати очікуваний ефект, інакше шкільна автономія залишиться лише фікцією.*

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ

В ГІМНАЗІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ М.П. ДРАГОМАНОВА

Управління
школою

У статті розглянуто роль профільного навчання у створенні умов для навчання старшокласників відповідно до їхнього професійного самовизначення. Показано організацію профільного навчання в гімназії НПУ імені М.П. Драгоманова. Акцентовано увагу на позитивних наслідках співпраці гімназії та вищого навчального закладу.

Ключові слова: профільне навчання, навчальний процес, концепція профільного навчання, професійне самовизначення

Сучасний світ, частиною якого є і Україна, характеризується динамічністю економічних, соціальних, політичних та інформаційних процесів, швидкою зміною фахових пріоритетів. Зазначені об'єктивні процеси обумовлюють необхідність виховання творчої особистості, здатної самостійно мислити, генерувати оригінальні ідеї, приймати сміливі, нестандартні рішення. Але практика свідчить, що випускники шкіл, які вступають у нові суспільні відносини, ще не здатні са-

мо стійно розв'язувати проблеми, не можуть мислити діалектично, системно, легко переходити від одного виду діяльності до іншого. Молоді бракує творчої уяви, ініціативи, самостійності, винахідливості. У зв'язку з цим постає необхідність пошуку нових підходів, спрямованих на розвиток особистості учнів, на підготовку їх до суспільного життя. Одним із таких підходів є відмова від уніфікованості загальноосвітніх навчальних закладів, їх одноманітності.

На виконання Законів України „Про освіту” [1], „Про загальну середню освіту” [2] Інститутом педагогіки АПН України розроблено Концепцію профільного навчання в старшій школі [3]. Вона спрямована на реалізацію Національної

**Світлана
БАЛАБА**

Директор гімназії
НПУ імені
М.П. Драгоманова,
вчитель історії

Директор школи, ліцею, гімназії № 5 2010

Гімназія НПУ імені М.П. Драгоманова – загальноосвітній навчальний заклад II-III ступенів (7-11 класи) з поглибленим вивченням англійської мови та математики відповідно до профілю навчання. Першоосною успішної реалізації профільного навчання в гімназії є відповідні навчальні плани, спрямовані на виконання Закону України „Про освіту”, ідей і положень Державної національної програми „Освіта. Україна XXI століття”. Навчальні плани розробляються педагогічним колективом гімназії спільно з кафедрами Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова на основі Типових навчальних планів, опублікованих в Інформаційних збірниках Міністерства освіти і науки України.

Редакційна колегія газети „Драгоманівка” з черговим номером газети

доктрини розвитку освіти, затвердженої Указом Президента України від 17 квітня 2002 року. У названих документах закладено нові підходи до організації освіти в старшій школі, і, перш за все, це стосується *профільного навчання*.

Профільним навчанням у загальноосвітніх навчальних закладах Києва охоплено майже 82% старшокласників. Серед закладів, де організована профільна освіта, є і гімназія Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, яка започаткувала своє існування 23 жовтня 1992 року.

У 7–11-х класах іноземні мови та спецкурси (країнознавство і бізнес-курс німецької мови) вивчаються поглиблено з поділом класу на три групи. При вивченні української мови і літератури, інформатики здійснюється поділ на дві групи. У 8–11-х класах (профільні групи) поглиблено вивчається математика з поділом на дві групи. У 10–11-х класах здійснюється профільне навчання за двома напрямками – іноземної філології та математичним.

Навчальний план створює передумови для посилення профільної підготовки учнів 10–11-х класів на основі обов'язкового засвоєння державного компоненту освіти та циклу профільних предметів – країнознавства англійської мови та бізнес-курсу німецької мови. У 7–11-х класах іноземної філології вивчається поглиблено англійська мова та друга іноземна мова – німецька. В 11-му класі в профільній групі іноземної філології введено предмет бізнес-курс німець-

кої мови. В 11 класі, в математичній профільній групі, поглиблено вивчається математика, що посилюється факультативним курсом „Прикладна математика”.

Зміст трудової підготовки (технології) та навчально-виробничої практики у 7-10 класах узгоджується з програмами профільних навчальних предметів.

Орієнтуватися гімназістам у правовому полі держави, знати свої права і обов'язки, закони допомагає факультатив „Практичне правознавство”, який викладається в 11 класі. Гімназія як структурний підрозділ Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова особливу увагу приділяє профорієнтаційній роботі з учнями на обрання педагогічних професій, чому сприяє факультативний курс „Основи психології”. Мінімальна наповнюваність груп для факультативних занять – 8 учнів.

СПІВПРАЦЯ ГІМНАЗІЇ З ПЕДАГОГІЧНИМ УНІВЕРСИТЕТОМ

Тандем *гімназія – педагогічний університет* є досить перспективним. Співпраця між ними забезпечує сприятливі умови для організації навчально-виховного процесу, орієнтації гімназістів на конкретну професію.

Викладачі Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова ведуть у гімназії спецкурси, проводять наукові консультації, допомагають гімназістам і учителям у науково-пошуковій діяльності, є науковими керівниками робіт МАН гімназії, організовують конференції, беруть участь у засіданнях кафедр, педагогічних рад. Учителі гімназії працюють у складі апеляційної комісії Природничого інституту при університеті, здійснюють рецензування підручників, розроблених науково-педагогічними працівниками університету.

Гімназісти користуються навчально-матеріальною базою університету. Зокрема, практичні та

ПРОФІЛЬНЕ НАВЧАННЯ у сучасній педагогічній науці

Запровадження профільного навчання в старшій загальноосвітній школі є необхідною умовою реалізації сучасної парадигми особистісно орієнтованої освіти, спирається на фундаментальні дидактичні дослідження І.С. Якиманської [7], В.В. Серикова [6], І.Д. Беха [4], П.В. Рибалка [5].

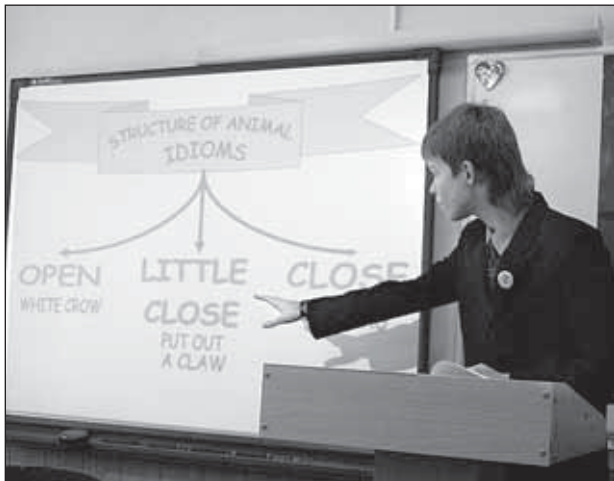
І.С. Якиманська, розробляючи концепцію особистісно орієнтованої освіти, наполягає на уявленні про особистість як про мету та фактор освітнього досвіду під час навчання. Практична цінність цієї концепції полягає в розробці регулятивів для практики освіти, яка повинна стати альтернативою традиційному навчанню.

В.В. Сериков вбачає головну функцію особистісно орієнтованої освіти в забезпеченні особистісного розвитку кожного суб'єкта навчального процесу, наполягаючи на визнанні за учнем права на самовизначення та самореалізацію в процесі пізнання.

Таким чином, саме профільне навчання є подальшим кроком у розвитку природних якостей кожної дитини, допомагає в становленні її суб'єктивності, соціальної, культурної ідентифікації, творчої самореалізації особистості.

У сучасній педагогічній науці та практиці профільне навчання визначається як вид диференційованого навчання, що передбачає врахування освітніх потреб, нахилів і здібностей учнів і створення умов для навчання старшокласників відповідно до їхнього професійного самовизначення.

Під час профільного навчання відбувається: інтелектуальний, творчий та соціальний розвиток особистості; формування стійкої орієнтації на практичну готовність до безперервного навчання протягом життя; виявлення і розвиток нахилів, здібностей, інтересів учня; формування дивергентного, когнітивного, творчого, логічного мислення учнівської молоді; формування життєво необхідних компетентностей особистості, які необхідні для життя та діяльності [3].

лабораторні роботи з фізики та хімії проводяться в спеціальних лабораторіях, а уроки фізичної культури – у водно-спортивному комплексі університету. Старшокласники беруть участь в університетських олімпіадах та конкурсах.

За період співпраці до Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова вступило і навчається більше ста випускників гімназії.

Заняття в гімназії організовані за семестровою системою з п'ятиденним робочим тижнем, що сприяє подальшій адаптації учнів до навчання у вищому навчальному закладі. Поряд з традиційними формами навчання широко практикуються уроки-лекції, конференції, семінари, практичні та лабораторні роботи, практикуми, використовуються науково-дослідницькі методи проведення занять тощо. Залучення до читання лекцій професорсько-викладацького складу Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова сприяє спілкуванню учнів старших класів з науковцями і, як результат, можливість зробити правильний вибір. Гімназисти чітко орієнтовані не тільки на конкретний навчальний заклад, а й на конкретну професію.

Аналіз результатів вступу до вищих навчальних закладів засвідчує, що чисельність бажаючих обрати професію педагога з кожним роком зростає. Випускники гімназії проявляють інтерес до таких педагогічних спеціальностей: вчитель географії зі знанням англійської мови, вчитель біології, вчитель фі-

дології (англійської, української), вчитель фізики, інформатики та системного адміністратора. Крім того, популярними є спеціальності: економічна теорія, математика, соціологія, менеджмент, туризм, практична психологія, правознавство, видавнича справа і редагування.

Отже, структура та організація профільного навчання в гімназії дає можливість врахувати освітні потреби, нахили й здібності старшокласників та створює передумови для їх успішного професійного і більш широкого соціального самовизначення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України "Про освіту" // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 34. – С. 451.
2. Закон України "Про загальну середню освіту" // Відомості Верховної Ради. – 1999. – № 28. – С. 230.
3. Концепція профільного навчання в старшій школі // Освіта України. – 2003. – № 88 25 листопада. – С. 4-5.
4. Бех І.Д. Особистісно зорієнтоване виховання // Науково-методичний посібник. – К.: ІЗМН, 1998. – 204 с.
5. Рибалка В.В. Особистісний підхід у профільному навчанні старшокласників: Монографія / За ред. Г.О. Балла. – К.: ІППО АПН України, 1998. – 160 с.
6. Сериков В.В. К методологии исследования проблем личностно ориентированного образования // Сборник научных трудов / Под ред. д-ра пед. наук, проф. Н.К. Сергеева (гл. ред.); канд. филос. наук, доц. А.П. Горячева. – Волгоград: Перемена, 1998. – 238 с.
7. Якиманская И.С. Разработка технологии личностно ориентированного обучения // Вопросы психологии. – 1995. – № 2.

Светлана Балаба
Организация профильного обучения в гимназии
Национального педагогического университета имени
М.П. Драгоманова

В статье рассматривается роль профильного обучения в создании условий для обучения старшеклассников в соответствии с их профессиональным самоопределением. Показана организация профильного обучения в гимназии НПУ имени М.П. Драгоманова. Акцентировано внимание на положительных результатах сотрудничества гимназии и высшего учебного заведения.

Ключевые слова: профильное обучение, учебный процесс, концепция профильного обучения, профессиональное самоопределение.

Svitlana Balaba
Organization of the profile education in gymnasium of
National pedagogical university

The article discusses the role of profile education in creating an environment for teaching the high school students in accordance with their professional self-determination. The article shows the organization of school education in the Gymnasium of M.P. Dragomanov National Pedagogical University. The positive results of cooperation among the high school and higher educational establishments are also shown in the article.

Keywords: profile education, learning process, the concept of school education, vocational self-determination.

ДО 10-ЛІТНЬОГО ЮВІЛЕЮ ДНПБ:

Міжнародна науково-практична конференція
„Формування всеукраїнського інформаційного ресурсу
з психолого-педагогічних питань та освіти: сучасний
стан і шляхи розвитку”

ДНПБ – МРІЯ ОСВІТЯН І БІБЛІОТЕКАРІВ

Про таку бібліотеку освітяни й бібліотекарі мріяли понад 100 років, а заснували її лише в 1999 р. з ініціативи АПН та МОН України на базі 2-х бібліотек і призначили директором-організатором Рогову Павлу Іванівну, тепер кандидата історичних наук, заслуженого працівника культури України.

Де-юре бібліотека є науково-дослідною установою в складі НАПН України.

5 листопада 2003 р. ДНПБ України присвоєно ім'я педагога-гуманіста Василя Олександровича Сухомлинського.

Сьогодні у бібліотеці діє 7 читальних залів, медіацентр, вона розвивається як сучасний інформаційно-освітній і культурний центр.

ФОТО
Rogova I. ti

Свій 10-літній ювілей ДНПБ відзначила проведенням *Міжнародної науково-практичної конференції*, зазначеної у заголовку.

Учасники тепло привітали з ювілеєм співробітників ДНПБ і особливо директора – *Павлу Іванівну Рогову*. Вітання й нагороду від НАПН та її президента **В.Г. Кременя** оголосив і вручив **В.І. Луговий**, віце-президент НАПН України.

Від Всеукраїнської асоціації В.О. Сухомлинського нагороджено колектив бібліотеки Грамотою. (Вручено головою асоціації **О.Я. Савченко**, академіком НАПН України).

Від Головного управління освіти і науки КМДА подяку колективу за багаторічну працю і майстерність вручила його начальник – **В.З. Горюнова**.

У Грамоті Міністерства культури України, зокрема, засвідчено пошану за працю, за відданість національно-патріотичному вихованню.

Учасники конференції високо оцінили роботу і досягнення колективу Бібліотеки. Серед іншого у вітаннях було зазначено:

Бібліотека є взірцем роботи з книжкою та електронними ресурсами. Тут творчий колектив, який працює на громадських засадах, створює чудові показники, якими можна пишатися. Я дякую, що бібліотека прийняла сімейні фонди В. Сухомлинського, популяризує їх і науково обробляє.

Ольга Сухомлинська,
академік-секретар НАПН
України, куратор ДНПБ

*Ваш ювілей – маленький ,
але й великий, наче айсберг,
який характеризує титанічну
працю вашого самовідданого
колективу. Бібліотека – це
серце, майбутнє академії і
науки в державі.*

Нелля Ничкало,
академік-секретар НАПН
України

*В кожній країні для повно-
цінного розвитку має бути
світло знання, світло любові,
світло високої духовності. На
мою думку, таку функцію ви-
конує ДНПБ. Тут код нашої
нації, нашої культури.*

Іван Бех,
академік НАПН України
*Вітаю від 297 сільськогос-
подарських бібліотек із юві-
леєм. Вірю, що освітянські
бібліотеки нас об'єднують.*

Віктор Вергунов,
директор Державної на-
укової сільськогосподарської
бібліотеки Української ака-
демії аграрних наук

*Постать вчителя і лі-
каря супроводжує людину все
життя. Треба боятися і лі-
каря, і вчителя, який не йде
до бібліотеки.*

Раїса Павленко,
генеральний директор
Національної наукової ме-
дичної бібліотеки України
ДНПБ – державний на-
уковий центр, який збирає
педагогічні скарби педаго-
гіки.

Людмила Савенкова,
директор Наукової бі-
бліотеки НПУ ім. М.П.
Драгоманова

*Урочисте святкування
першого ювілею бібліотеки,
ще такої юної в оточенні ти-
сячолітньої величі, – це ви-
знання авторитетності та
успішності.*

Ганна Бардашевська,
директор Херсонської об-
ласної бібліотеки для дітей

ФОТО – ВРІЗ 81x199 – НА
ДРУГУ СТОР. СТАТТІ
Rogova2.ti

Наші ювіляри!

БЕХ Іван Дмитрович, директор Інституту проблем виховання НАПН України, академік Національної академії педагогічних наук України, доктор психологічних наук, професор, заслужений діяч науки й техніки України. Автор теорії свідомого привласнення особистістю суспільно значущих моральних цінностей, автор понад 300 праць, зокрема: „Моральність особистості: стратегія становлення”, „Від волі до особистості”, „Особистісно зорієнтоване виховання”.

Постійний учасник міжнародних і всеукраїнських проектів, круглих столів, форумів, що проводяться для керівників шкіл країни. Науковий керівник експериментальної діяльності з проблем психології та педагогіки виховання підростаючої особистості в багатьох школах України, його наукова школа набула широкій підтримки директорів шкіл, шанований член редакційної Ради нашого журналу;

МОСЯКОВА Ірина Юліївна, відмінник освіти України, відмінник столичної освіти, директор Центру творчості дітей та юнацтва „Шевченківець” м. Києва, одного з найстаріших закладів позашкільної освіти, який очолює з 1994 року. Педагогічній громадськості відомі благодійницькі проекти „Шевченківця”, його акції-концерти на підтримку хворих дітей, які лікуються в Інституті онкології та спеціалізованій лікарні „Охматдит” та інші – всі вони здійснені або з ініціативи, або за участі та під безпосереднім керівництвом Ірини Юліївни. Вона постійний учасник форумів, круглих столів, міжнародних і всеукраїнських проектів, що проводяться редакцією журналу для директорів шкіл країни, автор актуальних статей та друг журналу.

Дорогі колеги!

Ви доклали зусиль, щоб ваші заклади і установи були в авангарді української освіти. Ваші здобутки значні й шановані всією педагогічною громадськістю країни.

Щирі вітання нашим ювілярам!

*Щедрої долі на довгі літа,
Хай буде завжди від людей доброта,
Хай Бог береже Ваш дім і родину,
З роси і води Вам кожної днини!*